

**T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

YUKARI OVA (CEYHAN OVASI) HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİĞİ

Hakkı Fahri ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2008

**T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

YUKARI OVA (CEYHAN OVASI) HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİĞİ

Hakkı Fahri ÖZDEMİR

- 1. DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. K. Serdar GİRGİNER**
- 2. DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Murat DURUKAN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2008

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Arkeoloji Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. K. Serdar GİRİNER
(Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Murat DURUKAN
(2. Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Fikret ÖZBAY

Üye : Yrd. Doç. Dr. Necdet SAKARYA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hatice PAMİR

ONAY

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım. .../.../....

Prof. Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

YUKARI OVA (CEYHAN OVASI) HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİĞİ

Hakkı Fahri ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi, Arkeoloji Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. K. Serdar GİRGİNER

İkinci Danışman: Yrd. Doç. Dr. Murat DURUKAN

Temmuz 2008, 217 sayfa

M.Ö. 336 yılında Makedonya kralı II. Philip'in (M.Ö. 359-336) ölümünden sonra yerine, oğlu Büyük İskender (III. Alexandros M.Ö. 336-323) geçmiştir. Büyük İskender tarafından kurulan ve onun generalleri tarafından parçalara ayrılan imparatorluk geniş coğrafyalara yayılmıştır. Büyük İskender'in askeri seferleri, siyasi yönden olduğu kadar kültürel yönden de çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Çünkü bu seferler sonucunda, Antik Hellen uygarlığı, Uzak Doğu'ya kadar yayılmış ve bu bölgedeki Mısır, Mezopotamya, İran ve Hint uygarlıklarıyla karışarak ve kaynaşarak yeni bir uygarlığı yani Hellenistik Uygarlığı oluşturmuştur. Büyük İskender'in Dünya İmparatorluğu'nun her yerinde olduğu gibi Anadolu'da da Hellenistik Dönem'de, Hellenizasyon süreci öncesinde kendi dillerini konuşan, özgün beğenileri ve çömlekçilik gelenekleri olan toplumlar vardır. Kilikia'nın Diadochlar Dönemi'ndeki kentleşme hareketleri, bir endüstri dalı olan çömlekçilik faaliyetlerini ve seramik üretim teknikleri ve bezeme geleneklerini de etkilemiştir.

Büyük İskender'in M.Ö. Haziran 323'de Babil'deki ölümünden sonra ise imparatorluk temel olarak üç parçaya bölünmüştür: Mısır, Libya ve Levant bölgelerinde Ptolemaioslar, Suriye ve Güney Anadolu'da Seleukoslar ile Makedonya ve Hellas'ta Antigonoslar egemenliklerini devam ettirmişlerdir.

Bölgenin Hellenistik Dönem'deki kentleşmesinin, çömlekçilik gelenekleri ve seramik ekolleri üzerine olan yansımalarına bakıldığında, Kilikia Bölgesi'nin Antik Dünya'nın genelindeki bu gelişmelerden kopuk olmadığı görülebilir. Özellikle de Erken Hellenistik Evre'de (M.Ö. 300-240/30) bölgenin tamamında, Yakındoğu ve Kıbrıs etkili güçlü bir Hellenistik seramik geleneğinin var olduğu görülür. Bölgeler ve seramik ekolleri arasındaki etkileşimlerin ise dönemin egemen gücü olan, Hellenistik

Krallıklar tarafından geliştirilen kentleşme faaliyetleri sonucunda gelişen uluslararası ticaretin doğal bir sonucu olduğu görülmüştür.

Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tarafından gerçekleştirilen Adana ve Kayseri'deki yüzey araştırmalarının beşinci bölümünün ikinci etabı olan Ceyhan Ovası çalışmalarında öncelikli hedef; bölgeyi daha önce incelemiş araştırmacılar tarafından, arkeoloji literatürüne kazandırılmış olan yerleşmelerin günümüz durumlarının incelenmesi, ayrıca prehistorik ve M.Ö. I. Bin yerleşmelerinin tespit edilmesidir.

Ceyhan ve Kozan ilçe sınırları içerisinde, Çanak Çömlekli Neolitik Çağ'dan itibaren gelişen çeşitli köy yerleşimleri tespit edilmiştir. Anadolu'nun kuzey ve batısını, güney ve güneydoğusu ile bağlayan Çukurova ile Amik Ovası arasında, Ortadoğu'ya açılan önemli bir konumda bulunan Ceyhan ve Kozan höyüklerinden yeni veriler elde edilmiştir. Bazı höyükler Mersin-Adana-Ceyhan hattında olup, Antik Çağ'da da kullanılan bir yol ağına işaret etmektedir. Bu yol, Roma İmparatoru Vespasianus'un (M.S. 69-79) Roma'da bulunduğu dokuz yıl boyunca, başta başkent olmak üzere imparatorluğun eyaletlerinde de giriştiği inşaat programı zamanında yapılan, Dağlık Kilikia'nın sahil yolunun devamında bulunmaktadır.

Yukarı Ova (Ceyhan Ovası) yüzey araştırmalarında derlenen Hellenistik Dönem seramiklerinin ele geçtiği merkezlerin, yörenin Tarsos, Anazarbos, Aigaea, Hierapolis/Kastabala, Mopsuestia-Misis gibi büyük kentlerine tarımsal destek veren üretimci köy yerleşimleri olduğu düşünülmektedir.

Yukarı Ova kaseleri hamur, firnis, form ve bezeme açısından çeşitlilik gösteren bir gruptur. Bilimsel bir kazıdan gelmediği için analogi, daha çok kıyaslama yöntemiyle yapılmıştır. Doğal olarak bu değerlendirmede, bazı eserler dışında, kesin bir tarih ve atölye adı vermekten kaçınılmış, sadece olası üretim merkezlerine göndermede bulunulmuştur. Sınıflandırma için, ilk kez F. Courby, daha sonra A. Laumonier tarafından kapsamlı bir şekilde ele alınan ve bu konuda çalışanlar tarafından da kabul edilen, bezemeye dayalı düzen kullanılmıştır. Daha önceki araştırmacıların değindiği gibi kil, firnis, form gibi özellikler sınıflandırma için sınırlı ölçüde etkilidir.

Anahtar Kelimeler: Yüzey Araştırması, Ceyhan, Kozan, Kilikia, Yukarı Ova (Ceyhan Ovası), Hellenistik Dönem, Hellenistik Dönem Seramiği, Kalıp Yapımı Kaseler, Hellenistik Dönem Lüks Sofra Kapları, Megara Kaseleri

ABSTRACT**POTTERY OF THE HELLENISTIC PERIOD FROM YUKARI OVA
(CEYHAN PLAIN)****Hakkı Fahri ÖZDEMİR****Master Thesis, Department of Archaeology****Adviser: Assist. Prof. Dr. K. Serdar GİRGINER****Co-Adviser: Assist. Prof. Dr. Murat DURUKAN****July 2008, 217 pages**

Alexander the Great (Alexander III. 336–323 B.C.) became king of Macedonia after the death of his father Philip II. (359–336 B.C.) in 336 B.C. The empire which was formed by Alexander the Great divided into pieces by his generals and had been spread to wide geographies. During The Hellenistic Period, the communities which were settled in Anatolia ruled by the empire of Alexander the Great were using their own language and had their own taste and pottery traditions. The urbanization of those communities affected pottery techniques and decoration of ceramics production during The Times of Diadoch' in Cilicia.

After the death of Alexander the Great, the empire was divided into three parts: Ptolemies in Egypt, Libya and Levant regions; Seleucids in Syria and Southern Anatolia; Antigonoids in Macedonia, but Hellas had resumed their control and power.

The reflections of urbanization on the pottery techniques and ceramics schools of the region in The Hellenistic Period were very similar to the rest of The Ancient World. Especially in The Early Hellenistic Period (300–240/30 B.C.) the region was under the influence of The Near East and Cyprus pottery traditions. The interaction between the regions could be considered as the inevitable result of urbanization activities of Hellenistic kingdoms and the importance of the trade between the sites.

By the Department of Archaeology Çukurova University surveys in Ceyhan Ovası constitute the second stage of our surveys in Adana and Kayseri. Our primary goal was to revisit the settlements that had previously been surveyed by other researchers and published in the archaeological literature and to identify the prehistoric, proto-historic and 1st millennium B.C. settlements.

Within the borders of the Ceyhan and Kozan various village settlements that developed from the Pottery Neolithic period have been identified. We have also obtained new data from the Ceyhan and Kozan mounds located between the Çukurova and Amik plains that connect northern and western Anatolia with southeast Anatolia as also with the Middle East. Some mounds are located on the Mersin-Adana-Ceyhan line indicating the presence of a road network. This road is on the extension of the Cilician coastal road that was constructed over a nine years' period when Vespasian (69-79 A.D.) in Rome ordered the construction of numerous across the empire.

Large amount of pottery of the Hellenistic Period that had been found in the region after the surveys in Yukarı Ova (Ceyhan Ovası) showed that there were small settlements that were supplying the needs of the major cities as Tarsos, Aigeai, Hierapolis/Kastabala, Mopsuestia-Misis and were acting bases.

In terms of their pastes, glazes, forms and decorations, there is much variation in the Yukarı Ova bowls. The objects were not unearthed in the course of regular excavations; analogy is based rather more on comparisons with those with known dates. In making such assessments, I have naturally refrained from citing definite dates or workshop names in all but a few cases and have instead suggested what the possible manufacturing place might have been. For classification, I have made use of a system based on decoration that was first introduced by F. Courby and was later developed and elaborated upon by A. Laumonier and is widely accepted by researchers in this field. As previous researchers on this subject have noted, features such as clay, glaze or form are only of limited value in classifying these wares.

Keywords: Survey, Ceyhan, Kozan, Cilicia, Yukarı Ova (Ceyhan Ovası), The Hellenistic Period, Pottery of the Hellenistic Period, Moldmade Bowls, Luxury Tableware of the Hellenistic Period, Megarian Bowls

ÖNSÖZ

Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji (Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi) Anabilim Dalı'nda sunulan, “Yukarı Ova (Ceyhan Ovası) Hellenistik Dönem Seramiği” adı altında hazırladığım bu yüksek lisans tezimin konusunu: Anadolu'nun en bereketli ovalarından olan Yukarı Ova'da, 2002 yılından sonra, Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nün araştırma heyeti tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında bulunup daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış Hellenistik Dönem seramikleri oluşturmaktadır. İncelenen bazı seramik grupları ise tarihsel açıdan, Roma Erken İmparatorluk Dönemi'ne (M.Ö. 1.-M.S. 1. yüzyıl) aittir.

Öncelikle tez konumu oluşturan malzemelerin bulunmasında emeği geçen, Anadolu Arkeolojisi için ter döküp emek vermiş ve özveriyle çalışmış tüm ekip arkadaşlarıma ve hocalarıma teşekkürlerimi, saygılarımı sunarım.

Kil renginin tespitindeki problemler konusunda, yönlendirici bir bakış açısıyla eleştirilerini sunan hocam Yrd. Doç. Dr. Figen ÇEVİRİCİ'ye teşekkür ederim.

Kozan ve Ceyhan ilçelerinin buluntu merkezi haritaları, hocam Arş. Gör. Faris DEMİR tarafından büyük bir titizlikle, “ERDAS IMAGINE 8.4, ArcView GIS ve NetCAD” programları kullanılarak bilgisayar ortamında çizilmiştir. Kendisine, “sihirli parmakları” için ve Selçuk Üniversitesi-Arkeoloji Bölümü, Mansel Kitaplığı'ndaki çalışmalarım sırasındaki yardımları için teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapıcı eleştirileriyle kontrollü bir şekilde beni yönlendiren tez danışmanı hocam Yrd. Doç. Dr. K. Serdar GİRĞİNER'e; ayrıca değerli zamanını çalışmamın seyrini izlemek için ayıran ve aynı nezaketi gösteren ikinci danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Murat DURUKAN ile tüm yardımları ve sabrı için Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden doktorant Hatice KÖRSULU'ya içtenlikle teşekkür ederim.

İstanbul Üniversitesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı'ndan Prof. Dr. Mustafa H. SAYAR'a, “Kilikya Yüzey Araştırmaları” projesi kapsamına dahil olan orijinal malzeme üzerinde çalışma izni verdiği için teşekkür ederim.

Araştırmanın başlangıcında, Ege Üniversitesi merkez kütüphanesi ve Arkeoloji Bölümü Seminer Kitaplığı'ndaki çalışmalarım sırasında gerekli kolaylığı sağlayan hocalarım Arş. Gör. Handan YILDIZHAN ve Arş. Gör. Aylin KOÇAK YALDIR'a ve verdiği önemli kaynaklar ve yararlı bilgiler için hocam Dr. Hülya BULUT'a destek ve yardımları için teşekkür ederim.

Kaynak taraması aşamasında, Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisi’ni Araştırma Merkezi’nin yetkin kitaplığında yaptığım çalışmalar sırasında yardımlarını gördüğüm, bu güne dek bir kez olsun “yok” demeyen sevgili dostum Arş. Gör. Deniz KAPLAN’a burada teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Zengin kişisel kitaplığındaki nadir eserler üzerinde çalışma imkanı bulduğum ve yıllarca anlattığı derslerinin sonucunda oluşmuş, Kilikia’daki Akhaemenid egemenliği ve Antik Pers tarihi notlarından faydalanmamı sağlayan, daima desteğini görmekten kıvanç duyduğum, Daskyleion Kazıları Başkanı, hocam Prof. Dr. Tomris BAKIR’a nezaketi için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamım boyunca olduğu gibi, çalışmam sırasında da cömertçe, maddi ve manevi destekleriyle uygun ortamı sağlayan aileme ve teknik, bilimsel yardımlarından ötürü arkeolog Betül KAPLAN’a şükranlarımı sunarım.

Hakkı Fahri ÖZDEMİR

ADANA

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Kapsamı	2
1.2. Çalışmanın Amacı	2
1.3. Çalışmanın Önemi	3
1.4. Çalışmanın Yöntemi	3
1.5. Önceki Çalışmalar	6
1.5.1. Yukarı Ova'da Yapılan Kazılar	7
1.5.2. Yukarı Ova'da Gerçekleştirilen Yüzey Araştırmaları	7

İKİNCİ BÖLÜM

YUKARI OVA'DAKİ (CEYHAN OVASI) HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİKLERİNİN ELE GEÇTİĞİ MERKEZLER

2.1. Tarihi Coğrafya	10
2.2. 2004 Yılında Kozan'da Tespit ve Ziyaret Edilen Merkezler	15
2.2.1. Tılan Höyük	16
2.2.2. Tezik Tepe	17
2.2.3. Çukur Köprü Höyük	17
2.3. 2005 ve 2006 Yıllarında Ceyhan'da Tespit ve Ziyaret Edilen Merkezler	18
2.3.1. Hacılar Höyük	18
2.3.2. Yarımhöyük	19
2.3.3. Adatepe II (Balağıl Höyüğü)	20
2.3.4. Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük	20
2.3.5. Mercin-Boz Höyük	21

2.3.6. Hikmet Höyük/Ertekin Bey Höyüğü	21
2.3.7. Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü	22
2.3.8. Mısırlı Çiftliği	22
2.3.9. Yıkık (Kırık) Kilise	22
2.3.10. Pascu Höyüğü/Pasgüden Höyüğü	23
2.3.11. Kırımoglu Çiftlik Höyük	23
2.3.12. Çatalhöyük (İkiztepe)	24
2.3.13. Ökkeş Höyük	24
2.3.14. Karahöpur Höyük	24
2.3.15. Ala Kilise	25
2.3.16. Arlavuk/Harlavuk Höyük	25
2.3.17. Semerci Höyük	25
2.3.18. Harputlu Tepesi	26
2.3.19. Yalaközü Höyük/Sarı Höyük	26
2.3.20. Boz Höyük I. ve Kuyluklu (Çakmaktepe) Mevkii Yerleşimi	26
2.3.21. Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe)	27
2.3.22. Sel Tepe	28
2.3.23. Kamışlı Yerleşmesi	28
2.3.24. Dokuz Kardeşler Yerleşmesi	28
2.3.25. Doruk Tepe	28
2.3.26. Topraklı Yerleşmesi	29
2.3.27. Berha Yerleşmesi	29
2.3.28. Ekinyazı Höyük	29
2.3.29. Kırıkköprü Höyük	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YUKARI OVA'DAN ELE GEÇEN HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİĞİ

3.1. Hellenistik Dönem Kap Formları	31
3.1.1. Kantharoslar	31
3.1.1.1. Klasik Tip Kantharoslar	34
3.1.1.2. Cup-Kantharos	40
3.1.2. Skyphoslar	43
3.1.2.1. Hellenistik Tip	43

3.1.2.2. Hellenistik Pergamen Taklidi Skyphos	47
3.1.3. Kaseler	51
3.1.3.1. Kalıp Yapımı Kabartmalı Kaseler	51
3.1.3.1.1. Bitkisel Dekorlu Kaseler	53
3.1.3.1.2. Figürlü Kaseler	63
3.1.3.1.3. Uzun Petalli Kaseler	67
3.1.3.2. İç Çekik Ağızlı Kaseler	72
3.1.3.2.1. Birinci Grup İç Çekik Ağızlı Kaseler	75
3.1.3.2.2. İkinci Grup İç Çekik Ağızlı Kaseler	78
3.1.3.3. Düz Ağız Tablalı Kaseler	101
3.1.3.4. Dudak Kenarı Oluklu Kaseler	110
3.1.3.5. Basit Ağızlı Kaseler	114
3.1.4. Tabaklar	121
3.1.4.1. Hellenistik Tip Tabak	121
3.1.4.2. Aşağı Sarkık Dudaklı Tabak	124
3.1.4.3. Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar	127
3.1.4.3.1. Hellenistik Tip	128
3.1.5. Balık Tabakları	133
3.1.6. Çeşitli Kap Formlarına Ait Kaide Parçaları	140
3.1.7. Destekli Krater	149
3.1.8. Olpe	152
3.1.9. Doğu Sigillata A Grubu Seramikler	155
3.1.9.1. Yukarıya Döndürülmüş Dudaklı Geniş Kaseler	155
3.1.9.2. İçbükey Gövdeli Konik Kase	159

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

4.1. Materyale Yönelik Sonuçlar	162
4.2. Sahaya Yönelik Sonuçlar	170
4.3. Tablosal Hellen Seramik Kronolojisi.....	175
KAYNAKÇA	176
EKLER	193
ÖZGEÇMİŞ	216

KISALTMALAR LİSTESİ

<i>AD/A.D.</i>	Anno Domini
<i>BC/B.C.</i>	Before Christ
<i>bkz.</i>	bakınız
<i>cm.</i>	santimetre
<i>çev.</i>	çeviren
<i>çiz.</i>	çizim
<i>dn.</i>	dipnot numarası
<i>km.</i>	kilometre
<i>krş.</i>	karşılaştırınız
<i>lev.</i>	levha
<i>m.</i>	metre
<i>M.Ö.</i>	Milattan Önce
<i>M.S.</i>	Milattan Sonra
<i>no.</i>	katalog no
<i>res.</i>	resim
<i>şek.</i>	şekil
<i>vb.</i>	ve buna benzer
<i>vd.</i>	ve devamı
<i>vs.</i>	vesaire
<i>y.</i>	yaklaşık olarak
<i>yy.</i>	yüzyıl

EKLER LİSTESİ

Ek 1 - Harita 1	Antik Çağ'da Anadolu'nun İdari Haritası	195
Ek 2 - Harita 2	Yukarı Ova (Ceyhan Ovası) Fiziki Haritası	196
Ek 3 - Harita 3	2004 Yılı Kozan Yerleşim Merkezleri Haritası.....	197
Ek 4 - Harita 4	2005-2006 Yılı Ceyhan Yerleşim Merkezleri Haritası	198
Ek 5 - Harita 5	M.Ö. 240 Yılı Helleno-Makedon Siyasi Nüfuz Haritası	199
Ek 6 - Harita 6	2004-2006 Kozan ve Ceyhan Yerleşim Merkezleri Haritası ...	200
Ek 7 - Levha I	(a) Kozan/Tılan Höyük.....	201
	(b) Kozan/Tezik Tepe.....	201
Ek 8 - Levha II	(a) Kozan/Çukur Köprü Höyük.....	202
	(b) Ceyhan/Hacılar Höyük.....	202
Ek 9 - Levha III	(a) Ceyhan/Yarımhöyük.....	203
	(b) Ceyhan/Adatepe II (Balağıl Höyüğü).....	203
Ek 10 - Levha IV	(a) Ceyhan/Bakırlı Çiftlik Höyük.....	204
	(b) Ceyhan/Mercin-Boz Höyük.....	204
Ek 11 - Levha V	(a) Ceyhan/Hikmet Höyük.....	205
	(b) Ceyhan/Yarımhöyük.....	205
Ek 12 - Levha VI	(a) Ceyhan/Mısırlı Çiftliği.....	206
	(b) Ceyhan/Yıkık (Kırık) Kilise.....	206
Ek 13 - Levha VII	(a) Ceyhan/Pascu Höyüğü.....	207
	(b) Ceyhan/Kırımoğlu Çiftlik Höyük.....	207
Ek 14 - Levha VIII	(a) Ceyhan/Çatalhöyük (İkiztepe).....	208
	(b) Ceyhan/Ökkeş Höyük.....	208
Ek 15 - Levha IX	(a) Ceyhan/Karahöyük Höyük.....	209
	(b) Ceyhan/Ala Kilise.....	209
Ek 16 - Levha X	(a) Ceyhan/Arlavuk/Harlavuk Höyük.....	210
	(b) Ceyhan/Semerci Höyük.....	210
Ek 17 - Levha XI	(a) Ceyhan/Harputlu Tepesi.....	211
	(b) Ceyhan/Yalaközü Höyük/Sarı Höyük.....	211
Ek 18 - Levha XII	(a) Ceyhan/Boz Höyük I.....	212
	(b) Ceyhan/Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe).....	212
Ek 19 - Levha XIII	(a) Ceyhan/Tatarlı Höyük Hava Fotoğrafı.....	213
	(b) Ceyhan/Sel Tepe.....	213

Ek 20 - Levha XIV	(a) Ceyhan/Kamışlı Yerleşmesi.....	214
	(b) Ceyhan/Dokuz Kardeşler Yerleşmesi.....	214
Ek 21 - Levha XV	(a) Ceyhan/Doruk Tepe.....	215
	(b) Ceyhan/Topraklı Yerleşmesi.....	215
Ek 22 - Levha XVI	(a) Ceyhan/Berha Yerleşmesi.....	216
	(b) Ceyhan/Ekinyazı Höyük.....	216
Ek 23 - Levha XVII	(a) Ceyhan/Kırıkköprü Höyük.....	217

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çukurova Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü'nden Yrd. Doç. Dr. K. Serdar Girginer'in başkanlığında 2002 yılından itibaren, Adana ve Kayseri illeri yüzey araştırmaları sürdürülmektedir (Girginer, K. S. 2004a: 311 vd.; Girginer, K. S. 2005a: 159 vd.; Girginer, K. S. 2007: 173 vd.). 2004 yılından itibaren ise İstanbul Üniversitesi ile işbirliği içerisinde, Adana Ovaları'nda yüzey araştırmalarına başlanmıştır (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.; Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 293 vd.).

Ceyhan'ın son yıllarda yapılan geniş kapsamlı ve sistematik yüzey araştırmaları (Yüzey araştırmalarının ilk sonuçları ile bu çalışmanın konusunu oluşturan materyalin elde edildiği merkezler için ayrıntılıca bkz. Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.; Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. 2007a: 25 vd.; Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. 2007b: 79 vd.) süresince bu güne kadar, 1.427 km².’lik yüzölçümüyle Ceyhan merkez dahil, 42 köy ve 6 belde taranmıştır. Henüz araştırılmayı bekleyen 28 köy ve 6 belde daha bulunmaktadır. Sayıları yüzlerle hatta binlerle ifade edilebilecek yeni, bilinmeyen, daha önce hiç belgelenmemiş taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları ile arkeolojik yerleşim birimleri kayıt altına alınmayı beklemektedir. Ceyhan ilçesi çalışmalarının 2008 yılı araştırma sezonunda tamamlanması planlanmaktadır.

Bu çalışmada incelenen seramik malzemenin elde edildiği, Ceyhan'dan sonraki ikinci bölge Kozan'dır. Kozan çalışmaları da yine İstanbul Üniversitesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı'ndan Prof. Dr. Mustafa H. Sayar'ın “Kilikya Yüzey Araştırmaları” projesi dahilinde ve K. S. Girginer'in koordinatörlüğünde başlatılmış olup 2004 yılında gerçekleştirilmiştir.

Kozan Araştırmaları (Yüzey araştırmalarının ilk sonuçları ile bu çalışmanın konusunu oluşturan materyalin elde edildiği merkezler için ayrıntılıca bkz. Girginer, K. S. & Erhan, F. 2005: 93 vd.; Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 293 vd.) süresince bu güne kadar, 1.690 km².’lik yüzölçümüyle Kozan merkez (109.85 m. rakım) dahil, Çukurova Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü tarafından 84 köy, 2 belde ve 16 mahalleden oluşan kısmen güneydeki ovalık alanlar taranmıştır.

1.1. Çalışmanın Kapsamı

Konunun coğrafi sınırları, Yrd. Doç. Dr. K. Serdar Girginer koordinatörlüğünde 2004 yılından itibaren gerçekleştirilen “Adana İli (Kilikia) Yüzey Araştırmaları Projesi” kapsamında incelenmeye devam eden Ceyhan ve Kozan ilçeleri olarak belirlenmiştir.

36°.50'-37°.15' kuzey enlemleri ile 35°.40'-36°.05' doğu boylamları arasında yer alan Ceyhan, il merkezinden 43 km. doğuda olup Toroslar'dan denize doğru uzanan Yukarı Çukurova Bölümü'nün orta yerinde bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'ne ismini veren Adana ilinin, büyük bir ilçesi olup aynı zamanda, Adana'nın Akdeniz'e kıyısı olan en doğudaki ilçesidir. İlçe 30 km. güneyinde Yumurtalık (Adana) ve İskenderun Körfezi, batısında Yüreğir (Adana), kuzeyinde Kozan (Adana), kuzeybatısında İmamoğlu (Adana), 50 km. kuzeydoğusunda Kadirli, Toprakkale ve Sumbas (Osmaniye), güneydoğusunda Erzin (Hatay) ile sınır komşusudur.

38°.25'-37° kuzey paralelleri ile 35°.50'-36° doğu meridyenleri arasında yer alan Kozan, Adana'nın 70 km. kuzeydoğusunda yer alır. Kozan, güneyinde İmamoğlu (Adana) ve Ceyhan (Adana), batısında Aladağ (Adana), Karaisalı (Adana) ve Yahyalı (Kayseri), kuzeyinde Feke (Adana) ve Saimbeyli (Adana), 30 km. doğusunda Kadirli ile sınır komşusudur. Deniz seviyesinden yüksekliği 190 m. olan Kozan Ovası'nın üç tarafı, Toroslar'ın uzantıları olan Andıl ve Köreken dağları tarafından çevrelenmiştir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Çukurova Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü'nün, Ceyhan Ovası'nda gerçekleştirmiş olduğu yüzey araştırmalarında ele geçen Hellenistik Dönem seramik buluntularını, belirli bir metot dahilinde sunmak, incelemeye alınan parçaların tarihlendirilmesi için öneriler getirmek temel amaçlardandır. Bu temel amaçlardan hareketle, Hellenistik Dönem'in Ovalık Kilikia seramiğinin belirlenmesi, bölgelerarası ticaret olguları, ilişkili merkezler, bölgenin üretimi ve yaratma gücü, beğenisi, yerel üretimin olup olmadığı varsa boyutları konularına bakış açımızla yeni yorumlar getirmek ikincil hedeftir.

Kilikia Bölgesi'ndeki yerleşmelerden Kinethöyük, Tarsus-Gözlükule ve Cumhuriyet Alanı (Özcan, E. 2003, passim.), Yümüktepe, Sirkeli, Kilisetepe, Nagidos, Meydancıkkale ve Kelenderis'de gerçekleştirilen kazılardan birkaçı sona ermiş olmakla birlikte, bir kısmı hala devam etmektedir. Bölgedeki bilimsel kazı çalışmaları ve arkeolojik yüzey araştırmaları sonunda

birçok merkezde Hellenistik Dönem'e ait yerli ve ithal seramikler bulunmuştur. Bugüne kadar Kilikia Hellenistik Dönem seramiği, birkaç merkez dışında toplu halde ele alınmamıştır. Ovalık Kilikia'nın sınırları içerisinde bulunan, Ceyhan ve Kozan ovalarından derlenen seramiklerin değerlendirilmesi ile bölgedeki dönemsel seramik çalışmalarına yönelik araştırma eksikliklerine dikkat çekilmek istenmiştir. Ayrıca Hellenistik Dönem kültürünü gösteren ve yerleşim dokusunu en iyi derecede veren seramik buluntularla, bölgeyi bütünsel olarak yerleşim arkeolojisi açısından kavratmak amaçlanmaktadır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Yukarı Ova'da gerçekleştirilen yüzey araştırmalarının birinci elden arkeolojik sonuçları göz önünde bulundurularak yapılan bu çalışma, bölgedeki araştırma eksikliği probleminde küçük de olsa olumlu yönde katkılar sağlayacaktır. Ancak incelenen materyal yüzey araştırması malzemesi olduğu için tarihlendirme yönünden bazı zorluklarının olduğu, kronolojik ve yöntemsel açmazlarının bulunduğu, objektiflik ilkesi gereğince belirtilmelidir. Ayrıca bölgeyle ilgili çalışmaların azlığı ve dolayısıyla da seramik ekolleriyle ilgili olarak oluşan soruları yanıtlama isteği, böyle bir çalışmanın gerçekleşmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak; Dağlık ve Ovalık Kilikia arasındaki coğrafi, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel farklılığın, seramik ekolleri üzerine yansımadığı ve iki bölgenin seramik buluntuları arasında yapısal benzerliklerin olduğunun altı çizilmelidir. Ayrıca bölgeden geçen yol ağının yakın çevresinde gelişmiş olan yerleşimlerde, çağdaş ve benzer türden seramiklerin saptandığı belirtilmelidir. Daha önemlisi bu çalışmayla birlikte ilk kez, Yukarı Ova'nın Hellenistik Dönem seramik kültürü hakkında birtakım öncü sonuçlar ve önermeler ortaya konacaktır.

1.4. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında incelenen seramik örnekleri, Ceyhan ve Kozan ovalarındaki 32 adet muhtelif merkezden ele geçmiştir. Çeşitli ekollere ait olan bütün seramik örnekleri, arazide yüzey araştırması yöntemiyle, 2004-2006 yılları arasındaki araştırma sezonlarında incelenen merkezlerden derlenmiş olup daha önce hiçbir yerde yayınlanmamıştır.

Çalışma kapsamında incelenen seramikler bağlamında, özellikle form ve bezeme tipolojisi açılarından tanımlanabilen parçalar seçilmiştir. Hellenistik seramiğin diğer merkezlerde ele geçen malzeme gruplarına ve temel gruplandırma yöntemlerine uyularak buluntular ayrılmıştır. Seramiklerin sınıflandırılması mümkün olduğunca genel başlıklar halinde verilmiş ve seramik araştırmalarında genel olarak kabul gören tasnifleme yöntemine uyulmuştur. Fakat Hellenistik Dönem seramiği terminolojisinde nadir olmakla beraber, bir merkezden diğerine değişiklikler söz konusu olduğu ve görüş-ağız birliği olmadığı için, burada gruplamada ve isimlendirmede esnek davranılmış olup mevcut önerilerin tümü dikkate alınmıştır.

Çeşitli merkezlerden ele geçen Yukarı Ova'nın Hellenistik Dönem seramiklerinin sınıflandırılmasında, formlara göre tasnif yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında değerlendirilen seramiklerin çoğunun karakteristik özelliği olan basit firnis uygulaması ve herhangi bir bezemeye sahip olmamaları nedeniyle, tarihlemedeki asıl ölçüt form gelişimi ve diğer merkezlerdeki sağlam kontekslerden ele geçen benzer örneklerle yapılan karşılaştırmalar olmuştur. Böylece parçalar kendi grupları içerisinde değerlendirilerek, form gelişimi ve hangi formun hangi tarihte ortaya çıktığı, ne kadar süre kullanımda kaldığı, kullanımının ara evreler halinde kesintiye uğrayıp uğramadığı ve ne zaman ortadan kalktığı gibi önemli noktalar saptanabilmektedir. Bu bağlamda, seramiğin ilgili sınıfı için tanıtıcı, genel bilgiler verilmiştir. Sağlam bir kronoloji geliştirebilmek için bazı formların, Hellenistik Dönem içinde yenilenmiş olan erken tiplerinden de bahsedilmiştir. Her bir başlık altında, anlatım kısmında olsun, katalogda olsun, formların kronolojik gelişimi izlenmiştir. Katalog bölümünde de ayrıntılıca gösterilen karşılaştırmalarda, öncelikle Kilikia ve Doğu Akdeniz'deki merkezlerin yayınları kullanılmış, ikincil olarak diğer bölgelerdeki benzer örneklerine gönderme yapılmıştır. Malzemenin benzerliğinin yanısıra coğrafi kökeni de değerlendirilmiştir. Malzeme atölye saptamaya elverişli olmadığı için farklı atölyelerin/atölye bölgelerinin üretimlerini ayırmak yoluna gidilmemiştir.

Katalogun planlanmasında ve yazımında şu yol izlenmiştir: kataloglanan örneklerin çabucak anlaşılabilmesi için öncelikle, başta yüzey araştırması envanter numarası olmak üzere, seramiklerin kimliği durumundaki nicel ve nitel özellikler, maddeler halinde sıralanmıştır. Okuyucu için araştırma kolaylığı sağlayacağı düşüncesiyle, çizimler ve fotoğraflar katalog bilgileri ile birlikte aynı sayfada verilmiştir. Katalog bölümünde, açık kaplardan kapalı kaplara; aynı zamanda gruplar bazında ise kendi içinde erken tarihli olandan geç tarihli olana doğru bir akış

izlenmiştir. Sağlam olarak ele geçmiş hiçbir kap olmamakla birlikte, parçalar ağız-gövde parçası, gövde altı-kaide parçası şeklinde tanımlanmıştır. Formların tanımlanmasında, herhangi bir yanlış nitelendirmeye veya farklı anlaşılmaya neden olmamak için standart literatür terimlerinin ve genel-geçer olarak kabul görmüş ifadelerin kanımızca doğru olanlarının kullanılmasına dikkat edilmiştir. Ancak kapların gövde-beden kalınlıklarını ifade etmek için kullanılan ve çömlekçilik sanatı için temel anlamıyla, Türkçe etimoloji ve semantik kurallarına uymayan “et kalınlığı” veya uluslararası seramik terminolojisinde yaygın olarak kabul gördüğü üzere “duvar” gibi ifadelerin yerine “cidar kalınlığı” terimi uygun görülmüştür (bkz. Ökse, A. T. 1999: 11).

Bu çalışma kapsamında değerlendirilen Yukarı Ova seramikleri, yüzey araştırması yöntemiyle yani hiçbir tarihsel ve stratigrafik kontekste bağlı kalınmadan, yerleşim birimleri üzerinden ve yakın çevresinden yüzeyden toplandıkları için tarihlendirme konusunda, bazı bilimsel sıkıntıların yaşandığı itiraf edilmelidir. Ancak bu problemler için, geniş bir zaman aralığında tarihlendirme seçenekleri sunulmasıyla ve bağlantılı diğer çağdaş yerleşimlerin sistemli kazılarından ele geçen malzeme gruplarıyla karşılaştırmak suretiyle tarihlendirilerek çözüm yolu arayışına gidilmiştir.

Seramik çizimlerinde, profil solda kesit ise sağda olmak üzere klasik yöntem benimsenmiştir. İç yüzdeki profil ve bezeme detayları sol tarafta, dış yüzdeki türdeş detaylar ise cepheden görünümün verildiği sağ tarafta gösterilmiştir. Bezemenin şablon niteliğinde, aynı motiflerin tekrarlanarak süreklilik gösterdiği örneklerde bezeme, çizimin bakışımını bozmayacak şekilde dar bir dilim halinde verilmiştir. Aksi halde örnek birebir bakışımına çizilmiştir. Seramiklerin çizimlerinde ve fotoğraflarında teknik olarak ölçek olmasına dikkat edilmiştir.

Kil, firnis ve bezeme renklerinin tespitinde, standart kullanım gören “*Munsell, Soil Color Charts, Baltmor (1975)*” renk kataloğu kullanılmıştır.

Çizim ve fotoğrafların düzenlenmesinde “Adobe®Photoshop®cs with Adobe®ImageReady®cs 8.0 ile Macromedia FreeHand 10”; metnin yazımında ise “Microsoft Office Word 2003 ile Microsoft Office Excel 2003” programları kullanılmıştır.

Bu çalışma dört temel bölümden oluşmaktadır. Hellenistik Dönem’e ait olan malzemenin bezeme ve form özellikleri yanında, yayılım alanları ile üretildikleri yerel ekollerin incelenmesi konunun her yönüyle kavranmasına yöneliktir. Birinci bölümde çalışmanın kapsamı, amacı, önemi ve yöntemi belirtilerek önceki çalışmalar değerlendirilmiştir. İkinci bölüm araştırılan bölgenin tarihi coğrafyasına ve incelenen

materyalin ele geçtiği merkezlerin tanıtılmasına ayrılmıştır. Üçüncü bölümde ise Hellenistik Dönem seramikleri formlarına göre incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise materyale ve sahaya yönelik genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Hellenistik Dönem'in başlangıcından itibaren zaman içinde gelişen stili incelerken, çalışılan eserlerin büyük bir kısmının analoji kuruluşları için atıf yapılan ilgili kaynaklardaki yakın benzerleri göz önünde bulundurulmuştur. Ulaşılabilen yayınlar doğrultusunda hazırlanan bu çalışmada, kısaltmalar ve kaynakça bölümünde metin ve listeler kısmında yapılan kısaltmalar alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Yararlanılan kaynaklar ise okuyucunun kolay bir şekilde, daha detaylı bilgi edinmesini sağlamak üzere tüm başlığı ile bütünsel olarak verilmiştir.

Metnin sonuna eklenen tablosal kronoloji bölümüyle güdülen amaç ise Hellenlerin seramik ekollerini bütünsel olarak anlatmaya yöneliktir.

Haritalar, metinde adı geçen tüm yerleşimleri göstermekte olup, bölgenin fiziki-coğrafi durumunu ayrıca siyasi ve etnik nitelikli bölümlenmesini göstermektedir. Kozan ve Ceyhan ilçelerinin buluntu merkezi haritaları, hocam Arş. Gör. Faris DEMİR tarafından büyük bir titizlikle, "ERDAS IMAGINE 8.4, ArcView GIS ve NetCAD" programları kullanılarak bilgisayar ortamında çizilmiştir. Levhalar bölümünde ise incelenen materyalin elde edildiği yerleşimlerin fotoğrafları verilmiştir.

1.5. Önceki Çalışmalar

Bu çalışmanın konusunu, Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nün Yukarı Ova'da (Ceyhan Ovası) gerçekleştirdiği yüzey araştırmaları sırasında elde edilen Hellenistik Dönem'e ait seramik buluntuları oluşturmaktadır. Bu nedenle araştırma tarihi incelenirken öncelikle, mekansal çerçeveye göz önünde bulundurularak, Ceyhan ve Kozan ovalarında gerçekleştirilen arkeolojik araştırmaların tarihçesine özet olarak değinmek gerekecektir. Ancak burada ısrarla ve kesin bir şekilde belirtilmelidir ki aşağıda künyesi verilen Yukarı Ova'daki kazı çalışmaları ve yüzey araştırmalarının rapor nitelikli yayınlarında, Hellenistik Dönem seramiklerinin varlığı sadece birkaç kelime ile belirtilmiş olup seramiklerin çizimi, fotoğrafı verilmemiş ve ayrıntılı bir ekol tarifi de yapılmamıştır. Bu durumu yaratan en önemli etken unsur ise araştırmacıların uzmanlık alanları gereğince tek bir döneme odaklanmış olmaları ve genellikle Prehistorik ve Protohistorik dönemlerin araştırılmış olmasıdır. Bu bağlamda Yukarı Ova

ile ilgili, Hellenistik Dönem seramiklerini doğrudan konu edinen hiçbir çalışma ve yayına rastlanmamıştır.

1.5.1. Yukarı Ova’da Yapılan Kazılar

1936-1938 yılları arasında, J. Garstang’ın başkanlığındaki ve J. Wachter ve M. V. Seton-Williams’in da aralarında bulunduğu bir ekip ile Adana Müzesi müdürü A. R. Yalçın ile birlikte Sirkeli ve Yarımhöyük’te sondaj kazıları yapmışlardır (Garstang, J. 1937b: 52 vd.; Garstang, J. 1937c: 89 vd.; Garstang, J. 1939: 137 vd.). Ayrıca kazı sonuç raporlarından anlaşılabacağı üzere, civar yerleşimlere (Hacılar Höyük, Mercin-Boz Höyük, Ceyhan III) de inceleme gezileri düzenlemişlerdir (Garstang, J. 1937b: 52 vd.).

1965 yılında Adana Müzesi Müdürlüğü tarafından, yeniden Sirkeli ve Mercin höyüklerinde sondaj çalışmaları yapılmıştır; ancak bilimsel sonuçlar hiçbir yerde yayınlanmamıştır.

1.5.2. Yukarı Ova’da Gerçekleştirilen Yüzey Araştırmaları

Yukarı Ova (Ceyhan Ovası), Ortaçağ’dan günümüze kadar araştırılan ve incelenen bir bölgedir. Bölgenin tarihi, coğrafyası, arkeolojisi ve zenginlik kaynakları, M.S. 13. yüzyılın başından itibaren seyyah ve araştırmacıların çalışma konusu olmuştur (bkz. Girginer, K. S. (baskıda): passim.). Burada Yukarı Ova’nın Hellenistik dönemine ait seramik buluntuları veren önemli yerleşimlerini, ilk olarak tespit etmiş olan birkaç araştırmacıya ve ekiplerine değinmek gerekecektir.

1929 yılında H. H. von der Osten Ceyhan’ın Çakaldere, Altıkara, Yılankale, Çatalhöyük, Sarıbahçe, Camuzağalı köylerini ve dönemin köyleri olan Mercimek, Büyük Mangıt ve Hamdilli beldelerini gezmiştir. Adapınar (Çerkez Karamezar) köyündeki Yarımhöyük ile Çatal Höyük yerleşimleri araştırmacı tarafından literatüre kazandırılmıştır (von der Osten, H. H. 1930: 43).

Bölgenin insanı olan ve Kozan-Kabaktepe köyünde doğan Prof. Dr. R. O. Arık, bölgeyi iyi tanıyan bir bilim adamı olarak 1942 yılında, TTK adına, Ceyhan Ovası’nda gerçekleştirdiği yüzey araştırmalarında Çakaldere Höyük, Çokça Höyük, Köseler Höyüğü gibi yerleşim merkezlerini arkeoloji literatürüne kazandırmıştır (Arık, R. O. 1944: 341 vd.).

1951 yılında M. V. Seton-Williams’in başkanlığındaki, P. Taylor ve M. Rankin’in de üyesi olduğu bir ekip tarafından Adana Ovaları’nın 2002 yılına kadar

yapılan en kapsamlı yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir (Seton-Williams, M. V. 1954: 121 vd.). Bu çalışmalar süresince 149 yerleşim yeri tespit edilmiştir.

1983 yılında F. Hild ve H. Hellenkemper, Muttalıp Höyük ve Mercimek Höyük civarındaki *aqueduct*ları incelemişlerdir. Ayrıca bölgede geniş çaplı bir antik yerleşme bibliyografyasını toplamıştır (Hild, F. & Hellenkemper, H. 1986: 127).

1988 yılında Doğu Kilikia’da, 1990 yılından itibaren de tüm Kilikia Bölgesi’nde (Alanya’dan Antakya’ya kadar olan alanda) M. H. Sayar başkanlığındaki bir ekip tarafından, “Kilikya’da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları” projesi kapsamında gerçekleştirilmekte olan yüzey araştırmalarıyla birlikte arkeolojik yerleşim envanteri çıkarılmaya başlanmıştır (Siewert, P. & Sayar, M. H. vd. 1990: 203 vd.; Sayar, M. H. 1992: 203 vd.; Sayar, M. H. 1995b: 39 vd.; Sayar, M. H. 1996: 55 vd.; Sayar, M. H. 1997: 115 vd.; Sayar, M. H. 1998: 331 vd.; Sayar, M. H. 1999c: 409 vd.; Sayar, M. H. 2000: 237 vd.; Sayar, M. H. 2001b: 275 vd.; Sayar, M. H. 2002: 111 vd.; Sayar, M. H. 2003: 59 vd.; Sayar, M. H. 2004a: 155 vd.; Sayar, M. H. 2004b: 140 vd.; Sayar, M. H. 2004c: 1 vd.; Sayar, M. H. 2005: 219 vd.; Sayar, M. H. & Siewert, P. vd. 1993: 175 vd.; Sayar, M. H. & Siewert, P. vd. 1994: 137 vd.). Bu çalışmaların bir alt dalı olan ve K. S. Girginer tarafından yürütülen “Adana ve Çevresi Arkeolojik Yüzey Araştırmaları Projesi ve Adana’nın Arkeolojik Dokusunun Belirlenmesi” çalışmaları kapsamında, bölgenin yerleşim envanteri tamamlanmak üzeredir (Girginer, K. S. 2000: 70 vd.; Girginer, K. S. 2003: 231 vd.; Girginer, K. S. 2004a: 311 vd.; Girginer, K. S. 2004b: 63 vd.; Girginer, K. S. 2005a: 159 vd.; Girginer, K. S. 2005b: passim.; Girginer, K. S. 2005c: 377 vd.; Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.; Girginer, K. S. (baskıda): passim.; Girginer, K. S. & Erhan, F. 2005: 93 vd.; Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2004: 23 vd.; Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 293 vd.; Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. 2007a: 25 vd.; Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. 2007b: 79 vd.; Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. 2008: 231 vd.; Girginer, K. S. & Yüksel, E. 2002: 51 vd.; Girginer, K. S. & Yüksel, E. 2003: 18 vd.). Yukarı Ova araştırmalarında Ceyhan’ın kuzey-kuzeybatısındaki ve güney-güneydoğusundaki alanlar K. S. Girginer tarafından çalışılmamıştır. Özellikle Ceyhan’ın güney-güneydoğu bölgelerinde 1991 yılında İ. Özgen ve M. H. Gates (Özgen, İ. & Gates, M. H. 1993: 387 vd.; Steadman, S. R. 1994: 85 vd.) çalışmış olup B. Hrouda da Sirkeli’nin yakın çevresinde küçük çaplı bir yüzey araştırması gerçekleştirmiştir (Hrouda, B. 1998: 427 vd.).

İKİNCİ BÖLÜM

CEYHAN OVASI'NDAKİ HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİKLERİNİN ELE GEÇTİĞİ MERKEZLER

Ceyhan ve Kozan bölgeleri, Ovalık Kilikia'nın Antik Çağ'daki önemli geçiş noktalarından birisi üzerinde olduğu için, tarihöncesi çağlardan itibaren yoğun bir şekilde iskan edilmiştir.

Yukarı Ova (Ceyhan Ovası) çalışmalarında, Kozan-Ceyhan kesimindeki 33 adet yerleşim biriminden Hellenistik Dönem'e ait seramik buluntular derlenmiştir. Bu yerleşimlerden sadece 3 adeti Kozan Ovası'nda bulunmaktadır. Bölgedeki 33 adet yerleşim yeri, Ceyhan ve Kozan olarak iki ayrı bölge halinde incelenmiştir (bkz. Harita 6). Böyle bir ayrıma gidilmesinin nedenleri; başta buluntu merkezlerinin sayısal yoğunluğu olmak üzere, fiziki coğrafya özellikleri (coğrafi konum ve yerleşim özellikleri) ve incelenen seramik malzemelerin yapısal özelliklerinde (çamur bileşimi, kil yapısı ve astar özellikleri) belirgin farklılıkların olmasıdır.

Kozan ve Ceyhan bölgelerinde araştırılan kesimlerde yerleşim modelleri arasında en yaygın olanı höyüklerdir. Hellenistik Dönem'e ait seramik buluntu veren toplam 33 adet yerleşim biriminde 26'sı höyük, 7'si ise Hellenistik-Roma ve Bizans dönemlerinin genellikle birlikte temsil edildiği, iki evreli düz alan veya yamaç yerleşimleridir.

Bölgedeki Hellenistik ve Roma dönemlerine ait yamaç yerleşimlerine genellikle, doğal anakaya kütlesi üzerinde ve hafif eğimli araziler üzerinde rastlanmıştır. Bu yerleşim modelinin benimsenmesindeki ana etken, taban suyu seviyesindeki dönemsel artışlar ve iklime bağlı olarak gelişen nehir taşkınlarıdır. Seyhan (*Saros*, *Hititçe Samri?*), Ceyhan (*Pyramos*, *Hititçe Puruna?*) nehirleri ile Sumbas (*Arasibelos*), Savrun (*Oresibelos*) çaylarının suladığı ve denizden yüksekliği ortalama 80 m. olan Yukarı Ova, bu akarsuların debilerinin yüksek olduğu dönemlerde (günümüzde mart ayı) vuku bulan taşkınlar nedeniyle ve yeraltı sularının yükselmesiyle kısmen bataklığa dönüşmektedir. Bu nedenle 205.000 dekarlık ovadaki yerleşimler, genellikle kayalık alanların üzerine ve yamaçlara kurulmuştur. Bu türden yerleşimlerin en büyüğü, Ceyhan'ın 21 km. güneybatısındaki 50x150 m. ölçülerindeki Doruk Tepe'dir. Ayrıca Ceyhan'ın 18 km. güneyindeki Çevretepe (Nacarlı) köyü içerisinde yer alan Dokuz

Kardeşler Yerleşmesi, güneye doğru eğimli bir ana kaya üzerinde bulunmaktadır. 50x100 m. boyutlarındaki yerleşimin kuzeyi devam eden tarımsal faaliyetler nedeniyle, ana kaya seviyesine kadar tahrip edilmiştir. Çevretepe köyündeki diğer bir yerleşme ise, Nergis Tepe Mevkii'nin 150 m. güneybatısındaki yamaçta yer almaktadır. Benzer mekansal özellikleri olan diğer bir merkez ise Çakaldere köyünün Çakalderesi Mevkii'ndeki yaklaşık olarak 200x300 m. ölçülerindeki yamaç yerleşmesidir (Bu merkezlerin tespiti ve ilk araştırma sonuçları için bkz. Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.).

Kızıldere köyü idari sınırları içerisinde kalan Kilise Tepesi (Taş Gediği, Kandil Tepe) Mevkii'ndeki küçük yerleşim (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.), Ceyhan Irmağı'na paralel olarak denize kadar ulaşan ve bölgeyi iki farklı alana ayıran Cebel-i Nur'un (750 m.) batı yamacında, müstahkem bir mevkide kurulmuştur. Alanda yoğun bir şekilde bulunan seramik parçaları ve cam eserler Geç Hellenistik Evre'ye (M.Ö. 160/59–30) ve Roma Erken İmparatorluk Dönemi'ne (M.Ö. 1.-M.S. 1. yüzyıl) tarihlenmektedir.

Benzer coğrafi özelliklere sahip diğer geç dönem yerleşmeleri ise Gündoğan köyü Damlardağ Mevki, Zarphane Mevki; Kızıldere köyü Taşgediği (Leğengediği) Mevki; Küçük Burhaniye köyü Bayır Mevki ve İsalı köyü Berha Mevkii'nde bulunmaktadır (Bu merkezlerin tespiti ve ilk araştırma sonuçları için bkz. Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.). Bu yerleşim alanlarında yüzeyden toplanan ve sayıları yüzleri bulan erzak küpleri, amphora, pithos ve kaba mutfak kaplarına ait parçalar değerlendirmeye alındığında; bunların büyük bir kısmının tahıl ve benzeri gıda maddelerini, diğerlerinin de şarap ve zeytinyağı depolamakta kullanıldıkları görülmektedir. Bu küçük yerleşimler arasındaki ilişkiler, küçük ölçekli ticari faaliyetlerle sınırlı kalmış gibi görünmektedir. Dolayısıyla bu yerleşim birimleri, bölgenin metropolisi Kastabala ve diğer büyük kenti Anazarbos'a tarımsal lojistik destek veren küçük çaplı üretimi köyler olmalıdırlar.

2.1. Tarihi Coğrafya

Hellenistik Dönem seramiklerinin bölgedeki dağılımının tarihi coğrafya açısından anlamı, siyasi otoritenin değişmesiyle doğrudan bağlantılıdır ve direkt olarak bu ana etken ile sınırlandırılmalıdır.

Kilikia'nın doğudaki sınırları kesin hatlarıyla daha iyi bilinmekle birlikte; Amanos Dağları'nın denizden yükseldiği nokta olan Rhosos Burnu'nda (*Kap Rhosus, Ra's al-Hinzir, Arsuz, modern Akıncı, Domuz Burnu*) başlar ve Pyramus Vadisi boyunca kuzeye uzanır. Burada da Issos Körfezi'nin girişi olan Suriye'ye ulaşır. Pyramus ile batıya döner, Kilikia Kapıları'nı aştıktan sonra Tarsus-Silifke arasında uzanan Bolkar Dağları'nı izleyerek Mut'un kuzeyine, Sertavul Geçidi'nin bulunduğu zirveye kadar devam eder. Sertavul, batıda Seleucia ad Kalykadnos'un kuzeydoğu yoluyla hinterlandı arasındaki bağlantıyı sağlayan önemli bir geçittir (Durugönül, S. 2001–2002: 108).

Anadolu'nun idari bölümlenmesinde Kilikia (bkz. Harita 1), coğrafi yapısına bağlı olarak, Dağlık Kilikia (Hellence *Cilicia Tracheia* veya *Oreine Kilikia*; Latince *Cilicia Aspera*) ve Ovalık Kilikia (Hellence *Cilicia Pedias* veya *Idios Kilikia*; Latince *Cilicia Compestris*) olmak üzere iki bölüme ayrılır (Herodotos I. 72; Strabon XIV. V. 1; Erzen, A. 1940: 14-16, 27-29; bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ünal, A. & Girginer, K. S. 2007: 51). Dağlık Kilikia Korakesion (*Coracesium* / Alanya)'dan Soloi-Pompeiopolis (Mersin-Viranşehir)'e kadar olan dağlık bölgeyi; Ovalık Kilikia ise Soloi-Pompeiopolis'den Alexandria Kat Isson (İskenderun)'a kadar olan kısmen düzlük kesimi kapsar. Bölge Mezopotamya ve Suriye ile Anadolu arasındaki bağlantıyı sağlayan önemli geçitlere sahiptir. Doğuda Mezopotamya'dan gelerek batıda Sardeis'e kadar uzanan ticaret yolunun Kilikia Kapıları üzerinden yön alması, yani Kilikia'nın bir geçiş noktası niteliğini taşıması bölgeyi stratejik bakımdan tarih boyunca önemli kılmıştır (Durugönül, S. 2001-2002: 108). Stratejik öneminin yanında tarıma elverişli verimli toprakları, dağlarında bulunan demir, gümüş madenleri ve sedir ağaçları nedeniyle ekonomik bir değer de taşır (Strabon XIV. V. 3-6; Zoroğlu, L. 1994: 439; Hild, F. & Hellenkemper, H. 1990: 114 vd.; Cohen, M. G. 1995: 134 vd.; Jones, A. H. M. 1998: 198; Aslan, N. 1998: 6).

Genel olarak Dağlık Kilikia, Toros dağ sırasına bağlıdır. Dağlık Kilikia'nın engebeli bölümü coğrafi koşullarına dayanılarak Batı Dağlık Kilikia, Orta Dağlık Kilikia ve Doğu Dağlık Kilikia olmak üzere üç bölüme ayrılabilir (Durugönül, S. 1995: 197 vd.). Bu iç bölümler için kesin sınırlar vermek mümkün olmamakla birlikte; Korakesion (*Coracesium*, Alanya) ile Anemurium arasındaki bölge Batı, Anemurium ile Seleucia ad Calycadnum arası Orta, Seleucia ad Calycadnum ile Dağlık Kilikia'nın doğu sınırını oluşturan Soloi-Pompeiopolis arasındaki kısım ise Doğu Dağlık Kilikia olarak adlandırılabilir (Strabon'un bu konudaki iki farklı tanımıyla ilgili olarak bkz.

Durukan, M. 2004: 40-41). Bölgenin batı kısmında denizden itibaren sıra dağlar yükselmekte ve yüksek platolarda son bulmaktadır.

Dağlık Kilikia'nın çetin coğrafi şartlarının aksine Ovalık Kilikia, Soloi-Pompeiopolis ile Alexandria Kat Isson arasındaki büyük, verimli ovalık araziyi tanımlar.

Dağlık Kilikia'da yerleşimler küçük çaplı olup dar alanlarda dağlarla sınırlandırılmışken, Ovalık Kilikia'da dağların kıyıda çok uzakta olması dolayısıyla hinterlandına hakim büyük kentler kurulmuştur (Durugönül, S. 1995: 197). Bu nedenledir ki Ovalık Kilikia'da, dağlık kesimde görülenden bambaşka bir kentleşme anlayışı benimsenmiştir (Kentleşme biçimleri hakkında ayrıntılıca bkz. Sayar, M. H. 1999a: 193 vd.). Tarsos, Anazarbos, Aigaea, Hierapolis/Kastabala, Mopsuestia-Misis (Yakapınar) gibi büyük kentlerin (Durugönül, S. 2001–2002: 108) yanında Ceyhan Ovası'ndaki Domuz Tepe, Sirkeli Höyük, Tatarlı Höyük gibi merkezler de bu sürecin bir sonucudur.

Tüm Kilikia Bölgesi'nde olduğu gibi Ceyhan Ovası'nda da Hellenistik Dönem ile birlikte yerleşimlerin sayısında bir artış görülmektedir. Hellenistik ve Roma dönemlerinde Kilikia'nın Antik Çağ'ın en yoğun iskan edilen bölgelerinden birisi olduğu doğrudur (Beloch, K. J. 1886: 238; Ramsay, W. M. 1903: 362). Seleukeia (Silifke), Kydnos üzerindeki Antiocheia (Tarsus), Pyramos üzerindeki Seleukeia (Mopsuestia, Misis), Hierapolis-Kastabala, Oeniandos-Epiphanieia kentlerinin hepsi Hellenistik Dönem'de kurulmuş veya genişletilmiştir. Ancak bu ifadelerden, bölgede yaşayan halkların hepsinin Hellen veya Romalı olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Kilikia'nın tam olarak Hellenleşmesi ve İonia sahillerinde olduğu kadar yaygın ve etkin olmasa bile kentleşmesi, M.Ö. 3. yüzyılda Silifke ve Arsinoe (Maraş Tepesi) gibi Seleukoslar ve Ptolemaiosların koloniler kurmasıyla, özellikle de Roma Devri'nde yoğunlaşarak kentleşmeyle başlamıştır (Rostovtzeff, M. 1926: 130). Ancak Hellenleşme asla Batı Anadolu'daki kadar yoğun ve güçlü olmamış, aksine Kilikia'da Hellen nüfusu daima azınlıkta kalmıştır (Salmeri, G. 2003: 280).

Büyük İskender, M.Ö. 333 yılındaki İssos zaferinin ardından egemenliği altına aldığı topraklarda askeri nitelikteki yeni kentler kurmayı kendine ilke edinir. İskender'in ölümünün ardından generalleri (*Diadochlar*) tarafından kurulan Suriye merkezli Seleukoslar, Mısır merkezli Ptolemaioslar ve Makedonya merkezli Antigonoslar gibi Hellenistik krallıklar bu süreci devam ettirerek çok sayıda yeni kent kurarlar (Durukan,

M. 2005: 7-8). Bu süreçte birçok eski kente yeni isimler takılmıştır (Aydınoğlu, Ü. 2005: 166).

Pan-Hellenizm idealine en fazla sahip çıkan Seleukoslar, Hellenleştirme (Akkulturation) sürecinde (Durugönül, S. 1998a: 72-73), yeni kentler kurarken gerekli olan nüfusu; ya Demir Çağı'ndaki Doğu'nun mutlak monarşilerinin yaklaşım tarzıyla, doğrudan anayurtlarından koparılıp, getirilip zorunlu iskan bölgelerine yerleştirilen toplumlar aracılığıyla (*departasyon*) veya demokratik Hellen tarzında *synoikismos* yöntemiyle civar yerleşimleri yeni kurulan şehre yerleştirmek (Aydınoğlu, Ü. 2002: 37-38, dn. 50) veya idari sınırına dahil etmek suretiyle sağlamış olmalıdırlar. Ayrıca tam anlamıyla, tüm gelişmişliğiyle kent boyutunda olmayan ve kentlerin öz niteliklerini taşımayan, küçük ölçekli askeri koloniler (*katoikia*) veya garnizon yerleşimleri de bulunmaktadır.

Seleukoslar ve Ptolemaioslar, Anadolu'nun Hellenistik Dönem siyasetinde etkin krallıklardandır. Kilikia'da Seleukoslar hakimiyeti, bölgenin sadece ovalık kısmında Romalılar gelinceye kadar devam etmiştir. Bölgeyi ellerinde tutabilmek adına Seleukoslar etkili bir Hellenleştirme politikası yürütmüşlerdir. M.Ö. 3. yüzyılın başlarındaki imar etkinlikleri kapsamında Dağlık Kilikia'da M.Ö. 296-280 yılları arasında kurulan Seleukeia (Silifke) kenti (Strabon XIV. V. 4; diğer antik ve modern kaynaklar Trampedach, K. 1999: 105, dn. 71); Ovalık Kilikia'da ise zaten önceki dönemlerde yerleşilmiş olan Aigaea (Ayas, Yumurtalık), Antiocheia Pyramos (Magarsos/Karataş), Seleukeia (Mopsuestia, Misis), Alexandria Kat Isson, eski bir Pers satraplık merkezi olan Antiocheia Kydnos (Tarsus) gibi kentler yenilenir, kurulur. Seleukoslar Dönemi'nde Tarsos'ta sikkelerin basımı devam etmiştir (Zoroğlu, L. 1995: 22). Geç Hellenistik dönem sikkeleri üzerine kentin adı "*Tarseon*" olarak yazılmıştır (Arslan, M. 2001: 88). Bölgenin önemli ana kenti olması niteliğiyle Tarsos'a, Seleukoslar tarafından M.Ö. 3. yüzyılın ortalarından itibaren özgürlük ve otonomi verilmiştir. Bu prestijli statü, Hatip Cicero'nun M.Ö. 51-50 yılında, Tarsus'ta bulunduğu zamana kadar devam etmiştir (Cicero'nun kentin otonomisinden söz ettiği bir mektubu hakkında bkz. Schneider, E. E. 2001: 365, dn. 18). Bu kentlerden Aigaea (Ayas, Yumurtalık) Makedonyalı asker kolonistler tarafından kurulmuştur ve bu nedenle ismi Makedonya'nın başkenti Vergina'yı çağrıştırır (Jones, C. P. & Habicht, C. 1989: 332). Ancak daha eski devirlerde de olduğu gibi Hellenleştirme süreci sadece linguistik açıdan başarılı olmuş gibi görünmektedir (Capecchi, G. 1991: 67 vd.).

M.Ö. 2. yüzyılın başlarında gerçekleşen ve Antiochos IV. Epiphanes (M.Ö. 175-164) tarafından yürütülen ikinci kolonizasyon döneminde ise Ovalık Kilikia'da Antiocheia (Adana), Hierapolis-Kastabala, Seleucia Pyramos (Mopsuestia, Misis), Oeniandos kentlerinin yeniden kurulduğu görülür. Kastabala ve Oeniandos, Hierapolis ve Epiphaneia olur. Antiochos IV. Epiphanes zamanında Ovalık Kilikia'da bulunan Alexandreia (İskenderun), Hierapolis-Kastabala, Aigaea, Mopsus (Pyramos Seleukeia'sı, Misis) ve Adana şehir idare meclisleri, kralın izniyle onun adına kendisinin portresini taşıyan sikkeler basmışlardır. Kentlerin otonomileri ve dolayısıyla sikke basma yetkileri de olmadığından, sadece krali sikkeleri basmışlardır. Adana'nın adı bu sıralarda Antiocheia ad Sarum (*Antiokeon ton pros toi Saroi*) olarak zihinlere yerleşmiştir. Bu kralın bir özelliği de aralarında Adana, Tarsus, Mallos, Mopsuestia ve Kastabala'nın da bulunduğu kentlerin isimlerini Antiocheia olarak değiştirmiş olmasıdır (Mørholm, O. 1966: 16 vd.; Sayar, M. H. 1999a: 199 vd.; Tarsus, Soloi ve Silifke ise kraliyet sikkeleri basmaya devam etmişlerdi. Bu konuda ayrıntılıca bkz. Meyer, M. 2001: 506).

Tıpkı Meydancikkale gibi askeri bir garnizon olan ve Kozan'ın 12 km. doğusunda yer alan Karasis Kalesi, bölge için oldukça önemlidir. Karasis Kalesi, Gedikli Köyü sınırları içerisinde, zirvesi 1100 m. olan sarp, Karasis Dağı üstünde kurulmuştur. Seleukos I. Nikator, M.Ö. 294 yılında Doğu Kilikia'yı tamamen kontrolü altına aldıktan sonra, krallığın merkezi Suriye'ye kuzeyden gelecek tehlikeleri önleyebilmek için Kappadokia'dan Kilikia'ya ulaşan yol üzerindeki bu geçidi kontrol etmek istemiş olmalıdır (Doğu cephesindeki kulelerden birinin içe bakan yüzünde Herakles Kallinikos'un sembolü olan Herakles'in gürzü ve bunun üzerinde bir kalkan kabartma olarak işlenmiştir. Filler'in Antik Çağ Hellen sanatı, ikonografisinde yaygınlaştığı dönem olması nedeniyle: Spivey, N. 2003: 315 vd. ve mimari özellikleri ışığında, kalenin Seleukoslar Dönemi'nde inşa edildiği düşünülebilir.). Seleukos I. Nikator, Güney Kapadokia'daki Komana şehrinden Kilikia'daki Anazarbos'a giden antik yolu, bölgeye hakim bir konumda bulunan Karasis Dağı'ndaki bu garnizondan takip etmiş olmalıdır. Kappadokia'ya giden yolun üzerinde bulunması, yerleşimin savunma, gözetleme ve kontrol gibi askeri niteliklerini vurgular (Durugönül, S. 2001-2002: 112). Hellenistik Dönem'deki Karasis yerleşimi, *Kyinda* ile eşitlenmekte olup *Kyinda*'da Seleukosların hazinesinin saklandığı iddia edilmiştir (Sayar, M. H. 1995a: 279 vd.; Sayar, M. H. 2002: 61; Sayar, M. H. 2004c: 1 vd.). Ancak kentin *Pindenissus*,

Kyinda veya *Cadra* antik kentlerinden birisiyle eşitlenebilmesi (Alishan, L. M. 1899: 34, 264) için yeterli arkeolojik ve linguistik veri yoktur.

Anadolu'nun Hellenistik Dönem tarihi ve siyaseti içerisinde, Lykia ve Kilikia sahillerinde, Filistin ve Kıbrıs'ta etkin olan Ptolemaioslar'ın Ovalık Kilikia'daki siyasi etkinlik sürecinin yeterince açık bir şekilde yorumlanabilmesi için yeterli veri yoktur.

M.Ö. 188'de Seleukoslar ile Romalılar arasında imzalanan Apameia Barışı'nın ardından (Bu konuda ayrıntılıca bilgi için bkz. McDonald, A. H. 1967: 1 vd.; MacKay, Th. S. 1968: 87; Walbank, F. W. & McDonald, A. H. 1969: 30 vd.), bölgeye Romalıların girmesinden itibaren M.Ö. 63 yılına kadar, Kilikia'nın geçirmiş olduğu tarihi süreç oldukça sıkıntılıdır. Bu dönem, bölgenin baskınlık iddiasında olan yeni işgalci gücü Romalılar ile meşru mirasçı Hellenistik Krallıklar arasında geçen ve zaman zaman bu çekişmelerin, huzursuzluğun yarattığı sefaletten dolayı korsanlığa bürünmüş yerli halkların da olaylara karıştığı, kentleşme ve sanat açısından hiç de elverişli olmayan zaman dilimini kapsar (Arslan, M. 2003: 91 vd.). Nitekim Ovalık Kilikia'nın Yukarı Ovası'nda tespit edildiği gibi söz konusu döneme (M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısı) ait arkeolojik materyalin azlığı veya yoksunluğu, yukarıda sunulan hipotezin bilimsel kanıtları olarak kabul edilebilir. Seleukosların M.Ö. 64 yılında Pompeius Magnus tarafından sona erdirilmesinin ardından, Ovalık Kilikia'da iktidar boşluğu yaşanmıştır. Bunun üzerine Romalılar bölgedeki iktidar boşluğunu kapatmak için Antik Çağ'ın Yukarı Ovası olarak da bilinen Ceyhan Nehri (*Pyramos*) havzasının denetimini, eski bir isyancı ve korsan başı olan Tarkondimotos'a verirler (Sayar, M. H. 2001a: 373-380; Tobin, J. 2001: 381-387). Böylece Kilikia'nın doğusu Roma'nın Suriye eyaletiyle birleştirilirken Kilikia'nın ovalık, orta kısımlarının başkenti ise Osmaniye-Cevdetiye-Kadirli karayolu yakınlarında bulunan Kastabala olur (Krinzinger, R. & Reiter, W. 1993: 269 vd.). Bu tarihi dönemeçle birlikte bölgede Roma Dönemi başlamıştır.

2.2. 2004 Yılında Kozan'da Tespit ve Ziyaret Edilen Merkezler

Kozan Ovası çalışmaları (Yüzey araştırmalarının ilk sonuçları için bkz. Girginer, K. S. & Erhan, F. 2005: 93 vd.; Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 293 vd.) süresince bu güne kadar, 1.690 km².lik yüzölçümüyle Kozan merkez (109.85 m. rakım) dahil olmak üzere, 84 köy, 2 belde ve 16 mahalleden oluşan, kısmen güneydeki

ovalık alanlar taranmıştır. Bölgede Klasik ve Hellenistik dönemlere ait seramik buluntuları veren 3 adet yerleşim yeri tespit edilmiştir.

2.2.1. Tılan Höyük

Fiziki Konum: Kozan'ın yaklaşık olarak 14 km. güneyinde ve Anazarbos'un 10 km. kuzeybatısındaki Hamam köyünün 2.5 km. güneyinde ve höyük ile aynı ismi taşıyan mahallenin, 650 m. kuzeybatısında yer almaktadır (Levha 1a). Tılan Höyük, 30 m. yüksekliği (tepe rakım: 76 m.) ve 150x300 m. boyutlarıyla orta boy höyükler sınıfına girmektedir. Höyüğün kuzey ve kuzeybatı bölümleri, yamaçlarından görülebildiği üzere kireçtaşıda bir anakaya kütlesi üzerindedir.

Mekansal Unsurlar: Höyüğün kuzey, güney ve doğu eteklerinde pınarlar bulunmaktadır. Güney etekte, su yapısının bir bölümü olabilecek, mimari bloklar ve yapı kalıntıları bulunmaktadır. Yapının duvarları araları harçla doldurulmuş, polygonal taşlar ve tuğla kullanılarak alması tekniği örülmüştür. Bu yapı, kullanılan yapı malzemesi ve örgü tekniği olarak Anazarbos'a su getiren su kemerleri ile benzer özellikler taşıdığı için Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait olmalıdır.

Anazarbos'a su sağlayan kaynaklardan birisi Hamam köyünde tespit edilmiştir (Sayar, M. H. 2004a: 157). Bu kaynağın güney doğusunda kayalara oyulmuş bir merdiven ve Roma Geç İmparatorluk Dönemi (M.S. 4. yüzyıl-M.S. 7. yüzyılın sonu) yapı kalıntıları bulunmaktadır. Doğu Kilikia'da olduğu bilinen ancak yeri henüz saptanamamış olan *Sanudanu*, Hamam köyüne lokalize edilmiştir (Hild, F. & Hellenkemper, H. 1990: 268). Hamam köyü M.S. 10. ve 11. yüzyıllarda *Cilicia Secunda* eyaleti içindeki Batı Suriye piskoposluklarından birinin merkezidir (Sayar, M. H. & Siewert, P. vd. 1993: 177).

Tılan Höyük, bölgenin diğer çağdaş yerleşimleri olan Taşlı ve Tırmıl höyükleri ile birlikte Kozan, Feke, Saimbeyli (*Badimon*, *Haçin*), Tufanbeyli, Komana (*Şar/Comana Cataoniae*) ve Kayseri (*Caesareia*) istikametine giden yol ağı üzerinde bulunmaktadır. Ayrıca Kozan'ın Çiriş Tepe, Alapınar Höyük, Çukur Köprü Höyük, Tırmıl ve Tepecikören yerleşmeleri gibi, Çukurova'ya inen İmamoğlu ana yol güzergahı üzerinde yer almaktadır (Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 301).

Alandan ele geçen Hellenistik ve Roma Dönemine ait seramik buluntular arasında, Klasik Dönem'e (M.Ö. 425-350) ait dudak içi frofilli bantlı kase de bulunmaktadır.

Bölgeyi 1936 yılında gezen J. Garstang'ın incelemelerinde höyükte, Klasik ve Hellenistik dönemlere rastlanmamıştır (Garstang, J. 1937b: 55). Ancak höyük için M. V. Seton-Williams, Kalkolitik ve Hellenistik Dönem arasında kesintisiz iskan önermiştir (Seton-Williams, M. V. 1954: 171 no. 141). Höyük son olarak K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiştir (Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 299).

2.2.2. Tezik Tepe

Fiziki Konum: Kozan ilçe merkezinin batısında ve Anazarbos'un kuzeyindeki Güneri köyünün Tezik Mevkii'nde yer alır (Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 298 vd.) (Levha 1b). Yerleşim alanı (rakım: 236 m.), Güneri köyünün yaklaşık olarak 500 m. kuzeyinden itibaren başlamaktadır. Alan, aynı zamanda Turgutlu köyünün Kahveli mahallesinin ortalama 350 m. güneyinde yer almaktadır. Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait, küçük ölçekli bir düz alan yerleşimidir.

Mekansal Unsurlar: Yerleşim alanının kuzeyindeki sırtta *in-situ* durumda yivsiz sütun tamburları tespit edilmiştir. Sütunların dizilişi, dikdörtgen planlı bir yapıya, olasılıkla tapınak veya *heroona* işaret etmektedir.

İlk kez 2004 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiştir (Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 298 vd.).

Güneri köyünde ayrıca Tekdam Mevkii'nde Roma İmparatorluk Devri'ne ait nekropol alanında anakayaya oyulmuş mezar odalarını bulunmaktadır (Sayar, M. H. 1998: 333-334).

2.2.3. Çukur Köprü Höyük

Fiziki Konum: Kozan'ın 14.9 km. güneydoğusundaki Faydalı köyünün 750 m. batısında, Kozan-Kadirli karayolunun 2 km. güneyinde yer alır (Levha 2a). Höyük, kuzey-güney istikametli, 5 m. yüksekliğinde (tepe rakım: 45 m.) ve 100x150 m. boyutlarındadır.

Mekansal Unsurlar: Faydalı köyünün yaklaşık olarak 200 m. kuzeybatısındaki Höyük Mevkii I.'de ve köyün 600-700 m. kuzeybatısındaki Höyük Mevkii II.'de Roma ve Bizans dönemlerine ait seramik buluntular veren küçük çaplı yerleşimlere rastlanmıştır. Höyüğün 50 m. doğusundan Sumbas Çayı geçmektedir.

Hazine arazisindeki höyük, tarımsal faaliyetler nedeniyle neredeyse tamamen düzlenmiştir.

Çukur Köprü Höyük, Kozan'ın diğer çağdaş yerleşimleri olan Çiriş Tepe, Alapınar Höyük, Tılan, Tırmıl ve Tepecikören gibi yerleşmeleriyle birlikte, Çukurova'ya inen İmamoğlu ana yol güzergahı çevresinde bulunmaktadır.

Bölgeyi 1951 yılında, gezen M. V. Seton-Williams'ın incelemelerinde höyükte, Klasik ve Hellenistik dönemlere rastlanmamıştır (Seton-Williams, M. V. 1954: 153, no. 88). Höyük son olarak K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve “*Kalkolitik Dönem ve geç dönemler*” seramik buluntular yardımıyla saptanmıştır (Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 299).

2.3. 2005 ve 2006 Yıllarında Ceyhan'da Tespit ve Ziyaret Edilen Merkezler

Ceyhan Araştırmaları (Yüzey araştırmalarının ilk sonuçları için bkz. Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.; Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. 2007a: 25 vd.; Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. 2007b: 79 vd.; Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. 2008: 231 vd.) süresince bu güne kadar, 1.427 km².’lik yüzölçümüyle Ceyhan merkez dahil, 42 köy ve 6 belde taranmıştır.

Bölgede Hellenistik Dönem’e ait seramik buluntuları veren 30 adet yerleşim yeri tespit edilmiştir (Ceyhan Ovası’nda belirlenen üç test alanlarında LANDSAT uydu görüntüleri yardımıyla uzaktan algılama yöntemleri, Hiperspektral görüntüleme algılayıcıları ve analizleri, Termal Kızılötesi görüntüleme teknikleri ve analizi (ASTER Uygulaması), Hiperspektral Termal Kızılötesi (TIR) analizi ve coğrafi bilgi sistemleri (GIS-GPS-GBS) yöntemleri kullanılarak yapılan öncü bir araştırma için bkz. Demir, F. 2002: passim.; Demir, F. & Dinç, A. O. vd. 2006: 183 vd.).

2.3.1. Hacılar Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan kent merkezinin 2.4 km. güney girişinde, Namık Kemal mahallesinde, Ceyhan-Yumurtalık karayolunun 200 m. doğusunda yer almaktadır (Levha 2b). Höyük yaklaşık olarak 10 m. yüksekliğinde (tepe rakım: 33 m.) ve 100x150 m. ölçülerindedir. Yükselti batıdan doğuya doğru artmaktadır.

Mekansal Unsurlar: Modern şehirleşme tehdidi altında olan höyüğün konisinde çok sayıda yasadışı kazı çukurları, atıl vaziyette mimari yapı elemanı ve 1 adet pres taşı parçası bulunmaktadır. Höyük Kurtkulağı Vadisi’ne açılan bir konumda Eskiçağ’ın anayol güzergahındadır. 1930’lu yıllarda ilk ziyaret edildiği dönemde, tepe kısmı düz olan yayvan bir höyüktür. Ancak tarımsal faaliyetler sonucunda, hızlı bir şekilde tahrip

edilerek günümüze sadece küçük bir koni kalmıştır. Bugün hafif eğimli bir yamaç ve kuzeydeki bir terasla ayrılmış yuvarlatılmış bir tepe görünümündedir.

Höyükte daha önceki yıllarda incelemelerde bulunan (Bu çalışmalarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Girginer, K. S. (baskıda): passim.), H. H. von der Osten (von der Osten, H. H. 1930: 43); J. Garstang (Garstang, J. 1937a: 210-211); R. O. Arık (Arık, R. O. 1944: 364); M. V. Seton-Williams (Seton-Williams, M. V. 1954: 128 vd. no. 68); İ. Özgen ve M. H. Gates (Özgen, İ. & Gates, M. H. 1993: 387 vd.); S. R. Steadman (Steadman, S. R. 1994: 85 vd.); B. Hrouda (Hrouda, B. 1998: 427 vd.) gibi araştırmacılar Hellenistik Dönem seramiklerinin varlığından raporlarında bahsetmemişlerdir. Höyük son olarak 2005 yılında, K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve “*Kalkolitik, ETÇ ve M.Ö. II. binyıl ile Roma-Bizans dönemleri*” seramik buluntular yardımıyla saptanmıştır (Girginer, K. S. 2007: 174).

2.3.2. Yarımhöyük

Fiziki Konum: Ceyhan’ın yaklaşık olarak 18 km. kuzeyindeki Adapınar (Çerkez Karamazar) köyünün 1.7 km. kuzeybatısında, Ceyhan Nehri’nin hemen doğu kıyısında yer almaktadır (Girginer, K. S. 2007: 174) (Levha 3a). Höyük yaklaşık olarak 30 m. yükseklikte (tepe rakım: 47 m.) ve 50x100 m. boyutlarındadır (Girginer, K. S. 2007: 175).

Mekansal Unsurlar: Adapınar köyünün tarım arazilerinin toplamı 12.075 dekadır. Höyüğün batı yarısı, daha çok kuzeybatı kısmı, nehir sularının aşındırması ve tarımsal faaliyetler nedeniyle yok olmuştur. Höyüğün kuzey kısmında bu tahribatlar yüzünden 30 m.’lik bir kesit oluşmuştur.

Yarımhöyük’te, J. Garstang, J. Wachter ve M. V. Seton-Williams ile Adana Arkeoloji Müzesi Müdürü A. R. Yalgın tarafından, 1936-38 yılları arasında sondaj kazıları yapılmıştır (Ünal, A. & Girginer, K. S. 2007: 313). Ayrıca höyük ve yakın çevresinde incelemelerde bulunan, H. H. Von der Osten (von der Osten, H. H. 1930: 43); J. Garstang (Garstang, J. 1937b: 52 vd.; Garstang, J. 1937c: 89 vd.; Garstang, J. 1939: 137 vd.); A. R. Yalgın (Yalgın, A. R. 1939: 16) gibi araştırmacılar, Hellenistik Dönem seramiklerinin varlığından raporlarında bahsetmemişlerdir. Ancak M. V. Seton-Williams (Seton-Williams, M. V. 1954: no. 1) höyükteki yapılanmanın, “Kalkolitik, OTÇ, Hitit, Hellenistik, Roma” dönemlerine ait olduğunu belirtmiştir. Son olarak 2005

yılında K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve “*Kalkolitik, M.Ö. II. binyıl*” seramiklerinin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 175).

2.3.3. Adatepe II (Balağlı Höyüğü)

Fiziki Konum: Ceyhan’ın 13 km. güneydoğusunda kurulmuş olan Değirmendere köyüne bağlı Yörükler mahallesinde yer almaktadır (Levha 3b). Geniş konik biçimli tepe yaklaşık 20 m yüksekliktedir (tepe rakım: 56 m.), kenarları teraslanmıştır. Höyük, Adatepe’nin güney uzantısı olan doğal bir anakaya kütlesi üzerinde ve Kurtkulağı yönünden Ayas’a doğru geçit veren bir bölgenin hinterlandında konumlanmıştır.

Mekansal Unsurlar: Değirmendere köyünün tarım arazilerinin toplamı 10.000 dekadır. Höyüğün kuzey tarafı daha eğimli, dik bir arazi yapısına sahip olup bu yöndeki kayalıkta bazı kaya mekanları ve oda mezarları tespit edilmiştir.

1951 yılında höyükteki ilk incelemelerde bulunan M. V. Seton-Williams (Seton-Williams, M. V. 1954: 147, no. 62) ise “ETÇ hariç, Kalkolitik-Bizans” dönemleri arasında devamlı yerleşime sahne olduğunu belirtmiştir. Höyüğü daha sonraki yıllarda inceleyen B. Hrouda (Hrouda, B. 1998: 427 vd.) Hellenistik Dönem buluntularının varlığından bahsetmemektedir. Son olarak 2005 yılında K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve “*M.Ö. II. binyıl, Roma ve Bizans*” dönemlerine ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 175).

2.3.4. Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük

Fiziki Konum: Ceyhan’ın 34 km. kuzeydoğusundaki Çataklı köyünün, 5.2 km. batısında yer almaktadır (Levha 4a). Höyük yaklaşık olarak 10 m. yüksekliğinde olup yan yana iki yükselti konilere sahiptir.

Mekansal Unsurlar: Çataklı köyünün tarım arazilerinin toplamı 6.080 dekadır. Höyüğün yaklaşık olarak 200 m. kuzeyinden geçen sulama kanalı, Ceyhan Nehri’nin eski dere yatağı ıslah edilerek yapılmıştır.

İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiş ve “*Kalkolitik, ETÇ, M.Ö. II. binyıl ve Roma ve Bizans*” dönemlerine ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 178).

2.3.5. Mercin-Boz Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 10 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan İncetarla (Mercin) köyünün güneybatısında, Ceyhan Nehri'nin kuzeydoğusunda, D400 karayolu (Ceyhan-Kadirli eski karayolu) üzerinde ve hemen yolun kuzeyinde yer almaktadır (Levha 4b). Höyük 40-50 m. yüksekliğinde ve 150x200 m. ölçülerinde, üzeri düz bir tepedir. Mercin-Boz Höyük, Sultantepe, Sirkeli ve Misis, Bahçe (*Pylae Amanicae*) yönüne doğru ilerleyen Eskiçağ'daki yol ağının tam üzerinde konumlanmıştır.

Mekansal Unsurlar: İncetarla köyünün tarım arazilerinin toplamı 20.724 dekadır. Höyüğün kuzey yamacı ve harman yeri olarak kullanılan etekleri, üzerindeki modern çiftlik evince; kuzeydoğu yamaç ve etekleri ise günümüzde devam etmekte olan tarımsal faaliyetler nedeniyle tahrip olmaktadır.

1936 yılında bilim dünyasına tanıtılan bu höyükte, daha önceki yıllarda incelemelerde bulunan J. Garstang'ın araştırmalarında (Garstang, J. 1937b: 55) ve 1965 yılında Adana Müzesi tarafından yapılan sondaj kazılarında (Altay, M. H. 1965: 7), Hellenistik Dönem'e ait herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Ancak M. V. Seton-Williams (Seton-Williams, M. V. 1954: no. 12) ise "Hitit-Roma dönemleri arasında kesintisiz iskan" önermektedir. Son olarak 2005 yılında K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve "*Kalkolitik, ETÇ, M.Ö. II. binyıl ve geç dönemler*"e ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 178).

2.3.6. Hikmet Höyük/Ertekin Bey Höyüğü

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 10 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan İncetarla (Mercin) köyünün, yaklaşık olarak 700 m. batısında yer almaktadır (Levha 5a). Höyük ortalama 3.5 m.'lik bir yükseltiye sahiptir.

Mekansal Unsurlar: 200 m. doğusundan Mercinsu akmakta olup Ceyhan Nehri'nin yatak değiştirdiği alanlara yakın bir konumda bulunmaktadır. Tarımsal faaliyetler nedeniyle tahrip olmaktadır.

İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiş ve "*Kalkolitik, Roma ve Bizans*" dönemlerine ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 178-179).

2.3.7. Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 10 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan İncetarla (Mercin) köyünün, yaklaşık olarak 2 km. kuzeyinde yer almaktadır (Levha 5b). Höyük ortalama 7 m. (rakım: 33 m.) yüksekliğindedir.

Mekansal Unsurlar: Alandan erken dönem buluntularının yanı sıra, Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait seramikler derlenmiştir.

İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiş ve “*Kalkolitik, ETÇ, OTÇ, Roma ve Bizans*” dönemlerine ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 179).

2.3.8. Mısırlı Çiftliği

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 10 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan İncetarla (Mercin) köyünün, yaklaşık olarak 3.8 km. güneydoğusunda yer almaktadır (Levha 6a). D400 karayolunun 400 m. kuzeyinde, ortalama 5 m. yüksekliğe (rakım: 34 m.) sahip bir höyüktür.

Mekansal Unsurlar: Alanda mimari ile ilgili hiçbir buluntuya rastlanmamıştır. Sadece Hellenistik Dönem ve yoğun olarak da Roma Dönemi'ne ait seramiklere rastlanmıştır.

İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiş ve “*yoğun olarak Roma*” dönemine ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 181).

2.3.9. Yıkık (Kırık) Kilise

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 10 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan İncetarla (Mercin) köyünün, yaklaşık olarak 2.9 km. güneybatısında, Malazyazısı Mevkii'nde (rakım: 27 m.) yer almaktadır (Levha 6b).

Mekansal Unsurlar: Yerleşim alanı, ortasından geçen sulama kanalı ve asfalt yol nedeniyle ve tarımsal faaliyetlerden dolayı yoğun tahribatla karşı karşıyadır. Yerleşim alanının çevresinde mevcut bir yapıya rastlanmamakla birlikte, kanaletin çevresinde yoğun kalypter ve stroter parçaları görülmektedir.

İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 181). Alandan ele geçen az sayıdaki seramik buluntuları Hellenistik Dönem'e ve daha çok da Roma Dönemi'ne aittir.

2.3.10. Pascu Höyüğü/Pasgüden Höyüğü

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 22 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan Küçük Elmagözü köyünün, yaklaşık olarak 4.5 km. güneydoğusunda yer almaktadır. Ayrıca Tatarlı Höyük'nün 6.2 km. güneybatısında ve Ceyhan-Kadirli karayolunun doğusundadır (Levha 7a). Ceyhan Nehri'nin günümüzde tamamen kurumuş olan, eski bir yatağının hemen güneyindedir. Tepe kısmı 17 m. genişlikte olan orta boyutta bir höyük olarak, ortalama 11 m. (rakım: 40 m.) yüksekliğindedir. Höyük bölgede yerel adıyla, İkiz Tepe veya Yumru Höyük olarak bilinmektedir.

Mekansal Unsurlar: Küçük Elmagözü köyünün tarım arazilerinin toplamı 14.353 dekadır. Yamaç ve eteklerinde, günümüzde devam etmekte olan tesviye amaçlı tarımsal faaliyetler nedeniyle, hızlı bir şekilde tahrip olmaktadır. Höyüğün hemen güneydoğusunda bulunan ve höyük ile bağlantılı olan geç dönem yerleşiminden yoğun olarak Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait seramik buluntular derlenmiştir. Ayrıca bu alanda, içlerinde 1 adet dibek parçasının da bulunduğu çok sayıdaki bezemeli mimari blok, Geç Antik Çağ (M.S. 235 ve sonrası) yerleşiminin varlığına işaret etmektedir.

1951 yılında, höyükteki ilk incelemeleri gerçekleştirmiş olan M. V. Seton-Williams (Seton-Williams, M. V. 1954: no. 35), "Kalkolitik, ETÇ, GTÇ, Hellenistik-Roma ve İslami" dönem seramiklerinin varlığını belgelemiştir. Son olarak 2005 yılında K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve "Kalkolitik, ETÇ, höyüğün güneydoğusunda ise yoğun Roma ve Bizans" dönemlerine ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 179).

2.3.11. Kırmıoğlu Çiftlik Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 15 km. doğusunda kurulmuş olan Günyazı (Veysiye) köyünün idari sınırları içerisinde ve Köprülü köyüne giden yolun kenarında yer almaktadır (Levha 7b). Höyük, Kırmıoğlu Çiftliği'nin 100 m. kuzeyinde ve ortalama 14 m. (rakım: 40 m.) yüksekliğindedir.

Mekansal Unsurlar: Günyazı (Veysiye) köyünün tarım arazilerinin toplamı 15.969 dekadır. Alanda mimari yapılanmalar ile ilgili hiçbir buluntuya rastlanmamıştır.

İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiş ve sadece "Roma" dönemine ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 181). Ancak

alandan yoğun olarak Hellenistik Dönem ve daha az olarak DSA Grubu'na ait seramikler derlenmiştir.

2.3.12. Çatalhöyük (İkiztepe)

Fiziki Konum: Ceyhan ilçe merkezinin 3.3 km. doğusunda yer almaktadır (Levha 8a). Tarımsal faaliyetler nedeniyle ova seviyesinde (rakım: 22 m.) tamamen düzlenmiştir.

Mekansal Unsurlar: Höyüğün hemen doğusundan, Ceyhan Nehri'nin kurumuş, eski dere yatağının ıslah edilmesiyle oluşturulmuş drenaj kanalı geçmektedir. Çok az sayıda Hellenistik Dönem ve Roma-Bizans dönemlerine ait seramik buluntular ele geçmiştir. Tatarlı Höyük, Minareli ve Şamşi yerleşimleriyle birlikte Kadirli (*Flaviopolis*) yönüne giden, Eskiçağ'a ait işlek bir yol güzergahı üzerindedir.

İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiş ve “çok az sayıda geç dönem” seramiklerinin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 180).

2.3.13. Ökkeş Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 22 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan Altıgöz (Altıgözbekirli) köyünün 990 m. kuzeybatısında, Ökkeş Aybar'ın tarlasında yer almaktadır (Levha 8b).

Mekansal Unsurlar: Altıgöz (Altıgözbekirli) köyünün tarım arazilerinin toplamı 13.276 dekadır. Tamamen düzlenmiş (rakım: 26 m.) olan höyük alanında, çok sayıda kalypter ve stroter parçaları bulunmaktadır.

2005 yılında K. S. Girginer tarafından literatüre kazandırılmış olup (Girginer, K. S. 2007: 181), yerleşim alanından Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait seramik buluntuları derlenmiştir.

2.3.14. Karahöyük Höyük

Fiziki Konum: D400, Ceyhan-Osmaniye karayolunun kenarında bulunan Mustafabeyli Beldesi'nin 1.2 km. batısında yer almaktadır (Levha 9a). D400 karayolunun 300 m. kuzeyinde, Karahöyük Mevkii'nde yer alan 1 m. yüksekliğindeki düzlenmiş bir höyüktür.

Mekansal Unsurlar: Höyüğün güneyinden Kandak Deresi akmaktadır. İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilmiş (Girginer, K. S. 2007: 180) ve

alandan Klasik ve Hellenistik dönemlere ait seramik buluntular yanında yoğun olarak da Roma Dönemi seramikleri ve kazıma dekorlu Bizans seramikleri elde edilmiştir.

2.3.15. Ala Kilise

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 14 km. doğusunda kurulmuş olan Azizli köyünün yaklaşık olarak 1 km. güneybatısında yer almaktadır (Levha 9b). Eđerlik Tepesi'nin kuzey yamaçlarında (rakım: 148 m.) yer almaktadır.

Mekansal Unsurlar: Azizli köyünün tarım arazilerinin toplamı 16.340 dekadır. İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K. S. 2007: 180) ve Hellenistik, yoğun olarak da Roma dönemlerine ait seramiklerin derlendiği alan, çok sayıda sarnıç, demir cürüflü işlik, kaya mekan ve merdivenli, kısa dromoslu oda mezarları içeren büyük bir nekropolistir.

2.3.16. Arlavuk/Harlavuk Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 14 km. doğusunda kurulmuş olan Azizli köyünün 2.5 km. kuzeybatısında yer almaktadır (Levha 10a). Höyük, D400 karayolunun 550 m. kuzeyinde, İslamoğlu mahallesine giden berkitme yolun hemen batısında bulunmaktadır.

Mekansal Unsurlar: Höyük çiftçilik uğruna tamamen düzlenerek (rakım: 40 m.) yok edilmiştir. İlk kez 2005 yılında K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K. S. 2007: 182) yerleşimden, Hellenistik Dönem, yoğun olarak da Roma ve Bizans dönemlerine ait seramik buluntular derlenmiştir.

2.3.17. Semerci Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 32 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan Birkent Beldesi'ndeki Eskikent (Türkşükrüye) mahallesinin 3 km. güneybatısında yer almaktadır (Levha 10b).

Mekansal Unsurlar: Beldenin tarım arazilerinin toplamı 22.000 dekadır. Ele geçen 2 adet yazıta göre; M.S. 3. yüzyılda Anazarbos'un arazisinin güneydoğu yönündeki, bugünkü Eskikent mahallesine kadar yayıldığı bilinmektedir (Sayar, M. H. & Siewert, P. vd. 1993: 178). 2005 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen höyük, tamamen düzlenmiştir ve yanından sulama kanalı geçmektedir (Girginer, K. S. 2007: 182). Ceyhan Nehri'ne ve eski yataklarına yakın bir konumdadır.

Alandan Hellenistik Dönem, yoğun olarak ise Roma ve Bizans dönemlerine ait seramik buluntular derlenmiştir.

2.3.18. Harputlu Tepesi

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 14 km. doğusunda kurulmuş olan Erenler (Papaklı-Abidiye) köyünün 2.1 km. doğusunda yer almaktadır (Levha 11a). Çomdan Deresi'nin batısındaki tepenin kuzey yamacında (rakım 117 m.) yer almaktadır. Çomdan Deresi'nin oluşturduğu boğaza ayrıca ovaya hakim, vadi konumlu bir yerleşmedir.

Mekansal Unsurlar: Erenler köyünün tarım arazilerinin toplamı 4.202 dekadır. Bu yerleşimin doğusunda, Çomdan Dağı Nekropolisi yer almaktadır. Olasılıkça çağdaş görünen her iki alan birbirleriyle bağlantılı olmalıdır. Bu yerleşim alanını hemen karşısındaki Çomdan Dağı'nın etekleri ise yerleşimin nekropolisidir.

2005 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen yerleşim alanından (Girginer, K. S. 2007: 180), Hellenistik Dönem, yoğun olarak da Roma Dönemi'ne ait nitelikli seramik buluntuları derlenmiştir.

2.3.19. Yalaközü Höyük/Sarı Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 21 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan Yalak köyünün kuzeydoğusunda yer almaktadır (Levha 11b). Köyün güney eteklerinde bulunan höyük, yaklaşık olarak 20 m. (rakım: 40 m.) yüksekliğindedir. Höyüğün kuzey yamacı çok dik, güney ve diğer yamaçları hafif eğimli bir arazi yapısına sahiptir.

Mekansal Unsurlar: Yalak köyünün tarım arazilerinin toplamı 11.250 dekadır. Alandan Hellenistik Dönem, yoğun olarak ise Roma ve Bizans dönemlerine ait seramik buluntular derlenmiştir.

M. V. Seton-Williams (Seton-Williams, M. V. 1954: 172, no. 32) tarafından ilk olarak araştırılan höyükte, "ETÇ, Hitit ve Demir Çağı" saptanmasına rağmen, Hellenistik Döneme ait seramik gruplarına rastlanmamıştır. Son olarak 2005 yılında K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve "*M.Ö. II. binyıl ve Roma ve Bizans*" dönemlerine ait seramiklerin varlığı bildirilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 179).

2.3.20. Boz Höyük I. ve Kuyluklu (Çakmaktepe) Mevkii Yerleşimi

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 16 km. doğusunda, Kılıçkaya sırtının kuzey eteğinde kurulmuş olan İmran köyünün 1.77 km. kuzeydoğusunda, Kuzucak köyünün 1.5 km.

batısında ve demiryolunun 150 m. güneyinde yer almaktadır (Levha 12a). Höyük doğu-batı uzanımlı olarak, yaklaşık 30 m. (rakım 54.5 m.) yüksekliğindedir.

Mekansal Unsurlar: İmran köyünün tarım arazilerinin toplamı 8.110 dekadır. Höyüğün 250 m. kuzeyinden, DSİ'nin genişlettiği Karaçay Deresi akmaktadır.

M. V. Seton-Williams (Seton-Williams, M. V. 1954: no. 25) tarafından ilk olarak araştırılan höyükte, “Kalkolitik-İslamik” dönemler arasında kesintisiz iskanın olduğu önerilmiştir. Son olarak 2005 yılında K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiştir (Demir, F. 2002: 35; Demir, F. & Dinç, A. O. vd. 2006: 183 vd.; Girginer, K. S. 2007: 176). Boz Höyük I. ve Kuyluklu (Çakmaktepe) Mevkii yerleşim alanlarından elde edilen seramik buluntuları yoğun olarak Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine aittir.

2.3.21. Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe)

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 33 km. kuzeydoğusundaki Tatarlı köyünün güney girişinde yer almaktadır (2007 yılında K. Serdar GİRGİNER tarafından bilimsel kazılara başlanmıştır. Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe), ilçeyi tanıtan turistik kataloglarda “*Tatarlı Mesire Yeri* veya *Tatarlı Çamlığı*” olarak tanımlanmaktadır.) (Levha 12b-13a). Höyük, Tatarlı Köyü'nün içinde, köyün güney güneybatısında ortalama 37 m. yüksekliğindedir. 300x200 m. boyutlarıyla oldukça büyük bir yerleşim birimidir.

Mekansal Unsurlar: Tatarlı köyünün tarım arazilerinin toplamı 11.730 dekadır. Höyüğün ilk sakinleri, bazalt formasyonlu (mağma kaynaklı / *plütonien*) anakayanın üzerine, topografyanın elverdiği oranda yerleşmiş olmalıdır.

Tatarlı Höyük Roma İmparatorluk Devri'nde, en yakın antik kent olan ve hemen doğusunda yer alan Kadirli-Kastabala'nın periferisine; Bizans Devri'nde ise Anazarbos'un arazisine dahil olmalıdır.

1951 yılında M. V. Seton-Williams'ın höyük üzerinde ve yakın çevresinde gerçekleştirdiği yüzey taramalarında; “Neolitik, Kalkolitik (Tell Halaf), GTÇ, Assur, Hellenistik ve Bizans” dönemlerinin varlığı saptanmıştır (Seton-Williams, M. V. 1954: 128-129, 170, no. 39). 1991 yılında M. H. Sayar, Ceyhan Tatarlı köyünde bir su kaynağı ve çevresindeki yapı kalıntılarından bahsetmiştir (Sayar, M. H. & Siewert, P. vd. 1993: 179). Höyük son olarak 2005 yılında K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve “*Kalkolitik, ETÇ, M.Ö. II. binyıl ve Roma-Bizans*” dönemlerine ait seramiklerin varlığı belirtilmiştir (Girginer, K. S. 2007: 177).

2.3.22. Sel Tepe

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 31 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan Ceyhanbekirli (Kayıkçılı) köyünün idari sınırları içerisinde yer almaktadır (Levha 13b).

Mekansal Unsurlar: Ceyhanbekirli (Kayıkçılı) köyünün tarım arazilerinin toplamı 15.312 dekadır. Tepe, tamamen tahrip edilmiştir. 2006 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.) yerleşim alanından ele geçen seramik buluntuları, Hellenistik ve Roma dönemlerine ait olup ayrıca *kalypter* ve *stroter* parçaları da derlenmiştir.

2.3.23. Kamışlı Yerleşmesi

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 31 km. kuzeydoğusunda kurulmuş olan Ceyhanbekirli (Kayıkçılı) köyünde, Köşreli-Ceyhanbekirli kara yolunun hemen doğusunda yer almaktadır (Levha 14a).

Mekansal Unsurlar: Tarımsal faaliyetler nedeniyle tamamen (rakım: 11 m.) düzlenmiştir. 2006 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.) yerleşim alanından ele geçen seramik buluntuları, Hellenistik ve Roma dönemlerine aittir.

2.3.24. Dokuz Kardeşler Yerleşmesi

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 18 km. güneyinde kurulmuş olan Çevretepe (Nacarlı) köyünde, köy merkezinde yer almaktadır (Levha 14b). Yerleşim doğal bir anakaya kütlesi üzerinde kurulmuş olup yaklaşık olarak 20 m. yüksekliğinde ve 50x100 m. ölçülerinde bir yamaç yerleşmesidir.

Mekansal Unsurlar: Çevretepe (Nacarlı) köyünün tarım arazilerinin toplamı 18.000 dekadır. Höyük üzerinde gerçekleştirilen tarımsal faaliyetler nedeniyle, hızla yok edilmektedir. 2006 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.) yerleşim alanından ele geçen seramik buluntular, Hellenistik ve Roma dönemlerine aittir.

2.3.25. Doruk Tepe

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 21 km. güney-güneybatısındaki Doruk Beldesi'nin Höyük mahallesinde, “mesire yeri veya zeytinli çamlık” olarak adlandırılan alanda

bulunmaktadır (Levha 15a). Yerleşim doğal bir anakaya kütlesi üzerinde kurulmuş olup yaklaşık olarak (rakım: 102 m.) 40 m. yüksekliğindedir.

Mekansal Unsurlar: Narlık-Doruk drenaj kanalı höyüğün kuzeybatısından, Doruk Deresi ise höyüğün doğusundan geçmektedir. 2006 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.) yerleşim alanından Hellenistik ve Roma dönemlerine ait seramik buluntular derlenmiştir.

2.3.26. Topraklı Yerleşmesi

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 25 km. güneydoğusunda kurulmuş olan Gündoğan (Hurşidiye) köyünün 1 km. kuzeydoğusundaki kayalık alan üzerinde ve Topraklı Mevkii'nde yer alır (Levha 15b).

Mekansal Unsurlar: Gündoğan (Hurşidiye) köyünün tarım arazilerinin toplamı 8.580 dekadır. Alanda, ikisi küçük çaplı olmak üzere 7 adet kaya çanağı ve bunların da 50 m. kuzeydoğusu'nda 1 adet pres taşı bulunmaktadır. Bu bölüm işlik alanı olarak kullanılmış olmalıdır. Alandaki kayaların cepheleri ve üzerleri, mimari yapıların temellerinin oturtulabilmesi için kesilerek, düzlenerek uygun hale getirilmiştir.

2006 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.) yerleşim alanından, Hellenistik ve Roma dönemlerine ait seramikler ile kaba hamurlu pithos parçaları elde edilmiştir.

2.3.27. Berha Yerleşmesi

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 19 km. güneybatısında kurulmuş olan İsalı köyündeki Kirişli Nekropolisi'nin 500 m. güneyinde (rakım: 68 m.) yer almaktadır (Levha 16a).

Mekansal Unsurlar: İsalı köyünün tarım arazilerinin toplamı 16.800 dekadır. 2006 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.) yerleşim alanından ele geçen seramik buluntuları, Hellenistik ve Roma dönemlerine aittir.

2.3.28. Ekinyazı Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 23 km. kuzeyinde kurulmuş olan Ekinyazı (Sıddıkiye) köyünde yer alır (Levha 16b).

Mekansal Unsurlar: Ekinyazı (Sıddıkiye) köyünün tarım arazilerinin toplamı 7.536 dekadır. 2006 yılında ilk kez K. S. Girginer tarafından tespit edilen (Girginer, K.

S. (2008): 389 vd.) ve yol tarafından ikiye bölünen höyükten ele geçen seramik buluntuları, Hellenistik ve Roma dönemlerine aittir.

2.3.29. Kırıkköprü Höyük

Fiziki Konum: Ceyhan'ın 15 km. güneyinde kurulmuş olan Yeniköynazımbey köyünün 1.7 km. kuzeydoğusunda yer alır (Levha 17a). Höyük yaklaşık olarak 4 m. yüksekliğinde (rakım: 27 m.), 100 m. çapında ve kuzeye doğru eğimlidir.

Mekansal Unsurlar: Yeniköynazımbey köyünün tarım arazilerinin toplamı 24.700 dekadır. Höyük yakın zamana kadar üzerinde gelişen tarımsal faaliyetler nedeniyle tahrip olmuştur. Höyükten ele geçen seramik buluntular, Hellenistik ve Roma dönemlerine aittir.

İlk olarak M. V. Seton-Williams (Seton-Williams, M. V. 1954: 161, no. 48) tarafından araştırılan höyükte sadece Roma Dönemi saptanmıştır (Demir, F. & Dinç, A. O. vd. 2006: 191 no. 4). Kırıkköprü Mevkii'nde Antik Çağ'a ait bir köprü kalıntısı bulunmaktadır (Sayar, M. H. & Siewert, P. vd. 1994: 144). Höyük son olarak 2006 yılında K. S. Girginer tarafından ziyaret edilmiş ve yerleşimin "Roma-Bizans" dönemlerine ait olduğu, söz konusu dönemlere ait seramiklerin varlığı yardımıyla saptanmıştır (Girginer, K. S. (2008): 389 vd.).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YUKARI OVA'DAN ELE GEÇEN HELLENİSTİK DÖNEM SERAMİĞİ

3.1. Hellenistik Dönem Kap Formları

3.1.1. Kantharoslar

Arkaik, Klasik ve Hellenistik dönemler boyunca yaygın olarak kullanılan bir içki kabı olan kantharoslar, yerel üretimler içerisinde de oldukça popüler bir gruptur. Ovoid gövdenin alt kısmından çıkarak ağız kenarını aşan yüksek ve dikey kulplara sahip, geniş ve açık ağızlı bir form olan kantharoslar, ilk kez M.Ö. 6. yüzyıl içerisinde üretilmişlerdir (Coşkun, G. 1999: 29). Kantharoslar Attika seramiğinde, belirgin form farklılıkları nedeniyle, üretimlerinin tarihsel kısıtı olarak M.Ö. 6.-5. yüzyıl ile M.Ö. 4. yüzyıl olmak üzere iki ana dönemselsel grup altında incelenmektedir.

M.Ö. 4. yüzyıl kantharoslarındaki en önemli ortak özellik, kalınlaştırılmış ağız kenarı profilidir (Atina Agorası'nda "kalıp yapımı kantharoslar" olarak adlandırılan form için bkz. Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 122; Gürsoy, E. 1987: 26; Polat, G. 1988: 27; cup-kantharosların da kalıpta şekillendirildiği düşünüldüğünde, ağız kenarına göre sınıflandırılması genel eğilimdir.). Kalınlaştırılmış ve dışa doğru çıkıntılı olan ağız kenarının altında, içbükey profilli bir boyun bölümü yer almaktadır. Boyundan geniş ve dışbükey profilli gövdeye, sert bir geçişle ulaşılır. Boynun altındaki kısım ise dış yüzde kabartma şeklinde yivlerle profilendirilmiştir. Konik kaideye geçişte rezerve bir yiv bulunmaktadır. Kaidenin iç yüzü içbükey profillidir. Ayak çemberi daima, tamamen firnislenmiş olup merkezde konik bir çıkıntıya sahiptir. Gövdenin üst kısmından çıkan kulplar, ağız kenarıyla yatay olarak birleşirler ve burada dışa doğru çıkıntı yapan birer mahmuz görünümündedirler. Attika'da M.Ö. 5. yüzyılda az sayıda mahmuzlu dikey kulplu örneklerin varlığı bilinmektedir (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: res. 6, no. 532). Fakat bu örneklerin, M.Ö. 4. yüzyılın mahmuz kulplu kantharoslarının kökeni olmadıkları düşünülmektedir (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 122; Rotroff, S. I. 1997: 83). M.Ö. 4. yüzyıl kantharoslarının erken evrede, kulp mahmuzlarının ucu sivridir ve mahmuz küçüktür. Geç dönemlere doğru mahmuzlar irileşir ve uç kısımları kalınlaşıp köşeli bir hal alır (krş. Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: no. 706, 717). Attika'da M.Ö. 4. yüzyılın 2. çeyreğinden itibaren görülmeye başlayan mahmuz kulplu tip, köken olarak cup-skyphoslardan çok, cup-kantharoslarla ilişkili olmalıdır. Nitekim

cup-kantharoslar kadar erken dönemlerde üretildiklerine dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Bu iki form arasındaki en belirgin farklılık ise kulpların değişimidir.

M.Ö. 4. yüzyıl kantharoslarının bazı örneklerinde gövdenin dış yüzünün yivlerle bezenildiği görülmektedir (Robinson, D. M. 1933: lev. 150, 525; Robinson, D. M. 1950: lev. 190, 192, 522A-B). Yivli dekorasyon çömlekçinin tercihinine bağlı olarak kullanılmakla birlikte, kronolojik açıdan bir tarihleme ölçütü değildir. Erken dönem kantharoslarının iç yüzeyleri genellikle, baskı tekniğiyle bezenmiş olup ana bezeme olarak, genellikle ruletlerle çevrili dört adet palmetten oluşan bitkisel bezeme kompleksiyle dekore edilmiştir.

Atina Agorası (Thompson, D. B. 1954: 73, lev. 24a; Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: res. 7, 690, 717; Rotroff, S. I. 1997: no. 1-2), Atina Pnyx (*Theatron*) (Retroff, S. I. & Camp, J. McK. 1996: res. 8/4), Olynthos (Robinson, D. M. 1933: 185-189, lev. 148, 150-151: 505, 507, 525, 533; Robinson, D. M. 1950: 289-290, 293, lev. 183-184, 189-190: 512-513, 515-516, 522-522b), Thasos (Ghali-Kahil, L. 1960: lev. 55:34-35; Blondé, F. 1989: 497-499, res. 8:57), Labraunda (Hellström, P. 1965: lev. 33:57. 58), Knidos-Krio Burnu (Doksanaltı, E. M. 2006: 655, no. 580-582, 635, (Form K2a)), Daskyleion (Coşkun, G. 2006: 99, 111, res. 1/7), Nagidos (Körsulu, H. 2006: 18, 97, no. 19; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 158, 190, no. 19) ve Samaria'da (Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 241, res. 46:1) ithal veya yerel üretim olan, düz dudaklı (Retroff, S. I. 1997: no. 1-2) veya kalınlaştırılmış dudaklı (Retroff, S. I. 1997: no. 36-38) M.Ö. 4. yüzyıl kantharoslarının çeşitli tiplerindeki örnekleri bulunmuştur.

Hellenistik Dönem kantharosları, iyi tanınan bir seri olarak dönem kronolojisinin saptanmasında önemli ve belirleyici rol üstlenen bir seramik grubudur. Hellenistik Dönem'in bezemeli ya da bezemesiz olan kantharosları, kendi içerisinde düz ağız kenarlı, kalınlaştırılmış veya dışa uzantı yapan ağız kenarlı olmak üzere iki farklı biçimde üretilmişlerdir (Sınıflandırma önerisi için bkz. Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 122-123). Her iki tipin de ağız kenarından itibaren, düz ya da içbükey bir profille kaideye doğru inen karın bölümü, yumuşak veya hafifçe sert bir dirsek hattı yaptıktan sonra basık küre biçiminde daraltılmıştır. Kaide kısmı ise karnın altında dar bir boyun yaptıktan sonra genişleyerek ve birkaç profil yaparak *ekhinusu* andıracak biçimde sonlandırılmıştır. Kaidenin oturma düzlemi erken örneklerde -M.Ö. 4. yüzyıl'dan önce- düz, yivlidir. M.Ö. 5. yüzyılın kantharoslarının belirleyici özelliği olan kalıp yapımı dikey kulplar, kenar ile asıl sap arasına konan, yatay ve sivrilmiş ucu hafifçe yukarı kalkmış, üzeri çoğunlukla düz bir eklentiye, kısaca mahmuza sahiptir (Sparkes, B. A. &

Talcott, L. 1970: 122, dn. 63). Bu parçanın hemen hemen ortasına bağlanan kulbun geriye kalan kısmı, dışa doğru hafifçe genişleyerek aşağıda bir dönüş yapmış ve altta karın çıkıntısına bağlanmıştır. Kulpların, gövde ve uzun dudaklı ağız kenarı ile birleşmesi formu daha da sağlamlaştırmıştır. Bezemesiz örneklerde olduğu gibi, bazı bezemeli kantharosların karın alt kısmında dikey dilimler ya da plastik dil motifleri bulunmaktadır.

Atina Agorası ve diğer merkezlerdeki stratigrafik verilere göre, Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş ve Klasik Dönem geleneğini sürdüren kantharoslar, daha çok M.Ö. geç 4. yüzyıldan M.Ö. 3. yüzyılın ortalarına kadar yaygındır. Parlak siyah firnisli Attik kantharoslar üzerine yapılan benzer tarzda motifler, M.Ö. 4. yüzyılın başlarına kadar inmektedir. Hellenistik Dönem kantharosları ise M.Ö. 3. yüzyılın ortalarından bu yüzyılın sonuna kadar yoğun olarak kullanılmışlardır. Atina Agorası'nda M.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen az sayıda örnek bulunmuştur (Rotroff, S. I. 1997: 85).

Anadolu için Pergamon buluntuları özel bir öneme sahip olup bu merkezden ele geçen kantharoslar üç ayrı evreye tarihlenmiştir (Behr, D. 1988: 113):

1. *evrede*, dudak ve boyun içbükey, gövde ise dışbükey profilli bir yapıya sahip olup gövde "S" profili çizmektedir. Bazı örneklerde boyundan karına geçiş, köşeli hatlarla vurgulanmıştır. Zarif görünümlü bu tür kantharoslar, M.Ö. 3. yüzyılın ilk yarısından M.Ö. 3. yüzyılın sonuna kadar olan döneme tarihlenmişlerdir.

2. *evrede*, boyun kısaldığı için dudağın dışa dönüklüğü belirginleşmiştir. Projeksiyon noktası, 1. evre örneklerine göre daha yukarıya taşınmıştır. Dolayısıyla karın nispeten daha şişkindir. Halka formu kaide yükselme eğilimindedir. Bu evreye ait kantharoslar, M.Ö. 3. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyılın 3. çeyreği başları arasına tarihlenmişlerdir.

3. *evrede*, kantharoslarda karın çok şişkindir. Kulplar çok yükseldiği için gövde ile arasındaki oranlar açısından bir uyumsuzluk olduğu görülür. Önceden kademeli olan ayak profilinde bir yumuşama söz konusudur. Bu tip kantharoslar M.Ö. geç 2. yüzyıldan M.Ö. 1. yüzyılın ortasına kadar devam etmektedir.

Yukarı Ova seramik buluntuları içerisinde oldukça az sayıda ve küçük parçalar halinde korunmuş olarak bulunmuş olan kantharosların, form gelişimini tespit edebilmek mümkün olmamıştır. Ancak elde mevcut olan parçalar, siyah firnisli Attika seramiklerinin etkisinde üretilen Attika taklidi yapımlar olmalıdır. Ancak yapısal özellikleri farklı olmakla birlikte, formlar açısından Attik tiplerin başarılı taklitleri oldukları söylenebilir.

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen sınırlı sayıdaki kantharos formu, dönemsel özellikleri yardımıyla, klasik tip kantharosları temsil etmektedir. Hellenistik tip kantharos formu ele geçmemiştir.

3.1.1.1. Klasik Tip Kantharoslar (No. 1-No. 2-No. 3-No. 4- s. 34-39)

Arkaik, Klasik ve Hellenistik (özellikle Batı Yamacı Stili'nde) dönemlerde yaygın olarak kullanılan ve küçük boyutlu içki kadehlerinden olan form, geniş, açık ağızlı ve yayvan gövdelidir. Karın şişkinliğinden çıkarak dudaktan yukarıya doğru taşan, dikey iki kuplu bir formdur. Klasik geleneği sürdüren kantharosların yükseklikleri 9 cm.'den 15 cm.'ye kadar değişir. Olasılıkla M.Ö. 5. yüzyıla ait siyah firnisli cup-skyphosların estetik kıvrımlı kulplarından ve cup-kantharoslardan etkilenecek, M.Ö. 4. yüzyılın 2. çeyreğinde üretilmeye başlanan klasik tip kantharos formu, Yukarı Ova buluntuları arasında az sayıda örnekle temsil edilmektedir. Klasik kantharos tipi, M.Ö. 3. yüzyılın ortalarında yerini Hellenistik tip kantharoslara bırakmıştır.

Atina Agorası'nda basit ağız kenarlı bazı klasik tip kantharoslar M.Ö. 350-325 yılları arasına tarihlenmiştir (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: res. 7, 720). Klasik tip kantharosların düz ağız kenarlı tipi, kalıpla yapılmış kenarlılardan daha geçtir. Olynthos'ta bulunmuş olan bir örnek M.Ö. 350'den sonraya aittir (Robinson, D. M. 1950: lev. 82, 510 A). M.Ö. erken 3. yüzyıla ait Batı Yamacı Stili'nde bezenen seramiklerde örnekleri bulunmaktadır (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 122, dn. 66). Bu tip Atina Agorası'nda M.Ö. 350'den sonra görülmekte olup M.Ö. geç 4. ve M.Ö. erken 3. yüzyılda yaygınlaşmıştır. Agora civarındaki mezarlarda M.Ö. 4. yüzyıldan M.Ö. 3. yüzyıla geçiş dönemine verilen örnekleri bulunmaktadır (Young, R. S. 1951: 112-113, lev. 52 a, no. 4, 5). Pergamon Asklepionu'nda bulunan ve Hellenistik I. ve II. tabakalarından gelen örnekler, M.Ö. 300 civarına tarihlenmiştir. Ayrıca Pergamon Altarı'nın temellerinin altında da bu tipe ait parçalar bulunmuştur (Schäfer, J. 1968: 38, lev. 5 C 24, lev. 17). Halikarnassos Mausoleumu'ndaki farklı kontekstlerden Knidos gri üretimi olabilecek klasik tip kantharoslar ele geçmiştir (Doksanaltı, E. M. 2006: 206 dn. 410-411). M.Ö. 4. yüzyılın sonu ve M.Ö. 3. yüzyılın başına ait örnekler, Aigina (Margreiter, I. 1988: 35), Samaria (Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 241-242, res. 49, no. 1, 3, 9); M.Ö. 3. yüzyıl örnekleri ise İskenderiye yakınlarındaki nekropolislerden ele geçmiştir (Breccia, E. 1912: lev. LIV, 109).

Yukarı Ova merkezlerinden, burada no. 1, şek. 1 - no. 4, şek. 4 ile tanıtılan bu form tipine ait 3 adet ağız-gövde parçası ile sadece 1 adet kaide parçası ele geçmiştir. Benzer örnekleri yardımıyla (Rotroff, S. I. & Camp, J. McK. 1996: res. 8, 5; Rotroff, S. I. 1997: 242, no. 1-2, 7-8, lev. 4-5), M.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenen tüm basit ağız kenarlı örneklerin (no. 1, şek. 1 - no. 2, şek. 2) dudak kenarları, hafifçe dışa doğru döndürülmüş, düz ağız kenarlıdır. Çamur bileşimi ve firnis özelliklerinin ortaya koyduğu biçimde oldukça basit ve kalitesiz örneklerdir.

Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü'nden ele geçen örnek (no. 3, şek. 3), geç bir özellik olarak değerlendirilebilecek olan nispeten dikleşmiş basit dudak profilinin yardımıyla M.Ö. 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Parça kahverengi renkli hamur yapısına sahip olup iç ve dış yüzü mat kahverengi renkte firnislenmiştir.

Karahöyük Höyük'ten ele geçen ve burada no. 4, şek. 4 olarak tanıtılan Attika taklidi siyah firnisli kaide parçası, siyah firnisli Attik klasik kantharoslara yakın benzerlik göstermektedir. Ancak sarımsı renkteki kil rengi orijinal Attika örneklerinden kolayca ayrılabilir. Ayrıca çamur bileşimindeki karbonatlı kayaç parçacıkları ve mika, parçanın taklit özelliklerini vurgulamaktadır. Oldukça iyi ve kaliteli bir taklittir. Kalıplı kaidenin alt-oturma düzlemindeki hafifçe verilmiş yiv ile Attik klasik kantharos formuna öykünmektedir (Rotroff, S. I. 1997: no. 1-2). Kaidenin iç ve dış yüzü parlak siyah firnislidir. Profili ve diğer merkezlerden ele geçen benzer örnekleri yardımıyla M.Ö. 325-300 yılları arasına tarihlendirilmiştir.

İncelenen örneklerin tümünde kulp eklentileri korunmadığı için kulp tipolojisi hakkında hiçbir veriye ulaşamamaktayız.

Bu durumda, Attika'dan ithal edilmiş orijinal örneklere Yukarı Ova'nın bu grup seramikleri içerisinde rastlanmaması nedeniyle ve ayrıca Attik yapımlara öykünen tarzda taklit örneklerin varlığı dolayısıyla, bölgede temsil edilen ilk kantharos tiplerinin bunlar olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

No. 1

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, İmran köyü-

Boz Höyük I. (1. etek)

Yüzey Araştırması No: BZH 05 2/1 14

Ölçüler: Ağız çapı 12 cm. Yükseklik 3.8 cm.

Hamur Rengi: 5YR 4/8

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 3/2; dış yüz 5YR 3/3

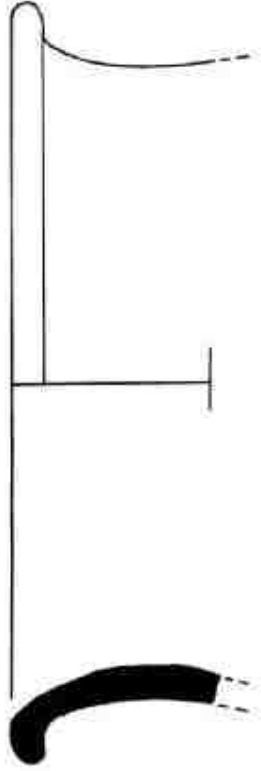
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Dışa doğru dönük yuvarlatılmış dudaklı, klasik formlu kantharos ağız-boyun parçası. Dış yüzde dudak altında keskin bir profil ile boyna geçilir. Boyunun dış yüzeyi Klasik ve Hellenistik Dönem Hellen çömlekçilik sanatı açısından alışılmadık bir şekilde, yukarıdan aşağıya doğru iz/hat verecek bir biçimde kabaca finislenmiştir. İç yüzde ise firnis bozulması, kavlaması ile birlikte kalker taneciklerinin oyuntu izleri görülebilmektedir.

Karşılaştırma: Körsulu, H. 2006: 16, 94, no. 14, lev. 14; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 156, 189, no. 14;

Doksanaltı, E. M. 2006: 660, no. 644, çiz. 115, (Form K36a)

Tarih: M.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 3. yüzyıl

Şekil 1

No. 2

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Erenler (Papaklı-Abidiye) köyü-Harputlu Tepesi

Yüzey Araştırması No: HT 05 1/1 35

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 1.4 cm.

Hamur Rengi: 10YR 6/4

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 3/4; dış yüz 5YR 3/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Dışa doğru dönük yuvarlatılmış basit dudaklı, klasik formlu kantharos ağız kenarı parçası. İnce cidarlıdır. Zayıf karakterli kahverengi renkli firnis üzerinde yer yer dökülmeler mevcuttur.

Karşılaştırma: Körsulu, H. 2006: 16, 94, no. 13, lev. 13; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 156, 189, no. 13

Tarih: M.Ö. 3. yüzyılın 2. çeyreği

Şekil 2

No. 3

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İncetarla (Mercin) köyü-Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü
Yüzey Araştırması No: ÖH 05 1/1 78

Ölçüler: Ağız çapı 12 cm. Yükseklik 1.7 cm.

Hamur Rengi: 5YR 4/8

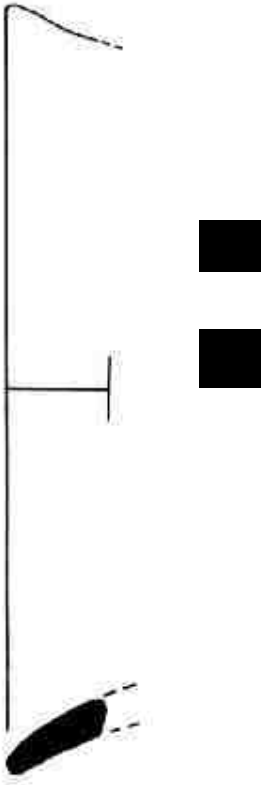
Firmis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 3/4; dış yüz 2.5YR 4/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Dışa doğru hafifçe kavizlendirilmiş basit dudaklı, klasik formlu kantharos ağız kenarı parçası. İnce cidarlıdır. Zayıf karakterli mat kahverengi renkli firnis yer yer dökülmüştür. Yüzeyde kalker taneciklerinin oyuntu izler görülmektedir.

Karşılaştırma: Körsulu, H. 2006: 16, 93-94, no. 10-11, lev. 11; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 156, 188-189, no. 11

Tarih: M.Ö. geç. 4.-erken 3. yüzyıl

Şekil 3

No. 4

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Mustafabeyli

Beldesi-Hüriyet Mahallesi-Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 46

Ölçüler: Kaide çapı 8.1 cm. Yükseklik 2.9 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 7/8

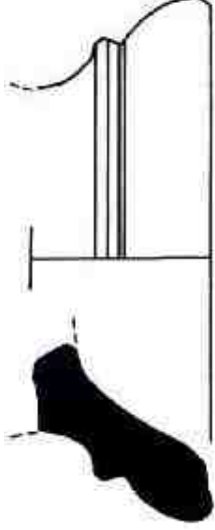
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları

Tanım: Siyah fırnisli Attika (?), kalıplı kaideli
kantharos kaide parçası. Kaidenin altında oturma
düzleminde sıg bir yiv bulunmaktadır. Kaidenin iç ve
dış yüzü parlak siyah fırnislidir.

Karşılaştırma: Robinson, D. M. 1933: 185-189, lev.
148, 150-151: 505, 507, 525, 533; Robinson, D. M.
1950: 289-290, 293, lev. 183-184, 189-190: 512-513,
515-516, 522-522b; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G.
M. vd. 1957: 241, res. 46:1 (M.Ö. erken 4. yüzyıl);
Ghali-Kahil, L. 1960: lev. 55:34-35 (M.Ö. 4. yüzyıl);
Hellström, P. 1965: lev. 33:57. 58 (M.Ö. 375-350);
Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 122, res. 7, 690,
717; Blondé, F. 1989: 497-499, res. 8:57 (M.Ö. 375-

350); Townsend, R. F. 1995: lev. 40, 92; Elliott, M. 1995:
res. 161, lev. 31.8 (M.Ö. 325-300); Rotroff, S. I. & Camp, J.
McK. 1996: res. 8/4; Rotroff, S. I. 1997: res. 7, no. 690, 717;
Doksanaltı, E. M. 2006: 655, no. 580-582, 635, (Form K2a);
Coşkun, G. 2006: 99, 111, res. 1/7 (M.Ö. 350-325); Körsulu,
H. 2006: 18, 97, no. 19; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007:
158, 190, no. 19

Tarih: 4. yüzyıl Siyah Firmisi, M.Ö. 4. yüzyılın son çeyreği

Şekil 4

3.1.1.2. Cup-Kantharos (No. 5-s. 40-42)

Standart kantharoslardan kaide ve kulp yapılarının farklılığıyla ayrılan cup-kantharoslarda, gövdeden çıkan kulplar kylix kulpu gibi dudak kenarı ile birleşmez ve ağzın biraz üst seviyesinde içe doğru kıvrılırlar. Atina Agorası kazılarının yardımıyla cup-kantharosların ilk ortaya çıktıkları dönem olarak M.Ö. 4. yüzyılın başları saptanmıştır. Cup-kantharosların kökeni, Korinth'te bulunan iki Attik kantharos örneğiyle ve M.Ö. geç 5. yüzyılın kalın kenarlı cup-skyphoslarıyla ilintilidir (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 117-118). Cup-kantharosların Arkaik, Klasik dönemlerde ve Erken Hellenistik Evre'de çeşitli tiplerdeki çeşitlemeleri kullanılmıştır (Sınıflandırma önerileriyle ilgili olarak bkz. Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 119; Rotroff, S. I. 1997: 92). Cup-kantharosların erken olan örnekleri kalınlaştırılmış ağız kenarlı olanlarıdır. Erken dönem cup-kantharoslarının kaideleri kalın kenarlı cup-skyphosların kaideleriyle büyük benzerlikler göstermektedir. Erken örneklerin ayak çemberleri firnisleme işlemi sırasında rezerve bırakılmış olup ince veya kalın firnis bantlarla bezenmiştir. Erken örneklerde kabın tondosunda genellikle merkezdeki palmetleri çevreleyen dil motifi görülürken, M.Ö. 390-380 yıllarından itibaren, dil motifinin yerini rulet tırtılı almıştır (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 30-31). Rulet tırtılı, Attika'da M.Ö. 375'ten sonra yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

Form gelişimi açısından; erkenden geçe doğru gidildikçe cup-kantharosların genel görünümünde bir yükselme gözlenmektedir. Gövde hacmi azalır, bir başka deyişle form daralır ve kaidenin iç yüzünden ayak çemberine geçişte içbükey profil görülür. Ayak çemberi ise tamamen siyah firnisle kaplanır. Karın biçimleri kantharoslara yakın olan bu kapların, omuz çıkıntısından yukarıya doğru çıkan ve bazı örneklerde uçları kaba doğru keskin bir biçimde kıvrılmış olan kulplarıyla onlardan ayrılır ve bu görünüşleriyle daha çok Klasik Dönem'deki calyx kraterleri andırır.

Klasik ve Hellenistik dönemlerde Attika'da, kalınlaştırılmış ve ince ağız kenarlı olarak başlıca iki tür cup-kantharos görülmektedir (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 118-122). Kalınlaştırılmış ağız kenarlı cup-kantharoslar standart tip ve küresel gövdeli tip olarak; ince ağız kenarlı cup-kantharoslar ise standart tip, alçak dudaklı tip ve çanak şekilli tip olarak alt kümeler halinde sınıflanabilir.

Doğu Akdeniz Havzası ve Kilikia merkezlerinde sıkça karşımıza çıkan ve dikey kulplu cup-kantharoslar olarak sınıflandırılan türe ait 1 adet örnek (no. 5, şek. 5), Yukarı Ova yerleşimlerinden Mercin-Boz Höyük'ten ele geçmiştir. Parçanın kulp eklentisi

korunmamış olmakla birlikte, gergin yapılı ağız-üst gövde profiliyle bu gruba ait olması olasıdır. Yüksek tutulmuş ve içe döndürülmüş ağız kenarından gövdeye geçişte belirgin bir hatla vurgulanmış formuyla Tarsus-Gözlükule (Jones, F. F. 1950: res. 181, 83-86) ve Nagidos (Körsulu, H. 2006: 19-23, no. 23-26, lev. 23-26; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 158-160, no. 23-26) örnekleriyle uyum içerisindedir. Aslında dikey bant kulplu olan ve alçak halka kaideler üzerinde yükselen bu tür cup-kantharoslar, Attika'da, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk çeyreği arasında bir grup örneklerle temsil edilmektedir (Rotroff, S. I. 1997: res. 12, 149).

No. 5

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İncetarla (Mercin) köyü-Mercin-Boz Höyük

Yüzey Araştırması No: MBH 05 1/1 42

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 3.8 cm.

Hamur Rengi: 5YR 4/1

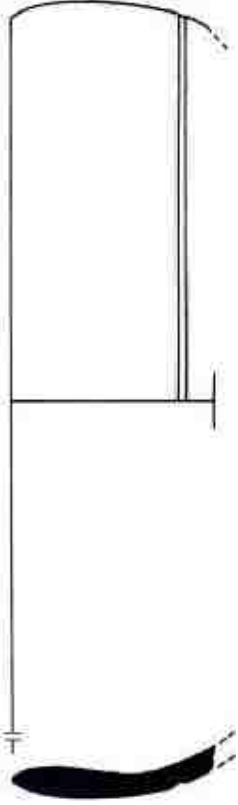
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 2/1; dış yüz 2.5YR 2/1

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Cup-kantharos ağız-gövde parçası. Alt-gövdeye geçişte derin bir yiv bulunmaktadır. Dış yüzdeki siyahımsı gri renkli firnis, büyük lekeler halinde dökülmüştür.

Karşılaştırma: Körsulu, H. 2006: no. 23-33; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 158, no. 23-33; Jones, F. F. 1950: res. 181, A, 83-86, B, C, 183, 126-127

Tarih: M.Ö. 3. yüzyıl sonu-M.Ö. 2. yüzyıl

Şekil 5

3.1.2. Skyphoslar

Açık, geniş ağızlı, alçak kaideli, derin gövdeli ve yatay iki kulpa sahip bir içki kabı (kadeh) olan Attika üretimi skyphoslar, M.Ö. 6. yüzyıldan M.Ö. 4. yüzyıla dek uzun bir süre kullanım gören, oldukça popüler bir formdur. Hellenistik Dönem’de özellikle Batı Anadolu merkezlerinde yaygın bir şekilde kullanım gören form, C tipi örnekleriyle M.Ö. 1. yüzyıla kadar varlığını korumuştur (Schäfer, J. 1968: 67 vd.).

Skyphoslar genel form özellikleriyle çeşitli tiplere ayrılmaktadırlar (Sınıflandırma önerisi için bkz. Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 81):

- Korinth tipi skyphoslar
- A tipi; Attik tip skyphoslar
- B tipi skyphoslar
- C tipi skyphoslar
- Melez tip skyphoslar
- Meyilli kulplu skyphoslar

3.1.2.1. Hellenistik Tip (No. 6-No. 7-s. 43-46)

Batı Yamacı Stili’nde bezenmiş skyphoslar, kantharoslarla aynı prensipte bezenmişlerdir. Yatay sarmaşık dalları, yapraklar ve birbirine bağlı damlalar kulp kuşağında kabı çevrelemektedir. C tipi skyphoslarla birlikte gelişen yeni bezeme stili, Pergamon’da “*Batı Yamacı Stili’ni İzleyen Stil*” olarak tanımlanmıştır (Behr, D. 1988: 127). Bu yeni tarzda dudak kenarı ve ayak kuşağında doldurma bezekler yer almaktadır. Kabın tüm yüzeyi ince kazıma çizgili rozetlerle süslenmiş olup sarmaşık yaprakları en geçerli motiftir.

Anadolu’nun Batı Yamacı Stili’nde bezenmiş skyphoslarının tarihlenmeleri için Pergamon Altarı temeli, seramik fırınları ve sarnıçları dikkate alınmalıdır. Pergamon Altar temellerinden Batı Yamacı Stili’nde bezenmiş skyphoslar ele geçmediği için, M.Ö. 190-180 yıllarından sonra ortaya çıktıkları anlaşılmıştır. Pergamon’daki seramik fırınlarında A tipi ve B tipine ait örnekler bulunmuştur (Behr, D. 1988: 129-130). Böylece bu tiplerin M.Ö. 2. yüzyılın sonlarında kesinlikle repertuara alındıkları anlaşılmıştır. Diğer taraftan söz konusu tipler sarnıç buluntularına göre M.Ö. 2. yüzyılın ortalarında kullanımdadırlar. M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenen C tipi skyphoslarının kullanımdan kalkmaları, aplik seramiklerin gelişimleriyle ilintilidir. A tipi aplik skyphoslar form açısından C tipine benzer (Schäfer, J. 1968: E102, lev. 38, 299). M.Ö.

1. yüzyılın ortalarında aplik seramik türünde B tipi skyphoslara rastlanmakta olup C tipinde ise herhangi bir gelişim söz konusu değildir.

Yukarı Ova araştırmalarında ele geçen Batı Yamacı Stili'ndeki skyphoslardan Mercin-Boz Höyük'te bulunmuş olan ve burada no. 6, şek. 6 ile tanıtılan parçanın Batı Anadolu'daki kalitesiz mat siyah firnisli yakın benzerleri, küresel gövdesi, hafifçe içe çekilerek yivlendirilmiş dudağı ve dışbükey gövde profiliyle skyphos (Schäfer, J. 1968: 58) veya dış yüzü bezemeli kaplar (Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 37) olarak adlandırılmıştır. Pergamon'da bu formun en erken örnekleri M.Ö. 2. yüzyılın başlarına tarihlenmiştir (Behr, D. 1988: 148). Tarsus-Gözlükule'de M.Ö. 3. yüzyılın sonlarından itibaren kullanılmaya başlanmıştır (Jones, F. F. 1950: 218). Bu formun kullanımı, Samaria'da M.Ö. 1. yüzyıla, Pergamon'da ise M.S. 1. yüzyılın ilk çeyreğine kadar devam etmiştir (Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 242; Behr, D. 1988: 149).

Tılan Höyük'ün etek kısmından ele geçen ve genel görünümüyle derin ve yüksek küresel gövdeli, hafifçe içe dönük dudaklı form yapısıyla no. 7, şek. 7, Batı Anadolu'nun (özellikle Sardeis ve Ephesos) Batı Yamacı Stili'ndeki seramiklerde görülen skyphos gruplarıyla büyük benzerlikler göstermektedir (Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 39, 47, no. 115, lev. 19). Dudağın dış-alt bölümünde yer alan ince yiv ile dudağın içte hafifçe incilmesi, bu parçayı Pergamon (Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: no 244, 137, lev. 49; Behr, D. 1988: no. 55, 147, 149, res. 13, lev. 15.11) ve Ephesos (Gassner, V. 1997: no. 180, 62, 64, lev. 11; Liko, H. 2001: 86, 93, no. 48, lev. 57) örneklerine yaklaştırmaktadır.

No. 6

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İncetarla (Mercin) köyü-Mercin-Boz Höyük

Yüzey Araştırması No: MBH 05 1/1 77

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2.2 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 4/6

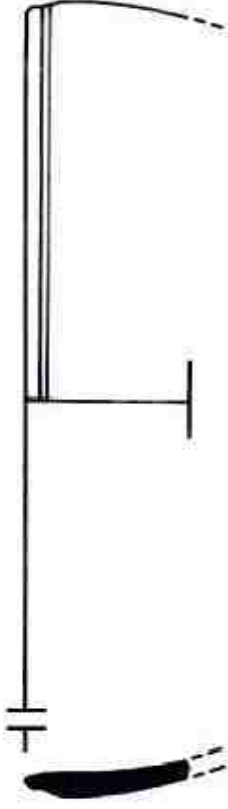
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 2/1; dış yüz 5YR 2/1

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Batı Yamacı Stili'nde (?) bezenmiş yüksek skyphos ağız-gövde parçası. Dış yüzde dudak altında dar bir yiv bulunmaktadır. Mat siyah firnislidir. İnce cidarlıdır.

Karşılaştırma: Behr, D. 1988: no. 55, 57, 58; Mitsopoulos-Leon, V. 1991: lev. 33 B 46, lev. 36 B 53, lev. 37 B 56; Gürler, B. 1994: 146, çiz. 10, no. 37; Rotroff, S. I. 1997: 259, no. 162, res. 12, lev. 15

Tarih: M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 6

No. 7

Buluntu Yeri ve Yılı: KOZAN 2004, Hamam köyü,

Tılan mahallesi, Tılan Höyük (Etek)

Yüzey Araştırması No: TH 04 2/2 2

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2.5 cm. Cidar kalınlığı 0.3-0.2 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 7/8

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 3/3; dış yüz 7.5YR 3/3

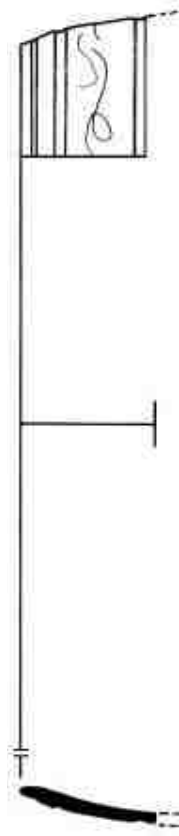
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Batı yamacı stilinde bezenmiş küresel gövdeli yüksek skyphos ağız-gövde parçası. Dış yüzde dudak altında iki dar yiv ile üst-gövdedeki nispeten daha geniş tutulmuş yiv arasında kazıma çizgili sarmallar kuşağı bulunmaktadır. Mat siyah firnislidir. İnce cidarlıdır.

Karşılaştırma: Schäfer, J. 1968: no. D26, 47, lev. 9; Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: no. 244, 137, lev. 49; Behr, D. 1988: no. 55, 147 (Çeşitleme A), 149, res. 13, lev. 15.11; Gassner, V. 1997: 61-62, no. 180, 62, 64, lev. 11; Liko, H. 2001: 86, 93, no. 48, lev. 57; Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 39, 47, no. 115,

lev. 19; Doksanaltı, E. M. 2006: 290, çiz. 156, Form K58

Tarih: M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 7

3.1.2.2. Hellenistik Pergamen Taklidi Skyphos (No. 8-s. 47-50)

Anadolu’da Hellenik yapımlardan etkilenecek üretilen seramik türleri, M.Ö 2. yüzyılın ortalarında modasını yitirerek, yerini mercan kırmızısı renkte firnisli, kabartmalı kaplara bırakmıştır. Daha sonra bu seramik türü İmparatorluk Dönemi Roma dünyasının karakteristik seramiği olarak yerleşecektir (Jones, F. F. 1950: 172 vd.). Bu yeni seramik türlerinin ortaya çıkmalarıyla birlikte, Hellas’ta gelenekselleşen siyah firnisli seramik üretimi bir süre daha direnmiştir. Ancak yine de doğunun bu yeni ürününün yapısal özelliklerini, çok yavaş bir biçimde benimsemek zorunda kalmıştır. Yeni tür seramiğin bezeme, firnis ve çamur kalitesi göreceli olarak, eski mat siyah firnisli ürünlere göre daha üstündür. Özellikle kalıp yapımı kaselerde gözlemlenen benzer türden yeni tarz bezeme motifleri, bu seramik türünün ilk başarısı olarak değerlendirilebilir. Kırmızımsı kahverengi renkte firnisli Hellenistik Pergamen türü seramiklerin M.Ö. 2. yüzyıl ile M.Ö. 1. yüzyıl arasındaki zaman diliminde üretildikleri anlaşılmaktadır. Hellenistik Pergamen türü seramiklerin kırmızı, kiremit kırmızı, devetüyü veya açık kırmızı renkteki hamuru az mika içeriklidir. Firnis kahverengimsi kırmızı, bazen fırınlanma kalitesiyle bağlantılı olarak koyu gölgeli ve genellikle mat yapıdadır.

Hellenistik Pergamen türü seramiklerin kökeni ve dağılımı tartışmalı olmakla birlikte, ekolün stil özellikleri bakımından yakın benzerleri, Doğu Akdeniz kıyılarındaki üretimi geleneği olan birtakım merkezlerde görülmektedir (Jones, F. F. 1950: 176 dn. 81-82). Bu tek renkli ve sade seramik türünün farklı bir çeşidi, günlük kullanıma yönelik olan ve Hellenistik Dönem kabartmalı, kalıp yapımı kapların kopyası niteliğindeki kabartmalı Hellenistik Pergamen içki kaplarıdır. Tarsus-Gözlükule’de Hellenistik-Roma tabakalarında Hellenistik Pergamen ve daha sonra Roma Pergamen türü kaplar birlikte bulunmuştur (Jones, F. F. 1950: 177).

Pergamon’un aplik seramikleri, kalıplı Hellenistik Pergamen seramiğinin devamı niteliğindedir. İnce ve pürüzsüz yüzeyli hamur yapıları ve kırmızı-turuncu astarlarıyla dönemine damgasını vurmuş olan Doğu Sigillatalarının yanında, az sayıda ele geçmişlerdir. “*Barbotine, thorn ware, sanded ware*” teknikleriyle üretilmiş olan ve Tarsus-Gözlükule’de Hellenistik-Roma ve Roma ünitelerinden ele geçen bu tür seramikler, daha çok küçük kap formlarıyla (özellikle skyphos) temsil edilmektedirler (Jones, F. F. 1950: 188 vd.). Tarsus-Gözlükule’nin metal taklidi skyphosları, düz veya hafifçe dışa doğru dönük ağız kenarlı, keskin profilli, halka

kulplu ve kaidelidirler. Kulplarda ve ağız kenarlarında değişen sayılarda dikey yivler verilmiştir.

Pergamon üretimi seramikler içerisinde, bir içki kabı olarak skyphoslar, yaygın bir kullanıma sahiptir. Genel görünümleriyle temelde, Pergamon skyphosları geniş ve derin bir form yapısına sahiptirler. Formların kaideleri zemine geniş oturmakta olup çok yüksek tutulmamışlardır. Kulplar ise dikey olarak düzenlenmiştir. Genel görünümüyle dışa açılan belirgin halka kaideli, kısa konik alt gövdeden keskin bir karın profiliyle yukarıya döndürülen yüksek gövdeli, çift kulplu derin bir kase formundadır. Kaidenin altında bu forma özgü olan ve ayırt edici bir özellik durumundaki ince bir çıkıntıyla yiv bulunmaktadır. Alt gövdeden üst gövdeye geçişte yer alan keskin karın ve iki yiv ile birlikte üst gövde sınırlanmıştır. Oldukça yüksek olan ve forma derin bir görünüş kazandıran üst gövde içe yönlendirilmiştir. Böylece formun ağız çapı daraltılmıştır. Yüksek dikey kulpların ucuna genellikle aplik halka yapılmıştır. Kaseler 15-16 cm. çapında ve 8-10 cm. yüksekliğindedir. Gövdenin dış yüzeyinde büyük çoğunlukla aplik asma yaprağı ya da bitkisel bezeme motifleri görülmektedir. Metal prototiplerinden etkilenecek şekilde yaratılan bu form Pergamon'da M.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Geç Hellenistik Evre'ye dek kullanılmıştır (Schäfer, J. 1968: 81). Uzun yıllar süren üretim süreci içinde Pergamon skyphosları, dikey ve dışa dönük kenarlılar olmak üzere iki temel form grubu ve 9 altiple incelenmektedir (Meyer-Schlichtmann, C. 1988: 60 vd.). Yukarı Ova skyphosları incelenmeden önce, Pergamon üretimi skyphos tiplerini tanıtmak gerekmektedir.

Pergamon dikey ağız kenarlı, yuvarlak gövdeli skyphoslar (Meyer-Schlichtmann S1), dikey kenarlı gövde alt kısmında, kaideye geçişte yumuşak ve yuvarlak bir hat çizmektedir. Dikey-yuvarlak kulpludur. Daldırma ve fırçalama teknikleriyle uygulanmış olan astar parlak yapıdadır (astar tip 2). Bu tip skyphoslar, M.Ö. 2. yüzyılın ortalarına ve M.Ö. 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Meyer-Schlichtmann, C. 1988: 63-64).

Pergamon dışa dönük ağız kenarlı, yuvarlak gövdeli skyphoslar (Meyer-Schlichtmann S8), halka kaide üzerinde yükselen gövde, dudakla birlikte dışa doğru döndürülmüştür. Gövdenin alt kısmında, kaideye geçişte yumuşak ve yuvarlak bir hat çizmektedir. Daldırma ve fırçalama teknikleriyle uygulanmış astar parlak yapıdadır (astar tip 2). Gövdede aplik bitkisel bezeme bulunmaktadır. Bu tip skyphoslar, M.Ö. 2. yüzyılın ortalarına ve M.Ö. 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Meyer-Schlichtmann, C. 1988: 69). Yeniköynazımbey köyü-Kırıkköprü Höyük'ten ele geçen ve burada no. 8, sek. 8 ile tanıtılan örnek bu gruba aittir.

Anadolu’da Knidos dışındaki diğer merkezlerde de bulunan bu tip skyphoslar, en geç M.S. 1. yüzyılın ortalarına ait dolgularda ve kontekstlerden ele geçmişlerdir (Doksanaltı, E. M. 2006: 369). Stratigrafik verilerin yanı sıra, Atina Agorası’nda bulunan, M.S. 1. yüzyılın ortalarına ve Julius Flaviuslar Dönemi’ne (M.S. 54-98) ait benzer çift kulplu kaseler (Robinson, H. S. 1959: 30, 84, G80, M2, lev. 4, 18) tarihlendirmede önemli bir unsurdur. Hellenistik Dönem’de (M.Ö. 2. yüzyılın sonlarında) Pergamon ile kurulan sosyo-ekonomik ilişkiler sonucunda Ovalık Kilikia’nın form repertuarına kazandırılan Pergamon tipi skyphos (no. 58), stilistik olarak dönemin modasını ortaya koyarken, aynı zamanda bu kaselerin iyi bir örneği olması nedeniyle M.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısı-M.S. 1. yüzyılın ilk yarısı içerisinde kullanılmış olmalıdır.

No. 8

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2006,

Yeniköy nazımbey köyü-Kırıkköprü Höyük

Yüzey Araştırması No: KKH 06 1/1 4

Ölçüler: Ağız çapı 18 cm. Yükseklik 3.7 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 6/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5Y 5/1; dış yüz 2.5YR 5/6

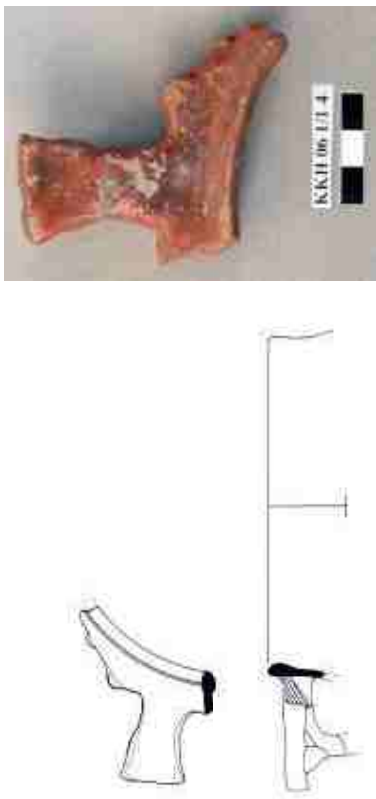
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları, silt

Tanım: Kurşun firnisli Hellenistik Pergamen taklidi (Schäfer, Tip B-Form 18a) skyphos ağız-gövde parçası. Dudak ile birleşen iki ucu volütlü, dikdörtgen levha biçimli, kenet formlu kulp üç parça halinde elle şekillendirilerek, çarkta çekilmiş olan gövdeye applike edilmiştir. Formun tamamı dört ayrı parçanın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İç yüzdeki kalitesiz, gri renkli mat firnis, dış yüzde büyük lekeler halinde uygulanmıştır.

Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: 191-196, 260-261, lev. 198, çiz. 638-639, lev. 199, çiz. 669; Schäfer, J. 1968: 67-68, 99, E79, E85, lev. 36; Meyer-

Schlichtmann, C. 1988: Form S3, no. 12-14, lev. 7, 29; Kenrick, P. M. 1985: 68, B85, res. 10; Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 169-170, 174, lev. 128, 132, res. 729-730, 749; Semeraro, G. 2003: 85-86, lev. LVI, res. 1-5; Doksanaltı, E. M. 2006: 698, no. 891, (Form KI8)

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısı-M.S. 1. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 8

3.1.3. Kaseler

3.1.3.1. Kalıp Yapımı Kabartmalı Kaseler

S. I. Rotroff, Atina Agorası'ndan ele geçen kalıp yapımı kabartmalı kase buluntularının sınıflandırılması için bezemeye dayalı düzeni uygulamıştır (bkz. Rotroff, S. I. 1982: 15-24). F. Courby ise kalıp yapımı kaseleri edebi ve gerçekçi konulu kaseler, çeşitli bezemeli firnisli kaseler olarak başlıca iki gruba ayırmıştır. İkinci grup da kendi içerisinde kabartma kenarlı kaseler, bindirmeli kaseler, bitki ve çiçek bezekli kaseler, bitkisel *corollalı* ve çeşitli bezemeli kaseler ve mat firnisli kaseler olmak üzere alt gruplara ayrılmıştır (bkz. Courby, F. 1922: passim.). Yukarı Ova yüzey araştırmalarında elde edilen kalıp yapımı kabartmalı kaselerin sınıflandırılmasında ise bezeme örgeleri temel alınmış olup dekorasyon sistemlerine göre bitkisel dekorlu kaseler, figürlü kaseler ve uzun *petalli* kaseler olmak üzere üç ana ekole ayrılmıştır (Böyle bir sınıflandırma önerisi için, S. I. Rotroff tarafından Atina Agorası'nın buluntuları için uygun görülen metodoloji temel alınmıştır.). Ancak form, firnis ve kil karakterleri gibi yapısal özellikleri yardımıyla kalıp yapımı kaseleri sınıflandırmak ve relatif bir tarihlendirmeye tabi tutmak genellikle mümkün olmamakla birlikte, söz konusu yapısal özellikler ancak ana hatları belirleyebilmek için sınırlı ölçüde etkili olmaktadır (Dereboylu, E. 1994: 26; Dereboylu, E. 2003: 55 vd.; Gürler, B. 1994: 38; Gürler, B. 2003: 9 vd.; Anlağan, T. 2000: 17).

Bu çalışma kapsamında, bitkisel dekorlu kaseler % 63.64, figürlü kaseler % 18.18 ve uzun *petalli* kaseler % 18.18 oranlarıyla katalogda temsil edilmektedir. Koleksiyonu oluşturan kaseler, yüzey taramaları sonucunda Yukarı Ova merkezlerinden derlendikleri için genel bir perspektif içerisinde yöresel özellikleri görece de olsa yansıtmaktadırlar. Ancak sahip olunan materyalin sınırlı sayıda olması ve tarihi stratigrafiyle sabit kontekstlerden ele geçmemeleri nedeniyle, bölgenin Hellenistik Dönem kalıp yapımı kabartmalı kaselerinin kronolojik stil gelişimini saptamak, tipolojisini oluşturabilmek şimdilik mümkün değildir.

Form, ölçü ve teknik özellikleri bakımından Yukarı Ova yüzey araştırmalarında elde edilen kalıp yapımı kabartmalı kase örnekleri içerisinde sağlam, tam bir örnek bulunmamaktadır. Kaseler küçük gövde parçaları halinde korundukları için, form standardizasyonu (yükseklik ve ağız çapının genel, ortak özellikleri) ve hangi atölye bölgesine ait oldukları hakkında kesin bir sonuca varmak mümkün değildir. Ancak Tatarlı Höyük'ten ele geçen, burada no. 16, şek. 16 ile tanıtılan profilli tek örnek ağız

kenarının yapısıyla ve hamur bileşimindeki mika içeriğiyle Kıbrıs yapımlarına (Kıbrıs kaselerinin madalyon kısımları çok düzdür ve dudak belirgin bir şekilde dışarıya dönüktür bkz. Siebert, G. 1980: res. 2, lev. 1) benzemekte ve olasılıkla Kıbrıs'tan ithal olmalıdır. Alt bordür kısmına kadar korunmuş olan kase, 13.1 cm.'lik ağız çapıyla genel yapı itibarıyla basık-sığ bir görünüm arz etmektedir. Ayrıca Anadolu üretimi kaselerde, 13-13.8 cm. arasında değişen ağız çapları genel ölçü özelliği olarak yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Dışa dönük dudağın, yumuşak bir "S" profili veren gövdeyle birleştiği kısımda cidar kalındır. Gövdenin dudak altında kalın cidarlı olması, metal kaplarda görülen bir form özelliğidir. Ancak burada, kalıp yapımı kabartmalı kaselerin form özelliklerinin tarihleyici kriterde olmadıkları ve kronolojik değerler taşımadıklarının altı çizilmelidir.

Yukarı Ova kaselerinin bordür, madalyon ve calyx bölümlerini detaylandırmak için kullanılan girland, palmiye, eğrelti otu ve akanthus (kenger) yaprakları, palmet ve lotos mitifleri, İon kymationu, inci-boncuk dizisi, meandr ve çiçek rozetler gibi süsleyici örgeler, kase kalıpları üzerine damgalar yardımıyla işlenmiştir. Ayrıca İsis tacı motifini çevreleyen ve uçları volütlü sonlanan çemberlerin kabartma çizgileri ise el yordamıyla çizilmiştir.

Hamur bileşimi ve firnis özellikleri bakımından Yukarı Ova kabartmalı kaseleri, yapısal çeşitlilik gösterirler. Bu çeşitlilik sadece, bir atölye bölgesinden diğerine değil, aynı kentin farklı atölyelerinin ürünlerinde de kendini gösterebilmektedir. Bu nedenle bezeme örgeleri değerlendirilmeden sadece kil ve firnisin salt özellikleri göz önünde bulundurularak bir eser grubunu, tek bir atölye bölgesine mal etmek doğru bir yaklaşım tarzı değildir. Bu inceleme kapsamında değerlendirilen eserlerin üretim yeri ve analogi kuruluşlarında, bu temel ilke benimsenmiştir.

Katalog bölümünde ayrıntılı tanımları yapılmış ve parçalar halinde korunmuş olan kabartmalı kaselerin tümü az miktarda mika içermektedir. Çamur bileşiminde karbonatlı kayaç parçacıklarının kullanımı ise yoğundur. Kaselerin hamur bileşiminde mika ve karbonatlı kayaç parçacıklarından başka, hiçbir inorganik madde tespit edilememiştir. İncelenen kaseler hamur, firnis, form ve bezeme özellikleri açısından çeşitlilik gösteren bir gruptur. Kaselerin geneli kiremit kırmızısının çeşitli renk tonlarında, sert dokulu hamur yapısına sahiptir. Katalogdaki en büyük bölümü, kiremit kırmızısı renkli hamur yapısına sahip olan kaseler oluşturur. Arkasından bu grubu, açık kiremit kırmızısı, sarımsı kahverengi ve kırmızı renkli hamurlu kaseler izlemektedir.

Kaselerin iç ve dış yüzeyi mat ve ince yapılu bir firnisle kaplanmışlardır. Birkaç

gövde parçasının dış yüzünde firnis kavlaması ve dökülmesi söz konusudur. Sadece no. 15, şek. 15 ile tanıtılan tek bir kase üzerinde, Doğu Terra Sigillata A Grubu kaplarının firnisini andıran kalın, kırmızı firnis uygulaması görülmektedir. Kaselerde yaygın olarak iç ve dış yüzde aynı renk firnis kullanılmışken nadiren farklı renk firnis uygulamasına gidilmiştir. Kaselerin genelinde dış yüz, daha çok kahverengi ve kırmızımsı kahverengi renkte firnislenmiştir. İç yüzde ise kahverengi baskın olan firnis rengi olup kahverengimsi siyah, kırmızımsı kahverengi ve kırmızı firnisli kaplar birer adet örnekle temsil edilmektedir.

3.1.3.1.1. Bitkisel Dekorlu Kaseler (No. 9-No. 10-No. 11-No. 12-No. 13-No. 14-No. 15-s. 53-62)

Kalıp yapımı kaselerin erken gruplarından olan, bitkisel dekorlu kaselere ait 1 adet madalyon parçası ve 6 adet gövde parçası olmak üzere toplam 7 adet örnek bulunmaktadır (F. Courby'in "Bitkisel dekorlu kase" nitelendirmesi ve bu grubun Hellenistik Dönem kalıp yapımı kabartmalı kase grupları içerisindeki yeri hakkında bkz. Courby, F. 1922: 334; Thompson, H. A. 1934: 455; Edwards, G. R. 1956: 85; Edwards, G. R. 1975: 156; Rotroff, S. I. 1982: 18).

Bitkisel dekorlu kaselerin Anadolu merkezlerinde ve Hellas'ta en erken hangi tarihte üretilmeye başlandıkları konusunda bir görüş birliği yoktur. Anadolu dışındaki merkezlerde üretilen bitkisel dekorlu kaseler hakkında, kalıp yapımı kabartmalı kaselerin ilk üretildikleri yer olan Atina'nın Agora buluntuları için H. A. Thompson M.Ö. 3. yüzyılın ilk çeyreğinin sonları; S. I. Rotroff ise M.Ö. 3. yüzyılın son çeyreği tarihlerini önermiştir (Thompson, H. A. 1934: 315, 328; Rotroff, S. I. 1982: 18). G. R. Edwards ise Korinth kaselerinin en erken örneklerini M.Ö. 250 civarına tarihlendirmiştir (Edwards, G. R. 1975: 156).

Batı Anadolu kentlerinden gelen grubun en erken örnekleri, farklı zamanlarda üretilmişlerdir. Grubun öncü yapımları, Kyme ve Ephesos'ta M.Ö. 200 civarına, Metropolis'te M.Ö. 3. yüzyılın 2. çeyreğine, Pergamon'da M.Ö. 2. yüzyılın 2. çeyreğine, Labraunda'da ise M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen kontekstlerden ele geçmiştir (Hellström, P. 1965: 21, lev. 9-10; Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: lev. 50, 294 a; Bouzek, J. & Jansova, L. 1974: 36-38; Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 67-68, lev. 76-79; Gürler, B. 1994: 45; Gürler, B. 2003: 9 vd.). Grubun geç örneklerinin tarihi için ise Kyme'de kesin bir tarih verilmezken, Metropolis'te M.Ö. 1. yüzyıl,

Labraunda'da M.Ö. 200-150 yılları arasındaki dönem, kontekst buluntular yardımıyla saptanmıştır.

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen ve bu tipe giren 7 adet kalıp yapımı kasede yaygın olan dekorasyon, Delos örneklerinin genelinde İonia atölyelerinin özelliği olarak saptanmış, *calyx* üzerinde bitkisel motiflerin oluşturduğu yatay friz uygulamasıdır. Gövdedeki frizler halinde bölümlenmeler Atina üretimi kaselerde görülmez. No 10, şek. 10'da tanımlanan tekil bir parçanın madalyon bölümünde ise çiçek rozet bulunmaktadır. Bitkisel dekorlu kaselerde alt gruplar, *calyx* frizinin bezenmesi için tercih edilmiş olan süslemelerin türüne göre yapılmaktadır. Ancak burada kataloglanan parçaların sınırlı sayıda olmaları ve küçük parçalar halinde korunmaları nedeniyle, alt gruplara ayırarak sınıflandırma denemeleri yapabilmek mümkün değildir.

Tatarlı Höyük'ten ele geçen ve no. 13, şek. 13'te tanımlanan gövde parçası, F. Courby ve A. Laumonier tarafından ayrıntılı bir şekilde araştırılan ve Pergamon etkili Efes-İon atölyelerine atfedilen kaseler grubuna ait olmalıdır (Courby, F. 1922: passim.; Laumonier, A. 1978: passim.). Bu arkeolojik verinin sahaya yönelik yorumu ise no. 16, şek. 16'da tanıtılan parçanın da gösterdiği gibi, Tatarlı Höyük'ün Kıbrıs başta olmak üzere Akdeniz ve Ege Dünyası'yla doğrudan veya dolaylı olarak ticari ilişkiler kurmuş olduğu yönündedir.

J. Bouzek, *calyx*inde uçları kıvrık stilize *akanthus* yaprakları bulunan iki renkli basık kaseleri Ephesos atölyelerine atfetmektedir (Bouzek, J. 1990: 75). Ephesos'un Apollonios Atölyesi'yle ilintili Metropolis'te de bu türden kaseler bulunmaktadır (Gürler, B. 1994: 46, çiz. 18, lev. 9-10). Ayrıca fiyonklu girland motifi Pergamon atölyeleriyle ilişkili olmakla birlikte, Batı Anadolu'nun diğer atölyelerinde üretilen kaselerde de sıklıkla kullanılmıştır (Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: no. 192, lev. 45; Anlağan, T. 2000: 18-19). Böylesi klişe bezekler taşıyan 2 adet parça, no. 12, şek. 12 ve no. 15, şek. 15'te tanıtılmış olup aynı grup içerisinde değerlendirilmelidir. No. 15, şek. 15 eskimiş bir kalıptan çıkmış bir örnektir.

Kaselerin *calyx* bölümlerindeki alternatif palmiye ve palmet frizleri, Tarsus-Gözlükule, Antiochia ve Samaria üretimlerinde M.Ö. 3.-2. yüzyıllar arasında yaygın bir dekorasyondur (Waagé, F. O. 1948: res. 9:28, 35, 51; Jones, F. F. 1950: no. 151, 129; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: no. 3, res. 63). Benzer özellikler gösteren 4 adet parça, burada no. 9, şek. 9 - no. 11, şek. 11 ve no. 14, şek. 14 ile tanımlanmış olup söz konusu Doğu Akdeniz merkezlerindeki kentlerin üretimleriyle aynı tarihten

olmalıdırlar. No. 11, Şek. 11 eskimiş bir kalıptan çıkmış bir örnektir.

Bitkisel dekorlu kalıp yapımı kaselerde açık kiremit kırmızısı renkli hamur yaygındır. Kiremit rengi hamura tek örnekte rastlanmıştır. Tüm  rne lerin hamurunda mika bulunmaktadır. Parçaların tümü i  ve dış yüzlerinde, kahverenginin kiremit rengi tonlarında firnislenmişlerdir.

No. 9

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Altıgöz

(Altıgözbekirli) köyü, Ökkeş Höyük

Yüzey Araştırması No: ÖKH 05 2/1 61

Ölçüler: Yükseslik 2.6 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 8/8

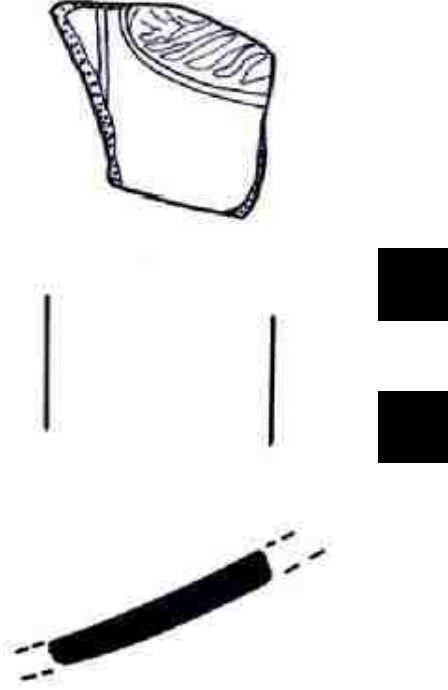
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 3/4; dış yüz 2.5YR 3/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): ---

Tanım: Bitkisel bezemeli kalıp yapımı kase gövde parçası. *Calyx*inde çerçeve içerisinde eğrelti yaprağı/küçük yaprak motifi bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Laumonier, A. 1978: no. 2069, lev. 42; Gürlert, B. 1994: 152-153, çiz. 17, res. 52, lev. 7

Tarih: Erken Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyıl

Şekil 9

No. 10

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2006, Ceyhanbekirli (Kayıkçı) köyü-Kamışlı Yerleşmesi (Genel)

Yüzey Araştırması No: CKH 06 1/1 45

Ölçüler: Yükseklik 0.9 cm.

Hamur Rengi: 10R 4/8

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10R 4/6; dış yüz 2.5YR 4/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Bitkisel bezemeli kalıp yapımı kase madalyon parçası. *Calyx*inde palmiye yaprakları, madalyon üzerinde ise çiçek rozet bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Edwards, G. R. 1975: 163, 186, no. 942, 797, lev. 67/797, 83/942; Laumonier, A. 1978: no. 768, lev. 18, no. 1980, lev. 3, no. 1, lev. 95; Madalyon için bkz. Gürler, B. 1994: 44-49, no. 54, çiz. 17, lev. 8, no. 80, çiz. 25, lev. 15, no. 122, çiz. 35, lev. 25

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 10

No. 11

Buluntu Yeri ve Yılı KOZAN 2004, Güneri köyü,

Tezik Tepe

Yüzey Araştırması No: TT 04 1/1 1

Ölçüler: Yükseklik 3.2 cm.

Hamur Rengi: 5YR 6/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 4/8; dış yüz 2.5YR 4/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları

Tanım: Bitkisel bezemeli kalıp yapımı kase gövde
parçası. Calyx’inde palmye yaprakları motifi
bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Edwards, G. R. 1975: 163, 186, no.
797, lev. 67/797; Laumonier, A. 1978: no. 301, 667,
2415, lev. 2, 85: palmye yaprakları motifini “hurma
dalları” olarak adlandırmıştır; Gürler, B. 1994: 162-
163, çiz. 24, res. 79, lev. 14

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2.
yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 11

No. 12

Buluntu Yeri ve Yılı:KOZAN 2004, Hamam köyü,

Tılan Mahallesi, Tılan Höyük

Yüzey Araştırması No: TH 04 1/2 9

Ölçüler: Yükseklik 4 cm.

Hamur Rengi: 5YR 6/8

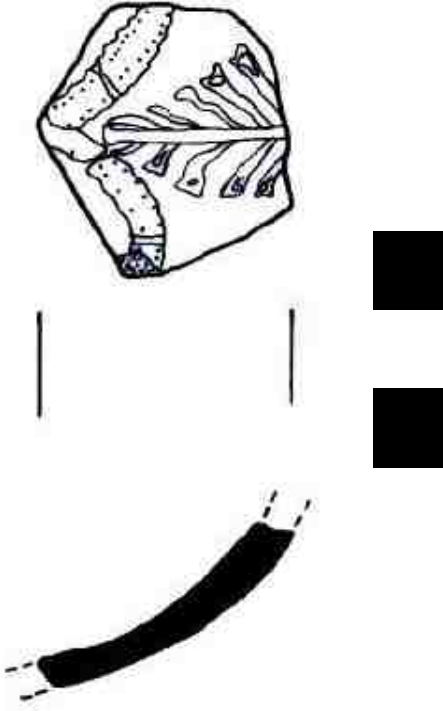
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 4/8; dış yüz 5YR 3/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Bütünsel bezemeli kalıp yapımı kase gövde parçası. *Calyx*inde üstte, düzenli aralıklarla bağlı üzeri noktalı olarak detaylandırılmış birbirine bağlı girland motifi; altta ise stilize *akanthus* motifi bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Courby, F. 1922: 340, res. 68.20; Hochuli-Gysel, A. 1977: lev. 31.1, 2; De Luca, G. 1990: lev. 24.1; Dereboyu, E. 1994: 42, 47-48, çiz. 4, res. KA 19, çiz. 6, res. KA22

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 12

No. 13

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Tatarlı köyü-Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe)

Yüzey Araştırması No: TTH 05 3/2 10

Ölçüler: Yükseklik 3 cm.

Hamur Rengi: 5YR 6/8

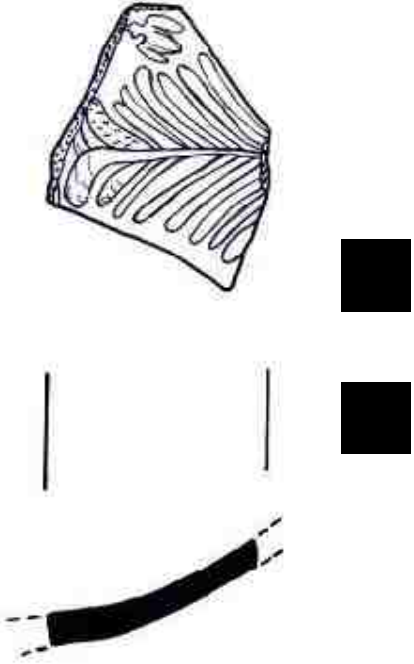
Firmis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 5/8; dış yüz 2.5YR 5/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Pergamon etkili Efes-İon atölyelerine ait bitkisel bezemeli kalıp yapımı kase gövde parçası. *Calyx*inde uçları tomurcuklu açık palmet motif ve kapalı lotos motif bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Laumonier, A. 1978: no. 384, lev. 124, no. 463+629, lev. 126

Tarih: M.Ö. 2. yüzyıl

Şekil 13

No. 14

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Mercin köyü-Mercin-Boz Höyük

Yüzey Araştırması No: MBH 05 1/2 14

Ölçüler: Yükseklik 3 cm.

Hamur Rengi: 10YR 8/6

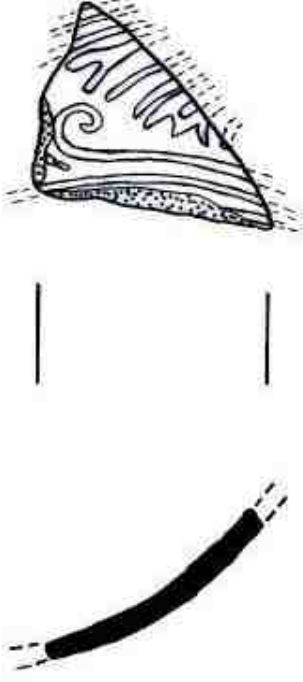
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 2/3; dış yüz 5YR 2/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): ---

Tanım: Bitkisel bezemeli kalıp yapımı kase gövde parçası. *Calyx*inde uçları volütlü İsis tacı motifi ve palmet görünümlü eğrelti otu yaprağı motifi bulunmaktadır.

Karşılaştırma: İsis tacı motifi için bkz. Rotroff, S. I.-Oliver, Jr., A. 2003: 98, no. 369-370, lev. 61, res. 369-370 (kalıplar); Anlağan, T. 2000: 90-93, no. 17 (bitkisel motifler)

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 1. yüzyıl

Şekil 14

No. 15

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2006, Ekinyazı (Sıddıkiye) köyü-Ekinyazı Höyük (Doğu)

Yüzey Araştırması No: EEH 06 1/1 25

Ölçüler: Yükseklik 3.6 cm.

Hamur Rengi: 10YR 7/2

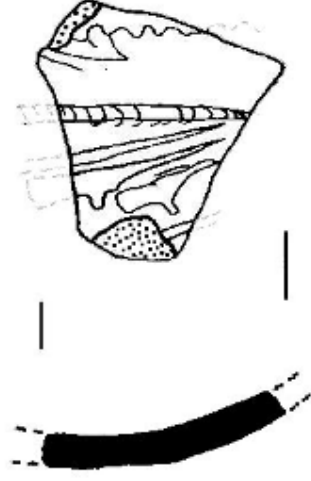
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 4/3; dış yüz 2.5YR 4/3

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Bitkisel bezemeli kalıp yapımı kase gövde parçası. *Calyx*inde solda stilize *akanthus* motifi, sağda ise dalgalı-uzun yaprak motifi bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Conze, A. 1913: lev. 42:3, 43:3; Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: 169, no. 461, lev. 61; Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 120, no. 500, lev. 86, res. 500

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 1. yüzyıl

Şekil 15

3.1.3.1.2. Figürlü Kaseler (No. 16-No. 17-s. 63-66)

Üzerlerinde genellikle, gerçekçi üslupta verilmiş figüratif kompozisyonlar bulunduran figürlü kaselerin yapımına, bitkisel dekorlu kaseler, küçük yaprak dekorlu kaseler ve çam kozalağı taklidi kaseler ile birlikte başlanmıştır (Thompson, H. A. 1934: 456; Edwards, G. R. 1956: 85, 91; Edwards, G. R. 1975: 152, 163-171; Rotroff, S. I. 1982: 16, 19). Atina Agorası buluntuları arasındaki bu üç ayrı tür dekorasyona sahip kase örnekleri, birlikte incelenerek M.Ö. 3. yüzyılın son çeyreği ile M.Ö. 2. yüzyılın ilk çeyreği arasındaki zaman dilimine verilmişlerdir (Retroff, S. I. 1982: 15). Figürlü kaseler, M.Ö. 150 civarında uzun *petalli* kaselerin moda olmasına kadar geçen zaman diliminde, yoğun bir şekilde üretilmişlerdir. Korinth'in M.Ö. 146 yılı tahrip tabakaları içerisinde yoğun bir şekilde ele geçmişlerdir (Edwards, G. R. 1975: 152). M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısında figürlü kaselerin yapımı azalarak devam etmekle birlikte, yüzyılın sonlarına doğru bütün atölye bölgelerinde, üretim tamamen kesilmiştir. Figürlü kaseler, üzerlerindeki konulu anlatımlar nedeniyle kalıp yapımı kabartmalı kase grupları arasındaki en beğenilen, pahalı ve prestijli kümeyi temsil ederler.

Yukarı Ova'dan ele geçen 2 adet figürlü kasede bezeme örgelerinin yerleştiriliş tarzı ve kompozisyon ortaktır. Figürlü dekorasyon kaselerin calyx bölümlerinin hemen üzerindeki bordür kısımlarında bulunmaktadır. İki örneğin kompozisyonları arasındaki diğer bir ortak özellik ise üst ve alt olarak çift nervür uygulamasıdır. İki örneğin bordür bölümlerinde tercih edilen bezeme örgeleri; İon kymationu, inci-boncuk dizisi ve diagonallerle bölünmüş karelerin etrafında ilerleyen *meandr* motifi gibi soyut-geometrik motiflerdir ve damga ile basılmışlardır. Pergamon buluntuları içerisindeki bu tür kaseler üzerinde görülen temel bezeme üslubu, istisnasız olarak, hayvan ve insan figürlerini daima bir bitki dekorunun içerisinde göstermiştir (Radt, W. 2002: 284).

No. 16, şek. 16 ile tanımlanan ağız-gövde parçası en erken örnektir. İon kymationu ile bezenmiş üst bordür, üstten ve alttan birer kabartma çizgi ile sınırlandırılmıştır. Alt bordürde ise yeterince korunmadığı için tanımlanamayan bir figür bulunmaktadır. Bu parça ustaca işlenmiş detaylara ve iyi bir işçiliğe sahiptir.

No. 17, şek. 17 ile tanımlanan ve ilk örneğe göre daha geç bir tarihten olan gövde parçası, aşınmış eski bir kalıptan çıkmıştır. Üstten ve alttan iki yivle sınırlandırılmış iki bölümlü üst bordür kısmında *astragal* ve diagonallerle bölünmüş karelerin etrafında ilerleyen *meandr* bulunmaktadır. Alt bordürde ise yeterince korunmadığı için tanımlanamayan bir figür yer alır.

Kalıp yapımı figürlü kaselerde, açık kiremit kırmızısı renkli hamur üzerinde kırmızımsı-kahverengi fırnis uygulaması görülmektedir. Grubun tüm örneklerinin hamuru istisnasız, mika içermektedir.

No. 16

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Tatarlı köyü, Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe)

Yüzey Araştırması No: TTH 05 1/1 38

Ölçüler: Ağız çapı 13.1 cm. Yükseklik 3.9 cm.

Hamur Rengi: 10YR 8/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 3/4; dış yüz 5YR 3/4

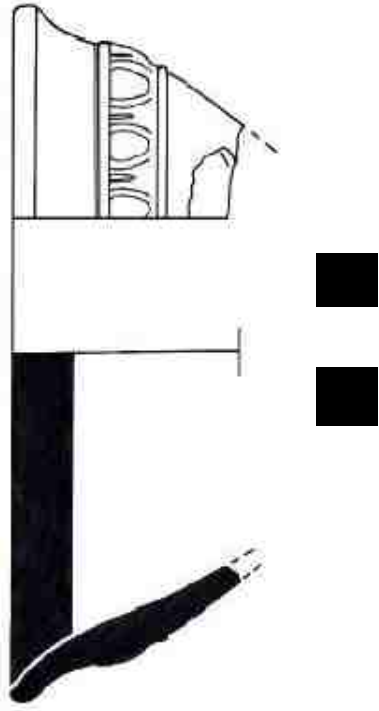
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): ---

Tanım: Olasılıkla Kıbrıs'tan ithal kalıp yapımı, figürlü kase dışa dönük ağız kenarı-gövde parçası. Üstten ve alttan birer çizgi ile sınırlandırılmış bordür bölümünde İon kymationu bulunmaktadır. Alt bordüründe tanımlanamayan figüral motif bulunmaktadır. Ağız kenarı ve iç yüzde ağzın hemen altı mat grimsi kahverengi renkte (5YR 4/2) firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Courby, F. 1922: no. 2, res. 76; Schwabacher, W. 1941: lev. 10, B 23-29; Laumonier, A. 1978: lev. 1-2, 9, 11, 13, 15, 17-20, 29, 30, 34; Mitsopoulos-Leon, V. 1991: lev. 76 D 2, 79 D 13, 82 D 37, 83 D 40; Gürler, B. 1994: (form için) 171, çiz. 31, res. 102, lev. 21, (bezeme için) 172-173, çiz. 32, res.

104-105, lev. 22; Dereboyulu, E. 2001: lev. 19, no. 169, lev. 20, no. 167; Civelek, A. 2004: 131, lev. 19, 24, res. 1, 8

Tarih: M.Ö. 3. yüzyıl

Şekil 16

No. 17

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Adapınar (Çerkez Karamazar) köyü, Yarımhöyük

Yüzey Araştırması No: YRH 05 1/1 2

Ölçüler: Yükseklik 3.2 cm.

Hamur Rengi: 10YR 7/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 3/6; dış yüz 5YR 3/6

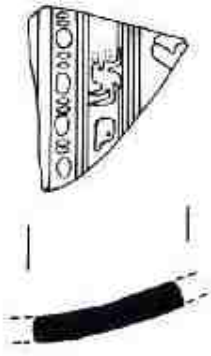
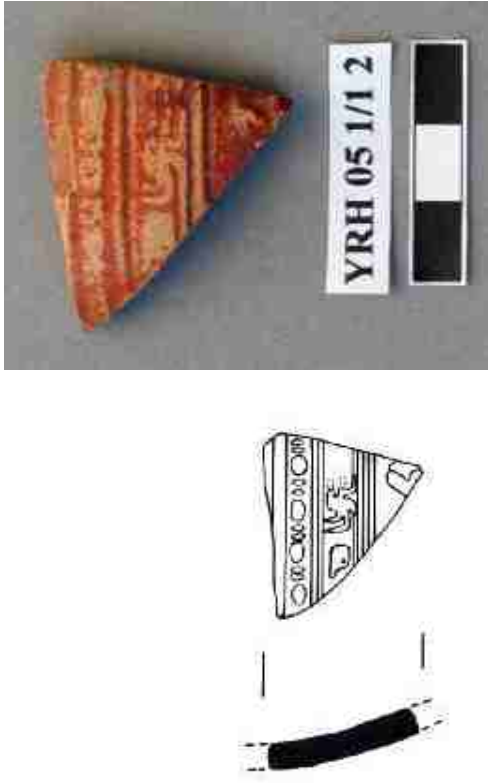
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): ---

Tanım: Kalıp yapımı, figürlü kase gövde parçası. Üstten ve alttan iki yivle sınırlandırılmış iki bölümlü üst bordür kısmında *astragal* ve diagonallerle bölünmüş karelerin etrafında ilerleyen *meandr* bulunmaktadır. Alt bordüründe tanımlanamayan figüral motif bulunmaktadır. İç yüzde, asıl firnis üzerinde kırmızısı (5YR 3/3) renkli firnis bozulması görülmektedir.

Karşılaştırma: Meandr bezemesi için bkz. Waagé, F. O. 1948: no. 20, res. 17; Jones, F. F. 1950: no. 180, res. 131; Hellström, P. 1965: no. 155, lev. 9, 11; Laumonier, A. 1978: no. 8068, lev. 15, no. 1185, lev. 30, no. 278, lev. 41, no. 68 D, 4476, lev. 46, no. 8379,

lev. 49, no. 9538, lev. 98; Meandr bezemesi için bkz. Mitsopoulos-Leon, V. 1991: lev. 81 D 34, lev. 86 D 52; Meandr bezemesi için bkz. Gürlert, B. 1994: 55-56, 168, çiz. 29 33-34, res. 93-94, 112, 115, lev. 19, 23-24; Rotroff, S. I. 1982: no. 391, lev. 67; Civelek, A. 2004: 131, lev. 19, res. 1

Tarih: M.Ö. 2. yüzyıl

Şekil 17

3.1.3.1.3. Uzun Petalli Kaseler (No. 18- No. 19-s. 67-71)

Uzun taç yapraklı kaseler olarak da adlandırılan bu grup (Thompson, H. A. 1934: 456; Edwards, G. R. 1975: 176; Rotroff, S. I. 1982: 34), ağ/file motifli kaseler ile birlikte, birçok merkezde erken tabakalarda ele geçmişlerdir. Uzun *petalli* kaseler, M.Ö. 2. yüzyılın 2. çeyreğinde Atina'da, M.Ö. 175/150-146 yılları arasında ise Korinth'te kullanımdadırlar (Thompson, H. A. 1934: 458; Schwabacher, W. 1941: 219; Edwards, G. R. 1975: 176; Edwards, G. R. 1981: 191; Rotroff, S. I. 1982: 35-36, 112). Eretria (Metzger, I. R. 1969: 63-64, no. 13, 15, 17, 20, lev. 41), Aigeira (Trummer, R. 1990: 313, no. 9-10, lev. 1), Aigina ve Delos (Laumonier, A. 1978: no. 8834, lev. 58, no. 4579, lev. 59, no. 4760, lev. 95, no. 4845, 4996, lev. 69, no. 4366, 4432, 4436, lev. 42, no. 4962, lev. 58, no. 4358, lev. 79) başta olmak üzere tüm atölye bölgelerinde en popüler oldukları dönem ise M.Ö. 1. yüzyılın başlarıdır (Kraus, T. 1951: 9, lev. 2).

Uzun taç yapraklı kaseler ilk olarak ortaya çıktıkları dönemin ardından, 5-10 yıl gecikmeli olarak Anadolu atölye bölgelerinde de üretilmeye başlanmışlardır. Miletos (Kossatz, A. U. 1990: lev. 29, no. M459, M183, M277, lev. 32, no. M62, M636, lev. 33, no. M52, M298), Pergamon (Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: lev. 54, no. 342, 344, lev. 57, 410, lev. 59, 435; Pinkwart, D. & Stammnitz, W. 1984: lev. 26 K 72, K 73, K 75), Labraunda (Hellström, P. 1965: lev. 11, no. 142, 145, 146, 148, 151), Kyme (Bouzek, J. & Jansova, L. 1974: lev. 12, no. 91A), Tarsus-Gözlükule (Jones, F. F. 1950: res. 130:A, 163-164), Antiochia (Waagé, F. O. 1948: res. 14, no. 19-24) bu tür kaseleri üretmiş olup daha çok İonia Bölgesi atölyeleriyle ilişkili olan Karadeniz Bölgesi kentleri (Bouzek, J. 1990: 61, no. 2, 7, res. 5, 18, lev. 12-13, 21-22, 24) ise M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısında, üretime katılmış ancak daha çok bu kaseleri ithal etme yoluna gitmiştir.

Bu tür kaselerde madalyondan bordür alanına kadar olan alt-gövde bölümü, blok halinde yuvarlak veya sivri uçlu taç yapraklarıyla çevrelenmiştir. Grubun kendi içerisindeki bezeksel alt grupları sınırlıdır. Taç yaprakları arasında benek dizileri olanlar ve olmayanlar, taç yapraklarının uçları sivriltilmiş ve yuvarlatılmış bir şekilde sonlananlar olarak son derece basit bezeksel ayrımlara gidilebilir (Thompson, H. A. 1934: 456-457).

Uzun taç yapraklı kaselerde ana motifin kökeni ve gelişimi hakkında farklı görüşler mevcuttur. Delos'tan gelen kaseler üzerinde çalışan F. Courby ve onu destekleyen W. Schwabacher, söz konusu bezeme şemasının, M.Ö. 4. yüzyılın 2.

yarısında popüler olan kraterler ve amphoralar üzerindeki yivleri taklit ederek ortaya konduğunu belirtmiştir (Courby, F. 1922: 332, 386, no. 3, res. 80; Schwabacher, W. 1941: 219). Ancak bu tür kaselerin ilk ortaya çıktıkları dönem olan M.Ö. 2. yüzyılın ortaları ile F. Courby'in sözünü ettiği tarih arasında, etkileşim için oldukça uzun bir dönem bulunmaktadır. Ayrıca M.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısına ait kraterler ve amphoralar gibi büyük boyutlu kaplar, metal taklidi oldukları için dekorasyon şemaları soyut-geometrik ve mekaniktir. Oysa ki lotos *petallerine* benzeme amacını güden, madeni prototiplerinden türetilen uzun taç yapraklı kaselerde bezemeler somut ve bitkisel kökenlidir. S. I. Rotroff, Hellenistik Dönem'in madeni vazolarını süsleyen ve tıpkı Arkaik ve Klasik dönemlerin ışın/şua motifi gibi bir kullanım alanına sahip olan uzun lotos *petallerinin* bu tür kaselere örnek olmuş olabileceğini savunur. Dahası S. I. Rotroff, kaselerin bir Atina buluşu olup olmadığı konusunda kesin bir şekilde taraf olmadığı gibi, A. U. Kossatz'ın da desteklediği ifadesiyle; kronoloji problemlerinin çözümünün beklenmesi gerektiği görüşündedir (Retroff, S. I. 1982: 34-36; Kossatz, A. U. 1990: 2). Ayrıca uzun *petalli* kaselerde kullanılan ve bir şablondan çıkmışçasına birbirinin devamı olan ana motifin, dolayısıyla da formun üzerlerinde eğer atölye imzasının veya monogramının olmadığı durumlarda, kaselerin ait oldukları atölyeleri saptamak mümkün olmamaktadır. Kalıp yapımı kabartmalı kaseler üzerine atölye imzası iliştiirmek, M.Ö. 2. yüzyılda yaygınlaşmıştır. Böylece imzalı olanlarla imzasız olanların stil özelliklerini karşılaştırarak tarihlendirme önerilerinde ve atölye ithaflarında bulunabilmek mümkün olmaktadır.

Yukarı Ova'dan ele geçen ve M.Ö. 2. yüzyıla ait üretimler olduğu düşünülen, 2 adet *petalli* kase gövde parçasının hamurlarının yapısal özellikleri de benzerlik göstermektedir. Örneklerin hamurları sert ve mika içerikli olup ince cidarlıdırlar. İki parçanın da madalyon bölümleri korunmadığı için relatif tarihlendirmede yardımcı bir unsur olarak göz önünde bulundurulması gereken, *petallerin* madalyon ile birleşme şekilleri hakkında herhangi bir bilgiye sahip değiliz. No. 18, şek. 18 ile tanıtılan örnekte *petaller* gövdeye eşit aralıklarla oranlı bir şekilde dağıtılmışlardır. Ancak *petallerin* silik, zayıf işçiliği ile seyrek olarak dağıtımı, geç dönem Pergamon veya kalıplı Pergamen kaselerinde görülen karakteristik özelliklerdir (Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: no. 401, lev. 57 (Yapı evresi 13)). G. R. Edwards, Korinth uzun *petalli* kaseleri üzerinde görülen ortası düz, kenarları kabartmalı olarak verilmiş olan uzun *petalleri*, grubun geç evresine ait yapımların ortak özelliği olarak değerlendirmiştir (Edwards, G. R. 1981: 192).

No. 19, şek. 19 ile tanıtılan calyx parçasında, yukarıya doğru birbirinden ayrılarak ilerleyen ve olasılıkla yuvarlak uçlu olan ta yaprakları görölmektedir. Bu calyx parçasının üzerinde, önceki örneğe göre daha belirgin verilmiş 5 adet yaprak damarı konturu ve gergin hatlı, iri yapılı taç yaprağı motifi bulunmaktadır.

Kalıp yapımı uzun *petalli* kaselerde, açık kiremit kırmızısı renkli hamur üzerinde kahverengi firnis uygulaması görölmektedir. Grubun tüm örneklerinin hamuru istisnasız, mika içeriklidir.

No. 18

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Altıgöz
(Altıgözbekirli) köyü, Ökkeş Höyük

Yüzey Araştırması No: ÖKH 05 2/1 43

Ölçüler: Yükseklik 2.8 cm.

Hamur Rengi: 5YR 6/6

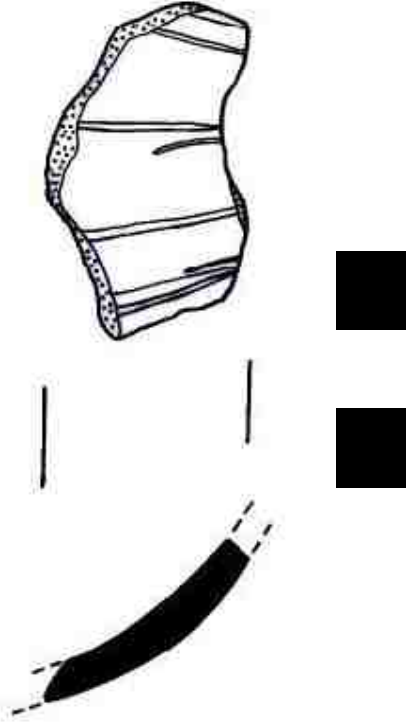
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 5/8; dış yüz 2.5YR
5/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): ---

Tanım: Uzun *petal*li kalıp yapımı kase gövde parçası.
*Calyx*inde geniş-eşit aralıklarla dizilmiş *petal*ler
bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Gürlər, B. 1994: 169, çiz. 30, res. 96,
lev. 20

Tarih: M.Ö. 2. yüzyıl

Şekil 18

No. 19

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Birkent Beldesi-Eskikent (Türkşükrüye) mahallesi, Semerci Höyük

Yüzey Araştırması No: SH 05 1/1 9

Ölçüler: Yükseklik 2.5 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 8/8

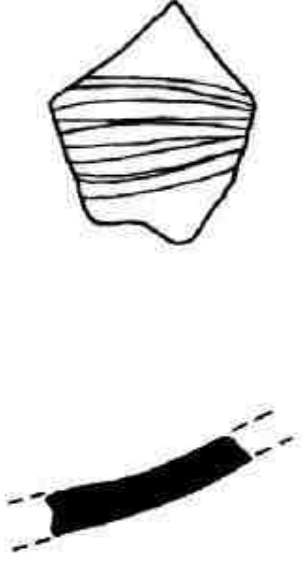
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 5/8; dış yüz 2.5YR 5/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): ---

Tanım: Bitkisel bezemeli kalıp yapımı kase gövde parçası. Gövdesinde uzun taç yaprakları bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Özyiğit, Ö. 1990: 96, lev. 59a, res. 5; Gürler, B. 1994: 169, çiz. 30, res. 96, lev. 20

Tarih: M.Ö. 2. yüzyıl

Şekil 19

3.1.3.2. İe ekik Ağızlı Kaseler

En erken rnekleri M.Ö. 5. yüzyıla ait Attika yapımları olan ie çekik ağızlı kaseler, Klasik Dönem Attika seramiğinde daha çok M.Ö. 4. yüzyılda yaygın olup bu örneklerin gövdeleri genellikle sığdır (Form gelişimi için bkz. Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 131-132). Hellenistik Dönem sonlarına dek varlığını sürdürmüş olan bu kase grubunun sağlam örneklerinde tipe adını veren ağız kenarı, adından da anlaşılacağı üzere ie çekilerek oluşturulmuş olup kaidesi sağlam duruşlu halka kaide formundadır.

Attika seramiğinde bu kaseler iki farklı türde üretilmişlerdir. M.Ö. 4. yüzyılda yaygın olan ilk grupta, gövde geniş ve sığdır (Rudolph, W. 1978: no. 1-13, lev. 1-3). Dış yüzde kaideyle gövdenin birleştiğı kısımda dar bir bant, tondosunda ise baskı bezek eşitleri bulunmaktadır. M.Ö. 3. yüzyılda baskın olan ikinci grupta, gövde derin, bantsız ve bezemesizdir (Rotroff, S. I. 1997: 161). Formun genel gelişim çizgisi içerisinde gövde şişkin, dışbükey profilini kaybeder ve ağız kenarı erken örneklerdeki kadar ie çekik değildir. Kaide ise incelerek yükselir (priform). Geç örneklerde genellikle kaidenin oturma düzleminde sığ bir yiv bulunmaktadır. Attik örneklerde gövde ile kaidenin birleşme noktası rezerve bırakılmış veya kazıma çizgiye bezenmiştir.

M.Ö. 5. yüzyıla ait pek fazla örnek bulunmamakla birlikte, Olynthos’da M.Ö. geç 5. yüzyılda, Attika’dan ithal edilmiş örneklerle rastlanmıştır (Robinson, D. M. 1933: no. 872-878, lev. 175). Olynthos’un yerli üretimleri M.Ö. erken 4. yüzyıla tarihlenmiştir (Robinson, D. M. 1933: lev. 176). M.Ö. erken 5. yüzyılın 3. eyreğine ait Attika örneklerini prototip olarak seçen Korinth’te ise M.Ö. 5. yüzyılın 3. eyreğinden, M.Ö. 146 yılına kadar üretilmişlerdir (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: no. 827-889, lev. 33; Edwards, G. R. 1975: 29-30, lev. 2, 15-71).

M.Ö. 4. yüzyıl ile birlikte bu tür kaselerin üretiminde bir artışın yaşandığı ve buna paralel olarak da coğrafi dağılımında bir gelişmenin olduğu gözlenebilir. Bu sürecin bir sonucu olarak Metropolis’te stoanın kuzey bölümünden ele geçen ie çekik ağızlı kaseler, M.Ö. geç 4. yüzyıldan M.Ö. 1. yüzyıla kadar olan dönemi örneklendirir (Gürler, B. 1994: 13-16). Pergamon’da yerli formlar, Attikalı öncülerinden sonra gelişmiş olup Erken Hellenistik Evre üretimleri arasında gergin profil, ince form ve geniş halka kaideli kaseler yaygındır (Schäfer, J. 1968: 37). Benzer özellikler Olynthos örneklerinde ve Atina Agorası’ndaki Grup A’da görülebilir (Robinson, D. M. 1933: lev. 76; Thompson, H. A. 1934: 435, res. 4 A20). Pergamon’daki Orta Hellenistik Evre formları, Atina Agorası’ndaki Grup D ile benzeşmektedir (Thompson, H. A. 1934: 371,

res. 55 D9). Pergamon'da firnis renginin giderek mercan kırmızısına doğru değiştiği Geç Hellenistik Evre formları ise nispeten daha geniştir (Schäfer, J. 1968: 38).

Doğu Akdeniz'de çeşitli kullanım amacına yönelik olarak üretilen Hellenistik Dönem'in en eski, popüler formlarından olan içe çekik ağızlı kaseler (Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 225), söz konusu bölgedeki birçok Hellenistik merkez in seramik buluntuları arasında yer almaktadır. Kullanım amacı yönünden çok yönlü bir çeşitliliğe sahip olmakla beraber, günlük kullanıma yönelik içki kabı (Schäfer, J. 1968: 37) veya kozmetik ürünlerin (daha çok hoş kokulu kremlerin) saklama kabı (Hellström, P. 1965: 44) olarak kullanılmış olmalıdırlar. Başlangıçta Attika tipindeki kaliteli kaselerin yerel taklitleri olan içe çekik ağızlı kaseler, Attika'yla olan bağlantı kesildiğinde yerel gelişime sahip bir form olarak üretilmeye devam etmiştir.

Kıbrıs merkezlerinde bu tip kaselerin M.Ö. 4. ve M.Ö. 3. yüzyıla ait örnekleri ele geçmiştir (Diederichs, C. 1980: lev. 9, 65-72).

Dor'da M.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 3. yüzyılın başlarından M.Ö. 1. yüzyılın ortasına kadarki zaman aralığında, kronolojik bir gelişim çerçevesi içerisinde kullanılmışlardır (Guz-Zilberstein, B. 1995: 290, res. 6.1, 1-24).

Samaria'da da M.Ö. geç 4.-M.Ö. erken 3. yüzyıla ait benzer Attika ithali kaseler bulunmuştur. Ayrıca M.Ö. 3. yüzyılda Samaria'da, tıpkı Tarsus-Gözlükule'de olduğu gibi yerel üretim başlamıştır (Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 248-250, res. 49, 1-15). Bu bağlamda Samaria'nın Erken ve Orta Hellenistik Evre kaseleri için bir form gelişiminden söz edilebilir. M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısına doğru kaseler, Atina Agorası'nda da izlenebildiği üzere daha sığ duruma gelmiş ve ağzın iri kıvrımı daha keskin bir görünüme kavuşmuştur (krş. Thompson, H. A. 1934: res. 55, 117 D9; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: no. 4, 10, res. 38, no. 12, 15, res. 49).

Kilikia Bölgesi'nin üretici merkezlerinden olan Tarsus-Gözlükule'nin Erken ve Orta Hellenistik evrelere ait küçük boyutlu kaselerinde, hafif kavisli olarak dönen ve ilerleyen dönemlerde daralan bir dudak yapısı görülmektedir (Jones, F. F. 1950: 156-157).

Nagidos'ta ise tıpkı Yukarı Ova buluntularında olduğu gibi en büyük grubu oluşturan bu tür kaseler, M.Ö. 4. yüzyılın son çeyreğinden M.Ö. 2. yüzyılın içlerinde kentteki yerleşimin sona ermesine kadarki zaman diliminde kullanılmışlardır (Durukan, M. & Alkaç, E. 2007: 120-121; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163, dn. 551).

İçe çekik ağızlı kaselerin form gelişimi için saptanabilen relatif ölçüt zaman

içinde ayak çapının daralması ve ağız çapının yüksekliğe olan oranıdır (Edwards, G. R. 1975: 30-31; Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 18). Genellikle erken örneklerde bu oran $\frac{1}{2}$ iken, daha geç örneklerde $\frac{1}{3}$ olmaktadır (Gürler, B. 1994: 16). Ne yazık ki tamamen sağlam veya tam profil veren bir içe çekik ağızlı kase örneği elde mevcut olmadığı için, söz konusu ölçütün, formülün Yukarı Ova kaseleri için uygulanabilirliği araştırılmamaktadır.

İçe çekik ağızlı kaseler, Yukarı Ova merkezlerinden en çok sayıda ele geçen ve tarihlendirme açısından en geniş zaman aralığında incelenebilecek olan bir kase tipidir.

Yukarı Ova'nın içe çekik ağızlı kaselerinin sınıflandırılmasında, Nagidos'ta olduğu gibi formun heterojen özelliklerinin ayrımı (ağız-gövde profilindeki farklılıklar) veya bir başka deyişle alt tiplerin tipolojik özellikleri arasında görülen farklı karakteristiklerin ayrımı yöntemi benimsenmiştir. Bu bağlamda formların ağız ve kaide çaplarının belirli standartlar içerisinde değerlendirilebilecek nitelikte olması, böyle bir ayrıma gidilmesinde belirleyici etkenlerden bir diğeri olmuştur. Kaselerin formlarındaki değişiklikler atölye (kent) veya çömlekçi farklılığıyla açıklanabileceği gibi, kullanım amacına yönelik beğeniler olarak fonksiyonel anlamlar taşıdığı da düşünülebilir. Buna göre Yukarı Ova'nın içe çekik ağızlı kaseleri;

—Birinci Grup İçe Çekik Ağızlı Kaseler (M.Ö. 4. yüzyıl örneği)

-Klasik Tip

—İkinci Grup İçe Çekik Ağızlı Kaseler (M.Ö. 3.-2. yüzyıl örnekleri)

-Konik Gövdeli Tip

-Basit Ağızlı Tip

-Kapalı Ağızlı Tip

-Oluklu Gövdeli Tip

-Köşeli Gövdeli Tip

Olarak köken itibariyle türdeş olan başlıca iki grup altında, altı alt tipte incelenebilir.

Bu tip kaselerin ele geçtiği Yukarı Ova merkezlerdeki seramik buluntularının tümü, tek tek merkezler bazında tür-ekol yoğunluğu açısından incelendiğinde; Ras Shamra'da olduğu gibi (Stucky, R. A. 1983: 129, 207-209), M.Ö. 4.-2. yüzyıllar arasında tarihli basit firnisli seramiğin, Roma Terra Sigillatalarına özellikle de A Grubu Doğu Sigillatalarına oranla çok daha az sayıda olduğu belirtilmelidir. Bu özellik, bu çalışma kapsamında incelenen materyalin elde edildiği merkezlerin dönemsel yerleşim dokusu yoğunluğunu da bir başka açıdan ortaya koymaktadır.

Bu çalışma kapsamında kataloglanan 19 adet örnek haricinde kataloga dahil

edilmeyerek ilgili grupların anlatımında sadece sayısal olarak değerlendirilen 30 adet parçada da benzer yapısal özellikler gözlemlenmiştir.

3.1.3.2.1. Birinci Grup İçe Çekik Ağızlı Kaseler (No. 20- s. 75-77)

Yukarı Ova'nın en erken, birinci grup içe çekik ağızlı kase örneği basit firnisli Klasik Tip olarak belirlenmiştir (Basit firnis seramiği tanımı burada, Attika öncülleri olan formların yerel taklitlerini ve prototiplerini izleyerek bir gelişim süreci gösteren firnisli kaplar için kullanılmış olup diğer tanımlamaları için bkz. Schäfer, J. 1968: 17; Tarsus-Gözlükule'de ise benzer bir grup "yerel, dekorsuz firnisli kaplar" ifadesiyle tanımlanmıştır bkz. Jones, F. F. 1950: 153-157). Sağlam örneklerinde gözlemlenen karakteristik özellikleriyle (Pnyx'de M.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmiş örnek: Rotroff, S. I. & Camp, J. McK. 1996: res. 11, 3) sığ-geniş gövdeli, yuvarlatılmış dudak kenarı kalınlaştırılarak vurgulanan bu tür içe çekik ağızlı kaseler, klasik tipin geç örneklerinden olup Hellenistik Dönem'de yaygın bir şekilde kullanım gören sığ tipe geçiş özellikleri yansıtmaktadırlar.

Bu tipin benzeri kaseler Hellas'ta, Menon Sarnıcı örnekleri (Miller, S. G. 1974: 194 vd.) ve Korinth'te tuzluk olarak isimlendirilerek M.Ö. 4. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen ilk örnekler (Romano, I. B. 1994: res. 3, 19) ile temsil edilmektedir.

Batı Anadolu'nun üretici merkezlerinden Phokaia'da ele geçen yerli yapımlar M.Ö. 4. yüzyılın 3. çeyreğine (Özyiğit, Ö. 1999: çiz. 20); Kilikia'nın üretici merkezlerinden Nagidos'ta bulunan örnekler (Körsulu, H. 2006: 28-30, no. 40-44; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163, no. 40-44) M.Ö. 4. yüzyılın 2. çeyreği-M.Ö. 3. yüzyılın başları arasındaki zaman dilimine; Doğu Akdeniz merkezlerinden Dor'un kaseleri ise M.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 3. yüzyılın başına (Guz-Zilberstein, B. 1995: 290, res. 6. 1: 1-8) tarihlenmiştir.

Böylesi geçiş dönemi özellikleri yansıtan ve Yukarı Ova yüzey araştırmalarında Adatepe II'den (Balağıl Höyüğü) ele geçen, burada no. 20, şek. 20 ile tanıtılan örneğin sadece ağız-gövde olarak bir bölümü korunmuş olsa da profil seyrinden anlaşılabacağı üzere, M.Ö. 4. yüzyıl Attika kaseleri gibi sığ ve geniş olmalıdır. İncelenen örneğin karbonatlı kayaç parçacıkları ve silt içerikli açık kırmızımsı renkli hamuru ve kalitesiz, mat kahverengi renkli firnisi, öykündüğü Klasik kase örneklerinin uzağındadır (Benzer bir durum Kilikia'nın önemli bir üretici merkezi durumundaki Tarsus-Gözlükule'de de gözlemlenmiştir; Tarsus-Gözlükule'de basit firnisli yerel seramiğin en

iyi örneklerini, Attik prototiplerine en iyi derecede öykünen kaplar dizisi oluşturmakta olup ayrıca diğer yerel üretimlerde ise firnis kalitesinde belirgin bir bozulmanın varolduğu ifade edilmiştir bkz. Jones, F. F. 1950: 153).

Genel form-yapısal özellikleri göz önünde bulundurularak örneğimizin, benzer örnekleri yardımıyla M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenmesini ve Attikalı tiplerin başarısız bir taklidi olarak değerlendirilmesini önermekteyiz.

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Değirmendere köyü- Yörükler mahallesi-Adatepe II (Balağlı Höyüğü)

Yüzey Araştırması No: BH 05 1/1 19

Ölçüler: Ağız çapı 18 cm. Yükseklik 3.4 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 8/6

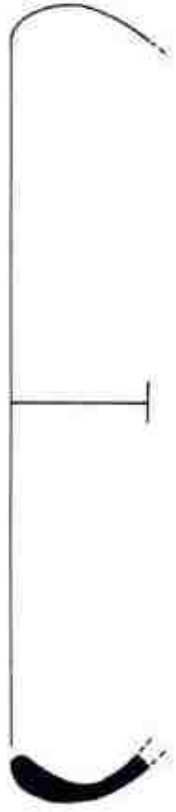
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 4/6; dış yüz 7.5YR 4/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Klasik tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. M.Ö. 4. yüzyılın klasik kase örneklerine öykünen tarzda geniş ve alçak gövdelidir. Yuvarlatılmış basit ağız kenarlıdır. Cidar dudak kenarında kalın olup, ağızın hemen altında geniş açılı bir dönüşle projeksiyon noktasına doğru incelemekte ve kaideye doğru tekrar kalınlaşmaktadır.

Karşılaştırma: Guz-Zilberstein, B. 1995: res. 6.1, no. 7; Rotroff, S. I. & Camp, J. McK. 1996: res. 11, 3; Özyiğit, Ö. 1999: çiz. 20; Körsulu, H. 2006: 28-36, no.

Tarih: M.Ö. 4. yüzyıl

Şekil 20

3.1.3.2.2. İkinci Grup İçe Çekik Ağızlı Kaseler (No. 21-No. 22-No. 23-No. 24-No. 25-No. 26-No. 27-No. 28-No. 29-No. 30-No. 31-No. 32-No. 33-No. 34-No. 35-No. 36-No. 37-No. 38-s. 78-100)

Bu türün benzeri içe çekik ağızlı kaseler (Thompson, H. A. 1934: A18, A20, D8-D9), Atina Agorası'nda M.Ö. 3.-2. yüzyıla tarihlenen baskı bezemesiz, derin kase çeşitlemeleridir (Rotroff, S. I. 1997: res. 63, 993-1025). M.Ö. 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Kolonos Agoraios örnekleri (Rotroff, S. I. 1983: 265, res. 5, 35), Samos'un Hellenistik Dönem örnekleri (Technau, W. 1929: lev. 32, 2-7; Isler, H. P. & Kalpaxis, T. E. 1978: res. 242, lev. 8), M.Ö. 3. yüzyılın ilk yarısına ait Eretria'nın yerli üretimleri (Metzger, I. R. 1969: res. 19, lev. 10) ile Knossos'ta M.Ö. 300-160 yılları arasına tarihlenen örnekler (Coldstream, J. N. 1999: res. 4, S6, X18, U1; Coldstream, J. N. & Eiring, L. J. vd. 2001: res. 3, 3: d, g-h) içerisinde Yukarı Ova kaselerinin yapısal olarak benzerlerini bulabilmek mümkündür.

Yukarı Ova kaselerinin Anadolu merkezlerindeki en yakın benzerlerini ise başta Nagidos'un "İkinci Grup İçe Çekik Ağızlı Kâseler"i olmak üzere (Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163-164, no. 45-54), bu grupla paralel olarak nitelendirilen M.Ö. 3. yüzyılın ortası-M.Ö. 3. yüzyılın 3. çeyreğine ait Pergamon Asklepion örnekleri (Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: lev. 64, 81, 119, 122, 125, 149), M.Ö. 3. yüzyıl'a ait Pergamon Altarı örnekleri (Radat, W. & De Luca, G. 2003: lev. III) ve kentin muhtelif bölgelerinde gerçekleştirilen arkeolojik kazılardan ele geçen örnekler (Schäfer, J. 1968: lev. 4, c14-c19) oluşturmaktadır. Ayrıca Lukas Mezarı'ndan (Liko, H. 2001: 3-10, lev. 55) ve M.Ö. 3. yüzyılın ortası-M.Ö. 2. yüzyılın ortası arasındaki zaman dilimine tarihli kontekstlerden ele geçen Ephesos örnekleri (Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 18, res. A1-A12, lev. 1-3), M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihli Miletos örnekleri (Pfrommer, M. 1985: lev. 46-47), M.Ö. geç 3. yüzyıl Pergamon kökenli olduğu düşünülen Troia örnekleri (Berlin, A. 1999: 112-113, lev. 4), M.Ö. 3.-M.Ö. 1. yüzyıl arasına tarihli Didyma örnekleri (Wintermeyer, U. 1984: 248, lev. 10, 3), M.Ö. 3. yüzyılın sonu-M.Ö. 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen Phokaia örnekleri (Civelek, A. 2006: g-j, a-d, a), M.Ö. 3. yüzyıla tarihli Metropolis örnekleri diğer ilişkili gruplardandır.

Yukarı Ova'nın ikinci grup kaseleriyle ikinci derecede benzer özellikler gösteren, Amik Ovası'ndaki ve Kilikia Bölgesi'ndeki kentlerin ilintili grupları ise Erken ve Orta Hellenistik Evre'ye (M.Ö. 325-150) ait Antiochia örnekleri (Waagé, F. O. 1948: 15, lev. 70-79), M.Ö. geç 3.-M.Ö. erken 2. yüzyıla tarihlenen Tarsus-Gözlükule

örnekleri (Jones, F. F. 1950: 180, 51-80), M.Ö. 3.-M.Ö. erken 2. yüzyıla tarihlenen Kelenderis örnekleri (Zoroğlu, L. 2004: lev. 110-7-6), M.Ö. 3.-M.Ö. erken 2. yüzyıla tarihlenen Kilisetepe örnekleridir (Postgate, J. N. & Barker, H. D. 1995: res. 7, 1-3).

Doğu Akdeniz merkezlerindeki benzer örnekler, Kıbrıs'ta; Hellenistik I Evresi'nde (M.Ö. 325-150) muhtelif merkezlerde (Vessberg, O. & Westholm, A. 1956: res. 2-8, lev. 21), M.Ö. erken 3.-M.Ö. 2. yüzyıla tarihli örneklerin geldiği Paphos'ta (Hayes, J. W. 1991: 26, res. XIV, 4-9), M.Ö. 3. yüzyıl kaseleriyle Salamis'te (Diederichs, C. 1980: lev. 7, 65-72); Levant'ta ise M.Ö. 3. yüzyıl örnekleriyle Dor'da (Guz-Zilberstein, B. 1995: 290, res. 6.1, 1-24) ele geçmiştir.

No. 21, şek. 21 – no. 38, şek. 38 arasında kataloglanan ikinci grup içe çekik ağızlı, basit firnisli kase ağız-gövde parçalarının tümü M.Ö. 3.-2. yüzyıllar arasına tarihlenebilir (Batı Anadolu, Doğu Akdeniz ve Kilikia'daki merkezlerde, M.Ö. 3.-2. yüzyıllar arasına tarihlendirilen tabakalardan gelen ve bizim örneklerimizle benzeşen basit firnisli içe çekik ağızlı kase grupları, yerel form gelişimine sahiptirler bkz. Schäfer, J. 1968: 32-42; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 225, 248-250; Jones, F. F. 1950: 153-157; Körsulu, H. 2006: 30-36, no. 45-54; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163-166, no. 45-54). Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen bu gruba ait içe çekik ağızlı kaseler, sadece tek bir parçayla örneklenebilen birinci grup (M.Ö. 4. yüzyıl) içe çekik ağızlı kase türüne oranla çok daha fazla sayıda ele geçmiş olup tüm Hellenistik Dönem formları arasında en yoğun buluntu grubunu temsil etmektedirler. İncelenen parçaların birçoğu yeterince korunmadığı için ölçüleri ve oranları hakkında herhangi bir genelleme yapılamamakla birlikte, farklı büyüklükte örneklerinin olduğu söylenebilir.

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen ikinci grup içe çekik ağızlı kase örnekleri, ağız-gövde profillerindeki biçimsel farklılıklar -tıpkı Nagidos örneklerinin sınıflandırılmasında olduğu gibi- belirleyici, ayırt edici ölçüt olarak değerlendirilerek beş alt tipe (1. Kapalı Ağızlı Tip, 2. Basit Ağızlı Tip, 3. Konik Gövdeli Tip, 4. Oluklu Gövdeli Tip, 5. Köşeli Gövdeli Tip) ayrılmışlardır.

No. 21, şek. 21 – no. 25, şek. 25 arasında tanıtılan parçalar, Yukarı Ova örnekleri içerisinde kapalı ağızlı tipi en iyi örnekleyen gruptur. Bu grubun haricinde, bu alt tipe ait olduğu saptanan 2 adet ağız-gövde parçası kataloğa dahil edilmemiştir. Tipin karakteristik özelliği olan içeri doğru çekilerek düz bir şekilde kapatılan ağız kenarı, hiçbir örnekte kaseğin içine doğru kanca şeklinde bükümlü olarak profillendirilmemiştir. Örneklerin gövdeleri ise sağlam bir örnek elde mevcut olmamakla birlikte, mevcut parçaların profil seyrinden anlaşıldığı kadarıyla konik yapılı

olmalıdır. İncelenen örneklerde açık kahverengi ve açık kiremit kırmızısı renk tonları olmak üzere iki çeşit hamur rengi tespit edilmiş olup firnis ise genellikle kahverenginin grimsi, kırmızımsı gibi çeşitli tonlarında uygulanmıştır.

No. 26, şek. 26 – no. 28, şek. 28 arasında kataloglanan parçalar, Yukarı Ova örnekleri içerisinde basit ağızlı tipi en iyi örnekleyen gruptur. Bu grubun haricinde, bu alt tipe ait olduğu saptanan 5 adet ağız-gövde parçası kataloğa dahil edilmemiştir. Tipin karakteristik özelliği ise dudak kenarı, ağız profili ve gövde yapısında belirleyici, ayırt edici bir detayın olmamasıdır. Sağlam bir örnek elde mevcut olmamakla birlikte, mevcut parçaların profil seyrinden anlaşıldığı üzere sıg (no. 26, şek. 26) ve derin (no. 27, şek. 27, no. 28, şek. 28) örneklerin varlığından söz edilebilir. Erken örneklerde gözlemlenen gergin form ve derin gövde yapısı, Geç Hellenistik Evre (M.Ö. 160/59-30) örneklerine doğru gidildikçe kaybolmaktadır. Ayrıca bu gelişimin bir sonucu olarak kaselerin profilinde bir gevşeme ve buna bağlı olarak da formda derinleşme kaydedilmiştir. Ağız kenarındaki kavsın nispeten düzleştiği ve M.Ö. 1. yüzyıl örneklerinin karakteristiği olan derin form yapısına sahip no. 27, şek. 27 ve no. 28, şek. 28, en geç yapımlar için iyi örnekler durumundadırlar. Kataloglanan parçalarda açık kahverengi ve kiremit kırmızısı olmak üzere iki çeşit hamur rengi tespit edilmiştir. Kullanılan firniste ise daha çok kahverenginin siyahımsı ve kırmızımsı renk tonları ile kiremit kırmızısı renk seçilmiştir.

No. 29, şek. 29 – no. 34, şek. 34 arasında incelenen parçalar, Yukarı Ova örnekleri içerisinde konik gövdeli tipi en iyi örnekleyen gruptur. Bu grubun haricinde, bu alt tipe ait olduğu saptanan 8 adet ağız-gövde parçası kataloğa dahil edilmemiştir. Yumuşak hatlı bir geçişle döndürülmüş ağız profilinin devamında, tipin karakteristik özelliği olan konik bir gövde yapısı bulunmaktadır. Hemen belirtelim ki Yukarı Ova yüzey araştırmalarında konik gövdeli içe çekik ağızlı kaseler, basit ağızlılara oranla daha çok sayıda ele geçmişlerdir. Konik gövdeli içe çekik ağızlı kaseler, derin tutulmuş gövde profilleri ve konik kaide profilleri dışında özellikle dudak yapısı ve yumuşak hatlı ağız-gövde geçişiyle basit ağızlı içe çekik ağızlı kaselere benzemektedirler. İncelenen örneklerde açık kiremit kırmızısı renkli hamur baskındır. Örneklerimizin sadece birinde (no. 34, şek. 34) basit firnis uygulaması görülürken diğerlerinin dış yüzü ağız kenarından başlamak üzere daldırma firnis tekniğinde firnislenmiştir. Dış yüzdeki daldırma firniste ise kahverenginin sarımsı ve kırmızımsı renk tonları kullanılmıştır. Daldırma firnisli örneklerde dudak profili, basit firnisli olanlara nazaran daha farklıdır. Daldırma firnisli parçalarda ağız kenarı ve dudak çıkıntısı, kalınlaşarak erken gönüş

yapmış ve böylece gövdeye geçişteki görece keskin kavis, dudağın hemen altından, oldukça yukarıdan başlatılmıştır. Başka bir deyişle ağız, hemen hemen aynı kalınlıkta devam eden gövdenin en üst bölümünün içe çekilmesiyle oluşturulmuştur. Kaselerin iç kısmı tamamen firnislenmişken, dış yüzde ise sadece üst-gövde bölümü firnislenebilmiştir.

No. 34, şek. 34 üst gövdesinde mat gri renkli ince bir bant bulunan yegane örnektir. No. 34, şek. 34 özellikle bant bezemesi, hamur bileşenleri ve diğer yapısal özellikleriyle Çatalhöyük'ün (Konya (*Ikonion*) / Çumra) yaklaşık olarak 500 m. güneydoğusunda doğu-batı doğrultulu olarak uzanan sulama kanalının 300 m.'lik bölümünden toplanan Hellenistik Dönem'e ait seramikler içerisindeki "içe dönük kenarlı kase"lerle ve Konya yöresinin "içe dönük ağızlı kaseler"iyle benzer özellikler göstermektedir (Konya yöresinin Hellenistik Dönem kap formları için bkz. Bahar, H. & Koçak, Ö. 2004: 85-86).

No. 35, şek. 35 ve no. 36, şek. 36 olarak incelenen örnekler, Yukarı Ova buluntuları içerisinde oluklu gövdeli tipi en iyi tanıtan parçalardır. Yumuşak hatlı bir geçişle döndürülmüş ağız profilinin devamında, dış yüzde, tipin karakteristik özelliği olan oluklu bir gövde yapısı görülmektedir. Kiremit kırmızısı renkli hamura sahip örneklerimizin birinde (no. 35, şek. 35) basit firnis uygulaması görülürken diğerinin (no. 36, şek. 36) dış yüzü ağız kenarından başlamak üzere daldırma firnis tekniğinde kahverengi renkte firnislenmiştir. Tıpkı konik gövdelilerde olduğu gibi aynı alt tip içerisinde temsil edilen basit firnis ve daldırma firnis seramiği olarak iki ayrı ekole ait parçaların varlığı, M.Ö. 3.-2. yüzyıllar arasında bu türlerin Yukarı Ova merkezlerinde birlikte kullanımda olduklarını ve ayrıca Hellenistik Dönem'de bölgede görülen ekol (tür) ve form çeşitliliğini göstermesi açısından önem taşır.

No. 37, şek. 37 ve no. 38, şek. 38 olarak incelenen örnekler, Yukarı Ova buluntuları içerisinde köşeli gövdeli tipi en iyi tanıtan parçalardır. İç yüzde yumuşak hatlı bir geçişle gövdeye doğru devam eden ağız profilinin tersine, dış yüzde, tipin karakteristik özelliği olan keskin hatlarla dönüş yapan bir gövde yapısı görülmektedir. Tipin sağlam örneklerinin gövde yapısı, kaidenin başlangıcından ağız kenarına ulaşana dek metalik etki yaratırcasına kademelenmektedir (bkz. Körsulu, H. 2006: 111, no. 53-54, lev. 53-54; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 164, 196, no. 53-54). Tıpkı basit ağızlı tipte olduğu gibi bu grubun da erken örneğinde (no. 37, şek. 37) gözlemlenen gergin form ve derin gövde yapısı, Geç Hellenistik Evre (M.Ö. 1. yüzyıl) örneğinde (no. 38, şek. 38) kaybolmuştur. Ayrıca kasenin (no. 38, şek. 38) profilinde bir gevşeme ve

derinleşme de söz konusudur. İncelenen iki örnek de açık kiremit kırmızısı renkli hamura sahiptir. Ayrıca daha çok kahverenginin grimsi ve kırmızımsı renk tonları firnis rengi olarak seçilmiştir.

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2006, Ceyhanbekirli (Kayıkçılı) köyü-Kamışlı Yerleşmesi (Genel)

Yüzey Araştırması No: CKH 06 1/1 26

Ölçüler: Ağız çapı 18 cm. Yükseklik 2.2 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/4

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10R 4/2; dış yüz 10 YR 3/1

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Kapalı ağızlı tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Gövdeye doğru incelen kalın dudak kenarlıdır. Dış yüzde büyük lekeler halinde firnis dökülmesi görülmektedir.

Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: 215, no. 67, lev. 180/67; Rotroff, S. I. 1997: 342, lev. 63, res. 1019; Berlin, A. 2002: lev. 13, no. 71; Beestman-Kruysaar, C. 2003: res. 6.5, no. P350; Körsulu, H. 2006: 109, no. 48, lev. 48; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163, 196, no. 48; Bulut, H. 2007: 61-65, şek. 5a/6-5b/16

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 21

No. 22

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Birkent Beldesi-Eskikent (Türkşükrüye) mahallesi, Semerci Höyük

Yüzey Araştırması No: SH 05 1/1 14

Ölçüler: Ağız çapı alınamadı. Yükseklik 1.8 cm.

Hamur Rengi: 10YR 6/6

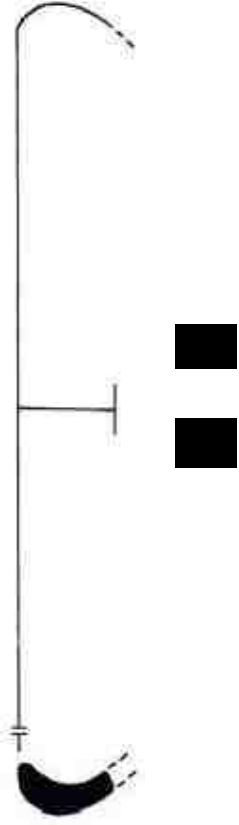
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 6/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Kapalı ağızlı tip iç çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Dudak kenarında kalın gövdeye doğru incelen bir cidar yapısına sahiptir. İç yüzdeki açık kahverengi renkli zayıf firnis -dış yüzde tamamen dökülmüştür- neredeyse tamamen dökülmüştür.

Karşılaştırma: bkz. katalog no. 23

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 22

No. 23

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Adapınar
(Çerkez Karamezar) köyü, Yarım Höyük

Yüzey Araştırması No: YRH 05 1/1 97

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 1.9 cm.

Hamur Rengi: 10YR 8/6

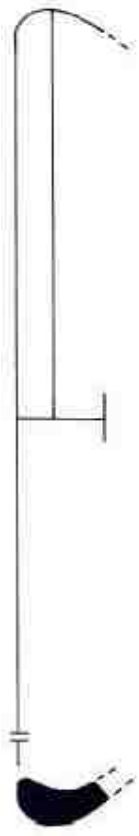
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 5/6; dış yüz 7.5YR
4/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Kapalı ağızlı tip iç çokik ağızlı kase ağız-
gövde parçası. Dudak kenarında kalın gövdeye doğru
incelen bir cidar yapısına sahiptir. İç açık kahverengi
ve dış yüzü ise kahverengi renkte firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Miller, S. G. 1974: 234, no. 30, res. 4,
lev. 32; Rotroff, S. I. 1997: 341, no. 1000, res. 63, lev.
7

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 23

No. 24

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Tatarlı köyü-Tatarlı Höyük (Tazlı Tepe)

Yüzey Araştırması No: TTH 05 1/1 105

Ölçüler: Ağız çapı 15 cm. Yükseklik 1.9 cm.

Hamur Rengi: 2.5YR 7/8

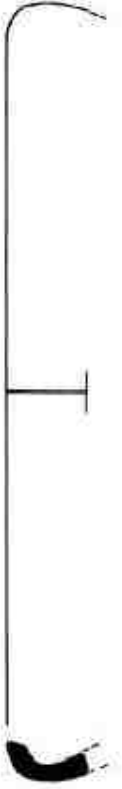
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 4/6; dış yüz 5YR 3/3

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Kapalı ağızlı tip iç çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. İç döndürülerek meyilli kesilmiş dudak kenarına sahiptir. Dudak kenarında ince gövdeye doğru kalınlaşan bir cidar yapısına sahiptir. İç-dış kırmızmsı kahverengi renkte firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 27, no. 45, lev. 9

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 24

No. 25

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Tatarlı köyü-Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe)

Yüzey Araştırması No: TTH 05 1/1 60

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 1.5 cm.

Hamur Rengi: 10YR 8/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 5/6; dış yüz 7.5YR 4/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Kapalı ağızlı tıp içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. İç ç açık kahverengi ve dış yüzü ise kahverengi renkte firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 27, no. 44, lev. 9

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 25

No. 26

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İncetarla (Mercin) köyü-Mercin-Boz Höyük

Yüzey Araştırması No: MBH 05 1/1 28

Ölçüler: Ağız çapı 18 cm. Yükseklik 4.1 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 8/6

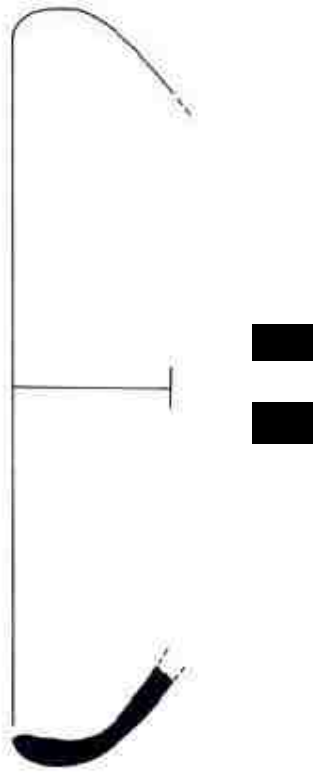
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 4/4; Dış yüz 5YR 2/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları

Tanım: Basit ağızlı tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Basit, kalın ağızdan gövdeye düzgün bir kavisle geçişmiştir. Dudak kenarında kalın, gövdeye geçişte ince, kaideye doğru tekrar kalınlaşan kademeli geçişli bir cidar yapısına sahiptir. Dış yüzdeki kırmızmsı kahverengi renkli firnis, büyük lekeler halinde kavlayarak dökülmüştür.

Karşılaştırma: Berlin, A. 2002: no. 71 (M.Ö. 310-300), lev. 13; Bulut, H. 2007: 65, no. 16, şek. 5b

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 26

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Erenler (Papaklı-Abidiye) köyü, Harputlu Tepesi

Yüzey Araştırması No: HT 05 1/1 121

Ölçüler: Ağız çapı 17 cm. Yükseklik 4.3 cm.

Hamur Rengi: 10YR 6/6

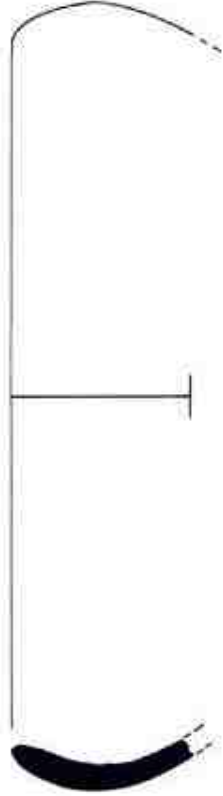
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 3/4; Dış yüz 10YR 2/3

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayalık parçacıkları, silt

Tanım: Basit ağızlı tip iç çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Basit ağız kenarlı olup dudaktan içe doğru olan kavsini kaybedip düzgün bir şekilde hafifçe düzleşerek gövdeye geçilmiştir. Dış yüzde koyu kahverengi renkteki firnis neredeyse tamamen dökülmüştür.

Karşılaştırma: Gürlü, B. 1994: 16, 142, no. 25, çiz. 7

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 1. yüzyıl

Şekil 27

No. 28

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Mustafabeyli Beldesi-Hürriyet mahallesi, Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 95

Ölçüler: Ağız çapı 18 cm. Yükseklik 3.6 cm.

Hamur Rengi: 5YR 7/6

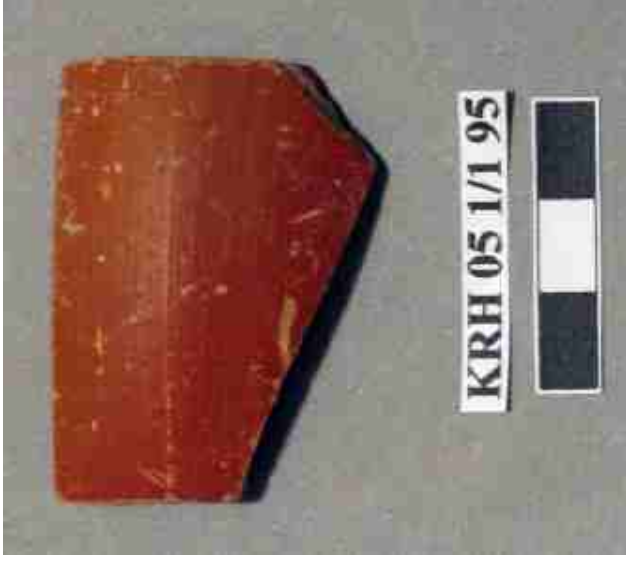
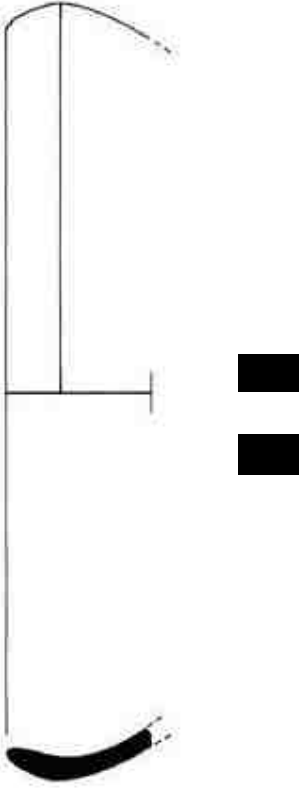
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 6/8; Dış yüz 5YR 6/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Basit ağızlı tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Basit ağız kenarlı olup dudaktan içe doğru olan kavisini kaybedip düzgün bir şekilde hafifçe düzleşerek gövdeye geçilmiştir. Dış yüzde projeksiyon noktasında keskin bir hat bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Gürl, B. 1994: 16, 142, no. 25, çiz. 7

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 1. yüzyıl

Şekil 28

Buluntu Yeri ve Yılı: ÇEVRETEPE (Nacarlı) köyü-Dokuz Kardeşler Yerleşmesi (Batı Yamaç)

Yüzey Araştırması No: DKH 06 3/1 25

Ölçüler: Ağız çapı 18 cm. Yükseklik 6.7 cm.

Hamur Rengi: 10YR 6/3

Firnis Rengi İç/Dış: Dış yüzdeki daldırma firnis 2.5Y 5/1

Astar Rengi: İç yüz 10YR 6/1; dış yüz 10YR 6/2

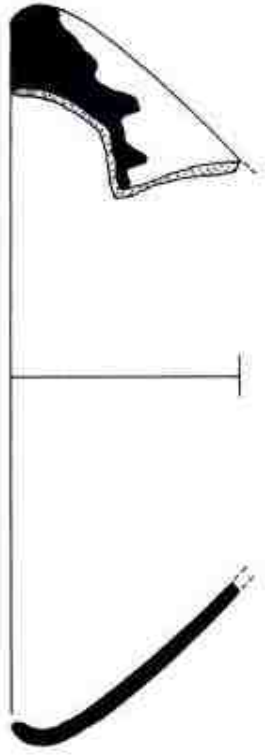
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları, silt

Tanım: Konik gövdeli tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. İnce cidarlıdır. Ağız kenarı ile birlikte dış yüz, gri (2.5Y 5/1) renkte daldırma firnis tekniğiyle firnislenmiştir.

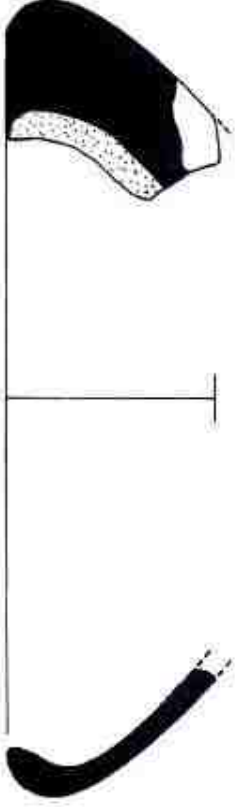
Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: 215, no. 66, lev. 180/66; Schäfer, J. 1968: lev. 4, C18 8230-201/190; Pfrommer, M. 1985: res. 47, no. 47; Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 24-25, no. 34, 36, lev. 7-8 res. 34,

36; Beestman-Kruyshaar, C. 2003: fig. 65, P353; Bulut, H. 2007: 48, şek. 2c/26

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 29

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Çataklı köyü-Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük

Yüzey Araştırması No: BÇ 05 1/1 41

Ölçüler: Ağız çapı 16 cm. Yükseklik 5 cm.

Hamur Rengi: 25YR 8/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 7/6; dış yüz 10YR 7/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Konik gövdeli tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Kalın dudak kenarından gövdeye doğru hafifçe incelen bir cidar yapısına sahiptir. Dış yüzü ağız kenarından başlayarak daldırma firnis tekniğiyle kahverengimsi siyah (7.5YR 3/2) renkte firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: 215, no. 67, lev. 180/67; Rotroff, S. I. 1997: 342, lev. 63, res. 1019; Berlin, A. 2002: no. 71, lev. 13; Beestman-Kruysaar, C. 2003: res. 6.5, no. P350; Körsulu, H. 2006: 109, no. 48, lev. 48; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163, 196, no. 48; Bulut, H. 2007: 61-65, şek. 5a/6-5b/16

Şekil 30

No. 31

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Birkent Beldesi-Eskikent (Türkşükürye) mahallesi, Semerci Höyük

Yüzey Araştırması No: SH 05 1/1 10

Ölçüler: Ağız çapı 20 cm. Yükseklik 4.7 cm.

Hamur Rengi: 5YR 5/6

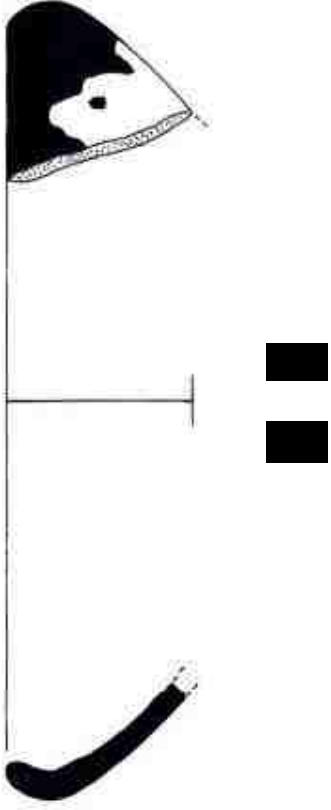
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 4/8; Dış yüz 2.5YR 4/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları

Tanım: Konik gövdeli tip iç çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Dudak kenarından alt gövdeye doğru hafife incelen bir cidar yapısına sahiptir. Dış yüzde ağız kenarı ile birlikte üst gövde, koyu kahverengi renkte (5YR 3/2) daldırma firnis tekniğiyle firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Diederichs, C. 1980: lev. 7; Gürler, B. 1994: 134-135, no. 3, çiz. 4, lev. 1

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 31

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Günyazı (Veysiye) köyü, Kırınoğlu Çiftlik Höyük

Yüzey Araştırması No: KOÇ 05 1/1 37

Ölçüler: Ağız çapı 16 cm. Yükseklik 3.8 cm.

Hamur Rengi: 10YR 8/8

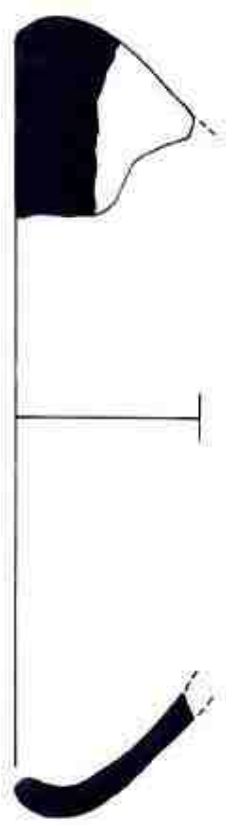
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 4/6; Dış yüz 5YR 3/3

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları

Tanım: Konik gövdeli tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Gövdeye doğru hafifçe incelen bir cidar yapısına sahiptir. Dış yüzde ağız kenarı ile birlikte üst gövde, kahverengimsi siyah renkte (7.5YR 3/2) daldırma firnis tekniğiyle firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Diederichs, C. 1980: lev. 7; Gürlar, B. 1994: 134-135, no. 3, çiz. 4, lev. 1

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 32

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Tatarlı köyü-Tatarlı Höyük (Tazlı Tepe)

Yüzey Araştırması No: TTH 05 3/1 12

Ölçüler: Ağız çapı 9 cm. Yükseklik 2.2 cm.

Hamur Rengi: 10YR 7/4

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 5/8

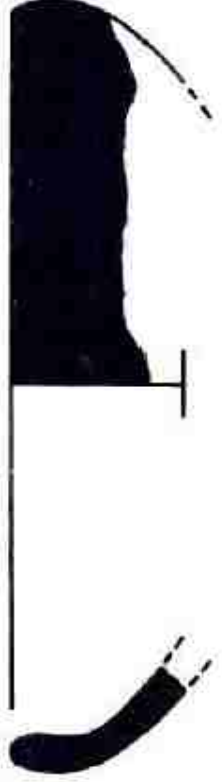
Astar: Dış yüz 5Y 8/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Konik gövdeli tip iç çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Dudak kenarında kalın, gövdeye geçişte ince, kaideye doğru tekrar kalınlaşan kademeli geçişli bir cidar yapısına sahiptir. Dış yüz ağız kenarında koyu kahverengi renkte (10YR 3/3) daldırma firnis tekniğinde firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: 215, no. 67, lev. 180/67; Körsulu, H. 2006: 108, no. 47, lev. 47; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163, 196, no. 47

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 33

No. 34

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Adapınar
(Çerkez Karamazar) köyü-Yarımhöyük

Yüzey Araştırması No: YRH 05 1/1 60

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 3.7 cm.

Hamur Rengi: 5YR 6/6

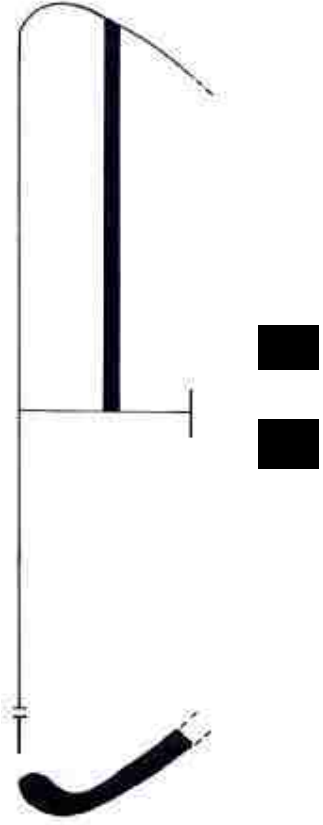
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 5/8; dış yüz 2.5YR
4/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları

Tanım: Konik gövdeli tip iç çekik ağızlı kase ağız-
gövde parçası. Dudak kenarında kalın, gövdeye geçişle
ince, kaideye doğru tekrar kalınlaşan kademeli geçişli
bir cidar yapısına sahiptir. Dış yüzde üst-gövdede
grimsi kahverengi renkte (7.5YR 4/2) ince bir bant
bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: 215, no. 67, lev.
180/67; Rotroff, S. I. 1997: 342, lev. 63, res. 1019;
Körsulu, H. 2006: 108, no. 47, lev. 47; Durukan, M. &
Körsulu, H. 2007: 163, 196, no. 47

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 34

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Günyazı (Veysiye) köyü-Kırımöğlü Çiftlik Höyük

Yüzey Araştırması No: KOÇ 05 1/1 60

Ölçüler: Ağız çapı 10 cm. Yükseklik 3.2 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 8/6

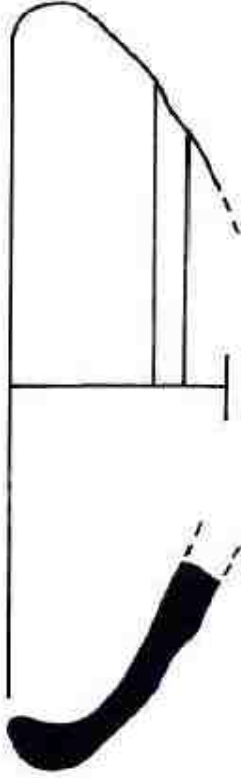
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 7/6; dış yüz 10R 5/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Oluklu gövdeli tip iç çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Gövdenin dış yüzünde, ağızdan gövdeye geçişte geniş, gövdenin devamında ise nispeten dar tutulmuş sığ oluklar bulunmaktadır. Dudak kenarında kalın, gövdeye geçişte ince, kaideye doğru tekrar kalınlaşan kademeli geçişli bir cidar yapısına sahiptir.

Karşılaştırma: Rotroff, S. I. 1997: 342, lev. 63, res. 1019; Körsulu, H. 2006: 31, no. 51-52, lev. 51-52; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 164, 196, no. 51-52

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 35

No. 36

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Günyazı (Veysiye) köyü-Kırmoğlu Çiftlik Höyük

Yüzey Araştırması No: KOÇ 05 1/1 28

Ölçüler: Ağız çapı 18 cm. Yükseklik 3.4 cm.

Hamur Rengi: 10YR 8/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 4/6; Dış yüz 7.5YR 5/8

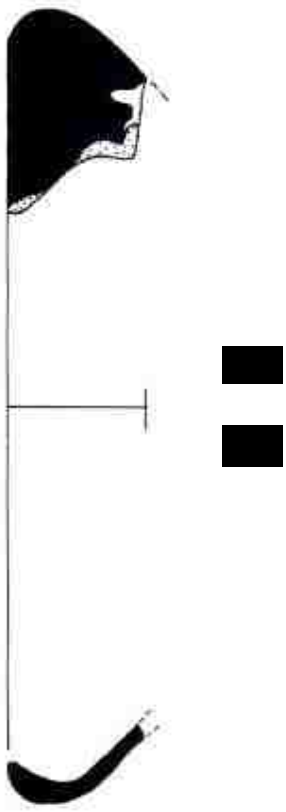
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Oluklu gövdeli tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Dış yüzde gövdede sıg bir oluk bulunmaktadır. İnce cidarlıdır. Dış yüzde ağız kenarı ile birlikte üst gövde, kahverengi renkte (7.5YR 4/4) daldırma firnis tekniğiyle firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Schäfer, J. 1968: lev. 4, C18 8230-201/190; Pfrommer, M. 1985: res. 47, no. 47 (M.Ö. geç 3. yüzyıl-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı); Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: no. 34, lev. 7 (Geç Hellenistik Evre); Beestman-Kruyshaar, C. 2003: res. 65, P353 (tip 1, M.Ö. 260 civarı); Körsulu, H. 2006: 31, no. 51-52,

lev. 51-52; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 164, 196, no. 51-52

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 36

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2006, İsalı köyü-

Berha Yerleşmesi (Genel)

Yüzey Araştırması No: BY 06 1/1 2

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 3 cm.

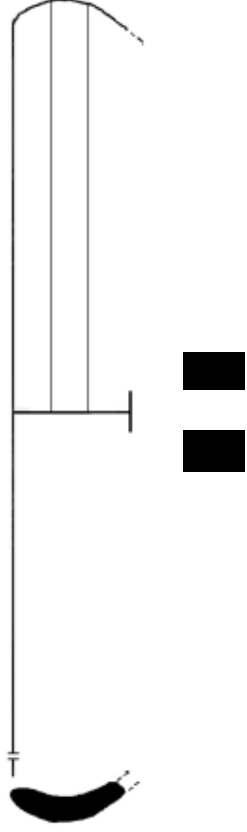
Hamur Rengi: 10YR 6/3

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5Y 4/2; dış yüz 7.5YR 4/3

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Köşeli gövdeli tip içe çekik ağızlı kase ağız-gövde parçası. Dış yüzde gövdede kademeli yapı görülmektedir. İnce cidarlıdır. Dış ve iç yüzdeki kahverenginin çeşitli tonlarına sahip firnis yer yer dökülmüştür. İki yüzde de kireç taneciklerinin derin oyuntuları bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Rotroff, S. I. 1997: 342-343, lev. 63, res. 1020-1021; Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 26, no. 37, lev. 8, res. 37; Berlin, A. 2002: lev. 13, no. 71; Beestman-Kruyshaar, C. 2003: res. 6.5, no. P350; Bulut, H. 2007: 61-65 şek. 5a/6-5b/16

Şekil 37

No. 38

Buluntu Yeri ve Yılı: KOZAN 2004, Hamam köyü-
Tılan mahallesi-Tılan Höyük

Yüzey Araştırması No: TH 04 1/1 99

Ölçüler: Ağız çapı alınamadı. Yükseklik 3.3 cm.

Hamur Rengi: 10YR 8/8

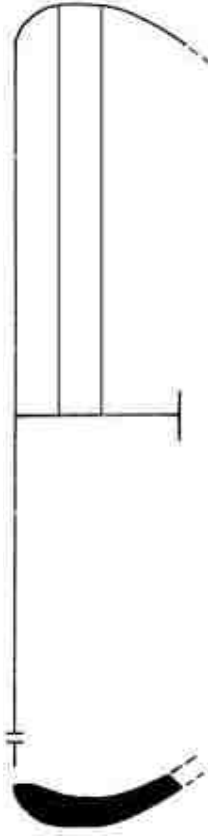
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 3/4; dış yüz 5YR 4/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Köşeli gövdeli tip içe çekik ağızlı kase ağız-
gövde parçası. Dış yüzde gövdede kademeli yapı
görülmektedir. İnce cidarlıdır. Ağız kenarı, dudaktan
içe doğru olan kavsini kaybederek biraz düzleşmiştir. İç
yüzdeki firnis neredeyse tamamen dökülmüş olup dış
yüzde de firnis kavlaması söz konusudur.

Karşılaştırma: Gürlü, B. 1994: 16, 142, no. 25, çiz. 7

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 1. yüzyıl

Şekil 38

3.1.3.3. Düz Ağız Tablalı Kaseler (No. 39-No. 40-No. 41-No. 42-No. 43-No. 44-No. 45-s. 101-109)

Hellenistik Dönem seramiği kap repertuarı içerisinde önemli bir yer tutan bu tür kaseler, özellikle Attika'da sevilerek üretilmiş ve kullanılmıştır. Günlük kullanım kaplarının açık kap formları arasında değerlendirilebilecek bu türden kaselerin, bazı merkezlerde balık tabaklarına öykündüğü belirtilmiştir (Rotroff, S. I. 1997: 149).

Hellenistik Dönem'de Akdeniz ve Ege Dünyası'nda yaygın bir şekilde kullanılan düz ağız tablalı kaseler, M.Ö. geç 3. yüzyıl- M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısında Atina Agorası'nda (Rotroff, S. I. 1997: res. 52, 743-758), Samos Heraion (Technau, W. 1929: lev. 33, 5-6) ve M.Ö. geç 3. yüzyıl- M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısında Miletos'ta (Pfrommer, M. 1985: lev. 39) ele geçmiştir. Levant merkezlerinden Dor'da Hellenistik Dönem'in tüm evrelerine ait katmanlarda (Guz-Zilberstein, B. 1995: 293, res. 6. 4:10-19), Samaria'da (Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 264, res. 55, 1-11) ise M.Ö. 2. yüzyıl'da temsil edilmektedir.

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen düz ağız tablalı kase parçalarından 3 adetinin ağız çapları alınamamıştır. Ancak ağız çapları alınabilecek durumda korunmuş olan parçalar ise 14-11 cm. arasında değişen ölçülere sahip olup, Nagidos'un küçük kase örnekleri ile örtüşmektedir. Bu gruba ait tam profil veren bir örnek veya bir kaide parçası bulunmadığı için parçaların kaide tipleri hakkında hiçbir fikrimiz yoktur. Bu tür kaselerin ağız yapılarına göre aşağı sarkık dudaklı ve dudak altı yivli olanlar gibi farklı tiplerinin olması, Samaria ve Nagidos kentlerinde de izlenmektedir. Ancak alt tiplerin, kronolojik gelişimin bir parçası olmadığı burada yeniden vurgulanmalıdır (Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 168).

Yalaközü Höyük/Sarı Höyük'ten ele geçen ve burada no. 39, şek. 39 ile tanıtılan parça dışındaki tüm örneklerin dudak tablası aşağıya doğru sarkıktır.

Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük'ten ele geçen ve burada no. 40, şek. 40 ile tanıtılan ağız kenarı-gövde parçası, sarımsı renkli kilden yapılmış olup iç ve dış yüzü açık kiremit kırmızısı renkte zayıf, mat bir firnisle firnislenmiştir. Hafifçe kaideye doğru sarkık dudak kenarının vurguladığı düzleştirilmiş ağız kenarından, hafif dışbükey bir kavisle aşağıya doğru daralan dik bir gövde profiline sahiptir.

Dudağı kaideye doğru belirgin bir şekilde döndürülmüş no. 43, şek. 43 ile tanıtılan parça ve düzleştirilmiş ağız kenarının bitiminde dudağı, belirgin bir şekilde köşelenerek kaideye doğru sarkıtılmış parçalar (no. 39, şek. 39, no. 41, şek. 41, no. 42,

şek. 42, no. 44, şek. 44), yuvarlak hatlı gövde profiliyle birbirine yakın tiplerdir.

Düz ağız tablası üzerinde sığ bir yiv olan parçanın (no. 45, şek. 45) sadece dudak kenarı korunduğu için gövde profili anlaşılamamaktadır.

Burada değerlendirilen Yukarı Ova'nın düz ağız tablalı kaselerinin tümü (7 adet), farklı form özellikleri gösterse de diğer merkezlerden ele geçen benzerleri yardımıyla, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı içerisinde yakın tarihlerden olmalıdırlar. Yukarı Ova'nın düz ağız tablalı kaselerinde, kahverengimsi ve açık kiremit kırmızısı renkli hamur üzerine kahverenginin değişik tonlarında firnis uygulaması görülmektedir.

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Yalak köyü-Yalaközü Höyük/Sarı Höyük

Yüzey Araştırması No: SRH 05 1/1 9

Ölçüler: Ağız çapı 14 cm. Yükseklik 2.3 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 7/8

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 2/4; dış yüz 7.5YR 2/1

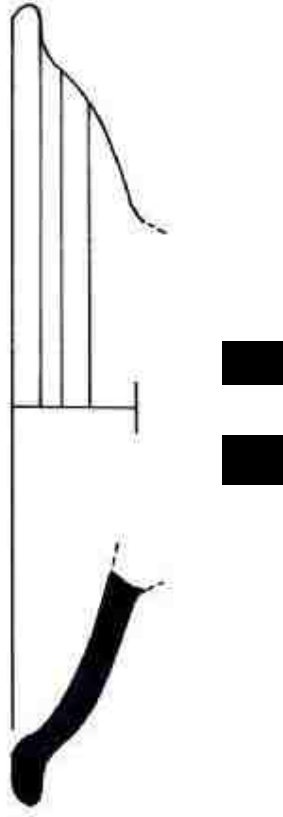
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayacık parçacıkları, silt, taşçık

Tanım: Düz ağız tablalı kase ağız kenarı-gövde parçası. Düzleştirilmiş ağız kenarının bitiminde dudak, hafif bir şekilde kaideye doğru sarkıktır. Ağızdan üst-gövdeye geçişte, üzerinde iki adet silik yiv bulunan yumuşak geçişli bir omurga hattı mevcuttur. İç ve dış yüzde kalker taneciklerinin oyuntuları görülmektedir.

Karşılaştırma: Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: res. 55, 2-4; Lapp, P. W. 1961: 206, A-H; Raeck, W. 2000: 350-351, lev. 21, 8.4; Arslan, N. 2004: 212, lev. 33, res. 4; Körsulu, H. 2006: 38-41, no.

60, lev. 60; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 167-168, no. 60

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 39

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Çataklı köyü-Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük

Yüzey Araştırması No: BÇ 05 1/1 27

Ölçüler: Ağız çapı 12 cm. Yükseklik 1.6 cm.

Hamur Rengi: 10YR 7/6

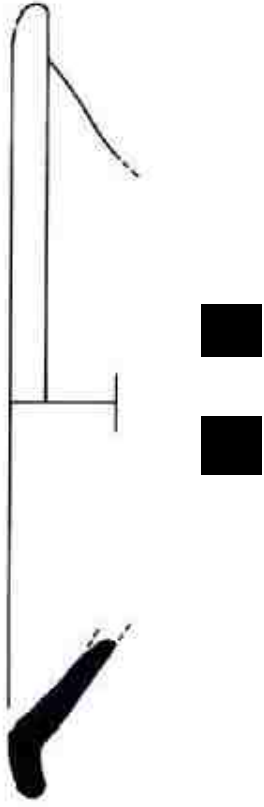
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 6/3; dış yüz 7.5YR 6/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Düz ağız tablalı konik gövdeli kase ağız kenarı-gövde parçası. Düzleştirilmiş ağız kenarının bitiminde dudak, hafif bir şekilde kaideye doğru sarkıktır. Ağızdan üst-gövdeye geçişte yumuşak geçişli bir omurga hattı mevcuttur. İç ve dış yüzey yer yer bozulmuş zayıf, mat bir firnisle kaplı olup yüzeyde kalker oyuntuları görülmektedir.

Karşılaştırma: Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: res. 55, 2-6; Körsulu, H. 2006: 38-41, no. 60-62, lev. 60-62; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 167-168, no. 60-62

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 40

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Mustafabeyli

Beldesi-Hürriyet mahallesi, Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 148

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2 cm.

Hamur Rengi: 10YR 7/6

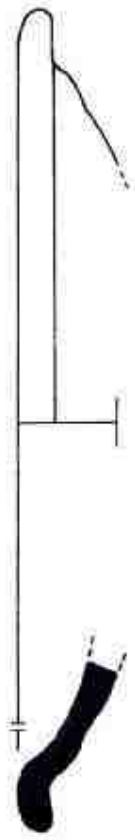
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 4/8; dış yüz 2.5YR 4/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Düz ağız tablalı kase ağız kenarı-gövde parçası. Düzleştirilmiş ağız kenarının bitiminde dudak, hafif bir şekilde kaideye doğru sarkıktır. Ağızdan üst-gövdeye geçişte yumuşak geçişli iki omurga hattı mevcuttur. İç ve dış yüzdeki mat kahverengi firnis oldukça iyi bir şekilde korunmuştur.

Karşılaştırma: Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: res. 55, 2-6; Körsulu, H. 2006: 38-41, no. 60-62, lev. 60-62; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 167-168, no. 60-62

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 41

Buluntu Yeri ve Yılı: ÇEYHAN 2006, Gündoğan (Hurşidiye) köyü-Topraklı Yerleşmesi (Genel)

Yüzey Araştırması No: TM 06 1/1 9

Ölçüler: Ağız çapı 13 cm. Yükseklik 1.7 cm.

Hamur Rengi: 5YR 5/6

Firnis Rengi İç/Dış: Ağız tablası 5YR 2.5/1

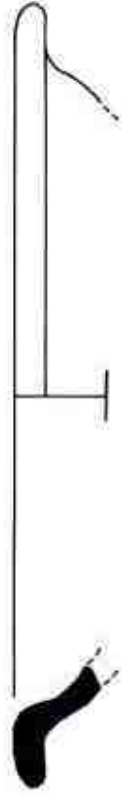
Astar Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 3/4; dış yüz 10R 3/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Düz ağız tablalı kase ağız kenarı-gövde parçası. Düzleştirilmiş ağız kenarının bitiminde dudak, hafif bir şekilde kaideye doğru sarkıktır. Ağızdan üst-gövdeye geçişte yumuşak geçişli bir omurga hatlı mevcuttur. Ağız tablası dış yüze taşacak şekilde daldırma firnis tekniğinde siyah firnislidir.

Karşılaştırma: Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: res. 55, 2-6; Körsulu, H. 2006: 38-41, no. 60-62, lev. 60-62; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 167-168, no. 60-62

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 42

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Değirmendere köyü- Yörükler mahallesi-Adatepe II (Balağıl Höyüğü)
Yüzey Araştırması No: BH 05 1/1 36

Ölçüler: Ağız çapı 11 cm. Yükseklik 1.6 cm.

Hamur Rengi: 10YR 6/4

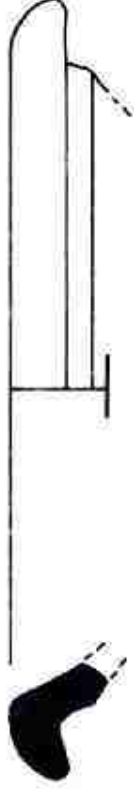
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 6/6; dış yüz 5YR 6/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları, silt

Tanım: Düz ağız tablalı kase ağız kenarı-gövde parçası. Düzleştirilmiş ağız kenarının bitiminde dudak, belirgin bir şekilde kaideye doğru sarkıktır. Ağızdan üst-gövdeye geçişte, keskin geçişli bir omurga hattı mevcuttur. İç ve dış yüzde yer yer firnis bozulmaları görülmektedir.

Karşılaştırma: Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: res. 55, 2-6; Körsulu, H. 2006: 38-41, no. 64-65, lev. 64-65; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 167-168, no. 64-65

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 43

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İncetarla (Mercin) köyü-Mercin-Boz Höyük

Yüzey Araştırması No: MBH 05 1/1 45

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 1.7 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 8/6

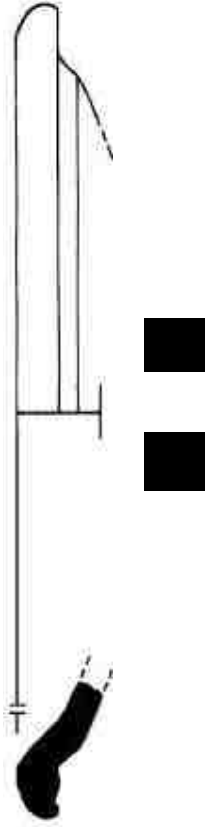
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 4/6; dış yüz 2.5YR 4/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Düz ağız tablalı kase ağız kenarı-gövde parçası. Düzleştirilmiş ağız kenarının bitiminde dudak, belirgin bir şekilde köşelenerek kaideye doğru sarkıktır. Ağızdan üst-gövdeye geçişte biri dar diğeri oldukça geniş profil veren yivler bulunmaktadır. Üst gövdede keskin geçişli bir omurga hattı mevcuttur. İç ve özellikle dış yüzde firnis bozulmaları görülmektedir.

Karşılaştırma: Körsulu, H. 2006: 38-41, no. 64-65, lev. 64-65; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 167-168, no. 64-65

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 44

No. 45

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İncetarla (Mercin) köyü-Mısırlı Çiftliği

Yüzey Araştırması No: MH 05 1/1 24

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 0.8 cm.

Hamur Rengi: 10YR 7/6

Firnis Rengi İç/Dış: Dış yüz 5YR 5/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Düz ağız tablalı kase ağız kenarı-gövde parçası. Düzleştirilmiş ağız kenarının bitiminde dudak, belirgin bir şekilde kaideye doğru sarkıktır ve üst tablada dar bir yiv bulunmaktadır. İç ve dış yüzde yer yer firnis bozulmaları görülmektedir.

Karşılaştırma: Körsulu, H. 2006: 38-41, no. 64-65, lev. 64-65; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 167-168, no. 64-65

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 45

3.1.3.4. Dudak Kenarı Oluklu Kaseler (No. 46-No. 47-s. 110-113)

Dudak kenarı oluklu kaseler, Attika ve Korinth gibi Hellas merkezlerinde M.Ö. 3. yüzyılın 3. çeyreği'nden itibaren yaygınlaşmışlardır (Thompson, H. A. 1934: 350, res. 31, C12, D28; Edwards, G. R. 1975: 91, lev. 17, 40, 55). Anadolu'da ise Hellenistik Dönem'e ait tüm sanat dallarının gelişimi için öncü kent olan Pergamon'da bu tür kaselere, Batı Yamacı Stili'ndeki yapımlar arasında rastlanmıştır. Asklepion ve altar harabeleri arasında bulunan, iç yüzü Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş konik gövdeli dudak kenarı oluklu kaselerin en erken örnekleri, M.Ö. geç 3.-erken 2. yüzyıla tarihlenmiştir (Behr, D. 1988: 145-146, res. 12, no. 49-51). Pergamon etkili olarak değerlendirilen Samos örnekleri, M.Ö. 3. yüzyıla (Isler, H. P. & Kalpaxis, T. E. 1978: lev. 57, res. 9, 281) aittir. Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş olan Dor örnekleri ise M.Ö. 3. yüzyılın ortalarına tarihlenmiştir (Rosenthal-Heginbottom, R. 1995: res. 9. 5:5-10). M.Ö. 2. yüzyıl konteksti içerisinde gelen Paphos'un (Hayes, J. W. 1991: res. III, 3) ve M.Ö. geç 3.-erken 2. yüzyıla tarihlendirilen Kilisetepe'nin (Postgate, J. N. & Barker, H. D. 1995: res. 8, 13) tekil buluntuları ile Ovalık Kilikia'nın en önemli ticari ve üretici merkezi olan Tarsus-Gözlükule'de (Jones, F. F. 1950: res. 183, 130-132) Orta Hellenistik Ünite'ye verilen (M.Ö. geç 3.-erken 2. yüzyıl) bu tür kaseler benzer özellikler göstermektedir. Nagidos'ta ise M.Ö. 3. yüzyılın sonu-M.Ö. 2. yüzyılın başlarına tarihli tabakalardan ele geçen ve Pergamon üretimlerine benzeyen bu tür kaseler (Körsulu, H. 2006: 36-38, 112, 113, lev. 57-58; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 166-167, 198, no. 57-58), yapısal özellikleri bakımından Yukarı Ova'nın dudak kenarı oluklu kaseleriyle ortak özelliklere sahiptirler.

Ağız kenarının iç tarafı adeta kapalı kapların kapak oturma düzlemleri gibi oluklu olarak düzenlenmiş kaseler, Yukarı Ova merkezlerinde, form standardizasyonu gösteren 2 adet örnekle temsil edilmektedir. Bu tür kaselerin iç yüzü genellikle Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş olmakla birlikte, süsleme bulundurmeyen basit firnisli örnekleri de mevcuttur. Yukarı Ova'nın dudak kenarı oluklu kaseleri de bu iki farklı türe ait örneklerdir. No. 46, şek. 46 ile tanıtılan konik gövdeli örneğin yüzeyi kahverengi renkteki kalitesiz, basit firnisle kaplı olup iç yüzünde Batı Yamacı Stili'nde bezemeye rastlanmamıştır. Ancak kasenin ağız kenarının 2.2 cm.'lik çok küçük bir bölümünün korunmuş olduğu göz önünde bulundurularak, bezeme varsa bile kabın korunmayan diğer bölümlerinde kalmış olması olasıdır. Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş olan ve burada no. 47, şek. 47 ile tanıtılan örneğin, metalik mat siyah firnisli iç

yüzünde, olasılıkla sarmaşık yapraklarını detaylandıran insize teknikte verilmiş kıvrık dallar (5 adet yay) görülmekte olup boyama motifleri ise kaybolmuş olmalıdır.

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Mustafabeyli
Beldesi-Hürriyet mahallesi-Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 114

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2.1 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 5/8

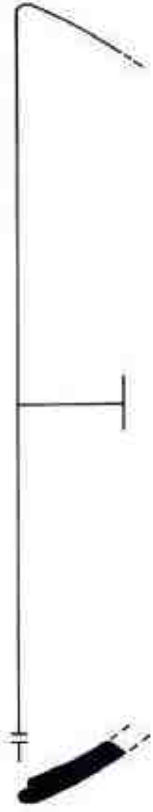
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 4/4; dış yüz 5YR
3/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Oluklu dudak kenarlı derin kase ağız kenarı-
gövde parçası. Konik gövdenin cidarı, kaideye doğru
hafifçe incelmektedir. Dış yüzde firnis kavlaması
görülmektedir.

Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: res. 183, 130-132;
Behr, D. 1988: 145-146, res. 12, no. 49-51; Körsulu, H.
2006: 36-38, 112, 113, lev. 57-58; Durukan, M. &
Körsulu, H. 2007: 166-167, 198, no. 57-58

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2.
yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 46

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Mustafabeyli

Beldesi-Hürriyet mahallesi-Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 134

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2.3 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 3/3

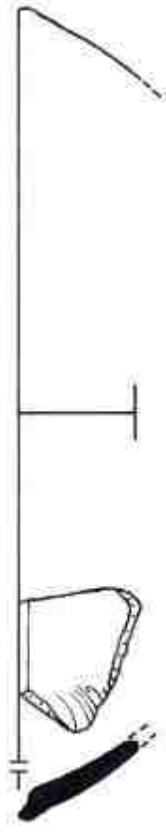
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 2/1; dış yüz 7.5YR 2/1

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): ---

Tanım: Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş, oluklu dudak kenarına sahip derin kase ağız kenarı-gövde parçası. Kaideye doğru cidar hafifçe incelmektedir. Kaliteli mat siyah firnislidir. İç yüzde bezeme motifleri olarak olasılıkla sarmaşık yapraklarını detaylandırılan insize teknikte verilmiş kıvrık dallar (5 adet yay) görülmektedir.

Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: res. 183, 130-132; Behr, D. 1988: 145-146, res. 12, no. 49-51; Körsulu, H. 2006: 36-38, 112, 113, lev. 57-58; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 166-167, 198, no. 57-58

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 47

3.1.3.5. Basit Ağızlı Kaseler (No. 48-No. 49-No. 50-No. 51-No. 52-s. 114-120)

Geç Hellenistik Evre’de (M.Ö. 160/59-30) derin kaseler veya *mastos* adıyla anılan bu tür içki kaplarının madeni örnekleri, İspanya’da Roma Cumhuriyet Devri’ne (M.Ö. 289-30) ait sikkelerle birlikte, Kuzey İtalya’daki Ornavasso-S. Bernardo Nekropolisi’nde M.Ö. 2. yüzyıla tarihli sikkelerle birlikte, Euboia’da Hellenistik Dönem’e ait bir mezarda bulunmuşlardır (Strong, D. E. 1966: 108, res. 24). Bu tür kaselerin metal versiyonlarının yanında, cam örnekleri de üretilmiştir (Weinberg, G. D. 1961: 390, lev. 95a). Ayrıca Batı Anadolu merkezlerinden Mylasa’da Hellenistik Dönem’e tarihlendirilmiş bir mezarda (Akarca, A. 1952: lev. XCVI, 18) benzer bir örnek bulunmuştur. Burada incelenen örneklerin dudak profillerine benzer diğer kaseler ise Pisidia Antiocheia’sında yarım küre formunda bir kase (Arslan, N. 2004: 214, lev. 33. res. 11) ve Tralleis Nekropolisi’nde iki farklı gruba ait 2 adet derin kase (Civelek, A. 2001: 162, lev. XLVI, res. Ç4 (mezar 3), Ç30 (mezar 21)) örneği 3 ve 21 numaralı mezarlardan, iş biçimli *unguentaria* ve Ephesos tipi kandillerle birlikte ele geçmiştir.

Yukarı Ova merkezlerinden elde edilen seramikler içerisinde, sadece 5 adet ağız-gövde parçasıyla temsil edilen derin kaseler, iki grup altında incelenmiştir. Bunlardan ilki, no. 48, şek. 48 – no. 50, şek. 50 ile tanıtılan oldukça geniş ağızlı, konik gövdeli, iç ve dış yüzünde dar ve sığ yiv bulunan kaselerdir. Diğer gruba giren iki örnekten biri (no. 51, şek. 51) ise daha kavisli bir şekilde dibe doğru ilerleyen konikal gövde profiline sahip olup yivlendirilmemiştir.

Yukarı Ova yüzey araştırmalarında Çataklı köyü, Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük’ten ele geçen ve burada no. 52, şek. 52 ile tanıtılan örnek, kalitesiz hamur ve mat kahverengi firnis özellikleri göstermekte olup diğer merkezlerdeki benzer örnekleri yardımıyla M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenebilir. Knidos Kap-Krio teras yerleşmelerinde ender bulunan bu tip kaseler, diğer merkezlerde yüksek içe dönük dudaklı kase-tabaklarla birlikte incelenmiş olup üretimin son aşaması olarak M.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısı içerisinde değerlendirilmiştir (Waagé, F. O. 1948: Form 151; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: Form 2b; Hayes, J. W. 1985: Form 5B; Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: 297-298, FW 135-137, lev. 1, TA tip 14b).

Tam profil veren bir örnek bulunmamakla birlikte, diğer merkezlerdeki benzerlerinden yararlanılarak örneklerimizin sivri dipli olduğu önerilmektedir. Ayrıca kaselerin tümü düz-basit ağız kenarlıdır. Burada değerlendirilen 5 adet parça, ağız kenarının altındaki yiv detayları dışında ortak ve birbirlerine yakın form özellikleri

gösterseler de M.Ö. 2. yüzyılın içerisinde birbirlerine yakın tarihlerden olmalıdırlar. Ancak burada no. 52, şek. 52 ile tanıtılan örnek, diğerlerinden daha farklı yapısal özellikler (hamur bileşimi, kil yapısı ve astar özellikleri) göstermekte ve bu tür kaselerin daha geç formlarıyla benzerlik göstermesi nedeniyle, en geç M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısı içerisinde değerlendirilmelidir.

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Adapınar
(Çerkez Karamazar) köyü-Yarımhöyük

Yüzey Araştırması No: YRH 05 1/1 92

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2.4 cm.

Hamur Rengi: 10YR 4/6

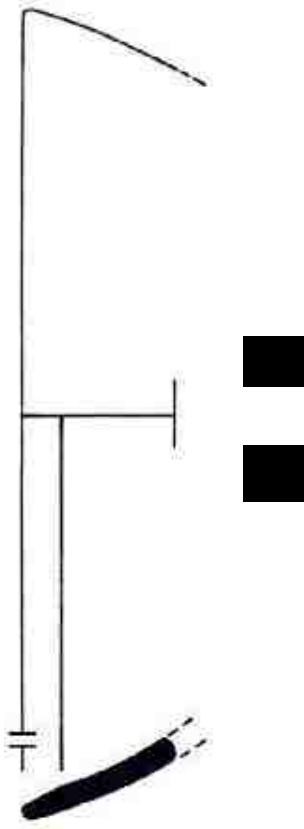
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 2/2; dış yüz 10YR
2/2

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Basit ağızlı derin kase ağız kenarı-gövde parçası. Düz-basit ağızlıdır. İç yüzde dudakın hemen altında yüzeysel bir yiv bulunmaktadır. Kaliteli mat siyah firnislidir.

Karşılaştırma: Akarca, A. 1952: lev. XCVI, 18;
Gassner, V. 1997: 123, lev. 41, 473; Civelek, A. 2001:
162, lev. XLVI, res. Ç4 (mezar 3); Arslan, N. 2004:
214, lev. 33. res. 11

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-
M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 48

No. 49

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2006,

Yeniköynazimbey köyü-Kırıkköprü Höyük

Yüzey Araştırması No: KKH 06 1/1 35

Ölçüler: Ağız çapı 16 cm. Yükseklik 2 cm.

Hamur Rengi: 5YR 7/6

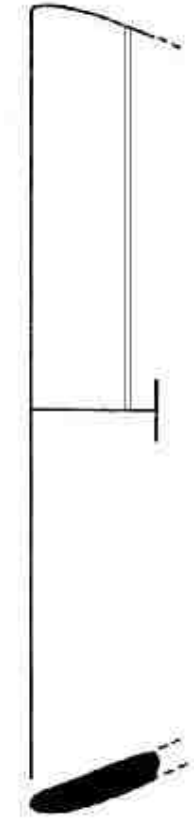
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10R 5/6; dış yüz 10R 4/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Basit ağızlı derin kase ağız kenarı-gövde parçası. Düz-basit ağızlıdır. Dış yüzde yüzeysel bir yiv bulunmakta olup yüzeyde firnis kavlaması görülmektedir.

Karşılaştırma: Hayes, J. W. 1985: 136, lev. 14, 301; Meyer-Schlichtmann, C. 1988: 78, lev. 9, 58 B3; Outschar, U. 1996: 36, 69, lev. 2, 11; Gassner, V. 1997: 89, lev. 21, 277; Rotroff, S. I. 1997: 276, lev. 33, res. 20/328, 329; Kotitsa, Z. 1998: 30, lev. 14, 29; Arslan, N. 2004: 212, lev. 33. res. 3

Tarih: M.Ö. 2. yüzyıl

Şekil 49

No. 50

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2006,

Yeniköynazimbey köyü-Kırıkköprü Höyük

Yüzey Araştırması No: KKH 06 1/1 32

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 6/4

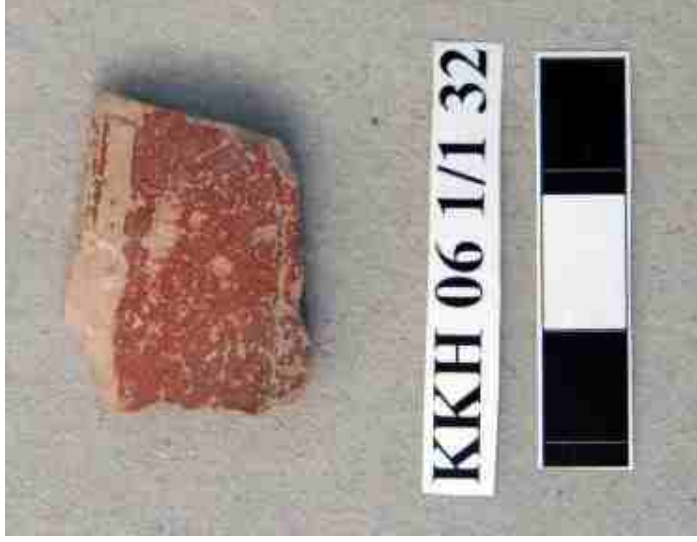
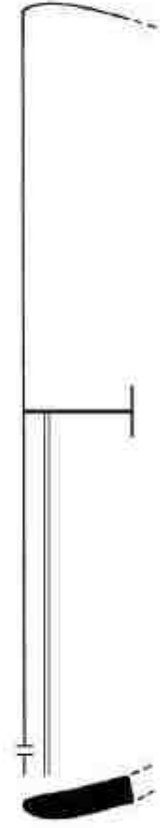
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 4/4; dış yüz 2.5YR 4/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Basit ağızlı derin kase ağız kenarı-gövde parçası. Düz-basit ağızlıdır. İç yüzde dudığın hemen altında sığ bir yiv bulunmakta olup kırmızımsı renkli firnis iç yüzde sadece dudak üzerinde korunmuştur.

Karşılaştırma: Hayes, J. W. 1985: 136, lev. 14, 301; Meyer-Schlichtmann, C. 1988: 78, lev. 9, 58 B3; Outschar, U. 1996: 36, 69, lev. 2, 11; Gassner, V. 1997: 89, lev. 21, 277; Rotroff, S. I. 1997: 276, lev. 33, res. 20/328, 329; Kotitsa, Z. 1998: 30, lev. 14, 29; Arslan, N. 2004: 212, lev. 33. res. 3

Tarih: M.Ö. 2. yüzyıl

Şekil 50

No. 51

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Namık Kemal mahallesi-Hacılar Höyük

Yüzey Araştırması No: HH 05 1/1 49

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2.2 cm.

Hamur Rengi: 5YR 6/8

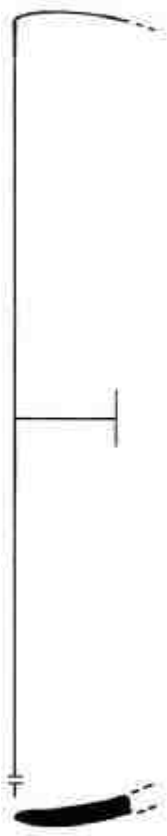
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 6/6; dış yüz 5YR 6/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Basit ağızlı derin kase ağız kenarı-gövde parçası. Düz-basit ağızlıdır. İç ve dış yüzdeki zayıf firnis üzerinde yer yer dökülmeler görülmektedir.

Karşılaştırma: Hayes, J. W. 1985: 136, lev. 14, 301; Meyer-Schlichtmann, C. 1988: 78, lev. 9, 58 B3; Outschar, U. 1996: 36, 69, lev. 2, 11; Gassner, V. 1997: 89, lev. 21, 277; Rotroff, S. I. 1997: 276, lev. 33, res. 20/328, 329; Kotitsa, Z. 1998: 30, lev. 14, 29; Arslan, N. 2004: 212, lev. 33. res. 3

Tarih: M.Ö. 2. yüzyıl

Şekil 51

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Çataklı köyü-Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük

Yüzey Araştırması No: BÇ 05 1/1 70

Ölçüler: Ağız çapı alınamadı. Yükseklik 3 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 6/6

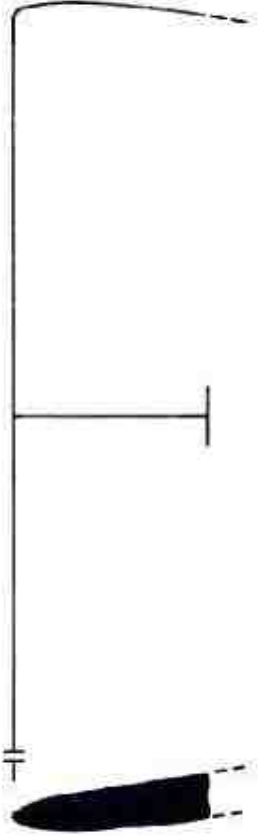
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 4/6; dış yüz 5YR 4/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Basit ağızlı derin kase, ağız kenarı parçası. Dışa doğru açılan, konik gövdeli bir kasedir. İç ve dış yüzdeki zayıf-kalitesiz mat kahverengi renkli firnis üzerinden kalker taneciklerinin oyuntuları görülebilmektedir.

Karşılaştırma: Doksanaltı, E. M. 2006: 342-343, no. 156, 430, K93a, çiz. 213

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 1. yüzyıl

Şekil 52

3.1.4. Tabaklar

Klasik Dönem Hellen seramik sanatında en erken örnekleri M.Ö. erken 4. yüzyıla tarihlenen ve Atina’da bulunan tabaklar (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: lev. 90), çok amaçlı günlük kullanıma yönelik olarak tasarlanmış bir formdur. Fonksiyonelliğiyle Hellenistik Dönem’de de popülerliğini yitirmeyen bu Attikalı form, Erken Hellenistik Evre’yle birlikte Attika dışına yayılmaya başlamıştır (Rotroff, S. I. 1997: 142).

Tabaklar adı altında sınıflandırdığımız ve bu bölümde incelenen toplam 4 adet parça;

- Hellenistik Tip Tabak
- Aşağı Sarkık Dudaklı Tabak
- Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar
- Hellenistik Tip

Olmak üzere başlıca üç ayrı tabak grubuna aittir.

3.1.4.1. Hellenistik Tip Tabak (No. 53-s. 121-123)

Antik Dönem seramik formları arasında önemli bir yer tutan tabaklar, Hellenistik Dönem’de de çok yaygın bir şekilde kullanılan bir servis kabıdır. Bunlar sığ, halka kaideli olup ağız kenarı biçimleri çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle söz konusu tabaklar, dudak yapıları ön planda olmak üzere özellikle ağız kenarı profillerine göre sınıflandırılmışlardır. Hellenistik Dönem’de Batı Yamacı Stili’nde bezenmiş olanların yanı sıra, yalın siyah firnisli ve dış yüzü rezerve bantlı olan değişik tipte tabaklar da kullanılmıştır.

Batı Yamacı Stili’nde bezenmiş olan tabakların ilk grubunu küçük boyutlu tabaklar oluşturmaktadır (Rotroff, S. I. 1997: no. 820-828). Bunların ağız çapı ölçüleri 11-13 cm. arasında değişmektedir. Ağız kenarı profilleri yivli, içbükey ya da düz tablalı olabilmektedir. Sığ ve halka kaideli olan bu tabakların üzeri, tümüyle kaliteli bir siyah firnisle kaplanmıştır. İç zeminde genellikle dairesel bir yiv bulunmakta olup böylece bir anlamda tabağın iç zemini iki bölüme ayrılmıştır. Merkezdeki çemberin içerisinde özellikle tabaklara özgü bir motif olan yıldız motifi bulunmaktadır. Tabağın iç yüzündeki diğer bezemeler ise Batı Yamacı Stili’nin geleneksel motifleri olan asma yaprakları, üzüm salkımları ve sarmaşık volütleri gibi bitkisel motifler ile sulandırılmış kille yapılmış beneklerdir. Bu tip tabakların birçoğu, M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenmiştir. İç

zemini rulet tırtılıyla bezenmiş olanlar ise M.Ö. geç 3.-M.Ö. erken 2. yüzyıllar arasına tarihlenmiştir.

Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş büyük boyutlu tabaklar ise küçük tabaklara göre daha yaygın olarak kullanılmışlardır. Bunların ağız çapları 20 cm.'den daha az olmayıp çoğunlukla 25-35 cm. arasında değişen ölçülere sahiptirler. Bu grubun da ağız kenarı-dudak profilleri oldukça çeşitlidir. Kalınlaştırılmış dudak kenarının üzeri yivli olanlar haricinde, basit, düz kenarlı olan tabaklar da bulunmaktadır. İç yüzeyi düz, sade olanlar yanında, iç yüzde kabartma olarak verilmiş bir halka veya bir yivin bulunduğu tabaklar da vardır. Diğer tabaklarda olduğu gibi, sıg gövdeli olan bu tabaklar da halka biçimli kaideler üzerine oturmaktadır. Bazı tabakların ağız kenarları üzerinde, formu bir yere/şeye asmak için bilinçlice tasarlandığı anlaşılan çiftli yuva/delik saptanmıştır. Büyük boyutlu tabakların iç yüzleri, tümüyle ince tonda siyah firnisle kaplanmıştır. Dış yüzleri ise ağız kenarının altındaki belirli bir alan dışında kalan alt bölüm firnislenmemiştir. Dekorasyonda kullanılan bezekler ise yine, küçük boyutlu tabakların iç yüzlerinde uygulanan gelenekselleşmiş motiflerdir. Merkezde yıldız veya rozet, diğer bölümlerde ise birbirinden çizgiler ve beneklerle ayrılmış birkaç friz halinde sarmaşık, defne, üzüm salkımları, kıvrık dal filizler gibi bitki süsleri kullanılmıştır. Atina Agorası'nda ele geçen bu gruba ait tabaklar, Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş diğer kaplar gibi M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenmişlerdir (bkz. Rotroff, S. I. 1997: 142 vd.).

En iyi örnekleriyle Atina Agorası'nda temsil edilen Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş olan tabaklar (Retroff, S. I. 1997: 146), diğer merkezlerde pek fazla yaygınlaşmamış, M.Ö. 2. yüzyılda yerlerini başka biçimlerdeki tabaklara yani karni basamaklı bir şekilde profillendirilmiş sade, bezemesiz tabaklara bırakmışlardır. Attika dışında, Anadolu'da ve özellikle Doğu Akdeniz Bölgesi'nde ele geçen ve yine sade bir anlayışla, Batı Yamacı Stili'nde bezenen tabakların, Kilikia'ya Kelenderis, Nagidos ve Tarsus-Gözlükule gibi birkaç ayrıcalıklı üretim merkezinden yayıldığı anlaşılmaktadır.

İmran köyü-Boz Höyük I.'den ele geçen ve burada no. 53, şek. 53 ile incelenen, Hellenistik tipi yansıtan, tek bir tabağa ait ağız kenarı-gövde parçası, dudak şekillendirmesiyle yukarıda yapısal özellikleri ayrıntılıca irdelenen, M.Ö. 2. yüzyıla ait Batı Yamacı Stili'ndeki büyük boyutlu tabaklar arasında değerlendirilmelidir.

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İmran köyü-Boz Höyük I. (I. (batı) etek)

Yüzey Araştırması No: BZH 05 1/1 75

Ölçüler: Ağız çapı 21 cm. Yükseklik 2.1 cm.

Hamur Rengi: 10Y 6/1

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5Y 3/1; dış yüz 5Y 3/1

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Gövde profilinin bitiminde, yumuşak hatlı bir dönüfle, düzleştirilerek dış-aşağıya doğru döndürülmüş ağız kenarlı, yayvan gövdeli, olasılıkla Batı Yamacı Stili'nde (?) bezenmiş, tabak ağız kenarı-gövde parçası. Düz dudak tablasının başlangıcında ve bitiminde biri oldukça dar, diğeri ise daha geniş iki adet yiv bulunmaktadır. Dış yüzdeki görece parlak, kaliteli siyah firnis yer yer kavlamıştır.

Karşılaştırma: Reber, K. 1998: 179, 197, 221, res. 246, no. 449; Karametrou-Mentesidi, G. 1991: 157, res. a; Metzger, I. R. 1971: res. 2, no. 31; Papanicolaou-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: res. 55, no. 7

Şekil 53

3.1.4.2. Aşağı Sarkık Dudaklı Tabak (No. 54-s. 124-126)

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen ikinci tip tabaklar, genel görünüm itibarıyla nispeten yüksek bir halka kaide üzerinde, geniş-konik gövde profiliyle orta derinlikteki bir tabak türüdür. Bu tip tabakların belirleyici özelliği, aşağıya doğru sarkıtılmış ya da “çekiç başlı” olarak adlandırılan üçgen biçimli dudak kenarıdır. Dışa doğru eğimli olan dudak kenarı, içten dışa doğru çekilerek hafifçe kalınlaştırılmıştır. Diğer merkezlerden ele geçen sağlam örnekleri ışığında, ortalama 20-24 cm. genişliğindeki ağız çapı ve 8-10 cm. yüksekliğindeki ölçüsüyle, oldukça geniş bir servis tabağı olduğu söylenebilir. Genellikle daldırma tekniği ile tabağın içi ve dış üst yüzleri firnislenmektedir. Firnis genellikle, işlevsellğe yönelik olarak iç yüzde yoğun ve kalın uygulanmış olup metalik parlaklıktadır. Dış yüzde ise daha ince ve donuk bir görünüme sahiptir. İç ve daha çok dış yüzdeki genellikle parlak kahverengiden yer yer mat kızıl-kahverengi renge dönüşen firnis üzerinde, pişme kalitesiyle bağlantılı olarak renk değişimleri gözlemlenmektedir. Firnislemede tercih edilen diğer renk tonları ise gri ve gri-kahverengidir. Tondoda iç içe kazıma çizgilerle verilmiş çift çember uygulaması görülürken, iç kısımda dudak başlangıcında kazıma çizgiyle verilmiş bir yiv görülmektedir.

Üretimin genel özellikleriyle özgün bir form yapısına sahip olan bu tabaklar, Batı Anadolu’nun köklü çömlekçilik geleneği olan Ephesos’ta üretilmiş ve yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 23, A56-59, lev. 11; Outschar, U. 1996: 35-37, no. 1-13, 24, lev. 1-2; Gassner, V. 1997: 46-47, no. 106-107 (M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı), lev. 6). Ephesos Basilika buluntularına göre bu tabaklar, geç form olarak değerlendirirken M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenmiştir (Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 23). Ephesos’ta en geç örnekler, “Yamaç Evler” (Outschar, U. 1996: 35-37, no. 1-13, 24, lev. 1-2; Kontekst A/1) ve Devlet Agorası’nda yer alan kuyu buluntuları (Meriç, R. 2002: 26, K14-21) arasındaki M.Ö. 1. yüzyılın sonu-M.S. 1. yüzyılın başlarına tarihlendirilen tabaklardır. Diğer Batı Anadolu merkezlerinde bulunan, benzer formdaki tabaklar da M.Ö. 2. ve M.Ö. 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Doksanaltı, E. M. 2006: 300-301, K64a, çiz. 168-172). Yerli yapımlar olarak değerlendirilen benzer formlar, Akdeniz Havzası’nda bazı merkezlerden ele geçmişlerdir (Waagé, F. O. 1948: no. 17n, lev. 1; Jones, F. F. 1950: res. 179B; Papanicolau-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: no. 21-29, res. 4; Edwards, G. R.

1975: no. 104, lev. 4, 54; Kenrick, P. M. 1985: 90, Form B120, res. 16; Meyer-Schlichtmann, C. 1988: 119, Form Sa9, lev. 14).

Yukarı Ova yüzey araştırmalarında, İncetarla (Mercin) köyü-Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü'nden ele geçen ve burada no. 54, şek. 54 ile tanıtılan örnek, konik gövdenin ucunda keskin bir dönüşle kaideye doğru sarkıtılmış dudak yapısına sahiptir. Tabak karbonatlı kayaç parçacıkları ve silt içerikli sarımsı kahverengi renkli hamuru ve kahverengimsi siyah renkli mat fırniyle ve diğer merkezlerdeki benzer örnekleri yardımıyla, M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

No. 54

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İncetarla (Mercin) köyü-Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü

Yüzey Araştırması No: ÖH 05 1/1 75

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 1.4 cm.

Hamur Rengi: 10YR 7/6

Firnis Rengi İç/Dış: Dış yüz 10YR 3/2

Astar Rengi: Dış yüz 7.5YR 4/2

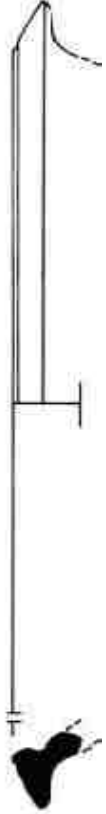
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Gövdenin ucunda keskin bir dönüşle kaideye doğru sarkıtılmış dudak yapısına sahip ağız kenarlı, konik gövdeli tabak ağız kenarı-gövde parçası. Dudak tüzerinde biri oldukça sığ, diğeri ise nispeten derin iki adet yiv bulunmaktadır. Dış yüzdeki zayıf, mat kahverengimsi siyah firnis küçük benekler halinde kavlamış ve dökülmüştür.

Karşılaştırma: Edwards, G. R. 1975: no. 104, lev. 4, 54 (y. M.Ö. 200); Kenrick, P. M. 1985: 90, Form B120, res. 16; Meyer-Schlichtmann, C. 1988: 119, Form Sa9, lev. 14; Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 23, 29, lev. 11,

res. A 56- A 59 (M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 1. yüzyıl); Outschar, U. 1996: 35-37, no. 1-13, 24, lev. 1-2; Kontekst A/1; Gassner, V. 1997: 46-47, no. 106-107, lev. 6; Meriç, R. 2002: 26, K4, 14-21, lev. 1; Doksanaltı, E. M. 2006: 300-301, K64a, çiz. 168-172

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 2.-1. yüzyıl

Şekil 54

3.1.4.3. Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar

Dudak ve ağız profili nedeniyle “yuvarlatılmış dudaklı/ağızlı tabaklar” (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 147, no. 1046-1060; Edwards, G. R. 1975: 36, no. 101-106; Rotroff, S. I. 1997: 142, no. 631-700; Körsulu, H. 2006: 45-49; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 170-171), “kalınlaştırılmış dudaklı tabaklar” (Jones, F. F. 1950: 212, no. 27-38; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 252) veya “katlamalı ağız kenarlı tabaklar” ifadeleriyle sınıflandırılan form, Akdeniz Havzası’ndaki birçok merkezde günlük kullanım için sofraya kabı olarak yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Fonksiyonel yapılarıyla Klasik Dönem yarattığı olan bu tip tabaklar, belirgin bir form gelişimi içerisinde Hellenistik Dönem’in sonuna kadar kullanılmışlardır. Uzun bir zaman dilimine yayılan kullanım süreci dahilinde bu tabaklar, form, ölçü ve firnis özellikleriyle ihtiyaca yönelik olarak devinimsel bir gelişim süreci geçirmişlerdir.

Genel görünümüyle alçak halka kaide üzerinde yayvan veya konik olarak yükselen üst gövdeden, formun belirleyici özelliği durumundaki, karakterize dudak bölümüne geçilmektedir. Dudak, çamur henüz yaşken ağız kenarının yukarıya doğru çekilip katlanması ve içe doğru bastırılmasıyla kalınlaştırılarak oluşturulmuştur. Birçok merkezde alternatif olarak çağdaşları olan “balık tabakları” tercih edilirken, Klasik Dönem Attika yarattığı olarak değerlendirilen bu tip tabaklar (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 147; Braun, K. 1970: 152-153, no. 164-165, res. 13; Metzger, I. R. 1971: 42-44, no. 1-5, res. 1) özellikle Hellenistik Dönem’de Atina’da yaygın bir kullanıma sahiptir (Retroff, S. I. 1997: 142). Attik siyah firnisli bu tip tabaklar önemli bir ihracat ürünü olarak birçok merkezde alıcı bulmuştur (Siphnos: Anderson, J. K. 1954: 147, 151, no. 138-140, 189, 189a; Korinth: Edwards, G. R. 1975: 36-37, no. 101-106, lev. 4; diğer merkezler için bkz. Rotroff, S. I. 1997: 143, dn. 6). İhracat edilmelerinden kısa bir süre sonra yerel atölyeler tarafından taklitleri imal edilmiştir (Edwards, G. R. 1975: no. 104-105). Atina buluntularını inceleyen H. A. Thompson bu grubu balık tabaklarıyla özdeşleştirmektedir (Thompson, H. A. 1934: 434). Attik siyah firnisli ve gri üretim kapsamında M.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısında küçük ölçekli (ağız çapları 12-15 cm.), M.Ö. 3. yüzyılda orta büyüklükte (ağız çapları 16-26 cm.) ve M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren daha büyük ölçekli (ağız çapları 23-27 cm.) tabakların tercih edildiği saptanmıştır. Boyutların değişmesi ile birlikte Klasik Dönem’den itibaren Geç Hellenistik Evre’ye kadar devam eden süreçte form gelişimi belirlenmiştir. Buna göre sığ ve yayvan olan tabaklar Orta Hellenistik Evre’de derin ve çukur bir görünüm almıştır.

Basit firnis seramiği üretimi içinde imal edilen katlamalı ağız kenarlı tabaklar, Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen seramik buluntulara göre en geç M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısında bölgede kullanımdadırlar. Yukarı Ova'nın bu tip tabaklarını, diğer merkezlerdeki benzer örnekleriyle form özellikleri ve kronolojik gelişim açılarından karşılaştırmalı olarak incelendiğinde örneklerimizi (no. 55, şek. 55 ve no. 56, şek. 56) Hellenistik tip olarak tek alt tipte sınıflandırmak mümkündür.

3.1.4.3.1. Hellenistik Tip (No. 55- No. 56-s. 128-132)

Akdeniz Havzası'ndaki Hellenistik Dönem merkezlerinde, M.Ö. 2.-1. yüzyıllara tarihlendirilen kontekstlerden ve dolgulardan gelen sofa kapları arasındaki en yaygın tabak formu, yuvarlatılmış ağız kenarlı tabakların Hellenistik tipidir. Bu merkezlerdeki Orta ve Geç Hellenistik Evre'ye tarihlendirilen kültür tabakalarından yoğun olarak ele geçmeleri nedeniyle genellikle "Hellenistik Tip" olarak sınıflandırılmışlardır (Nohlen, K. & Radt, W. 1978: 42, lev. 30, K90; De Luca, G. & Radt, W. 1999: 11, no. 305; Arslan, N. 2004: 214-215, lev. 34, res. 15-16; Doksanaltı, E. M. 2006: 239-240, 691, 700, no. 4, 813, 938-974, Form K23b). Bu tip tabaklar siyah firnisli Attik prototipleriyle birlikte, gerek Atina'da gerekse Hellas kentlerinde, Geç Klasik Evre'den itibaren sevilerek kullanılmıştır. Ancak Orta Hellenistik Evre ile birlikte, M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren, Doğu Akdeniz merkezlerinde daha yaygın olarak üretilmeye başlamıştır. Yine de farklı merkezlerde üretilen bu tip tabaklarda form birlikteliği söz konusudur. Bu bağlamda tek bir kaynaktan çıkan prototipe sadık kalınarak devam eden seri üretim anlayışının benimsendiği anlaşılmaktadır. Erken Hellenistik Evre'ye (M.Ö. 300-240/30) tarihlenen öncüllerinin ardından, Hellenistik olarak nitelendirilen tipini M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren aldığı anlaşılan bu tabaklar, M.Ö. 1. yüzyılın sonuna dek seramik endüstrisinde büyük üretim potansiyeline sahiptirler.

Genel görünüm itibarıyla alçak halka kaide üzerinde yükselen ve konik olarak devam eden üst gövde profiline sahiptirler. Verv formda şekillendirilen gövde, belirgin bir biçimde halka kaideye doğru daralmaktadır. Ağız kenarı yaş çamurun katlanarak yukarıya çekilmesiyle kalınlaştırılmıştır. Bu tip tabakların kaide çapları dar olup, 22-29 cm arasında değişen ağız çapının üçte birine yakın bir ölçüye sahiptir. 6-9 cm. ortalamasında değişen yüksek tutulmuş gövde yapısıyla derin sayılabilecek bir tabak türüdür. Genellikle daldırma firnis tekniğinde firnislenmiş olan tabakların iç yüzleri tamamen, dış yüzde ise sadece üst-gövde bölümünde akıcı hatlar verecek şekilde

kahverengi tonlarında ve nadiren gri renkte firnislenmiştir. Dikkatsiz, kalitesiz firnis uygulamalarına bağlı olarak, birçok örnekte firnis büyük oranda pul pul dökülmüştür. Özel yapım bazı ender örneklerde, tondo üzerinde silik bir rulet tırtılı bezemesi bulunmaktadır.

Batı Anadolu'nun Hellenistik Dönem merkezlerinin büyük çoğunluğunda yaygın olarak görülen bu tip (Ziegenaus, Z. & De Luca, G. 1968: lev. 66-224 (Pergamon Asklepion örnekleri, M.Ö. 200-191); Schäfer, J. 1968: lev. 1, C2 (M.Ö. 2. yüzyılın başı); Mitsopoulos-Leon, V. 1991: lev. 26, A55 (M.Ö. 3. yüzyılın ortası-M.Ö. 2. yüzyılın ortası); Liko, H. 2001: 85, lev. 56, 26-27 (M.Ö. 2. yüzyıl)), Klasik ve Erken Hellenistik Evre tabaklarından gövde şekillendirilmesi ve genel ölçüleriyle kesin bir şekilde ayrılmaktadır. Klasik tipin yayvan ve sığ formu, bu tipin örneklerinde görülmemektedir. Öncelikle, belirleyici ve ayırıcı form özelliği olarak bedenen yükselen tabakların derinliği belirgin bir şekilde artmıştır. Yayvanlaşarak genişleyen gövde şekillendirmesi, burada adeta keskin bir koni halini alırken halka kaide daralmıştır. Neredeyse dikey olarak yükselen masif ve hafif dışbükey hatlı geniş kaide yapısı yerini, Hellenistik Dönem tabaklarında dışa doğru genişleyen daha ince ve dar bir kaide modeline bırakmıştır.

Hellenistik tip tabaklar, Tralleis Nekropolisinde Ephesos Tipi kandillerle bir arada bulunmaları nedeniyle M.Ö. 2. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Civelek, A. 2001: 160). Knidos'ta Seramik Atölyeleri Mevkii'nde, M.Ö. 2. yüzyıl ve M.Ö. 1. yüzyılın başlarına dek üretim yapan A1 atölyesinin atıkları arasında kalıp yapımı ve çark yapımı yarım küre kaseler, "TT" kulplu kaseler ile diğer Hellenistik Dönem yerli formlarla birlikte bu tipe ait çok sayıda örnek bulunmuştur.

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen seramikler arasında burada no. 55, şek. 55 ve no. 56, şek. 56 ile tanıtılan ağız-gövde parçaları, yukarıda yapısal özellikleri ayrıntılıca irdelenen M.Ö. 2.-1. yüzyılın yuvarlatılmış ağız kenarlı Hellenistik Tip tabaklarına verilebilecek örneklerden olmalıdır. Dış yüzde ağız kenarından gövdeye geçişte hafif eğimle bel veren profil yapısına sahip no. 55, şek. 55'in içe doğru meyilli dudağı ile üst gövdesi arasında derin ve dar olmak üzere iki adet yivi bulunmaktadır. Mika ve silt içerikli, kiremit kırmızısı renkli hamur bileşimi ve koyu kahverengi renkli mat firnis yapısıyla kalitesiz örnektir.

No. 56, şek. 56 ise köşeli hatlarla içe katlamalı olarak yuvarlatılmış ağız kenarlı, düz ve konik gövdeli bir örnek olarak no. 55, şek. 55'den daha farklı özelliklere sahiptir. Ancak iki form arasındaki detay farklılıklar kronolojik kriter olarak

değerlendirilmemelidir. No. 56, şek. 56, karbonatlı kayaç parçacıkları ve silt içerikli kiremit kırmızısı renkli hamur bileşimi yanında dış yüzdeki zayıf, kahverengimsi siyah firnis kalıntılarından anlaşıldığı kadarıyla, daldırma firnis tekniğiyle firnislenmiş olmalıdır.

No. 55

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2006, Ceyhanbekirli (Kayıkçılı) köyü-Kamışlı Yerleşmesi (Genel)

Yüzey Araştırması No: CKH 06 1/1 71

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 1.5 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 7/6

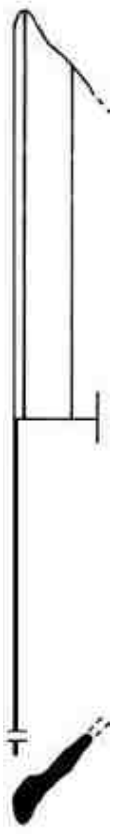
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 4/8; dış yüz 5YR 3/1

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Yuvarlatılmış ağız kenarlı tabak ağız-gövde parçası. İçte doğru meyilli dudak ile üst gövde arasında derin ve dar olmak üzere iki yiv bulunmaktadır. Dış yüzde ağız kenarından gövdeye geçişte profil, hafif eğimle bel vermektedir. İnce cidarlıdır. Dudak üzerinde iç yüzde ince bir firnis bant bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Nohlen, K. & Radt, W. 1978: 42, lev. 31, K95; De Luca, G. & Radt, W. 1999: 11, no. 305; Doksanaltı, E. M. 2006: 239-240, 691, 700, no. 4, 960-961, Form K23b

Tarih: M.Ö. 2.-1. yüzyıl

Şekil 55

No. 56

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Tatarlı köyü-Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe)

Yüzey Araştırması No: TTH 05 1/1 77

Ölçüler: Ağız çapı 17 cm. Yükseklik 3.2 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 6/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 3/2, dış yüz 10YR 3/2

Astar Rengi: Dış yüz 10YR 7/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Köşeli hatlarla içe katlamalı olarak yuvarlatılmış ağız kenarlı, düz ve konik gövdeli tabak ağız-gövde parçası. İnce cidarlıdır. Dış yüzdeki zayıf, kahverengimsi siyah firnis kalıntılarından anlaşıldığı kadarıyla, daldırma firnis tekniğiyle firmislenmiş olmalıdır. Dış yüze sarımsı renkte astar uygulanmış olup iç ve dış yüzlerdeki zayıf firnis büyük oranda dökülmüştür. Dudak üzerinde firnis bozulmaları görülmektedir.

Karşılaştırma: Thompson, H. A. 1934: 394-395, E 1-E 15, res. 82, 116; Jones, F. F. 1950: res. 178/F, 179/A; Bruneau, P. 1970: 476, 504, 507, lev. 61.5, 188.4-5, res. 105, 179-180, 212; Edwards, G. R. 1975: 36-37, lev. 4, res. 104; Rotroff, S. I. 1997: 142-145, res. 48/679-681; De Luca, G. & Radt, W. 1999: 18, no. 58 (Pergamon Büyük Sunak, M.Ö. y. 160 öncesi); Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 30, lev. 13, res. 65-68; Körsulu, H. 2006: 45-49, 127, no. 91, lev. 91; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 170-171, no. 91

Tarih: M.Ö. 2.-1. yüzyıl

Şekil 56

3.1.5. Balık Tabakları (No. 57- No. 58- No. 59- No. 60-s. 133-139)

İç yüzünde balık ve diğer deniz canlılarının figürleri ile Attik kırmızı figür tekniğinde bezenmiş örneklerinin varlığı nedeniyle “balık tabağı” olarak adlandırılmış olan bu tür tabaklar (Robinson, D. M. 1933: 143-144, lev. 113:231 (M.Ö. erken 4. yüzyıl); Robinson, D. M. 1950: 128-132, lev. 92: 73-74 (M.Ö. 4. yüzyılın ilk çeyreği)), figürlü örneklerinin yanı sıra daha çok siyah firnisli olarak üretilmişlerdir. Figürlü veya figürsüz olarak tasarlanabilen bu formun karakteristik özelliği; aşağıya doğru sarkan dudağa, merkeze doğru eğimli olarak gelen gövdeye, merkezde sosluk olarak adlandırılan bir çukurluğa, çöküntüye ve sağlam görünümlü geniş halka kaideye sahip olmalarıdır. M.Ö. 5. yüzyılın sonlarında (M.Ö. 425-400) repertuara giren bu form Hellenistik Devir’de de yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Rotroff, S. I. 1997: 146-147).

Düz bir profil ile aşağı sarkıtılmış ağız kenarları alt kısımda yuvarlatılmıştır. Kalıplı çekilmiş üst gövde, merkeze doğru alçalır ve merkezdeki yuvarlak bir hat çizen işlevsel çukur-sosluk bölümüyle birleşmektedir (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 147). Gövdenin eğimli profili erken örneklerde az iken, geç örneklerde daha dik bir görünüm almıştır (krş. Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: no. 1061 & 1076, res. 10). Gövdeden bu bölüme geçerken çoğunlukla rezerve olarak bırakılmış ve yivlendirilmiş hafif çıkıntılı bir kısım bulunmaktadır.

Çeşitli kullanım evreleri boyunca balık tabakları, M.Ö. 4. yüzyıl ile birlikte en büyük yapısal değişimi kaide profillerinde göstermişlerdir (Edwards, G. R. 1975: 40-41). Erken örneklerde kaide özenle profilendirilmiş olup genellikle gövdeden kaideye geçişte bir boyun ve bunun altında, dış yüzünde plastik bant içeren kaide yapısı benimsenmiştir (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: res. 10, no. 1061-1062). Kaidenin iç yüzünde ayak çemberine geçişte bir set mevcuttur. Balık tabaklarının M.Ö. 4. yüzyıl içerisinde birtakım form değişikliklerine uğradıkları görülmüştür. M.Ö. 4. yüzyılın başında ağız kenarı düz bir profil gösterirken, giderek açılan bir eğim göstermeye başlar (Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: 147). Bu eğim, yüzyılın ortalarında belirgin olmaya başlamış ve Hellenistik Dönem’de yaklaşık olarak 45 dereceye ulaşmıştır (Rotroff, S. I. 1997: 148). Gövde, M.Ö. 4. yüzyılın erken örneklerinde sıg ve düze yakın bir profil sergilerken giderek sosluk bölümüne doğru eğimli bir görünüm alarak derinleşmiştir (Isler, H. P. & Kalpaxis, T. E. 1978: 108, lev. 7:234). Atina Agorası’ndan ele geçmiş olan örneklerin kaide yapıları incelendiğinde, M.Ö. geç 5. yüzyıla tarihlenen Attik tip balık tabakları üzerinde dışa çekik ve yuvarlatılmış profilli basit bir

halka kaide görülmektedir. M.Ö. 4. yüzyılın başlarına tarihlenen tabakların kaideleri ise geniş oturma düzlemi ve dışta plastik yivli olarak profillendirilmiştir. Ancak hemen belirtelim ki daha geç yani M.Ö. 4. yüzyılın 2. çeyreğinde ve Hellenistik Dönem örneklerinde kaide profilini yitirmiş, düz halka kaideye dönüşmüş ve ayak çemberine geçişteki set ortadan kalkmıştır. M.Ö. 4. yüzyılın ilk çeyreği içine tarihlenen örneklerde, nispeten incelmış ve yine dışta plastik bant ile profillendirilmiş kaide tipi ile karşılaşılır. M.Ö. 4. yüzyılın 2. çeyreğinden itibaren ise dışa doğru yönlendirilmiş, ancak içbükey bir profil veren ve oturma düzleminde yiv olan kaide tipi ortaya çıkmıştır. Bu kaide tipi, balık tabakları için standart olup M.Ö. 4. yüzyılın sonlarına doğru oturma düzlemlerindeki yivin ortadan kalkması dışında değişikliğe uğramadan kullanılmaya devam etmiştir (Edwards, G. R. 1975: lev. 5, 131).

Kaidenin bezeme sistemine bakıldığında; en erken örneklerde ayak çemberi kenarında rezerve bir bant içermekte olup diğer kısımları ise tamamen firnislenmiştir. Daha sonra gelişen bir özellik olarak rezerve ayak çemberi, firnis çember ve merkezi firnis nokta ile bezenmiştir (Cook, J. M. 1965: 152; Sparkes, B. A. & Talcott, L. 1970: res. 10:1061, lev. 37. 148). Sonuçta, giderek ayak çemberinin tamamen firnislendiği görülmektedir. M.Ö. 4. yüzyılın ortalarında rezerve bırakılan veya tamamen firnislenen ayak çemberlerine sahip örnekler birlikte kullanılmışlardır (Blondé, F. 1985: 291, res. 6:44, 45; Blondé, F. 1989: res. 5:14, 489-490). Kronolojik olarak rezerveli örneklerin, tamamen firnisli örneklerden her zaman için erken olduğunu söylemek mümkün değildir.

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen görece aynı işleve yönelik düz dudak tablalı kaseler dışındaki balık tabakları, tam, sağlam olmadıkları için form gelişimi ve tarihlendirme, daha çok ağız yapılarından yola çıkılarak belirlenmiştir.

No. 57, şek. 57 – no. 58, şek. 58, Attik siyah firnisli Geç Klasik Evre balık tabaklarına olan form benzerliği ve bu grubun Doğu Akdeniz merkezlerindeki devamı, taşra versiyonu niteliğinde olması nedeniyle, Attik prototiplerine öykünen tarzda verilmişlerdir. Tatarlı Höyük'ten (Tazılı Tepe) ele geçen (no. 58, şek. 58) örnekte katlanma noktası, dudağın hemen altında olup no. 57, şek. 57'deki parçada izlenenden daha yukarıya çekilmiştir. Ayrıca Tatarlı Höyük'ten gelen örnekte, kaideye doğru sarkık olan dudak profilinin daha sivri bir şekilde sonlandığı göz önüne alınırsa, genel form gelişimi çerçevesinde iki parçanın da benzer tarihlerden olduğu ancak no. 58, şek. 58'in no. 57, şek. 57'den biraz daha geç özellikler gösterdiği söylenebilir. Bu parçalar form özellikleriyle M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenen Kaunos (Schmaltz, B. 1994: 216, 231, no. 21.

28, 98), Antiochia (Waagé, F. O. 1948: 11, no. 2K) ve Tarsus-Gözlükule (Jones, F. F. 1950: 212. res. 178: A) balık tabaklarına benzerlik göstermektedir.

No. 59, şek. 59'da tanıtılan, yayvan gövdesinin ucunda keskin hatlı bir dönüşle kaideye doğru döndürülmüş ağız kenarlı ağız-gövde parçası, kiremit kırmızısı renk hamuru ve kırmızımsı kahverengi renkli basit firnis kalitesiyle kendi grup içerisinde en geç örnek olmalıdır.

No. 60, şek. 60'ta tanıtılan, gövdesinin altında yumuşak hatlı bir dönüşle alçak halka kaidesine doğru döndürülmüş olan çanak gövdeli balık tabağı gövde altı-kaide parçasının tondosu yivsiz ve çöküntülüdür (Nagidos örneği dışında bu formun yakın benzeri bulunamamıştır bkz. Körsulu, H. 2006: 45, 121, no. 76, lev. 76; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 170, 202, no. 76).

Bu grup kapsamında no. 57, şek. 57 ve no. 58, şek. 58'de incelenen basit firnisli ağız-gövde parçaları M.Ö. 3. yüzyıla; no. 59, şek. 59'da incelenen basit firnisli ağız-gövde parçası M.Ö. 2.-1. yüzyıla; no. 60, şek. 60'da incelenen kaide parçası ise M.Ö. 3.-2. yüzyıla tarihlenmelidir.

No. 57

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Ceyhan Merkez- Çatalhöyük (İkiztepe)

Yüzey Araştırması No: ÇT 05 1/1 7

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 1.3 cm.

Hamur Rengi: 2.5YR 7/4

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 3/3, dış yüz 5YR 2/1

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: Dışa doğru verrev çekilerek yuvarlatılmış ağız kenarlı, kademeli ve konik gövdeli balık tabağı ağız-gövde parçası. İç ve dış yüzdeki kahverengimsi siyah renkli zayıf, basit firniste pul halinde dökülmeler mevcuttur.

Karşılaştırma: Waagé, F. O. 1948: 11, no. 2K; Jones, F. F. 1950: 212. res. 178: A; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: no. 8, res. 54; Schmaltz, B. 1994: 216, 231, no. 21. 28, 98; Doksanaltı, E. M. 2006: 238, 601, no. 363, Form K23a, çiz. 58-73

Tarih: M.Ö. 3. yüzyıl

Şekil 57

No. 58

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Tatarlı köyü-Tatarlı Höyük (Tazlı Tepe)

Yüzey Araştırması No: TTH 05 1/1 27

Ölçüler: Ağız çapı 18 cm. Yükseklik 2.2 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 5/8

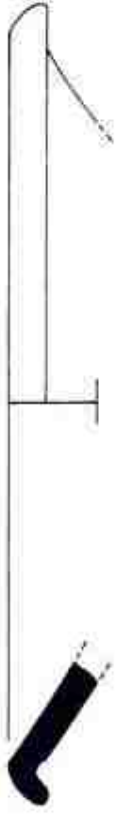
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 4/6, dış yüz 5YR 4/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): ---

Tanım: Dışa doğru verrev çekilerek yuvarlatılmış ağız kenarlı, kademeli ve konik gövdeli balık tabağı ağız-gövde parçası. Yüzeydeki kırmızımsı kahverengi renkli kaliteli firnis oturma düzleminde ve dudanın dış yüzünde pul halinde dökülmüştür.

Karşılaştırma: Waagé, F. O. 1948: 11, no. 2K; Jones, F. F. 1950: 212. res. 178: A; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: no. 8, res. 54; Schmaltz, B. 1994: 216, 231, no. 21. 28, 98; Doksanaltı, E. M. 2006: 238, 601, no. 363, Form K23a, çiz. 58-73

Tarih: M.Ö. 3. yüzyıl

Şekil 58

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Adapmar (Çerkez Karamezar) köyü, Yarımhöyük

Yüzey Araştırması No: YRH 05 1/1 64

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 1.7 cm.

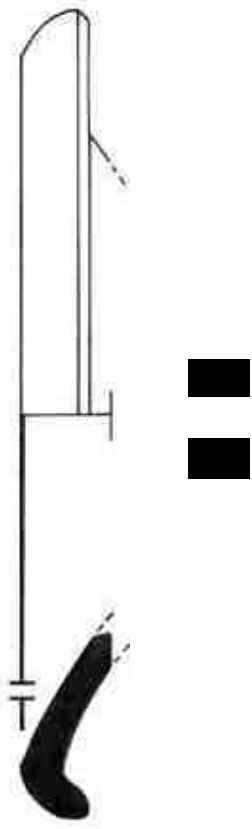
Hamur Rengi: 7.5YR 6/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 4/4; dış yüz 5YR 4/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Gövdenin ucunda keskin hatlı bir dönüşle dış-aşağıya doğru döndürülmüş ağız kenarlı, yayvan gövdeli balık tabağı ağız kenarı-gövde parçası. Ağız kısmında oturma düzlemi aşınmış olup bu kısım ince bir bant halinde siyah firnislidir. Dış yüzdeki kaliteli, kalın sürülmüş, parlak kırmızımsı kahverengi renkli asıl firnis içerisinde kahverengimsi siyah (10YR 3/2) renkli firnis bozulmaları görülmektedir.

Karşılaştırma: Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: no. 6, res. 54; Rotroff, S. I. 1997: 25, 29, lev. 11, res. 57; Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 20-22, 28, lev. 9, res. A 42

Şekil 59

Buluntu Yeri ve Yılı CEYHAN 2005, Mustafabeyli

Beldesi-Hüriyet mahallesi-Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 35

Ölçüler: Kaide çapı 6.1 cm. Yükseklik 3.4 cm.

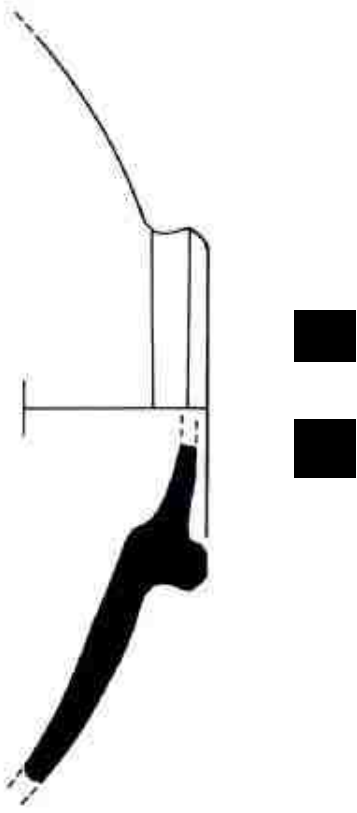
Hamur Rengi: 10YR 7/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 5/8; dış yüz 7.5YR 5/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Gövde altında yumuşak hatlı bir dönüşle alçak halka kaideye doğru döndürülmüş, çanak gövdeli, balık tabağı gövde altı-kaide parçası. Gövde dış yüzde, kaidenin oturma düzlemine doğru ilerlerken hafifçe içbükey bel vermektedir. Kaide, çemberinin içerisinde ortaya, merkeze doğru alçalmaktadır. İç kısımda sosluk bölümü sade ve yivsiz olarak biçimlendirilmiştir.

Karşılaştırma: Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: no. 4, res. 54; Körsulu, H. 2006: 45, 121, no. 76, lev. 76; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 170, 202, no. 76

Şekil 60

3.1.6. Çeşitli Kap Formlarına Ait Kaide Parçaları (No. 61-No. 62-No. 63-No. 64-No. 65-No. 66-No. 67-No. 68-s. 140-148)

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen ve çeşitli açık kap formlarına ait olabilecek 8 adet kaide parçası alçak (no. 61, şek. 61 – no. 63, şek. 63, no. 65, şek. 65 – no. 68, şek. 68) ve yüksek (no. 64, şek. 64) halka kaideli tipi örneklemektedir. Kataloğa dahil edilmeyen 13 adet kaide parçası da halka kaideki tipin temsilcileridir.

Günyazı (Veysiye) köyü-Kırımoğlu Çiftlik Höyük'ten ele geçmiş olan ve burada no. 61, şek. 61 ile incelenen gövde altı-kaide parçası, grubu içerisinde en kaliteli -mat siyah- firnise ve az miktarda karbonatlı kayaç parçacıkları içeren hamur yapısına sahip ayrıcalıklı bir örnektir. Form genel görünüş itibarıyla, alçak bir halka kaide üzerinde yükselen, geniş ancak düz olmayan -hafif içbükey- bir tondoya sahip yayvan bir kasetabak biçimindedir. Tondosunda gövdeye geçişte bir oluk bulunmakta olup kabın iç bölümü yani zemini çentik (tırtır) baskı bezekle dekore edilmiştir.

Örneklerin tümünün kaide çapları alınabilmiş olup 8.3-4 cm. arasında değişen ölçülere sahiptirler. İncelenen tam profil vermeyen örnekler içerisinde no. 62, şek. 62, no. 64, şek. 64 ve no. 68, şek. 68 ile tanıtılan kaidelerin dış yüzeylerindeki akmış firnis izlerinden, kesin bir şekilde, daldırma firnis tekniğinde firnislenmiş oldukları söylenebilir. Genelde akıcı olan firnis koyu kahverengimsi siyah ve gri renktedir. No. 63, şek. 63, no. 65, şek. 65, no. 66, şek. 66 ve no. 67, şek. 67'de tanıtılan kaidelerin yüzeyinde ise akmış firnis izlerine rastlanmamıştır. Daldırma firnisli olanlar ve olmayanlar olarak iki ayrı tür içerisinde incelenen ve kanıtımızca köken itibarıyla türdeş olan bu iki form yapısı -alçak ve yüksek, basit halka kaide-, çeşitli merkezlerin M.Ö. 3. ve 2. yüzyıla ait çeşitli formlarında, dönem ayrımı gözetmeksizin birlikte kullanılmışlardır. Bu nedenle burada incelenen kaide parçaları kronolojik bir düzende sıralanamamakla birlikte ait olduğu form ise kesin olarak saptanamaktadır.

No. 61

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Günyazı (Veysiye) köyü-Kırmağolu Çiftlik Höyük

Yüzey Araştırması No: KOÇ 05 1/1 22

Ölçüler: Kaide çapı 14 cm. Yükseklik 4 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 7/8

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 3/2

Astar Rengi: Dış yüz 10YR 8/4

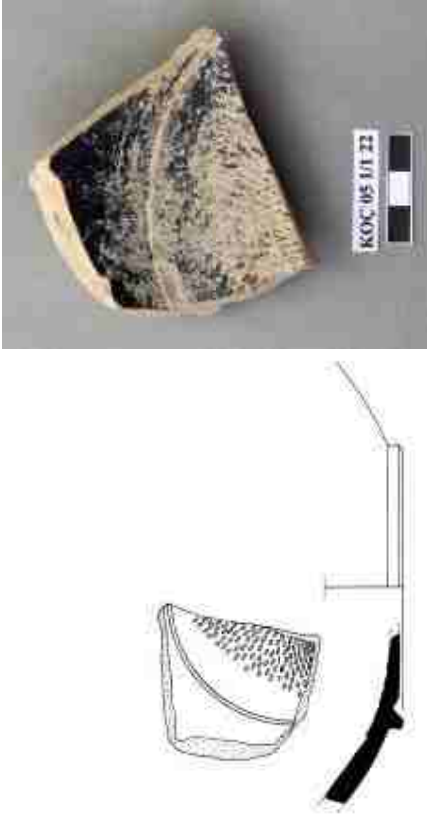
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları

Tanım: Gövde altında keskin hatlı bir dönüşle alçak halka kaideye doğru döndürülmüş, yayvan gövde altı-kaide parçası. Tondosunda gövdeye geçişte bir oluk bulunmakta olup iç bölümü, zemini çentik (tırtır) baskı bezekle dekore edilmiştir. Üçgen biçimli bir profil yaratan kaide çemberinin iç kısmı düzdür.

Karşılaştırma: Waagé, F. O. 1948: 24, lev. 6, Form 151f; Jones, F. F. 1950: 233, kategori G, no. 270; res. 188; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 309, 315, res. 73, 16, Form 2a; Lapp, P. W. 1961: 255; Papanicolau-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971:

76-78, Form 2, res. 27, 33, 34; Hayes, J. W. 1973: 451, no. 125; Mitsopoulos-Leon, V. 1972-75: 102, no. 10; Kenrick, P. M. 1985: Form B315; Hayes, J. W. 1985: 17, Form 5A; Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: 297, TA Tip 14a; Doksanaltı, E. M. 2006: 341-342, 681, no. 788, çiz. 210-211, Form K92

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 61

Buluntu Yeri ve Yılı:KOZAN 2004, Hamam köyü-Tılan Mahallesi-Tılan Höyük

Yüzey Araştırması No: TH 04 1/1 140

Ölçüler: Kaide çapı 4 cm. Yükseklik 2.5 cm.

Hamur Rengi: 10YR 7/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 5/6

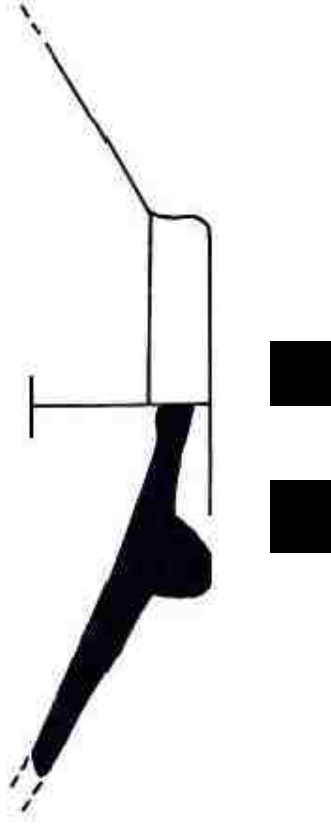
Astar Rengi: Dış yüz 10YR 7/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları, silt

Tanım: Alçak halka tipli kaide parçası. Kaide dibinde ortaya doğru alçalmaktadır. Daldırma firnis tekniğinde firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Papanicolau-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: no. 78, res. 8; Bulut, H. 2007: 88-89, no. 13, şek. 10b

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 62

No. 63

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Adapınar
(Çerkez Karamazar) köyü-Yarımhöyük
Yüzey Araştırması No: YRH 05 1/1 32
Ölçüler: Kaide çapı 8 cm. Yükseklik 2.4 cm.

Hamur Rengi: 5YR 7/8

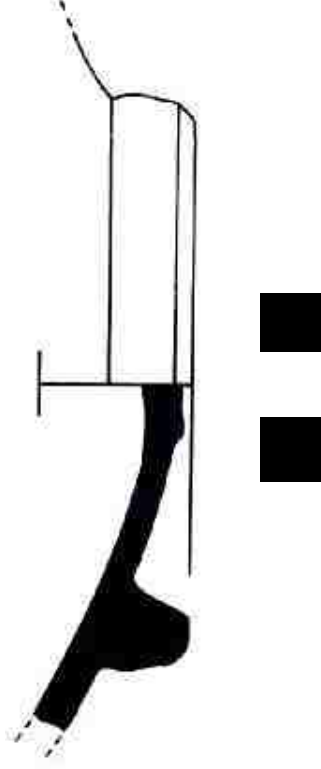
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 5/8; dış yüz 2.5YR
5/8

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları

Tanım: Alçak halka tipli kaide parçası. Dış yüzde
kaide oturma düzlemine doğru ilerlerken hafifçe
içbükey bel vermektedir. Kaide dibinde ortaya doğru
alçalmaktadır.

Karşılaştırma: Körsulu, H. 2006: 30, 109, no. 48;
Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163, 196, no. 48

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 63

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Mustafabeyli

Beldesi-Hürriyet mahallesi-Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 15

Ölçüler: Kaide çapı 5.3 cm. Yükseklik 1.8 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 8/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 5/6

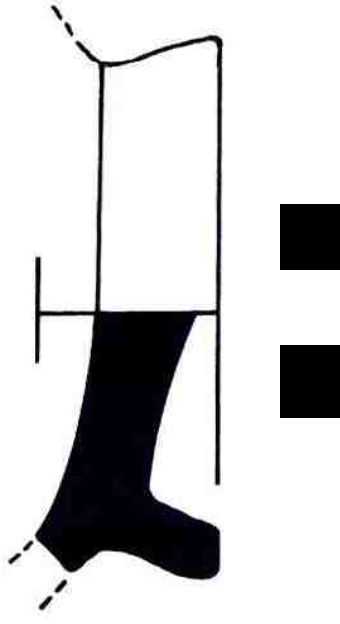
Astar Rengi: Dış yüz 7.5YR 8/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları

Tanım: Yüksek halka tipli kaide parçası. Kaide dibinde
ortaya doğru alçalmaktadır. Daldırma firnis tekniğinde
firnislenmiştir. Kaidenin dış yüzünde firnis akmaları
görülmektedir.

Karşılaştırma: Bulut, H. 2007: 82, no. 5, şek. 9

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 64

Buluntu Yeri ve Yılı İÇEYHAN 2006, Gündoğan
(Hurşidiye) köyü-Topraklı Yerleşmesi (Genel)

Yüzey Araştırması No: TM 06 1/1 8

Ölçüler: Kaide çapı 4.8 cm. Yükseklik 1.5 cm.

Hamur Rengi: 5YR 5/4

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 4/1

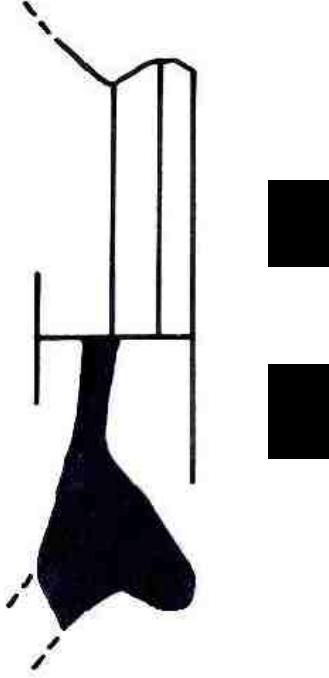
Astar Rengi: Dış yüz 7.5YR 6/4

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Sabte alçak halka kaideli tipli masif kaidenin
tamamı korunmuştur. Dış yüze sadece açık kahverengi
astar uygulanmışken, formun iç yüzü koyu gri renkte
firnislenmiştir. Kaidenin hemen üzerinde, gövdeye
çıkışta 0.4 cm. çaplı bir onarım kenedi yuvası
bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003;
30, lev. 23, res. 65-66; Körsulu, H. 2006: 45-49, no.
80-81, 83, lev. 80-81, 83; Durukan, M. & Körsulu, H.
2007: 170-171, no. 80-81, 83

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 65

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Mustafabeyli
Beldesi-Hürriyet mahallesi-Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 4

Ölçüler: Kaide çapı 6.5 cm. Yükseklik 3 cm.

Hamur Rengi: 10YR 8/2

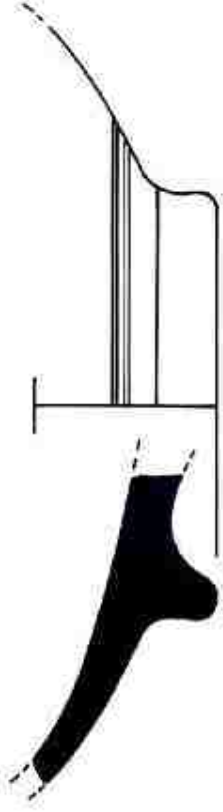
Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 3/2; dış yüz 7.5YR
5/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı
kayaç parçacıkları, silt

Tanım: Alçak halka tipli kaide parçası. Dış yüzde,
gövde altından kaideye geçişte 2 adet dar ve sığ yiv
bulunmaktadır. Kaide çemberi dış yüzde, oturma
düzlemine yakın kademelenmektedir. Kaide dibinde
ortaya doğru alçalmaktadır. İç yüzdeki firnis neredeyse
tamamen dökülmüş olup dış yüzde firnis renginde
bozulmalar görülmektedir.

Karşılaştırma: Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 26-27, no.
A22, A27, lev. 6

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 66

No. 67

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Tatarlı köyü-

Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe)

Yüzey Araştırması No: TTH 05 1/1 17

Ölçüler: Kaide çapı 8.3 cm. Yükseklik 2.7 cm.

Hamur Rengi: 25YR 8/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 7.5YR 4/4

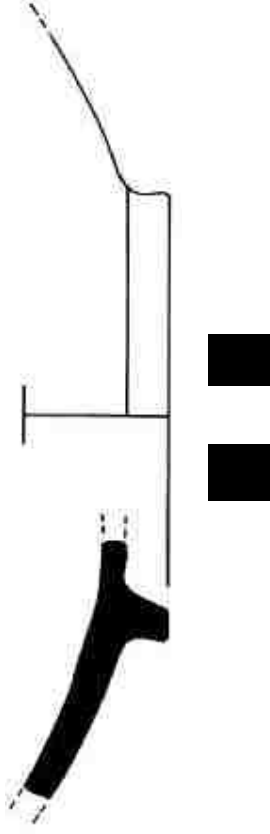
Astar Rengi: Dış yüz 25YR 8/6

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Alçak halka tipli kaide parçası.

Karşılaştırma: Gürlert, B. 1994: 135-136, çiz. 5, no. 6; Rotroff, S. I. 1997: res. 63, 993-125; Körsulu, H. 2006: 31, 110, no. 51; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 164, 197, no. 51

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 67

Buluntu Yeri ve Yılı:CEYHAN 2005, Çataklı köyü-Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük

Yüzey Araştırması No: BÇ 05 1/1 101

Ölçüler: Kaide çapı 7 cm. Yükseklik 1.6 cm.

Hamur Rengi: 25YR 8/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 5YR 3/3; dış yüz 5YR 2/3

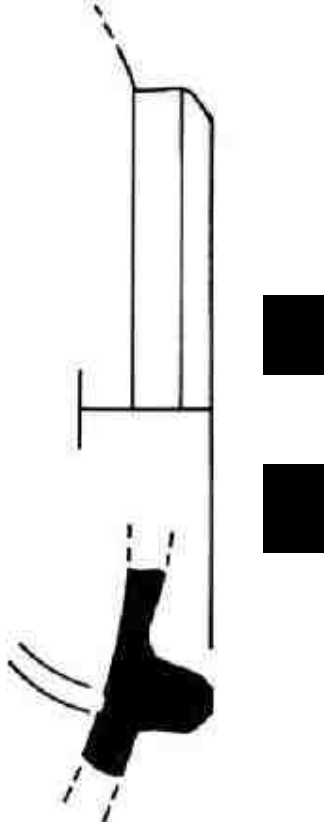
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Alçak halka tipli kaide parçası. Dış yüzde kaide oturma düzlemine doğru ilerlerken hafif bel vermektedir. Tondosunda geniş ve sığ bir yiv bulunmaktadır. Kaide dibinde ortaya doğru alçalmaktadır. Daldırma firnis tekniğinde firnislenmiştir.

Karşılaştırma: Körsulu, H. 2006: 30, 109, no. 48;

Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 163, 196, no. 48

Tarih: M.Ö. 3.-2. yüzyıl

Şekil 68

3.1.7. Destekli Krater (No. 69-s. 149-151)

Adını omuzdan çıkarak düz ve geniş ağız tablasıyla birleşen desteklerden, kulplardan alan bu tip kraterler, basık tutulmuş boyun ve geniş gövdeleriyle şarap ve suyu karıştırmak için ideal bir formdur. Destekli kraterlerin daha çok siyah firnisli olmaları ve figürlü örneklerinin az sayıda olması, daha çok günlük kullanım için üretilmiş olduklarını göstermektedir. Bu durum çan kraterler için de geçerlidir. Bu sıradan krater formları günlük kullanım için tasarlanmış fonksiyonel özellikleriyle, özenle yapılmış ve bezenmiş olan volütlü ve calyx kraterler için zayıf, ucuz alternatifler olmalıdırlar. Bu tip kraterler antik isimlerinden de anlaşılacağı üzere ilk kez Korinth seramiğinde ortaya konmuşlar ve ihraç ürünü olarak çok yaygınlaşmışlardır (Bakır, T. 1974: 16).

Atina Agorası'nda M.Ö. 3. yüzyılın yaygın bezeme stili olan Batı Yamacı tarzında bezenmiş kraterlerin sayısı, diğer kap formlarına oranla oldukça azdır (Rotroff, S. I. 1997: 135 vd.). Bu durumun sahaya yönelik yorumu ise şarap karmada kullanıldığı bilinen kraterlerin artık bu işlevinin ortadan kalkarak, bu işin başka kaplar yardımıyla yapılmış olabileceğidir. Ancak kraterler, özellikle ölçüleri iyice küçülmüş örnekleriyle, Doğu Akdeniz'deki diğer Hellenistik Dönem merkezlerinin form dizileri arasında da temsil edilmektedirler (Jones, F. F. 1950: res. 186, 213 (M.Ö. geç 3.- M.Ö. erken 2. yüzyıl); Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 239, res. 45, 1-17, 226, res. 39, 1 (M.Ö. geç 3.-2. yüzyıl); Hayes, J. W. 1991: res. XLI, 28 (M.Ö. 3.-erken 2. yüzyıl); Rosenthal-Heginbottom, R. 1995: 299, res. 5. 11: 7-12; Guz-Zilberstein, B. 1995: 327-328, res. 6. 54: 8, 29 (M.Ö. 3. yüzyıl); Postgate, J. N. & Barker, H. D. 1995: res. 8, 1-4 (M.Ö. geç 3.-2. yüzyıl); Özcan, E. 2003: 33, çiz. 53-75; Zoroğlu, L. 2004: 302, lev. 108, 1-4 (M.Ö. geç 3.-M.Ö. erken 2. yüzyıl); Körsulu, H. 2006: 69, 150, no. 142-143; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 179-180, 216, no. 142-143 (M.Ö. geç 3.-erken 2. yüzyıl)). Batı Yamacı tarzında bezenmiş olan kraterler arasında destekli kraterler, aşağı yukarı M.Ö. 4. yüzyıldaki biçimlerini korumuşlardır. Formun kulpları arasında, Batı Yamacı Stili'ndeki geleneksel bezeme motifleri arasında, sarmaşık, asma gibi bitki frizi ve iç içe kare ya da dama tahtası gibi geometrik bezekler bulunmaktadır. Çeşitli merkezlerdeki kontekstlere ve diğer verilere göre bunlar M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenirler.

İncetarla (Mercin) köyü-Hikmet Höyük/Ertekin Bey Höyüğü'nden ele geçen ve burada no. 69, şek. 69 ile tanımlanan, Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş olan ağız kenarı-boyun parçası üzerinde, R. Rosenthal-Heginbottom'ın ifadesiyle “mersin ağacı

yapraklarından oluşturulmuş taç” motifi (Rosenthal-Heginbottom, R. 1995: 229, res. 5. 11: 9) beyaz ekboya kullanılarak verilmiştir. No. 69, şek. 69 ile tanıtılan parça, yukarıda bezeksel ve yapısal özellikleri ayrıntılıca irdelenen ve özellikle Nagidos buluntuları ışığında M.Ö. geç 3. yüzyıl-M.Ö. erken 2. yüzyıla tarihlenen destekli kraterler arasında değerlendirilmelidir.

No. 69

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, İncetarla (Mercein) köyü-Hikmet Höyük/Ertekin Bey Höyüğü

Yüzey Araştırması No: HTH 05 1/1 33

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 5 cm.

Hamur Rengi: 10YR 5/4

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 10YR 3/3; dış yüz 10YR 3/3

Astar Rengi: İç yüz 25YR 6/4

Bezeme Rengi İç/Dış: Beyaz

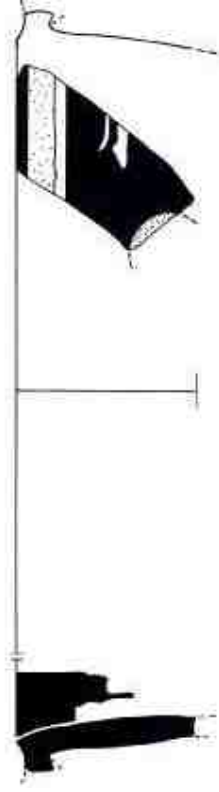
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Silt

Tanım: İ çbükçy dudak tablalı, kalın cidarlı destekli krater ağız kenarı-boyun parçası. İç ve dış yüzde dudak kenarı mat siyah renkli firnisle kaplanmıştır. Boyun üzerinde silikleşmekle beraber, beyaz ek boya ile yapılmış “mersin ağacı yapıpraklarından oluşturulmuş tac” motifi olduğu anlaşılan bezek bulunmaktadır.

Karşılaştırma: Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 240, res. 45, no. 1; Rosenthal-Heginbottom, R. 1995: 229, res. 5. 11: 9; Körsulu, H. 2006: 69, 150,

no. 142-143; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 179-180, 216, no. 142-143

Tarih: Orta Hellenistik Evre, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 69

3.1.8. Olpe (No. 70-s. 152-154)

Olpeler, oinochoeler (*oinos* / şarap & *hoe* / taşıyıcı) gibi şarap taşıyıcısı işleviyle günümüzün sürahileri gibi kullanılmış olan sofrta kaplarındandır. Oinochoelere göre daha küçük boyutlu olup dar ve uzun gövde yapısına sahiptirler. Tıpkı oinochoelerde olduğu gibi olpelerde de yonca/*trefoil* şekilli ve yuvarlak olmak üzere iki tip ağız kenarı ve dikey, yüksek tutulmuş tek kulp görülmektedir. Ağız kenarının seviyesini aşan kulp, yukarıda kıvrılır ve aşağıya doğru dönerek dudak kenarıyla birleşir.

M.Ö. 6. yüzyıl ile M.Ö. 4. yüzyıl arasında yaygın bir ölçek kabı olarak kullanılan olpelerin siyah firnisli örnekleri, M.Ö. 4. yüzyılın 3. çeyreğinden itibaren seyrek de olsa kullanımda kalmıştır (Rotroff, S. I. 1997: 128-129). Hellenistik Dönem olpeleri ise daha ince uzun tiplidirler. Kenarı yayvan olan ağızdan dar, kısa boyna geçilmektedir. Oval ve ince gövde, altta daralarak hafifçe yayvanlaşan düz bir kaideyle sonlanır. Kulp, ağzın üzerinden yükselerek, düzgün bir büküm yaptıktan sonra omuzun altına bağlanır. Erken örneklerde firnis uygulaması fırça ile yapılırken daha geç dönemde daldırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Geç örneklerde gövde daha da incelenerek, altta profilsiz düz bir kaideyle sonlanmıştır. Hellenistik Dönem olpeleri varlıklarını, ara evrelerdeki kesintilerle M.Ö. 1. yüzyıla kadar devam ettirmişlerdir.

Faydalı köyü, Çukur Köprü Höyük'ten ele geçen ve burada no. 70, şek. 70 ile tanımlanan ağız kenarı-boyun parçası, genel görünümüyle dışa doğru çan şeklinde genişleyen yayvan ağızlı, kısa silindirik boyunlu ve olasılıkla geniş olmayan oval gövdelidir. Oval gövdeli tipte gövde dar bir elips şeklinde oval bir profil çizmektedir. Torba gövdeli tipe oranla boyun daha geniş ve buna bağlı olarak da ağız dışa doğru daha yayvan açılmıştır. Bu tipin diğer merkezlerden ele geçmiş sağlam örneklerinde, kaide yerine bir yiv ile belirlenmiş oturma düzlemi kullanılmıştır. Oturma düzleminin altında, hemen başlangıçta genellikle metal prototipine işaret eden bir yiv bulunmaktadır. Boyun ile omuz arasındaki geçiş ince bir yiv ile belirginleştirilmiştir. Dudağın ucunu omuza birleştirilen dikey bant kulpludur. Hellenistik Dönem olpeleri, genellikle, 13-17 cm. arasında değişen yüksekliğe sahiptirler. Daldırma firnis tekniğiyle gövdenin ortasına kadar firnislenmişlerdir. Ağız ve boyun şekillendirilmesiyle Attika alabastronlarına benzemektedirler (Bu konuda ayrıntılıca bilgi için ve diğer alabastron tipleri için bkz. Özdemir, H. F. 2005: 51 vd.). Korinth'te bulunan olpe ağız-dudak profili farklı olmakla beraber, gerek firnis özellikleri gerekse gövde profiliyle no. 70, şek. 70 ile benzerlikler göstermektedir (Edwards, G. R. 1975: no. 207, lev. 9, 48).

Mykenai’de bulunan ve olpe olarak adlandırılan, benzer tarihli bir kapalı kap (Rudolph, W. 1978: 221, no. 41, res. 9) ağız-dudak profiliyle no. 70, şek. 70’den daha farklı özellikler sergilemektedir. Örneğimizin en yakın benzeri Paphos’da yerli üretim içinde değerlendirilen bir olpe M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir (Hayes J. W. 1991: 160, no. Well 11. 53, res. XVI).

Buluntu Yeri ve Yılı: KOZAN 2004, Faydalı köyü, Çukur Köprü Höyük

Yüzey Araştırması No: ÇK 04 1/1 1

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 4.7 cm.

Hamur Rengi: 5YR 6/6

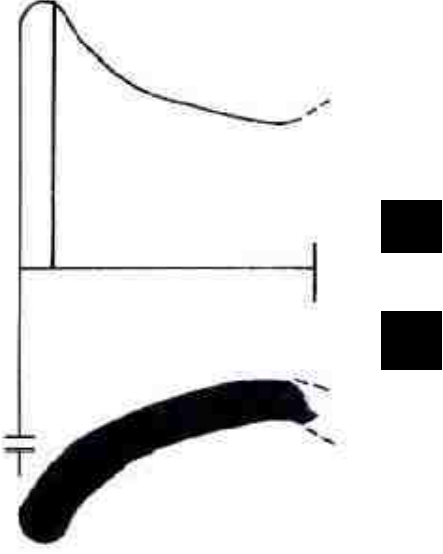
Firnis Rengi İç/Dış: Dış yüz 10YR 5/1

İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayac parçacıkları, silt, taşçık

Tanım: Dışa doğru dönük yuvarlatılmış dudaklı, oval gövdeli olpe ağız-boyun parçası. Dış yüzde dudak üzerinden başlamak üzer kalitesiz, mat siyah firnislidir. Dış yüz elle biçimlendirilmiş gibi kaba yüzey özellikleri göstermektedir. Dış yüzde yer yer daha açık renkli firnis bozulması ve kavlaması görülmektedir.

Karşılaştırma: Siebert, G. 1968: 433, res. 21; Hayes J. W. 1991: 160, no. 9 Well 11. 53, res. XVI; Kassab, D. & Tuna, N. 1987: 53-54, 58, res. 15 a, b; Kassab Tezgör, D. 2003: 36-37, lev. XXXII. 1-2; Doksanaltı, E. M. 2006: 251, Form K30a, çiz. 88-89

Tarih: M.Ö. 2.-1. yüzyıl

Şekil 70

3.1.9. Doğu Sigillata A Grubu Seramikler

Yukarı Ova merkezlerinden Doğu Sigillata A Grubu'na ait iki ayrı tür kase formu ele geçmiştir.

- Yukarıya Döndürülmüş Dudaklı Geniş Kaseler
- İçbükey Gövdeli Konik Kaseler

3.1.9.1. Yukarıya Döndürülmüş Dudaklı Geniş Kaseler (No. 71-No. 72-s. 155-158)

Genel görünümüyle halka kaideli, geniş düz tondolu, içte keskinleştirilmiş bir dönüşle hafifçe yukarıya doğru döndürülmüş ağız kenarlı geniş bir kasedir. Tondoda sıklıkla kazıma çizgiyle verilmiş iç içe, konsantrik daireler ya da oldukça silik verilmiş ince ve sıkı rulet tırtılı bezemesi bulunmaktadır. Doğu Sigillata A Grubu'nun kase formlarından biri olarak değerlendirilen bu tip, Hellenistik Dönem gri üretimli (Papanicolau-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: 60, 10a-b, res. 26; Hayes, J. W. 1991:132, AA, no. 11, res. 56; Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: TA Tip 3a, 77, FW 12, lev. 2) ya da İtalyan siyah fırnisli (*Campana A & B ware*) geniş tabaklardan kopya edilerek parlak kırmızı astarlılar içerisinde üretilmişlerdir (Rotroff, S. I. 1997: 221). Genel olarak bu tip kaseler, Doğu Sigillata A Grubu içinde farklı türleriyle geniş bir form yelpazesine sahiptir. F. O. Waagé, bu tip kaseleri ağız kenarı formuna ve çap ölçülerine göre "Form 120-128" arasında değerlendirmiştir (Waagé, F. O. 1948: 1 vd.). J. W. Hayes'de benzer bir anlayışla, dudak şekillendirilmesine göre iki alt tipte (Form 2A-B olarak) örneklemiştir (Hayes, J. W. 1985: lev. I. 3-6). Tel Anafa buluntularını inceleyen K. W. Slane dudak, gövde profiline ve kronolojiye göre "TA Tip 13 group" adı altında "a-e" olarak beş alt tipte incelemiştir (Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: TA 13a-e, 285-297).

Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen ve burada no. 71, şek. 71 ve no. 72, şek. 72 olarak incelenen kaselerin ağız kenarı-gövde parçaları, dudak şekillendirmesiyle Antiochia Form 120a, Samaria Form 1, Hayes EAA Form 2A, Tel Anafa TA Tip 13a ve Knidos Kap-Krio Form K87 örnekleriyle özdeş yapıdadır. Bu grup içinde daha az yaygın olan bu tipin yayılımı, genel anlamda Doğu Akdeniz (özellikle Ovalık Kilikia'da yaygındır) ile sınırlı görülmektedir (Waagé, F. O. 1948: Form 120, lev. III; Jones, F. F. 1950: 231, no. 254, res. 188A, Papanicolau-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: no. 1. 3-5, res. 26; Cox, D. H. 1949: 8).

Yukarı Ova kaseleri (no. 71, şek. 71, no. 72, şek. 72), dudak bklmnn biçimi, Hellenistik Dönem gri üretimli veya İtalyan siyah firnisli (*Campana A & B ware*) tabaklarına olan benzerliğiyle ve diğer merkezlerde M.Ö. 2. yüzyılın sonuna tarihlendirilen kontekstlerden ele geçen benzer örnekleri yardımıyla M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir.

No. 71

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Mustafabeyli

Beldesi-Hürriyet mahallesi-Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 153

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 2 cm.

Hamur Rengi: 7.5YR 7/8

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 5/8; dış yüz 2.5YR 6/8

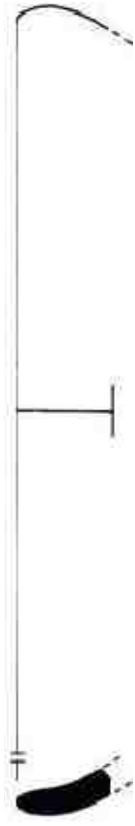
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları, silt

Tanım: “Doğu Sigillata A Grubu”nun erken formlarından olan yukarıya doğru döndürülmüş dudaklı, geniş kase ağız-gövde parçası. İç ve dış yüzlerdeki zayıf firnis yer yer dökülmüştür.

Karşılaştırma: Waagé, F. O. 1948: Form 120a; Cox, D. H. 1949: 8; Jones, F. F. 1950: 231, no. 254, res. 188A; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: Form 1; Papanicolau-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: no. 1, 3-5, res. 26; Hayes, J. W. 1985: lev. I. 3-5 (Form 2A); Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: 285-286,

no. FW 56-57, lev. 6 (TA Tip 13a); Doksanaltı, E. M. 2006: 338, 717, no. 1107-1109, K87, çiz. 200-202

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyıl

Şekil 71

Buluntu Yeri ve Yılı: CEYHAN 2005, Mustafabeyli Beldesi-Hürriyet mahallesi-Karahöyük Höyük

Yüzey Araştırması No: KRH 05 1/1 10

Ölçüler: Ağız çapı alınmadı. Yükseklik 3.1 cm.

Hamur Rengi: 5YR 7/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5YR 5/8; dış yüz 5YR 5/6

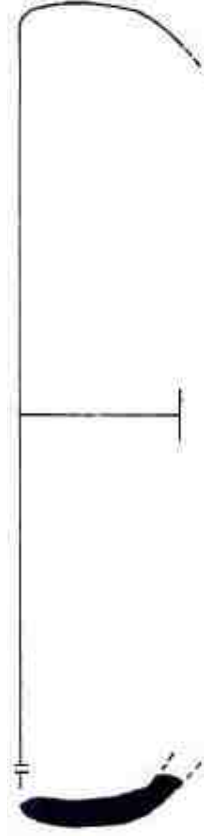
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayalık parçacıkları, silt

Tanım: "Doğu Sigillata A Grubu"nın erken formlarından olan yukarıya doğru döndürülmüş dudaklı, geniş kase ağız-gövde parçası. Dış yüzde, ağız kenarında koyu kahverengimsi renkte (5YR 5/6) zayıf firnis uygulanmışken gövdede ise kahverengi renkte (2.5YR 5/8) çift firnis uygulaması görülmektedir.

Karşılaştırma: Waagé, F. O. 1948: Form 120a; Cox, D. H. 1949: 8; Jones, F. F. 1950: 231, no. 254, res. 188A; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: Form 1; Papanicolaou-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: no. 1, 3-5, res. 26; Hayes, J. W. 1985: lev. I. 3-5

(Form 2A); Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: 285-286, no. FW 56-57, lev. 6 (TA Tip 13a); Doksanaltı, E. M. 2006: 338, 717, no. 1107-1109, K87, çiz. 200-202

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyıl

Şekil 72

3.1.9.2. İçbükey Gövdeli Konik Kase (No. 73-s. 159-161)

Bu tip kaselerin sağlam örnekleri, genel görünüm itibarıyla yüksek, zarif ve dışa açılan bir kaide üzerinde hafif iç bükey ancak dışa doğru açılan gövdeli ve dışa açılan dudaklı derin, konik kase formundadırlar. Kaseler kaidenin altında oluşan yiv ve düz veya hafif eğimli olan tondosuyla, zarif bir görünüme sahiptir. İç kısımda tondonun hemen bitiminde oldukça keskin bir açı ile gövde yukarıya doğru döndürülmüştür. Dış yüzde ise kaidenin bitiminden hemen sonra, iç yüzdeki kadar keskin olmamakla birlikte belirgin bir dönüşle gövdeye geçilmektedir. Bu tür kaselerin büyük boyutlu örnekleri bulunmakla birlikte (Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: 318-319, FW 336, lev. 22), bazı örneklerde tondoda ince rulet bezeme yer almaktadır.

Bu tip kaseler, Hellenistik Dönem siyah firnisli veya gri üretim içerisindeki dışa dönük ağız kenarlı kaselerin, olasılıkla daha dar ve derin bir versiyonu şeklinde yorumlanmalıdır. Doğu Sigillatası A Grubu kaplarının erken üretimleri içinde oldukça yaygın bir tip olarak görülmektedir. Delos'ta M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyılın başlarına tarihli bir kontekstte (Morel, J.-P. 1986: 480, no. 129, res. 21; Bruneau, P. 1970: 245, D49, res. 126) ve Nessana'da (Baly, T. J. C. 1962: XLIV) bu kase türüne çok sayıda rastlanmıştır.

Knidos Kap-Krio teras yerleşmelerinden ele geçen kaselerin büyük bir kısmı, farklı merkezlerden aynı grup kaseler (Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 336, res. 81.2; Hayes, J. W. 1991: 144, no. 7, res. 50; Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: 319, FW 240, 242, lev. 22) ile benzer yapısal özellikler taşıması nedeniyle erken üretim sürecine ait olduğu belirtilmiştir (Doksanaltı, E. M. 2006: 346-347). Ancak Kap-Krio'da bulunan kaselerden birinin kaidesindeki basamaklı yapı Tel Anafa'da olduğu üzere Knidos'ta da bu tip kaselerin kullanımının Augustus Dönemi'ne kadar devam ettiğini göstermektedir. Paphos'ta M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyılın başlarına ait sikkeler ile birlikte üç adet kase aynı kontekstte bulunmuştur (Hayes, J. W. 1991: 143-144, (Room B2), no. 7-9, res. 150). Tarsus-Gözlükule'nin (Jones, F. F. 1950: 175, 234, no. 290, res. 188) ve Hama'nın (Papanicolaou-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: 159-162, res. 61, 65) Geç Hellenistik Evre tabakalarında nadir de olsa örneklerine rastlanmıştır. Tel Anafa'da M.Ö. 1. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmiş bir kontekstte bulunan kaseler (Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: 320, FW 244-245, lev. 22), bu grubun üretim sürecinin Augustus Dönemi'ne (M.Ö. 27-M.S. 14) dek uzandığını göstermektedir.

Yukarı Ova merkezlerinde bu tür kaseler, ele geçen 1 adet örnekle temsil edilmektedir. Dokuz Kardeşler Yerleşmesi'nin batı yamacından ele geçen ve tondosunda ince bir bordür halinde, baskı teknikli zincir bezek bulunan örnek (no. 73, şek. 73), tondosu rulet baskılıların yerel bir çeşitlemesi olmalıdır. Yüksek tutulmuş kaidenin oturma düzleminde sığ bir yiv bulunmakta olup bu detay grubun belirleyici karakteristik özelliklerinden biridir. Yukarı Ova'nın içbükey gövdeli konik kase örneği, döneminin stil özelliklerini yansıtmakta ve M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısı arasındaki zaman dilimine ait olmalıdır. Nitekim Tel Anafa ve Knidos örneğinde görüldüğü üzere kaidedeki basamaklı yapı, Yukarı Ova kaselerinde bulunmadığı için örneğimiz en geç M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilmektedir.

Buluntu Yeri ve Yılı: ÇEYHAN 2006, Çevretepe köyü-Dokuz Kardeşler Yerleşmesi (Batı Yamaç)

Yüzey Araştırması No: DKH 06 3/1 6

Ölçüler: Kaide çapı 8 cm. Yükseklik 2.2 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/6

Firnis Rengi İç/Dış: İç yüz 2.5 YR 4/6; dış yüz 10R 4/6

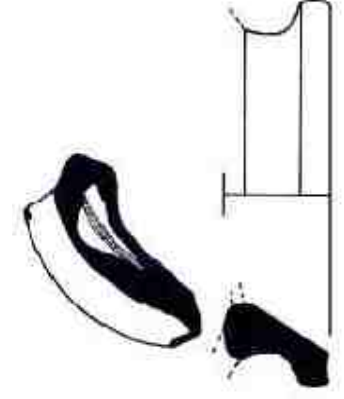
İçerik (Kil ve Silt Boyutlu Malzeme): Karbonatlı kayaç parçacıkları

Tanım: Dışa açılan içbükey gövdeli konik kase kaide parçası. Tondosunda ince tek kuşak halinde, baskı teknikli zincir bezek bulunmaktadır. Kaidenin altındaki yiv oluşturulmuştur. Dış yüzde koyu kırmızı nüanslı firnis bozulmaları görülmektedir. “Campana B ware” taklidi veya Doğu Sigillata A Grubu’nun erken örneklerine ait olmalıdır.

Karşılaştırma: Jones, F. F. 1950: 175, 234, no. 290, res. 188; Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. 1957: 336, (Samarra Form 21), res. 81.2; Baly, T. J. C. 1962: 284, lev. XLIV; Morel, J. P. 1986: 480, no. 129, res.

21; Bruneau, P. 1970: 245, D49, res. 126; Papanicolaou-Christensen, A. & Johansen, C. F. 1971: 159-62, (Hama Form 21), res. 61, 65; Hayes, J. W. 1985: Form 23; Hayes, J. W. 1991: 143-144, (Room B2), no. 7-9, res. 50, 150; Berlin, A. & Slane, K. W. 1997: (Slane TA Tip 29) 318-320, FW 240-242, 244-245, FW 336, lev. 22; Rotroff, S. I. 1997: 406, lev. 98, res. 1640; Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. 2003: 87, no. 355, lev. 58, res. 355; Doksanaltı, E. M. 2006: 346-347, no. K97, çizim 226-227

Tarih: Geç Hellenistik Evre, M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısı

Şekil 73

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

4.1. Materyale Yönelik Sonuçlar

Araştırma alanı olarak; 36°.50'-37°.15' kuzey enlemleri ile 35°.40'-36°.05' doğu boylamları arasında yer alan 1.427 km².’lik yüzölçümüyle Ceyhan ile 38°.25'-37° kuzey paralelleri ile 35°.50'-36° doğu meridyenleri arasında yer alan 1.690 km².’lik yüzölçümüyle Kozan ilçesi seçilmiştir (Kozan ilçesi tamamen taranarak araştırması sonuçlandırılmış olmakla birlikte, Ceyhan’ın ise sadece kuzeydoğu ve güneybatısındaki alanlar taranmıştır.). Araştırma sahası içerisinde kalan en kuzeydeki yerleşim, Kozan ilçe merkezinin 3 km. batısında yer alan Tezik Tepe’dir. En güneydeki yerleşim, Ceyhan ilçe merkezinin 21 km. güney-güneybatısındaki Doruk Beldesi’nin Höyük mahallesinde bulunan Doruk Tepe’dir. En kuzeydeki Tezik Tepe ile en güneydeki Doruk Tepe arasındaki mesafe 59 km.’dir. En doğudaki yerleşim, Mustafabeyli Beldesi’nin 1.2 km. batısında yer alan Karahöpur Höyük’tür. En batıdaki yerleşim ise Gündoğan (Hurşidiye) köyünün 1 km. kuzeydoğusunda bulunan Topraklı Yerleşmesi’dir. En doğudaki Karahöpur Höyük ile en batıdaki Topraklı Yerleşmesi arasındaki mesafe 41 km.’dir.

Hellenistik Dönem’de seramik üretiminin, en hızlı ve seri bir biçimde yapılması isteği, çoğalan atölyelerin birbirleriyle olan rekabetine önemli ölçüde yansımıştır. Böylece üretimin seri bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından yeni bir takım düzenlemelere ve üretim tekniklerine gereksinim duyulması kaçınılmaz hale gelmiştir. İşte bu gereksinime bağlı olarak örneğin kalıp alma ve vazoları kalıpta yapma tekniği başta olmak üzere bazı yeni teknikler yaratılmıştır. Diğer taraftan dekorasyon üslubu açısından da örneğin daldırma firnis tekniği gibi bazı eski, pratik teknikler, yeniden yoğun bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Yukarı Ova merkezlerinden elde edilen Hellenistik Dönem seramik buluntuları içerisinde, 6 adet Hellenistik ekol (Bunlar için bkz. Grafik 1: kurşun firnisli taklidi, Batı Yamacı Stili, DSA Grubu, kalıp yapımı kabartmalı kase, daldırma firnis, basit firnis) tespit edilmiş olup söz konusu tekniklerin (çark-kalıp) ve bezeme stillerinin hepsi birden çeşitli sayılardaki parçalarla örneklenmiştir.

Yukarı Ova yüzey araştırmalarında Kozan ve Ceyhan ovalarındaki 32 adet

merkezden Hellenistik Dönem'e ait 130 adet seramik buluntu derlenmiştir (bkz. Tablo 1). Bu yerleşimler içerisinde en yoğun buluntu veren merkezler Karahöpur Höyük, Yarımhöyük, Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe) ve Tılan Höyük'tür. Bu merkezlerden Karahöpur Höyük, Yarımhöyük, Tatarlı Höyük Ceyhan'ın; Tılan Höyük ise Kozan'ın idari sınırları içerisinde kalmaktadır. Yerleşimlerin coğrafi konumlarına bakıldığında; Karahöpur Höyük ile Tatarlı Höyük arasında 6 km., Yarımhöyük ile Tılan Höyük arasında 17 km., Yarımhöyük ile Tatarlı Höyük arasında ise 20 km. mesafe bulunmaktadır. Bu yerleşimler aşağıda ayrıntılarıyla işlenecek olan Antik Çağ'ın Yukarı Ovası'nın ana yol güzergahı ile Ceyhan Nehri'nin (*Pyramos*) yatağının çakıştığı hat üzerinde bulunmaktadır. Son derece elverişli fiziki konum özellikleriyle bu yerleşimler, Ceyhan Ovası için ayrıcalıklı öneme sahiptirler.

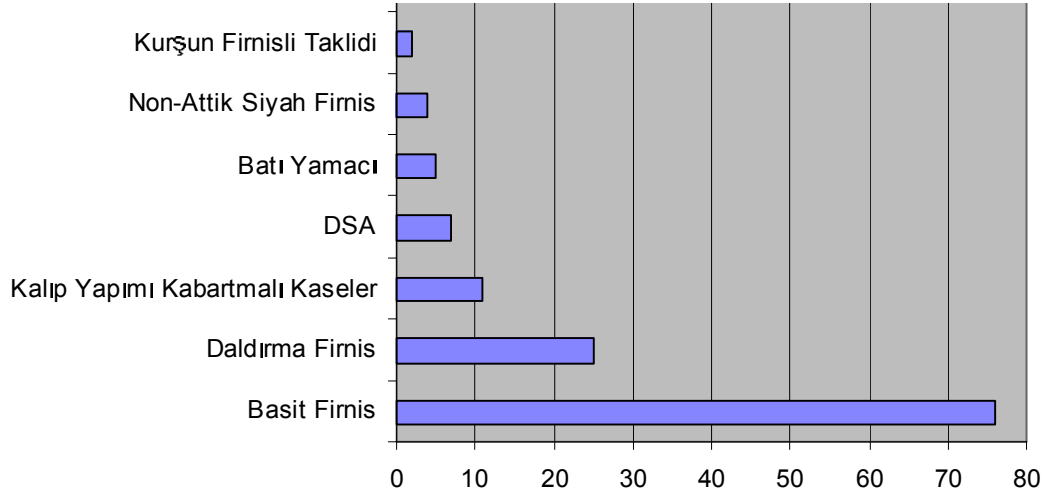
Bölgenin Hellenistik Dönem seramik tipolojisini aydınlatıcı en önemli parçalar, Ceyhan Ovası'ndaki üç merkezden ele geçen örneklerdir (bkz. Tablo 2). Bu seramikler M.Ö. 4. yüzyılın ilk çeyreğinden M.Ö. 1. yüzyıla kadarki zaman dilimine ait olup Hellenistik Dönem'i tüm evreleriyle birlikte yansıtmaktadırlar. Ancak Hellenistik Dönem'in tüm seramik ekollerinin birlikte temsil edildiği herhangi bir merkeze rastlanmamıştır. Yukarı Ova merkezlerinden ele geçen seramikler, hem tekil merkezler halinde kendi içlerinde hem de üç yerleşme bazında birlikte oransal olarak değerlendirildiğinde şu sonuç ortaya çıkmaktadır: Seramikler Erken (M.Ö. 300-240/30) ve Orta (M.Ö. 240/30-160/59) Hellenistik Evre'ye neredeyse eşit olarak dağılmakla birlikte, Geç Hellenistik Evre'nin sonlarına tarihlendirilebilecek parçaların az sayıda oluşu dikkat çekicidir. Malzemelerin yoğunluğunu ise M.Ö. 3.-2. yüzyıl örnekleri oluşturmaktadır.

Tablo 1: Yukarı Ova'nın Hellenistik Dönem Yerleşimleri ve Seramikleri

SIRA	MERKEZ	SERAMİK
SAYI		ADET
1	Çukur Köprü Höyük	1
2	Çatalhöyük (İkiztepe)	1
3	Ala Kilise	1
4	Arlavuk/Harlavuk Höyük	1
5	Pascu Höyüğü/Pasgüden Höyüğü	1
6	Berha Yerleşmesi	1
7	Tezik Tepe	1
8	Ekinyazı Höyük	1
9	Yalaközü Höyük/Sarı Höyük	2
10	Hikmet Höyük/Ertekin Bey Höyüğü	2
11	Harputlu Tepesi	2
12	Doruk Tepe	2
13	Yıkık (Kırık) Kilise	2
14	Ökkeş Höyük	2
15	Adatepe II (Balağı Höyüğü)	2
16	Sel Tepe	2
17	Mısırlı Çiftliği	2
18	Hacılar Höyük	2
19	Kırıkköprü Höyük	3
20	Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü	3
21	Semerci Höyük	3
22	Topraklı Yerleşmesi	3
23	Boz Höyük I.	4
24	Dokuz Kardeşler Yerleşmesi	5
25	Kırmoğlu Çiftlik Höyük	6
26	Kamışlı Yerleşmesi	6
27	Mercin-Boz Höyük	8
28	Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük	8
29	Tılan Höyük	11
30	Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe)	12
31	Yarımhöyük	12
32	Karahöpur Höyük	18
32	TOPLAM	130

Tablo 2: Karahöyük, Yarımhöyük ve Tatarlı Höyük'ten Ele Geçen Seramik Buluntularının Dökümü		
MERKEZ	YÜZEY ARAŞTIRMASI NO	TARİH
Karahöyük Höyük	KRH 05 1/1 81	M.Ö. 380 civarı
	KRH 05 1/1 159	M.Ö. 4. yüzyılın ilk yarısı
	KRH 05 1/1 146	M.Ö. 350 civarı
	KRH 05 1/1 46	M.Ö. 4. yüzyılın son çeyreği
	KRH 05 1/1 127	M.Ö. 3. yüzyıl
	KRH 05 1/1 32	M.Ö. 3. yüzyıl
	KRH 05 1/1 112	M.Ö. 3. yüzyıl
	KRH 05 1/1 52	M.Ö. 3. yüzyıl
	KRH 05 1/1 148	M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı- M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı
	KRH 05 1/1 114	M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı- M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı
	KRH 05 1/1 134	M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı- M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı
	KRH 05 1/1 35	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	KRH 05 1/1 15	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	KRH 05 1/1 4	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	KRH 05 1/1 33	M.Ö. 2. yüzyıl
	KRH 05 1/1 153	M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyıl
	KRH 05 1/1 10	M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyıl
	KRH 05 1/1 50	M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyıl
	KRH 05 1/1 113	M.Ö. 2. yüzyılın sonu-M.Ö. 1. yüzyıl
	KRH 05 1/1 95	M.Ö. 1. yüzyıl
Yarımhöyük	KRH 05 1/1 127	M.Ö. 3. yüzyıl
	YRH 05 1/1 52	M.Ö. 3. yüzyıl
	YRH 05 1/1 56	M.Ö. 3. yüzyıl
	YRH 05 1/1 72	M.Ö. 3. yüzyıl
	YRH 05 1/1 41	M.Ö. 3. yüzyıl
	YRH 05 1/1 51	M.Ö. 3. yüzyıl-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı
	YRH 05 1/1 97	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	YRH 05 1/1 60	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	YRH 05 1/1 32	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	YRH 05 1/1 45	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	YRH 05 1/1 2	M.Ö. 2. yüzyıl
	YRH 05 1/1 92	M.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısı
Tatarlı Höyük	YRH 05 1/1 64	M.Ö. 2.-M.Ö. 1. yüzyıl
	TTH 05 1/1 27	M.Ö. 3. yüzyıl
	TTH 05 1/1 38	M.Ö. 3. yüzyıl
	TTH 05 1/1 63	M.Ö. 3. yüzyıl
	TTH 05 1/1 92	M.Ö. 3. yüzyıl (M.Ö. 225 öncesi)
	TTH 05 1/1 105	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	TTH 05 1/1 60	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	TTH 05 3/1 12	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	TTH 05 1/1 17	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	TTH 05 3/1 129	M.Ö. 3.-M.Ö. 2. yüzyıl
	TTH 05 3/2 10	M.Ö. 2. yüzyıl
	TTH 05 1/1 77	M.Ö. 2.-M.Ö. 1. yüzyıl
	TTH 05 1/1 83	M.Ö. 300-M.Ö. 30

Ceyhan ve Kozan ovalarından derlenen Hellenistik Dönem seramikleri, kalıp yapımı ve kabartmalı seramikler, basit firnis seramiği, daldırma firnis seramiği, batı yamacı seramiği ile kurşun firnisli kapları taklit eden basit firnisli kaplar ve Doğu Sigillata A Grubu kaplarının erken örnekleri olarak altı temel Hellenistik ekole aittirler (bkz. Grafik 1).

Grafik 1: Seramik Ekollerinin Dağılım Grafiği

Ceyhan ve Kozan ovalarında yürütülen yüzey araştırmaları sonucunda derlenen Hellenistik Dönem seramikleri, dönemlerinin tipik özelliklerini yansıtmaktadır. Kalitesiz veya taklit üretimlerin yoğunlukta olduğu malzeme grupları arasında ithal örnekler, nadir de olsa görülmektedir.

Malzeme grubunu oluşturan Hellenistik Dönem'e ait seramik ekolleri ve formları olarak, alt tipleriyle birlikte temsil edilen, basit ve daldırma firnisli içe çekik ağızlı kaseler ile halka kaideli kaseler; basit firnisli düz ağız tablalı kaseler; uzun *petalli*, figürlü ve bitkisel dekorlu olarak alt gruplara ayrılan kalıp yapımı kabartmalı kaseler; Hellenistik Pergamen taklidi ve Batı Yamacı Stili'nde bezenmiş skyphoslar ile destekli krater; basit firnisli tabaklar ve balık tabakları; olpe gösterilebilir. Yukarı Ova'nın Hellenistik Dönem seramiği, Klasik Dönem'in devamı niteliğindeki Attika taklidi yapımlarla (örneğin Klasik Tip Kantharoslar ve Birinci Grup İçe Çekik Ağızlı Çanak) başlamış ancak Hellenistik Dönem'de Doğu Akdeniz Havzası merkezlerinde sıkça görülen yeni, özgün formlar (cup-kantharos, Hellenistik Pergamen Taklidi skyphos, balık tabakları, destekli krater ve olpe) çok geçmeden yaratılmıştır.

Yukarı Ova yüzey araştırmalarında Kozan ve Ceyhan ovalarındaki 32 adet

merkezden toplanan ve Hellenistik Dönem'e ait olan toplam 130 adet seramik buluntusu üzerinde yapılan incelemelerde; bölgenin toprak yapısı minerolojik olarak değerlendirilmiş büyük olasılıkla, Smektit (Bentonitik) kil kullanıldığı saptanmıştır.

Birinci gruptaki seramiklerin hamur renkleri büyük olasılıkla, 2.5YR 4/6 – 10R 4/3 renklerinin çeşitli tonlarını içeren bir renk yelpazesine sahiptir. Kil yoğun olarak karbonatlı silt parçacıkları ve taşçık gibi inorganik madde içerir. Sınırlı sayıda örnekte başka bir inorganik madde olan şamot da tespit edilmiştir. Hamuru oluşturan, özellikle karbonatlı kayaç parçacıkları ve diğer maddeler, bazı seramiklerin yüzeyinden belirgin bir şekilde görülebilmektedir.

İkinci gruptaki seramiklerin hamur renkleri büyük olasılıkla, 2.5Y 4/1 – 5Y 4/2 renklerinin çeşitli tonlarını örneklemektedir. Bu grubun örneklerinin hamur bileşiminde görülen maddeler, ilk grubunkilerle aynıdır.

Üçüncü gruptaki seramiklerin hamur yapıları ise büyük olasılıkla, Doğu Terra Sigillata A Grubu kaplarının erken örnekleri olarak nitelendirdiğimiz kaplarda görülen ve temel özellikleriyle diğer gruplardaki türdeşlerinden bariz bir şekilde ayrılan türdür. Terra Sigillata grupları arasında Doğu Sigillatası A Grubu kaplarının üretiminde kullanılan kil, karakteristik olup ayırt edici özelliktedir. İyi elenmiş kil, genellikle sıkısert yapıda olup nadiren karbonatlı kayaç tanecikleri içermektedir. Hamur yapısı renk itibarıyla genellikle, 5YR 7/6 – 7.5YR 7/6 arasında değişen renk tonlarına sahiptir.

Yukarı Ova'nın Hellenistik Dönem seramiklerinde görülen baskı teknikli bezeme motifleri (her biri tek başına kullanılmış olan özensiz işçilikli çentik, zincir, rulet tırtırı), özellikle az sayıdaki Doğu Terra Sigillata A Grubu içbükey gövdeli konik kase (no. 73, şek. 73) örneğinde ve bir kabın kaidesinin (no. 69, şek 69) tondosunda görülmektedir. Yukarı Ova'nın baskı teknikli malzemesi az sayıda ele geçmiş olmakla birlikte, M.Ö. 3.-M.Ö. 1. yüzyıl arasındaki dönemi örneklemektedir.

Anadolu'daki Hellenistik Dönem kalıp yapımı kabartmalı kaselerinin ele geçtiği birçok merkez göz önünde bulundurulduğunda, üretimin M.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinden itibaren başladığı görülür. Özellikle M.Ö. 2. yüzyılda sevilerek kullanılmış olan kabartmalı kaselerin popüleritesi, M.Ö. 1. yüzyılın sonlarına dek sürmüştür. Yukarı Ova yüzey araştırmaları sırasında Ceyhan ve Kozan ilçelerindeki merkezlerden derlenen kalıp yapımı kabartmalı kaseler, diğer antik kentlerdeki türdeşlerinden yapım tekniği, bezeme stili ve ana gelişim çizgisi itibarıyla farklı değildirler. Bu çalışma kapsamında incelenen örnekleri M.Ö. 3. yüzyıl ile M.Ö. geç 1. yüzyıl arasındaki zaman dilimine ait olmalıdır. Bu durumda Ovalık Kilikia Bölgesi merkezlerinin, Hellenistik Dönem kalıp

yapımı kabartmalı kaselerini, Batı Anadolu'daki Pergamon ve Metropolis gibi öncü birkaç kent ile birlikte erken, eş bir zaman diliminde kullanmış olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu nedenlerden ötürü Yukarı Ova, Anadolu'nun yenilikçi ve öncü ticaret bölgeleri arasında değerlendirilmelidir.

Yukarı Ova'nın kalıp yapımı kabartmalı kaselerinde kullanılan dekorasyon üslubu incelendiğinde; doğal olarak dış etkiler söz konusu olmakla birlikte, özelde, tekil olarak motifler ve genelde ise motiflerin birlikte uygulanmasıyla kurgulanan kompozisyonlar -özellikle bitkisel dekorlu kaselerde-, görece olarak Kilikialı atölyelerin özellikleri olarak düşünülebilir. Nitekim, çağdaşı diğer atölye bölgelerinin yapımlarında bulunmayan bezeme motifleri, bu tür özgün çalışmaların göstergeleri olabilir. Bu durumda, Ovalık Kilikia'daki atölyelerin hangi kentlerde faaliyet gösterdikleri sorusu zihinlerde belirmektedir ki Tarsus-Gözlükule (Jones, F. F. 1950: 163-165) ve Soloi-Pompeopolis (Yağcı, R. 2001: 9-10) üretici kentler arasında yer almaktadır. Ayrıca Yukarı Ova merkezleri arasındaki Ceyhan-Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe) de söz konusu üretici kentlerin arasına katılmak için en güçlü potansiyel adaydır. Dağlık Kilikia'nın seramik üreten ve pazarlayan en önemli üretim merkezlerinden biri olan Nagidos kentinin kazıları sürecinde, Hellenistik Dönem kalıp yapımı kabartmalı kaselere rastlanmamıştır (bkz. Körsulu, H. 2006: passim.; Durukan, M. & Körsulu, H. 2007: 155 vd.).

Yukarı Ova'nın basit firnis seramiği içerisinde içe çekik ağızlı kaseleri, bölgeden en çok sayıda ele geçen ve tarihlendirme açısından en geniş zaman aralığında incelenebilecek olan bir form türüdür. Yukarı Ova merkezlerinde içe çekik ağızlı kaselerin temsili, Attikalı tiplerin başarısız taklitleriyle birlikte başlamış ve Hellenistik Dönem'in başlangıcından itibaren küçük farklılıklar gösteren formlarıyla, daha çok daldırma firnis tekniğinde devam etmiştir.

Yukarı Ova'dan ele geçen ve Batı Yamacı Stili'ni silik bir şekilde korunmuş bezemeleriyle örnekleyen grup olarak, dudak kenarı oluklu kaseler (no. 46, şek. 46 ve no. 47, şek. 47), Hellenistik tip skyphoslar (no. 6, şek. 6 ve no. 7, şek. 7) ve destekli krater (no. 69, şek. 69) gibi formlar gösterilebilir. Bu grupların tümü, M.Ö. 3. yüzyılın 2. yarısı-M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı arasındaki dönemi örneklemekte olup başta Nagidos olmak üzere Doğu Akdeniz Havzası'ndaki birçok merkez ile stilistik açıdan ilişki içerisindedir.

Hellenistik Dönem ile birlikte, özellikle M.Ö. 3.-2. yüzyılda, alt tipleriyle birlikte gruplar bazında, Kilikia'nın genel Hellenistik seramik karakterine paralel kaplar

tespit edilmiştir. Kilikia Bölgesi'nin Hellenistik Dönem seramiğinin kap repertuarı içerisinde önemli bir yer tutan düz ağız tablalı kaseler, derin kaseler, Hellenistik tip tabak, içe meyilli dudaklı tabaklar, balık tabakları ile çeşitli kap formlarına ait kaide parçaları M.Ö. 3.-2. yüzyılın karakteristik örnekleridir.

Yukarı Ova'nın Hellenistik Dönem seramik repertuarı içerisindeki nispeten çeşitlilik gösteren en geç grupları, Geç Hellenistik Evre (M.Ö. 160/59-30) örnekleri olarak basit ağızlı kase, Hellenistik Pergamen taklidi skyphoslar, geniş kaseler ve içbükey gövdeli konik kaseler ile temsil edilmektedir. En erken örnekleriyle M.Ö. 2. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmaya başlayan bu form grupları, az sayıda ele geçmiş olmakla birlikte dönemlerinin genel stil özelliklerini oldukça iyi bir şekilde yansıtmaktadırlar.

Seramik üretiminin Hellenistik Dönem'de çok çeşitli atölyelerde yapıldığı, bunlardan popülerite kazanan bir kısmının ise yoğun olarak başka atölyeler tarafından taklit edildiği bilinmektedir. İşte bu nedenle çoğu zaman hangi üretimin yerli, hangi üretimin ithal olduğu konusu açıklık kazanmamış olmakla birlikte, atölye bölgeleri sorunu hala gündemdedir. Bu nedenlerden ötürü bu çalışma kapsamında incelenen Yukarı Ova'nın (Ceyhan ve Kozan ovaları) -genellikle çok küçük parçalar halinde korunmuş olan- Hellenistik Dönem seramiklerinin hangi merkez(ler)de üretildiği konusu, şüphesiz ki; bu çalışma kapsamında incelenen toplam 130 adet parçadan yola çıkılarak çözülebilecek basit bir sorun değildir. Bu nedenle başta Tatarlı Höyük ve Yarımhöyük gibi büyük ölçekli yerleşimler, Yukarı Ova'nın potansiyel üretici merkezleri olmaya aday olsalar dahi bu hipotezi destekleyecek arkeolojik veriler şu aşamada yetersizdir (1936-1938 yılları arasında, J. Garstang'ın başkanlığındaki ve Adana Müzesi müdürü A. R. Yalçın'ın da aralarında bulunduğu bir ekip tarafından, Yarımhöyük'te kısa süreli sondaj kazıları yapmıştır. bkz. Garstang, J. 1937b: 52 vd.; Garstang, J. 1937c: 89 vd.; Garstang, J. 1939: 137 vd. Ancak Yarımhöyük kazıları süresince hiçbir çömlekçi atölyesi veya seramik fırınına rastlanmamıştır. Diğer taraftan, Tatarlı Höyük'ün üretici merkezler arasına katılımı için K. Serdar Girginer'in başkanlığında, 2007 yılında başlanan Tatarlı Höyük kazılarının bilimsel sonuçları beklenmelidir.).

Sonuç olarak Yukarı Ova'nın seramik buluntuları ışığında, parçaların yapısal özellikleri bağlamında yörenin, Akdeniz Dünyası Hellenizm kültürünün bir uzantısı olduğu anlaşılmaktadır. Bölge, başta Kilikia Bölgesi kentleriyle (Tarsus-Gözlükule, Soloi-Pompeipolis, Nagidos, Kelenderis vs.) olmak üzere, özellikle Kıbrıs dahil, Doğu

Akdeniz Havzası'ndaki birçok merkezle bağlantılı seramik gruplarının gösterdiği ölçüde, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurmuş olmalıdır.

4.2. Sahaya Yönelik Sonuçlar

Arkeolojide seramik üretimi açısından her zaman bilinen ve geçerli olan temel ilke, tüm üretimlerin tüketime yönelik olarak planlandığıdır. Bu bağlamda, konunun sosyo-ekonomik boyutunu, siyasal ve toplumsal ilkeler çerçevesinde derinlemesine incelemek gerekir. Yukarı Ova'nın Hellenistik Dönem'e ait seramiklerinin incelenmesi, bu seramiklerin kimler tarafından kullanıldığı sorusunu akla getirmektedir ki bu durum Ovalık Kilikia'nın iç dinamikleriyle doğrudan bağlantılıdır. Durum şu şekilde özetlenebilir:

Hellenistik Dönem'in yerleşim düzenlemesi ve kentleşme süreci hakkındaki genel kuramsal eğilime göre; yerleşmelerin mekansal dağılımları yanında büyüklüklerinin de belirli bir düzende ve kurallara bağlı olduğu öngörülmektedir (Morris, A. E. 1974: passim.). Yukarı Ova'da Klasik Dönem seramiği sadece 3 adet yerleşimde -Karahöpur Höyük, Kuyluklu (Çakmaktepe) Mevkii Yerleşimi ve Tılan Höyük (Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. 2006: 293 vd.; Girginer, K. S. 2007: 173; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.) - tespit edilmiş olduğu için elde yeterli veri yoktur. Anadolu'nun yerleşme sisteminin doğuşu ve evrimi üzerine yapılan analiz nitelikli yeni araştırmalarda, yerleşmelerin demografik yapıları ve büyüklüğü ile yol ağları arasında doğru bir orantının bulunduğu altı çizilmektedir (Bölen, F. 1978: 8-10). Bu bağlamda, bölgenin yerleşim dağılımına bakıldığında ve yerleşimler fiziki büyüklüklerine göre sınıflandırıldığında, Yukarı Ova'daki yerleşmelerin % 60'ının küçük, % 30'unun orta, % 10'unun ise büyük boyutlu yerleşim birimleri olduğu ve buna bağlı olarak da bölgede Kuzey Suriye ve Mezopotamya yerleşimlerinin aksine, küçük ve orta ölçekteki yerleşimlerin daha yoğun olduğu görülmektedir. Ancak söz konusu yerleşimlerin iskan edildikleri dönemlerdeki boyutlarını ve yayılım alanlarını, her dönem için ayrı ayrı tespit edebilmek; ancak bu yerleşimlerin arkeolojik kazıları süreciyle birlikte mümkün olmaktadır. Ancak ovadaki yerleşimlerin, günümüzde tespit edilebilen boyutları, genel değerlendirmeler yönünden relatif sonuçlara ulaşmamızı sağlamaktadır.

Küçük ve orta büyüklükteki yerleşmeler, Eskiçağ'ın Ceyhan Ovası'nın tali yol ağının üzerinde veya yakınında kurulmuşlardır. Büyük ölçekli, territoriumuna hakim

başlıca kentlerin ise ovadaki ana ulaşım aksları üzerinde konumlandıkları görülmektedir. Ancak her iki grubun da nicelikleri arasındaki ortak, değişmez ana tema; daima Ceyhan Nehri'nin eski yatakları boyunca sıralanmalarıdır. Bölgesel taşımacılık, ticaret ve haberleşme açılarından ovanın en önemli unsuru olan Ceyhan Nehri'nin yatağı boyunca dizilmiş durumdaki yerleşimler: Hikmet Höyük/Ertekin Bey Höyüğü, Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü, Yıkık (Kırık) Kilise, Kırımoğlu Çiftlik Höyük, Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe), Bakırlı Çiftlik Höyük, Yalaközü Höyük/Sarı Höyük, Boz Höyük I. ve Kuyluklu (Çakmaktepe) Mevkii Yerleşimi'dir (Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.). Bu merkezlerin dönemsel seramik dağılımına bakıldığında; Kırımoğlu Çiftlik Höyük ve Boz Höyük I.'de sadece birer örnekle Klasik Dönem temsil edilmektedir. Diğer merkezlerin tümünde, özellikle M.Ö. 3.-2. yüzyıl örnekleri ağırlıklı olup genellikle basit firnis seramiğinin çeşitli form grupları temsil edilmektedir. Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü, Kırımoğlu Çiftlik Höyük ve Tatarlı Höyük'te tarihsel açıdan M.Ö. 1. yüzyıla indirgenebilecek az sayıda örnek vardır. Özellikle en çok ele geçen içe çekik ağızlı kaseler dışında, söz konusu merkezlerin incelenen az sayıdaki -sadece 38 adet- buluntuları ışığında, bu merkezlerin birbirleriyle olan ilişkilerini gözlemleyebilmek mümkün olmamıştır.

Tarihi coğrafya açısından önemli bir tespit olarak değerlendirilen ve üzerinde düşünülen, bölgesel ulaşım olgusunu birkaç örnekle özetleyecek olursak, ovadaki en önemli yol güzergahının şöyle olduğu görülür:

Nur Dağ'ı (*Parion/Pagrion, Cebel-i Nur*), Misis'in hemen arkasındaki Kızılgeçit aracılığıyla ova boyunca, Halep'e doğru giden doğu-batı yoluna geçit verir. Bu yolun arkeolojik verilerle takip edilebilen bölümü; Adana Çimento Fabrikası yakınındaki ismi bilinmeyen iki adet höyük, Misis (Yakapınar), Kızıldere, Kurtkulağı (Kervansaray), Toros Gübre yakınındaki Muttalip Höyük (*Castabolo/Catabolo/Katabolos/Mutlubake*) ve Demir Kapı'yı (Karanlıkkapı / *Pylae Amanicae*) geçtikten sonra Kinet Höyük'e ve dolayısıyla Issos Körfezi'ne (*Issikos Kolpos*) varmaktadır (Issos'un Kinet Höyük'e lokalizasyonu için ayrıntılıca bkz: Hellenkemper, H. 1984: 43 vd.; Bing, J. D. (1985) 1993: 97 vd.). Böylece Ceyhan Ovası – Hatay – Kuzey Suriye arasındaki ulaşım, bu anayol aracılığıyla sağlanmış olmalıdır. Dolayısıyla böylesine işlek bir rotada kurulan yerleşim birimlerinin büyük ölçekli olmaları oldukça doğaldır. Bu güzergahın Yukarı Ova'dan geçen bölümü üzerindeki yerleşimler: Dokuz Kardeşler Yerleşmesi, Doruk Tepe, Berha Yerleşmesi,

Topraklı Yerleşmesi ve Kırıkköprü Höyük'tür (Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.). Bu merkezlerin dönemsel seramik dağılımına bakıldığında; Doruk Tepe, Berha Yerleşmesi ve Topraklı Yerleşmesi'nde özellikle M.Ö. 3. yüzyıl örnekleri ağırlıklı olup Dokuz Kardeşler Yerleşmesi ve Kırıkköprü Höyük'te tarihsel açıdan, M.Ö. 1. yüzyıla indirgenebilecek az sayıda örnek vardır.

Bu ana yol güzergahının, ova içi dolaşım için oldukça işlek bir şekilde kullanılmış olması olası ikincil öneme sahip diğer bir kolu ise Mersin-Adana-Ceyhan hattında olup, Antik Çağ'da da kullanılan bir güzergaha işaret etmektedir. Bu yol, Roma İmparatoru Vespasianus'un (M.S. 69-79) Roma'da bulunduğu dokuz yıl boyunca, başta başkent olmak üzere imparatorluğun eyaletlerinde de giriştiği inşaat programı zamanında yapılan, Dağlık Kilikia'nın sahil yolunun devamında bulunmaktadır. Bu güzergahın üzerinde olan yerleşimler: Mercin-Boz Höyük, Mısırlı Çiftliği, Karahöpur Höyük, Arlavuk/Harlavuk Höyük'tür (Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.). Bu güzergahın üzerindeki yerleşimlerden en önemlisi Karahöpur Höyük olup M.Ö. 4.-M.Ö. 1. yüzyıllar arasına tarihli çeşitli ekollere ait seramik buluntuları vermektedir. Yukarıda da irdelendiği üzere Tatarlı Höyük ile olan coğrafi yakınlığı -6 km.- seramikler bağlamında da gözlemlenmiştir. M.Ö. 3. ve özellikle M.Ö. 2.-1. yüzyıl malzeme grupları benzer özellikler göstermektedir. Mısırlı Çiftliği, Mercin-Boz Höyük ve Arlavuk/Harlavuk Höyük'te özellikle M.Ö. 3.-2. yüzyıl örnekleri baskın olup sadece Mercin-Boz Höyük'te M.S. 1. yüzyıl sınırını zorlayan bir örnek bulunmaktadır.

Daha az kullanılan yol ağları ise şöyledir: İlki, Bozat ve Eskiyeen boğazlarından, Feke (*Baka*) üzerinden Şar'a (*Komana*) ve oradan da Kozan'a (*Sisium*, *Sision*, *Sis*) geçer. Diğer iki yol ise Göksun (*Cucusum*, *Kokussos*) ve Andırın'dan geçerek Kadirli'ye (*Phlabias*, *Flavia*, *Flaviopolis*) ulaşır. Bu güzergahın üzerinde olan yerleşimler: Yarımhöyük, Ekinyazı Höyük, Kamışlı Yerleşmesi'dir (Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.). Bu merkezlerin dönemsel seramik dağılımına bakıldığında; Yarımhöyük'te M.Ö. 3. yüzyıl örnekleri baskın olmakla birlikte M.Ö. 3.-1. yüzyıllar arasına tarihlendirilen malzeme grupları tespit edilmiştir. Kamışlı Yerleşmesi'nde M.Ö. 3. ve M.Ö. 2. yüzyıl örnekleri eşit temsil edilir.

Bu ana ve tali yol güzargahlarının tamamen dışında kalan ve ovada birbirinden bağımsız, uzak bölgelerde yer alan bazı yerleşimler de bulunmaktadır. Bunlar; Hacılar Höyük, Adatepe II (Balağıl Höyüğü), Pascu Höyüğü/Pasgüden Höyüğü, Çatalhöyük (İkiztepe), Ökkeş Höyük, Ala Kilise, Semerci Höyük, Harputlu Tepesi, Sel Tepe'dir

(Girginer, K. S. 2007: 173 vd.; Girginer, K. S. (2008): 389 vd.). Bu merkezlerden ele geçen 16 adet örnek içerisinde, M.Ö. 3. ve M.Ö. 2. yüzyıl malzemesi eşit olarak temsil edilmektedir.

Yukarı Ova yüzey araştırmalarının henüz tamamlanmadığı ve bölgeyle coğrafik, tarihsel olarak doğrudan bağlantılı olan Yüreğir Ovası'nın daha çalışılmadığı bir kez daha hatırlatılarak, burada incelenen 32 adet höyüğün aynı coğrafyada yer aldığı göz önüne alınıp bölgenin tamamına yönelik, genel çıkarımlar yapmak gerekirse:

Bu çalışma kapsamında değerlendirilen Yukarı Ova seramik buluntularının geneli içerisinde, Hellenistik Dönem için özellikle M.Ö. 3. ve M.Ö. 2. yüzyıllara ait seramiklerin sayısal yoğunluğu göze çarpmaktadır (İncelenen örneklerin toplam sayısının 130 adet olması ve toplam sayının $\frac{1}{3}$ 'nin Tatarlı Höyük, Karahöyük Höyük ve Yarımhöyük'ten ele geçmiş olması nedeniyle, M.Ö. 3. ve M.Ö. 2. yüzyıllar arasındaki seramik yoğunluğunun söz konusu üç merkezin yerleşim tarihi karakterinden kaynaklandığının da altı bir kez daha çizilmelidir.). Bu durumun asıl nedeni; Yukarı Ova'nın incelenen tüm seramikleri içerisinde, M.Ö. 3. ve M.Ö. 2. yüzyıllara tarihlendirilen içe çekik ağızlı kaselerin, en yoğun grubu -tüm seramik buluntularının %70'ini- temsil etmesidir. Yukarı Ova'nın incelenen bölgelerinden derlenmiş olan seramik buluntuları içerisinde, M.Ö. 2.-1. yüzyıllara ait olan parçaların, M.Ö. 3.-2. yüzyıllara ait olan örneklerle oranla daha az sayıda temsil edildiği gözlemlenmiştir. Nitekim Anazarbos'un ilk yerleşiminin, nümismatik veriler ışığında M.Ö. 2.-1. yüzyıllara ait olması (Sayar, M. H. 2004b: 144; Gough, M. R. E. 1952: 85 vd.; Gough, M. R. E. 1976: 53 vd.), tespit edilen üretimi köy yerleşmelerin, Anazarbos ve Hierapolis-Kastabala (M.Ö. 2. yüzyılın başlarında gerçekleşen ve Antiochos IV. Epiphanes (M.Ö. 175-164) tarafından yürütülen ikinci kolonizasyon döneminde Kastabala'nın adı Hieropolis olarak değiştirilir ve yeniden kurulur. Antiochos IV. Epiphanes zamanında Ovalık Kilikia'da bulunan Alexandreia (İskenderun), Hieropolis-Kastabala, Aigaea, Mopsus (Pyramus Seleukeia'sı, Misis) ve Adana şehir idare meclisleri, kralın izniyle onun adına kendisinin portresini taşıyan sikkeler basmışlardır. Bu durumda epigrafik ve nümismatik veriler ışığında Kastabala'daki ilk yerleşimin tarihi, M.Ö. 2. yüzyılın başlarında biraz daha öncesine gitmektedir. Ayrıntılıca bkz. Krinzing, R. & Reiter, W. 1993: 269 vd.) ile eşzamanlılık göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında elde edilen sahaya yönelik sonuçlar içerisinde daha sağlam verilerle daha açık bir şekilde yorumlanabilecek sonuçlardan bazıları ise aşağıdaki gibidir.

Bölge yerleşimlerinin mekansal yer seçimleri incelenirse, yerleşmelerin %50'sinin ovada, %30'unun yine ovanın içerisinde kalmış adatepelerin etek-yamaçlarında, %20'sinin ise ovadaki doğal bir anakaya kütlesi üzerinde ve hafif eğimli arazilerde -bu alt sınıf daha çok Hellenistik ve Roma Dönemi yerleşimleri için geçerlidir- kurulmuş olduğu görülmektedir. Ancak yüzölçümünün % 39'u tarıma elverişli ve çok bereketli olan Eskiçağ'daki Çukurova'nın florası ve faunası düşünüldüğünde, her üç sınıf için de ortak olan bazı yapısal özellikler bulunmaktadır:

Bataklıklar haricindeki toprak örtüsünün verimli olduğu düz ekilebilir alanlara veya Akdeniz iklimine uygun olarak bağcılığın ve zeytinciliğin yapılabileceği yamaç arazilerine sahip olunması; odun-kereste gibi ihtiyaçların karşılanabileceği, geniş bataklıklar sağlayan orman formasyonlarına ve doğal kaynaklara (kaynak suları, maden yatakları), hayvancılığın rahatlıkla yapılabileceği yamaç arazilerine ve mera alanlarına (bataklıkların etrafında ve nehirlerin kenarlarındaki sulak alanlarda yetişen her türden bahçe ve kır bitkileri) yakın olunması gibi. Antik dönemde bölgede, kışların günümüze göre daha sert geçmiş olduğu, Sirkeli Höyük'ten alınan hayvansal ve bitkisel numuneler üzerinde yapılan analizlerin sonuçlarına göre bilimsel olarak kanıtlanmıştır (Angela von den Driesch tarafından yapılmış olan bu analizlerin sonuçları, Sirkeli Höyük kazısı başkanı Prof. Dr. Barthel Hroudá'nın 18.05.1999 tarihinde Adana Müzesi'nde sunulması için Prof. Dr. Hayat Erkanal'a gönderdiği konferans metninde geniş yer bulmuştur.).

Hellenistik ve Roma dönemlerine ait yamaç yerleşimlerine bölgede, genellikle doğal anakaya üzerinde ve hafif eğimli arazilerde rastlanmıştır. Bu yerleşim modelinin benimsenmesindeki en önemli etken; Seyhan (*Saros*) ve Ceyhan nehirleri ile Sumbas (*Arasibelos*) ve Savrun (*Oresibelos*) çaylarının suladığı, denizden yüksekliği ortalama 80 m. kadar olan Yukarı Ova'nın, bu akarsuların debilerinin yüksek olduğu dönemlerde (günümüzde mart ayı) vuku bulan taşkınlar ve yeraltı sularının yükselmesiyle kısmen bataklığa dönüşmesi olmalıdır. Bu nedenle 205.000 dekarlık ovadaki yerleşimler, genellikle kayalık alanların üzerine ve yamaçlara kurulmuştur.

Kilikia Bölgesi'nde kazısı yapılmış veya yapılmakta olan Klasik ve Hellenistik dönemlere ait yerleşimlerin, sayısal olarak azlığı göz önünde bulundurulduğunda, sahaya yönelik araştırmaların yetersizliği ve inceleme eksiklikleri dikkatleri

çekmektedir. Ayrıca ne yazık ki hala, bütün Anadolu’da olduğu gibi Kilikia’da da Hellenistik ve Roma dönemlerinde kırsalın arkeolojisi gerektiği gibi araştırılmamıştır. Tüm bu dezavantajlar, Yukarı Ova’nın taşra yerleşimlerinin bölgenin kentleşme sürecine olan katkıları hakkındaki kuramsal bir çerçevenin kurgulanmasını ve olgunlaştırılmasını aksi yönde etkilemektedir.

4.3. Tablosal Hellen Seramik Kronolojisi

Sub Miken		1100–1050			
Protogeometrik					
E. PG.		1050–1000			
O. PG.		1000–950			
G. PG.		950–900			
Geometrik					
E. G.		900–850			
O. G.		850–760			
G. G.		760–700			
Attika		Korinth			
Orientalizan Evre		720–700	E. PK.	720–690	
Protoattik					
E. PA.		700–675	O. PK. I	690–670	
O. PA.		675–650	O. PK. II	670–650	Yaban Keçisi Stili
G. PA.		650–610	G. PK. Transisyonel	650–630 630–625	E. YK. 650–640 O. YK. I 640–620
Attika Siyah Figürü					
E. SF.		610–550	E. K.	625–600	O. YK. II 620–600
		(Korinthli Stil)			
O. SF.		575–525	O. K.	600–575	G. YK. 600–550
		(Olgun Stil)	G. K.	575–550	Fikellura 560–520
G. SF.		530–450			
Kırmızı Figür					
Erken KF.		530–500			
Geç Arkaik KF.		500–480			
Erken Klasik KF.		480–450			
Klasik KF.		450–425	Güney İtalya ve Sicilya Kırmızı Figürü M.Ö. 420-		
Geç Klasik KF.		425–400	yaklaşık M.Ö. 270		
4. yy. KF.		400–300	Siyah Firnisli Attika Seramiği	M.Ö. 6. yy. başı—...	
Hellenistik Seramik					
Batı Seramiği	Yamacı	300–1. yy. 3. çeyrek	Kalıp Yapımı Kabartmalı Kaseler	3. yy. sonu-erken 1. yy.	(Çamaşa M.Ö. 4. yy. sonları yy. sonları)
Lagynos Seramiği		2. yy. ortası–1. yy.			
Hadra Seramiği		3. yy. 2. çeyrek-1. yy. ortaları			
Centuripae Seramiği		Erken 3. yy.-Roma Dönemi içlerine kadar	Rölyef Seramik ve Terra Sigillata	M.Ö. 1. yy. ilk çeyrek-M.S. 4. yy.	

PANATHENAI AMPHORARIMÖ. 566/560-M.S. 4. yy.

(Daima Siyah Figür Tekniği ile yapılmıştır)

PANATHENAL AMPHORA LARI M.Ö. 560/560-M.S. 4. yy.

(Daima Siyah Figür tekniği ile yapılmıştır)

KAYNAKÇA

- Akarca, A. (1952), "Mylasa'da Hellenistik Bir Mezar", *Belleten XVI/63*, 367-405.
- Alishan, L. M. (1899), *Sissouan ou l'Arméno - Cilicie. Description Géographique et Historique*, Venise & S. Lazare
- Altay, M. H. (1965), *Adım Adım Çukurova*, Adana
- Anderson, J. K. (1954), "Excavation on the Kofinà Ridge, Chios", *The Annual of the British School at Athens 49*, 123-182.
- Anlağan, T. (2000), *Sadberk Hanım Müzesi Kalıplı Kaseler ve Kabartmalı Kaplar*, İstanbul
- Arık, R. O. (1944), "1942'de Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Bitik Kazısı ve Hatay Tetkikleri Hakkında Kısa Rapor", *Belleten VIII/30*, 341-384.
- Arslan, M. (2001), "Roma Dönemi Tarsus Şehir Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı 2000*, 84-115.
- Arslan, M. (2003), "İ.Ö. 188 Yılından İ.Ö. 67 Yılına Kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia Sahillerindeki Korsanlık Faaliyetleri: Nedenleri ve Sonuçları", *Adalya VI*, 91-116.
- Arslan, N. (2004), "Antiocheia (Pisidya) Kazılarında Bulunan Seramikler", *Olba X*, 209-238.
- Aydınoglu, Ü. (2002), "Dağlık Kilikia'da Hellenistik Dönem Kentleşmesi: Olba Tapınak Devlet Modeli", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İzmir
- Aydınoglu, Ü. (2005), "Yerleşim Modeli Oluşturmak Mümkün müdür? Dağlık Kilikia'dan İki Yerleşim Modeli Denemesi", *Olba XII*, 166-184.
- Bahar, H. & Koçak, Ö. (2004), *Eskiçağ Konya Araştırmaları 2, (Neolitik Çağ'dan Roma Dönemi Sonuna Kadar)*, Konya
- Bakır, T. (1974), *Der Kolonnenkrater in Korinth und Attika zwischen 625 und 550 v. Chr., Beiträge zur Archäologie 7*, Würzburg
- Baly, T. J. C. (1962), "The Pottery", *Excavations at Nessana, 1*, (eds. H. Dunscombe Colt), London, 270-311.
- Beestman-Kruyshaar, C. (2003) "Pottery", *Housing in New Halos: A Hellenistic Town in Thessaly, Greece*, (eds. H. R. Reinders & W. Prummel), Lisse/Abington, 81-285.

- Behr, D. (1988), "Neue Ergebnisse zur pergamenischen Westabhangkeramik", *İstanbulur Mitteilungen* 38, 97-178.
- Beloch, K. J. (1886), *Die Bevölkerung der griechisch-römischen Welt I*, Leipzig
- Berlin, A. (1999), "Studies in Hellenistic İlion: The Lower City, Stratified Assemblages and Chronology", *Studia troica* 9, 73-158.
- Berlin, A. (2002), "İlion Before Alexander: A Fourth Centurt BC. Ritual Deposit", *Studia troica* 12, 132-165.
- Berlin, A. & Slane, K. W. (1997), *Tel Anafa II.1, The Hellenistic and Roman Pottery: The Plain Wares and Fine Wares*, (eds. S. Herbert), *Journal of Roman Archaeology Suppl. 10, part II. I*, (Kelsey Museum of Archaeology Studies. Univ. du Michigan (Ann Arbor, Mich.)), Ann Arbor
- Bing, J. D. (1985) (1993), "Sissu/Issus, and Phoenecians in Cilicia", *American Journal of Ancient History* 10, 97-123.
- Blondé, F. (1985), "Un Remblai Thasien du IV siècle avant notre ere. A. La Ceramique", *Bulletin de correspondance hellénique* 109, 281-344.
- Blondé, F. (1989), "Les Abords N.E. de l'Agora de Thasos II. Le Comblement d'un Puits Public a Thasos. 3. La Céramique", *Bulletin de correspondance hellénique* 113, 481-545.
- Braun, K. (1970) "Der Dipylon-Brunnen B1, Die Funde", *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung* 85, 129-269.
- Breccia, E. (1912) *La Necropoli di Sciatbi I, Catalogue général des Antiquités Égyptiennes*, (Musée d'Alexandrie), Cairo
- Bruneau, P. (1970) *L'ilot de la Maison des Comédiens, La Vaisselle. Délos XXVII, Paris*, 239-262.
- Bulut, H. (2007), "Daskyleion'da Akhaemenid Satraplığı Sonu ve Hellenistik Dönem", *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İzmir
- Bouzek, J. (1990), *Studies of Greek Pottery in the Black Sea Area*, Prague
- Bouzek, J. & Jansova, L. (1974), "Megarian Bowls", *Anatolian Collection of Charles University, Kyme I*, (eds. J. Bouzek), Prague
- Bölen, F. (1978), "Anadolu Yerleşme Sisteminin Evrim Analizi ve Çağdaş Mekan Düzenleme Politikalarına Etkilerinin İncelenmesinde Bir Yöntem Denemesi", *İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul

- Capecchi, G. (1991) "Grecità linguistica e grecità figurativa nella più antica monetazione di Cilicia", *Quaderni di storia. Rass. di Antichità. Ist. di stor. greca e rom., univ. de Bari* 76, 67-103.
- Civelek, A. (2001), "Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İzmir
- Civelek, A. (2004), "Phokaia Hellenistik Dönem Kalıp Yapımı Kaseleri", *Olba IX*, 123-135.
- Civelek, A. (2006), "Phokaia 2004: Hellenistik Dönem Seramiği Üzerine Gözlemler", *Olba XIII*, 179-198.
- Cohen, G. M. (1995), *The Hellenistic Settlement in Europe, The Islands and Asia Minor*, Berkeley
- Coldstream, J. N. (1999), "Knossos 1951-61: Classical and Hellenistic Pottery from the Town", *The Annual of the British School at Athens* 94, 321-351.
- Coldstream, J. N. & Eiring, L. J. vd. (2001), *Knossos Pottery Handbook: Greek and Roman*, (*The Annual of the British School at Athens* 7), London
- Conze, A. (1913), *Altertümer von Pergamon 1:2 Stadt und Landschaft: Die Stadt, Altertümer von Pergamon 1:2*, Berlin
- Cook, J. M. (1965), "Old Smyrna, Fourth Century Black Glaze", *The Annual of the British School at Athens* 60, 143-153.
- Coşkun, G. (1999), "Daskyleion Siyah Firnisli Attika Seramikleri", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İzmir
- Coşkun, G. (2006), "Daskyleion'da M.Ö. 4. Yüzyıl Siyah Firnisli Attika Seramikleri", *Olba XIII*, 83-114.
- Courby, F. (1922): *Les Vases Grecs à Reliefs*, Paris
- Cox, D. H. (1949), *The Greek and Roman Pottery, The Excavations at Dura Europos Final Report IV. part 1. fasc. 2*, New Haven
- Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. vd. (1957), *Samaria – Sebaste, Reports of the Work of the Joint Expedition in 1931-1933 and of the British Expedition in 1935, no. 3. The Objects from Samaria*, London
- De Luca, G. (1990), "Hellenistische Kunst in Pergamon im Siegel der Megarischen Becher. Ein Beitrag zur pergamenischen Keramik", *Istanbuler Mitteilungen* 40, 157-166.

- De Luca, G. & Radt, W. (1999), *Sondagen im Fundament des Großen Altars, Pergamenische Forschungen 12*, Berlin
- Demir, F. (2002), “Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemlerini Kullanarak Ceyhan Ovasında Test Alanlarında Höyüklerin İncelenmesi”, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Adana
- Demir, F. & Dinç, A. O. vd. (2006), “Ceyhan Ovası’nda Hava Fotoğrafları Kullanılarak Arkeolojik Alan Tespiti”, (edt. K. S. Girginer & F. Erhan), *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 15/3, Arkeoloji Özel Sayısı*, Adana, 183-197.
- Dereboyu, E. (1994), “Daskyleion Hellenistik Devir Seramiği”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İzmir
- Dereboyu, E. (2001), “Weisgründige Keramik und hellenistische Reliefbecher aus dem Hanghaus 2 in Ephesos”, *Studien zur hellenistischen Keramik in Ephesos, Ergänzungsheft, Jahreshfte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien 2*, (hrsg. F. Krinzinger), Wien, 21-44.
- Dereboyu, E. (2003), “Daskyleion Kabartmalı Kaseleri ve Batı Yamacı Kapları Kronoloji ve Üretim Yeri Problemleri”, *Les Ceramiques En Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, Actes de la Table Ronde d’Istanbul*, (éds. C. Abaide-Reynal), 22-24 mai 1996, *Varia anatolica XV*, Paris, 55-63.
- Diederichs, C. (1980), *Salamine de Chypre IX, Céramiques Hellénistiques, Romaines et Byzantines*, Paris
- Doksanaltı, E. M. (2006), “Knidos Kap-Krio Kazı Alanı”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Konya
- Durugönül, S. (1995), “Kilikia Kulelerinin Tarihteki Yeri”, *Ege Üniversitesi Yayınları Arkeoloji Dergisi III*, 197-203.
- Durugönül, S. (1998a), “Seleukosların Olba Territorium’undaki “Akkulturation” Süreci Üzerine Düşünceler”, *Olba I*, 69-76.
- Durugönül, S. (2001-2002), “Development of Ancient Settlements in Cilicia”, *Adalya V*, 107-118.
- Durukan, M. (2004), “Olba Bölgesi ve Bölgede Kullanılan Polygonal Duvar Tekniği”, *Anadolu (Anatolia) 26*, 39-64.

- Durukan, M. (2005), "Antik Dönemde Mersin Coğrafyasının Jeostratejik ve Politik Önemi", *Tarih İçinde Mersin: Kolokyum II / Mersin in History: Colloquium and Exhibition II*, Mersin, 6-13.
- Durukan, M. & Alkaç, E. (2007), "Klasik Dönem Seramikleri", *Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları NAGİDOS*, (edt. S. Durugönül), *Adalya Ekyayın Dizisi* 6, 112-154.
- Durukan, M. & Körsulu, H. (2007), "Hellenistik Dönem Seramikleri", *Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları NAGİDOS*, (edt. S. Durugönül), *Adalya Ekyayın Dizisi* 6, 155-228.
- Edwards, G. R. (1956), "Small Objects from the Pnyx: II, Hellenistic Pottery", *Hesperia Suppl.* 10, 79-112.
- Edwards, G. R. (1975), *Corinth: Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens, Corinth VII/III, Corinthian Hellenistic Pottery*, Princeton
- Edwards, G. R. (1981), "Corinth 1980: Molded Relief Bowls", *Hesperia* 50/2, 189-210.
- Edwards, G. R. (1986), "Corinthian Moldmade Bowls: The 1926 Reservoir", *Hesperia* 55/4, 389-419.
- Elliott, M. (1995), "Black-Glazed Pottery", *Sweden Medelhausemuseet and Nationalmuseum, Stockholm 2, Union Academique Internationale Corpus Vasorum Antiquorum*, 59-85.
- Erzen, A. (1940), *Kilikien bis zum Ende der Perserherrschaft*, Leipzig
- Garstang, J. (1937a), "The First Imperial Hittite Sculpture Found South of the Taurus", *The Illustrated London News* 191/5129, 210-211.
- Garstang, J. (1937b), "Explorations in Cilicia : The Neilson Expedition, Preliminary Report", *Annals of Archaeology and Anthropology* XXIV/1-2, 52-68.
- Garstang, J. (1937c), "Explorations in Cilicia: The Neilson Expedition, Fifth Interim Report", *Annals of Archaeology and Anthropology* XXVI/3-4, 89-92.
- Garstang, J. (1939), "Discoveries in Cilicia", *Palestine Exploration Quarterly* LXXI, 137-143.
- Gassner, V. (1997), *Das Südtor der Tetragonos-Agora, Keramik und Kleinfunde, Ephesos. Forsch. in Ephesos, veröffentlicht vom österreich. archäol. Inst. in Wien (Vienne, Autr.) XIII/1/1*, Wien
- Ghali-Kahil, L. (1960), *La Céramique grecque (Fouilles 1911-1956)*, (École française d'Athènes (Athènes)) - Etudes thasiennes VII, Paris

- Girginer, K. S. (2000), “Tepebağ Höyük (^{URU}Adaniya) Kizzuwatna Ülkesinin Başkenti Miydi?”, *Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı*, (edt. S. Koz & E. Artun), İstanbul, 70-85.
- Girginer, K. S. (2003), “Adana ve Çevresi Kizzuwatna Araştırmaları Projesi: M.Ö. 2. Binde Develi ve Tufanbeyli’nin Arkeolojik Önemi”, *I. Bütün Yönleriyle Develi Bilgi Şöleni*, Develi, 231-249.
- Girginer, K. S. (2004a), “2002 Yılı Adana İli ve Çevresi Yüzey Araştırmaları (Tufanbeyli) ve Kizzuwatna Araştırmaları I”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı 21/1*, 311-324.
- Girginer, K. S. (2004b), “Adana Yüzey Araştırmaları 2003 Tufanbeyli - Saimbeyli”, *ANMED 2*, 63-67.
- Girginer, K. S. (2005a), “2003 Yılı Adana İli ve Çevresi Yüzey Araştırmaları (Saimbeyli)”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı 22/2*, 159-174.
- Girginer, K. S. (2005b), *Bir Arkeolojik Araştırmanın Ardından: Saimbeyli*, Adana
- Girginer, K. S. (2005c), “Kizzuwatna Araştırmaları Projesi: 2002 Yılı Adana ve Çevresi Arkeolojik Yüzey Araştırmaları ve Kummanni- Comana İlişkileri”, *Acts of the Vth International Congress of Hittitology*, (eds. A. Süel), Çorum 02-08 Eylül 2002, Ankara, 377-404.
- Girginer, K. S. (2007), “2005 Yılı Adana (Ceyhan) ve Kayseri (Develi) Yüzey Araştırmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı 24/2*, 173-196.
- Girginer, K. S. (2008), “2006 Yılı Kapadokya ve Kilikya Yüzey Araştırmaları: Kayseri (Yahyalı) ve Adana (Ceyhan II)”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı 25/2*, 379-402.
- Girginer, K. S. (baskıda), “Ceyhan Ovası’ndaki Arkeolojik Çalışmalara Genel Bir Bakış”, *1. Ceyhan Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ceyhan’dan Ceyhan’a, Ceyhan 29 Mart - 01 Nisan 2006
- Girginer, K. S. & Erhan, F. (2005), “Adana Yüzey Araştırmaları 2004: Kozan”, *ANMED 3*, 93-95.
- Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. (2004), “2003 Yılı Adana İli Yüzey Araştırmaları: Saimbeyli-Tufanbeyli”, *Haberler 17*, 23-24.
- Girginer, K. S. & Oyman-Girginer, Ö. vd. (2006), “2004 Yılı Adana ve Kayseri Yüzey Araştırmaları (Sarız ve Kozan)”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı 23/2*, 293-308.

- Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. (2007a), “Kappadokia ve Antik Çukurova Yüzey Araştırmaları – 2006”, *Haberler* 23, 25-28.
- Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. (2007b), “Adana (Yukarı Ova – Ceyhan Ovası) Yüzey Araştırmaları 2006”, *ANMED* 5, 79-85.
- Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. (2008), “2002–2006 Yılları Kapadokya ve Kilikya Yüzey Araştırmaları: Genel Bir Değerlendirme”, *Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü Armağanı, Doğudan Yükselen Işık, Arkeoloji Yazıları*, (haz. B. Can & M. Işıklı), İstanbul, 231-266.
- Girginer, K. S. & Yüksel, E. (2002), “Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Kizzuwatna Araştırmaları Projesi”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 109-110, 51-56.
- Girginer, K. S. & Yüksel, E. (2003), “2002 Kizzuwatna Araştırmaları I”, *Haberler* 15, 18-20.
- Gough, M. R. E. (1952), “Anazarbus”, *Anatolian Studies* II, 85-150.
- Gough, M. R. E. (1976), “Anazarbos”, *Princeton Encyclopedia of Classical Sites*, Princeton, 53-54.
- Guz-Zilberstein, B. (1995), “The Typology of the Hellenistic Coarse Ware and Selected Loci of the Hellenistic of Roman Periods”, *Excavations at Dor, Final Report: Area A and C. I A, Introduction and Stratigraphy; IB: The Finds (Qedem Reports 2)*, (eds. E. Stern), Jerusalem, 289-434.
- Gürler, B. (1994), “Metropolis’in Hellenistik Dönem Seramiği”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İzmir
- Gürler, B. (2003), “Hellenistic Ceramic of Metropolis In Ionia: Chronology, Production and Related Cities”, *Les Ceramiques En Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, Actes de la Table Ronde d’Istanbul*, (éds. C. Abaide-Reynal), 22-24 mai 1996, *Varia anatolica* XV, Paris, 9-16.
- Gürsoy, E. (1987), “Bayraklı’nın 4. Yüzyıl Siyah Firnisli Keramiği”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İzmir
- Hayes, J. W. (1973), “Roman Pottery from the South Stoa at Corinth”, *Hesperia* 42/4, 416-470.
- Hayes, J. W. (1985), “Sigillate orientali”, (*Enciclopedia dell’arte antica, classica e orientale (Rome)*), *Atlante delle forme ceramiche II*, Rome, 1-96.
- Hayes, J. W. (1991), *Paphos III, The Hellenistic and Roman Pottery*, Nicosia

- Hellenkemper, H. (1984), "Das wiedergefundene Issos", *Aus dem Osten des Alexanderreichs*, (hrsg. J. Ozols- & V. Thewalt), Köln, 43-50.
- Hellström, P. (1965), *Labraunda. (Swedish Excavations and Researches II, 1): Pottery of Classical and Later Date, Terracotta Lamps and Glass*, Lund
- Herodotos (M.Ö. 490-424), *Herodot Tarihi*, (çev. M. Ökmen), (2002), İstanbul
- Hild, F. & Hellenkemper, H. (1986), *Neue Forschungen in Kilikien, Tabula Imperii Byzantini 4, Denkschriften der österreichischen Akademie der Wissenschaften in Wien, philos.-hist. Kl. (Vienne, Autr.) 186*, Wien
- Hild, F. & Hellenkemper, H. (1990), *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5, Denkschriften der österreichischen Akademie der Wissenschaften in Wien, philos.-hist. Kl. (Vienne, Autr.) 215*, Wien
- Hochuli-Gysel, A. (1977), *Kleinasiatische glasierte Reliefkeramik (50 v. Chr. bis 50 n. Chr.) und ihre oberitalischen Nachahmungen, Acta Bernensia VII*, Bern
- Hochuli-Gysel, A. (2002), "La Céramique à glaçure plombifère d'Asie Mineure et du bassin méditerranéen oriental (du 1er s. av. J.-C. au 1er s. ap. J.-C.)", *Céramiques hellénistiques et romaines: Productions et diffusion en Méditerranée orientale (Chypre, Égypte et côte syro-palestinienne)*, (dir. F. Blondé & P. Ballet & J.-F. Salles), (Lyon, 2-4 mars 2000), TMO 35, Paris, 303-319.
- Hrouda, B. (1998), "Survey in der Umgebung von Sirkeli Höyük 1994", *Light on Top of the Black Hill, Studies Presented to Halet Çambel*, (eds. G. Arsebük & M. J. Mellink vd.), İstanbul, 427-433.
- Isler, H. P. & Kalpaxis, T. E. (1978), *Das archaische Nordtor und seine Umgebung im Heraion von Samos, Samos IV*, Bonn
- Jones, A. H. M. (1998), *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford
- Jones, C. P. & Habicht, C. (1989), "A Hellenistic Inscription from Arsinoë in Cilicia", *Phœnix (T)* 43 no. 4, 317-346.
- Jones, F. F. (1950), "The Pottery", *Excavations At Gözlü Kule, Tarsus I. The Hellenistic and Roman Periods*, (eds. H. Goldman), Princeton, 149-296.
- Karametrou-Mentesidi, G. (1991), "Macedonian Tomb at Spelia of Eordaia", *Hellenistic Pottery from Macedonia*, (eds. S. Drougou), Thessaloniki, 149-159.
- Kassab, D. & Tuna, N. (1987), "Rapport Préliminaire de la Prospection Archéologique D'Ateliers de Céramique Dans la Région de Tekir/Yazı Köy A

- İmamınburnu”, *Varia anatolica I, Anatolia Antiqua, Eski Anadolu, Bibliothèque de l’Institut Français d’Etudes Anatoliennes d’İstanbul* 1987, Paris, 53-59.
- Kassab Tezgör, D. (2003), “La céramique fine de l’atelier A1 de Cnide”, *Les Ceramiques En Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, Actes de la Table Ronde d’İstanbul*, (éds. C. Abaide-Reynal), 22-24 mai 1996, *Varia anatolica XV*, Paris, 35-43.
- Kenrick, P. M. (1985), *Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi (Berenice)*, vol. III, part I: *The Fine Pottery, Suppl. to Libya antiqua V*, Tripoli
- Kossatz, A. U. (1990), *Die Megarischen Becher, Funde aus Milet, Teil I, Milet V/1*, Berlin-New York
- Kotitsa, Z. (1998), *Hellenistische Keramik im Martin von Wagner Museum der Universität Würzburg*, Würzburg
- Körsulu, H. (2006), “Nagidos Kazısı Hellenistik Dönem Seramikleri”, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Mersin
- Kraus, T. (1951), *Megarische Becher im Römisch-Germanischen Zentralmuseum zu Mainz*, Mainz
- Krinzinger, R. & Reiter, W. (1993), “Archäologische Forschungen in Hieropolis-Kastabala”, (hrsg. G. Dobesch & G. Rehrenböck), *Die epigraphische und altertumskundliche Erforschung Kleinasiens. Hundert Jahre kleinasiatische Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaft*, 269-287.
- Lapp, P. W. (1961), *Palestinian Ceramic Chronology 200 B.C.-A.D. 70*, ASOR Publications of the Jerusalem School, Archaeology III, New Hawen
- Laumonier, A. (1978), *Exploration archéologique de Délos faite par L’Ecole Francaise d’Athenes. fasc. XXXI: La Céramique hellénistique à reliefs, 1: Ateliers “ioniens”*, Paris
- Liko, H. (2001), “Hellenistische Keramik aus der Grabung beim sogenannten Lukasgrab”, *Studien zur hellenistischen Keramik in Ephesos*, (hrsg. F. Krinzinger), *Ergänzungsheft, Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien* 2, Vien, 83-97.
- MacKay, Th. S. (1968), *Olba in Rough Cilicia*, (unpub. PhD. diss. Bryn Mawr), London/Ann Arbor

- Margreiter, I. (1988), *Die Kleinfunde aus dem Apollon – Heiligtum, Alt-Ägina II/3*, Mainz
- Mathieu, B. (2003), *Abréviations des Périodiques et Collections, en usage à l'Institut français d'archéologie orientale*, (© Institut français d'archéologie orientale), Caire
- McDonald, A. H. (1967), "The Treaty of Apamea", *Journal of Roman Studies* 57/1/2, 1-8.
- Meriç, R. (2002), *Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos, Ephesos. Forsch. in Ephesos, veröffentlicht vom österreich. archäol. Inst. in Wien (Vienne, Autr.) IX/3*, Wien
- Metzger, I. R. (1969), *Die hellenistische Keramik in Eretria, (Eretria, Ausgrabungen und Forschungen II)*, Bern
- Metzger, I. R. (1971), "Piraeus-Zisterne", *Αρχαιολογικόν δελτίον* 26¹, 41-94.
- Meyer, M. (2001), "Cilicia as Part of the Seleucid Empire - The Beginning of Municipal Coinage", *Kilikia: Mekânlar ve Yerel Güçler (M.Ö. 2. Binyıl–M.S. 4. Yüzyıl), Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri*, (eds. É. Jean & A. M. Dinçol vd.), *İstanbul, 1–5 Kasım 1999, Varia anatolica XIII*, Paris, 505-518.
- Meyer-Schlichtmann, C. (1988), *Die pergamenische Sigillata aus der Stadtgrabung von Pergamon, Mitte des 2. Jahrhunderts v. Chr. - Mitte des 2. Jahrhunderts n. Chr., PF 6*, Berlin
- Miller, S. G. (1974), "Menon's Cistern", *Hesperia* 43/2, 194-245.
- Mitsopoulos-Leon, V. (1972-75), "Keramik aus Basilika und Prytaneion. Ein Überblick", *Jahreshefte des österreichischen archäologischen Instituts, Beiblatt (Vienne, Autr.)* 50, 495-524.
- Mitsopoulos-Leon, V. (1991), *Die Basilika am Staatsmarkt in Ephesos, Kleinfunde, 1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit, Ephesos. Forsch. in Ephesos, veröffentlicht vom österreich. archäol. Inst. in Wien (Vienne, Autr.) IX 2/2*, Wien
- Morel, J.-P. (1986), "Céramiques à vernis noir d'Italie trouvées à Délos", *Bulletin de correspondance hellénique* 110, 461-493.
- Mørkholm, O. (1966), *Antiochus IV of Syria*, Copenhagen

- Morris, A. E. (1974), *History of Urban Form: Before the Industrial Revolutions*, New York
- Munsell (1975), *Munsell, Soil Color Charts*, Baltimor
- Nohlen, K. & Radt, W. (1978), *Kapikaya: Ein Felsheiligtum bei Pergamon. Altertümer von Pergamon XII*, Berlin
- Outschar, U. (1996), “Aspekte zur Chronologie. Analyse und Dokumentation exemplarisch ausgewählter keramischer Fundkomplexe”, *Hanghaus 1 in Ephesos. Der Baubefunde, Ephesos. Forsch. in Ephesos, veröffentlicht vom österreich. archäol. Inst. in Wien (Vienne, Autr.) VIII/3*, (hrsg. C. Lang-Auinger), Wien, 26-85.
- Ökse, A. T. (1999), *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, İstanbul
- Özcan, E. (2003), “Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazılarında Bulunmuş Olan Batı Yamacı Kapları”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya
- Özdemir, H. F. (2005), “Daskyleion ve Yeniköy Bayırı 1 Numaralı Tümülüsü Taş Kapları”, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi *Yayınlanmamış Lisans Tezi*, Erzurum
- Özgen, İ. & Gates, M. H. (1993), “Report on the Bilkent University Archaeological Survey in Cilicia and the Northern Hatay: August 1991”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı X*, 387-394.
- Özyiğit, Ö. (1990), “Céramiques Hellénistiques d’après Les Fouilles de Pergame/Kestel”, *Praktika 1990*, ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ Β' ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΕΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ, 94-97.
- Özyiğit, Ö. (1999), “1997 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”, *Kazı Sonuçları Toplantısı XX/II*, 49-65.
- Papanicolau-Christensen, A. & Johansen, C. F. (1971), *Hama III, 2. Fouilles et Recherches de la Fondation Carlsberg 1931-1938, A. Papanicolau-Christensen et Ch. F. Johansen, Les poteries hellénistiques et les terres sigillées orientales*, Copenhagen
- Pfrommer, M. (1985), “Milet 1983-1984: 2.a. Studien zu einzelnen Fundgruppen. Klassische und hellenistische Keramik aus dem Heroon III”, *İstanbuler Mitteilungen 35*, 39-76.

- Pinkwart, D. & Starnnitz, W. (1984), *Altertümer von Pergamon XIV Peristylhäuser westlich der unteren Agora, Altertümer von Pergamon XIV*, Berlin
- Polat, G. (1988), “Klazomenai 4. Yüzyıl Siyah Firnis Keramiği”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Lisans Tezi, İzmir
- Postgate, J. N. & Barker, H. D. (1995), “Kilisetepe 1994”, *Anatolian Studies* 65, 139-191.
- Radt, W. (2002), *Pergamon, Bir Antik Kentin Tarihi ve Yapıları*, İstanbul
- Radt, W. & De Luca, G. (2003), “Grabungen im Fundament des Pergamonaltar. Grobe Keramik-Graue Sondergruppe-Lampen”, *Les Ceramiques En Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, Actes de la Table Ronde d'Istanbul*, (éds. C. Abaïde-Reynal), 22-24 mai 1996, *Varia anatolica XV*, Paris, 3-8.
- Raeck, W. (2000), “Untersuchungen zur Vorgängerbebauung des Trajaneums von Pergamon II: Der Bereich westlich des Tempels, untere Hangstufe. Mit Beiträgen von Andrea GORYS und Berthild GOSSEL-RAECK”, *İstanbulur Mitteilungen* 50, 307-364.
- Ramsay, W. M. (1903), “Cilicia, Tarsus and the Great Taurus Pass”, *Geographical Journal* 22/4, 357-410.
- Reber, K. (1998), Die klassischen und hellenistischen Wohnhäuser im Westquartier, (*Eretria, Ausgrabungen und Forschungen X*), Bern
- Robinson, D. M. (1933), *Excavations at Olynthus V, Mosaics, Vases and Lambs*, Baltimore
- Robinson, D. M. (1950), *Excavations at Olynthus XIII, Vases found in 1934 and 1938*, Baltimore
- Robinson, H. S. (1959), *Pottery of the Roman Period: Chronology, The Athenian Agora V (Agora V)*, Princeton, New Jersey: ASCS
- Romano, I. B. (1994), “A Hellenistic Deposit from Corinth: Evidence for Interim Period Activity (146-44 B.C.)”, *Hesperia* 63/1, 57-104.
- Rosenthal-Heginbottom, R. (1995), “Imported Hellenistic and Roman Pottery”, *Excavations at Dor, Final Raport: Area A and C. I A, Introduction and Stratigraphy; IB: The Finds (Qedem Reports 2)*, (eds. E. Stern), Jerusalem, 183-288.
- Rostovtzeff, M. (1926), *The Social and Economic History of the Roman Empire*, Oxford

- Rotroff, S. I. (1982), *Hellenistic Pottery, Athenian and Imported Moldmade Bowls, The Athenian Agora XXII (Agora XXII)*, Princeton, New Jersey: ASCS
- Rotroff, S. I. (1983), "Three Cistern Systems on the Kolonos Agoraios", *Hesperia* 52/3, 257-297.
- Rotroff, S. I. (1997), *Hellenistic Pottery, Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material, The Athenian Agora XXIX Part 1-2 (Agora XXIX)*, Princeton, New Jersey: ASCS
- Rotroff, S. I. & Camp, J. McK. (1996), "The Date of the Third Period of the Pnyx", *Hesperia* 65/3, 263-294.
- Rotroff, S. I. & Oliver, Jr., A. (2003), *The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds Through 1994*, Archaeological Exploration of Sardis, Monograph 12, Cambridge, Massachusetts. London
- Rudolph, W. (1978), "Hellenistic Fine Ware Pottery and Lamps from above the House of the Idols at Mycenae", *The Annual of the British School at Athens* 73, 213-234.
- Salmeri, G. (2003), "Processes of Hellenization in Cilicia", *Olba VIII*, 265-293.
- Sayar, M. H. (1992), "Doğu Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları 1990", *Araştırma Sonuçları Toplantısı IX*, 203-221.
- Sayar, M. H. (1995a), "Eine neuentdeckte seleukidische Bergfestung im ostkilikischen Taurus", *Antike Welt* 26, 279-282.
- Sayar, M. H. (1995b), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1993", *Araştırma Sonuçları Toplantısı XII*, 39-60.
- Sayar, M. H. (1996), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları, 1994", *Araştırma Sonuçları Toplantısı XIII/1*, 55-75.
- Sayar, M. H. (1997), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları 1995", *Araştırma Sonuçları Toplantısı XIV/1*, 115-122.
- Sayar, M. H. (1998), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları 1996", *Araştırma Sonuçları Toplantısı XV/1*, 331-360.
- Sayar, M. H. (1999a), "Antik Kilikya'da Şehirleşme", *XIII/1. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, 193-216.
- Sayar, M. H. (1999c), "Kilikya'da Epigrafi-Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1997", *Araştırma Sonuçları Toplantısı XVI/1*, 409-421.
- Sayar, M. H. (2000), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1998", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 17/1*, 237-244.

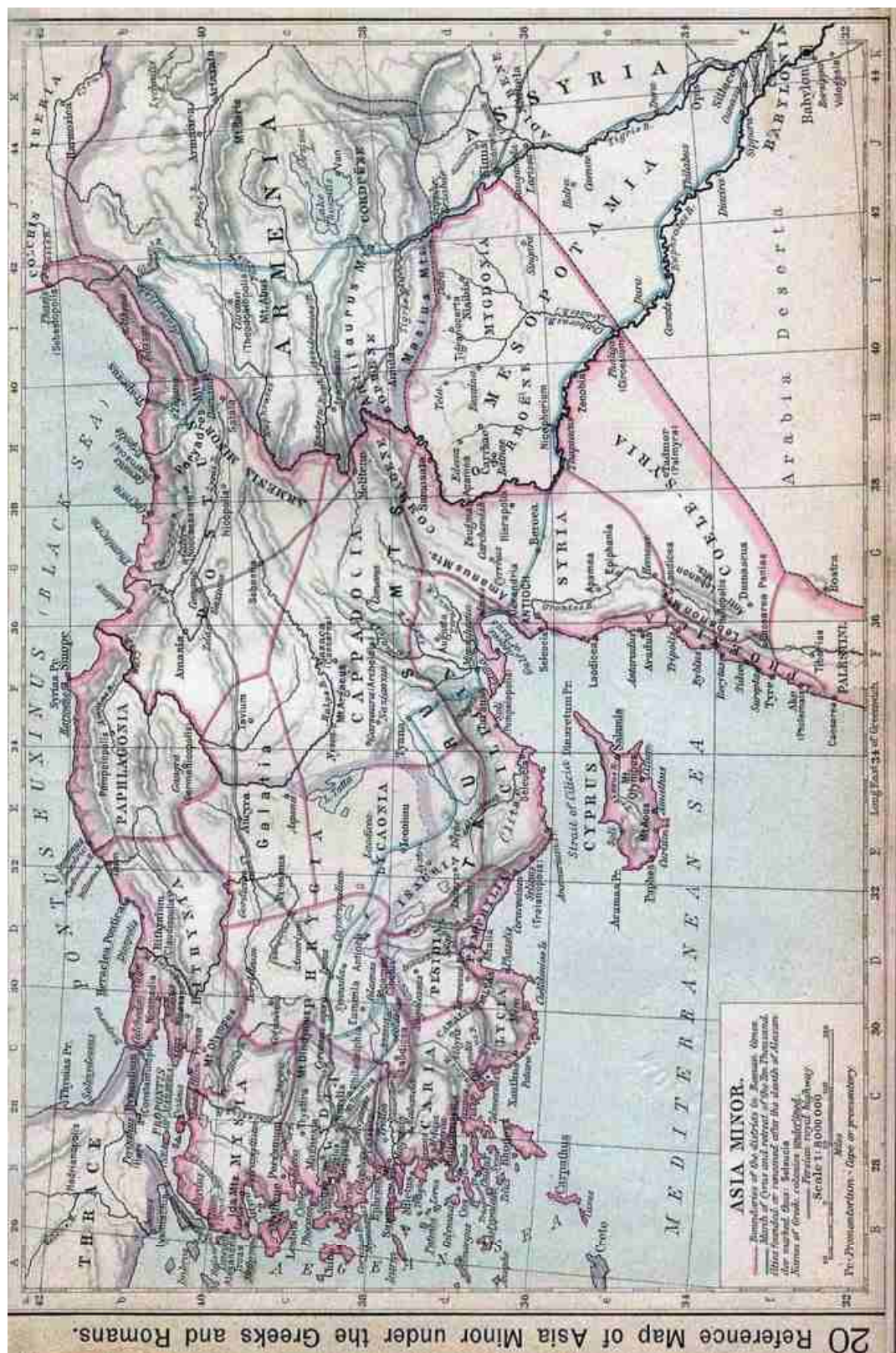
- Sayar, M. H. (2001a), "Tarkondimotos. Seine Dynastie, seine Politik und sein Reich", *Kilikia: Mekânlar ve Yerel Güçler (M.Ö. 2. Binyıl–M.S. 4. Yüzyıl), Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri*, (eds. É. Jean & A. M. Dinçol vd.), *İstanbul, 1–5 Kasım 1999, Varia anatolica XIII*, Paris, 373-380.
- Sayar, M. H. (2001b), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları, 1999", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 18/1*, 275-288.
- Sayar, M. H. (2002), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 2000", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 19/2*, 111-126.
- Sayar, M. H. (2003), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 2001", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 20/2*, 59-70.
- Sayar, M. H. (2004a), "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 2002", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 21/1*, 155-168.
- Sayar, M. H. (2004b), "Anazarbos, Zirvedeki Başkent", *Atlas 140/2004-11*, 140-152.
- Sayar, M. H. (2004c), "Çukurova'nın Gizemli Kalesi Karasis ve Çevresindeki Kültür Varlıkları Bilim Dünyasına Tanıtılıyor", *Haberler 18*, 1-5.
- Sayar, M. H. (2005), "Kilikya Yüzey Araştırmaları 2003", *Araştırma Sonuçları Toplantısı 22/2*, 219-228.
- Sayar, M. H. & Siewert, P. vd. (1993), "Doğu Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları, 1991", *Araştırma Sonuçları Toplantısı X*, 175-192.
- Sayar, M. H. & Siewert, P. vd. (1994), "Doğu Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları, 1992", *Araştırma Sonuçları Toplantısı XI*, 137-160.
- Schäfer, J. (1968), *Hellenistische Keramik aus Pergamon, Pergamenische Forschungen II*, Berlin
- Schmaltz, B. (1994), "Kaunos 1988-1991", *Archäologischer Anzeiger 1994*, 185-237.
- Schneider, E. E. (2001), "Autonomia, Eleutheria, libertas e immunitas delle città Cilicie: il caso Tarso", *Kilikia: Mekânlar ve Yerel Güçler (M.Ö. 2. Binyıl–M.S. 4. Yüzyıl), Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri*, (eds. É. Jean & A. M. Dinçol vd.), *İstanbul, 1–5 Kasım 1999, Varia anatolica XIII*, Paris, 363-371.
- Schwabacher, W. (1941), "Hellenistische Reliefkeramik im Kerameikos", *American Journal of Archaeology 45/2*, 182-228.
- Semeraro, G. (2003), "Hiérapolis de Phrygie. Les céramiques à reliefs hellénistiques et romaines", *Les Ceramiques En Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et*

- Romaine, *Actes de la Table Ronde d'Istanbul*, (éds. C. Abaïde-Reynal), 22-24 mai 1996, *Varia anatolica XV*, Paris, 83-89.
- Seton-Williams, M. V. (1954), "Cilician Survey", *Anatolian Studies IV*, 121-174.
- Siebert, G. (1968), "Exploration Archeologique a Rénée", *Bulletin de correspondance hellénique* 92, 416-449.
- Siebert, G. (1980), "Les bols à reliefs: Une industrie d'art de l'époque hellénistique", *Céramique hellénistiques et romaines*, (dir. P. Lévêque & J.-P. Morel), *Annales littéraires de l'université de Besançon* 36, 55-83.
- Siewert, P. & Sayar, M. H. vd. (1990), "Ergebnisse eines epigraphischen Forschungsaufenthalts in Hierapolis-Kastabala (Ost-Kilikien)", *Araştırma Sonuçları Toplantısı VII*, 203-210.
- Sparkes, B. A. & Talcott, L. (1970), *Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries BC. The Athenian Agora XII (Agora XII)*, Princeton, New Jersey: ASCS
- Spivey, N. (2003), *Greek Art*, Singapore
- Steadman, S. R. (1994), "Prehistoric Sites on the Cilician Coastal Plain: Chalcolithic and Early Bronze Age Pottery from the 1991 Bilkent University Survey", *Anatolian Studies* 44, 85-103.
- Strabon (M.Ö. y. 63-M.S. y. 19), *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)*, (çev: A. Pekman), (1993), İstanbul
- Strong, D. E. (1966), *Greek and Roman Gold and Silver Plate*, London
- Stucky, R. A. (1983), *Ras Shamra-Leukos Limen: Die nach-ugaritische Besiedlung von Ras Shamra, (Mission de Ras Shamra I)*, Paris
- Technau, W. (1929), "Griechische Keramik im samischen Heraion", *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung LIV*, 6-64.
- Thompson, D. B. (1954), "Three Centuries of Hellenistic Terracottas, I, B and C", *Hesperia* 23/1, 72-107.
- Thompson, H. A. (1934), "Two Centuries of Hellenistic Pottery", *Hesperia* 3/4, 311-480.
- Tobin, J. (2001), "The Tarcondimotid Dynasty in Smooth Cilicia", *Kilikia: Mekânlar ve Yerel Güçler (M.Ö. 2. Binyıl-M.S. 4. Yüzyıl)*, *Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri, İstanbul*, (eds. É. Jean & A. M. Dinçol vd.), 1-5 Kasım 1999, *Varia anatolica XIII*, Paris, 381-387.

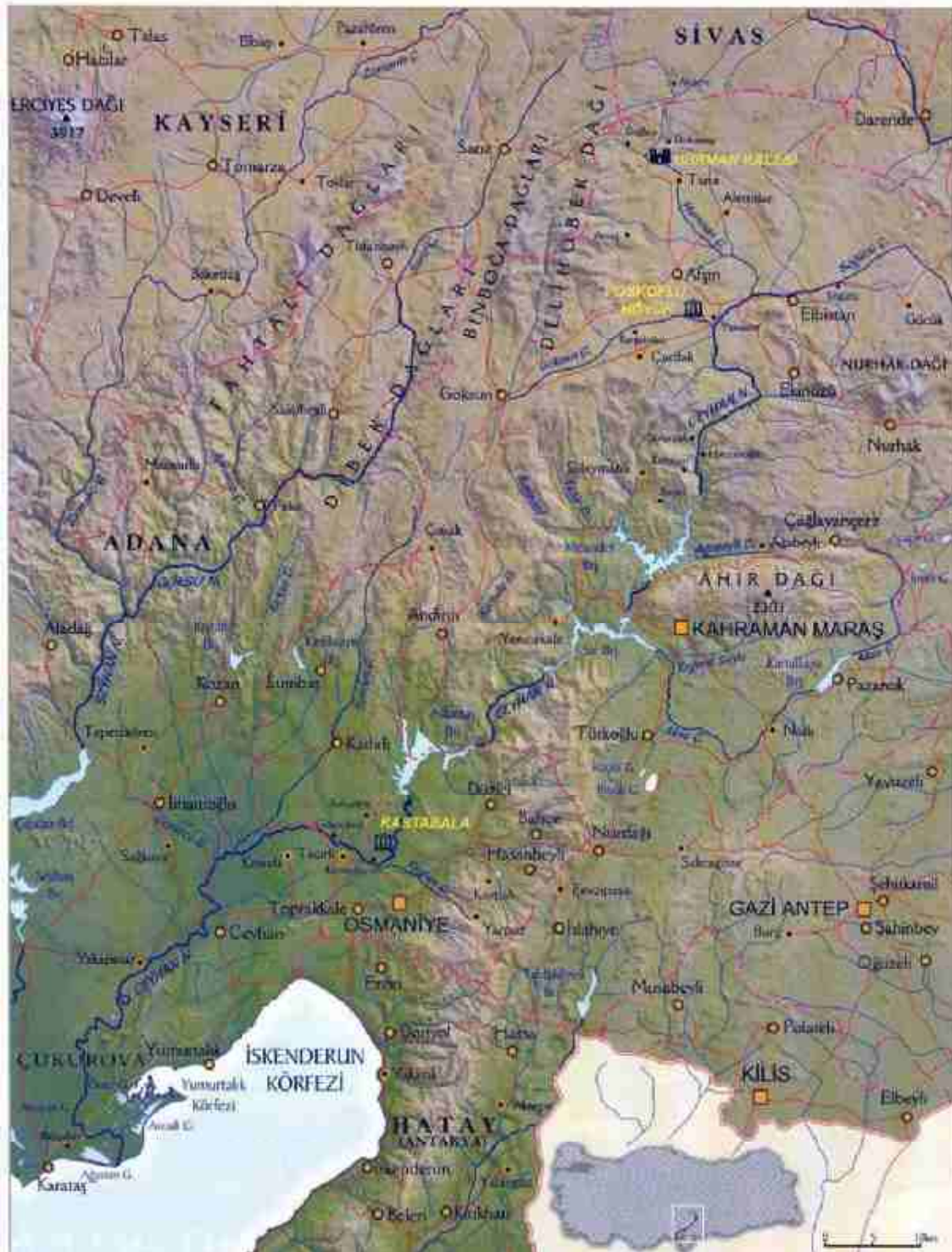
- Townsend, R. F. (1995), *The East Side of the Agora: The Remains beneath the Stoa of Attalos, The Athenian Agora XXVII (Agora XXVII)*, Princeton, New Jersey: ASCS
- Trampedach, K. (1999), "Teukros und Teukriden. Zur Gründungslegende des Zeus Olbios-Heiligtum in Kilikien", *Olba II/I*, (edt. S. Durugönül & M. Durukan), I. Uluslararası Kilikia Arkeolojisi Sempozyumu Bildirileri, 93-110.
- Trummer, R. (1990), "Hellenistische Keramik aus Aigeira", *Akten des XIII. Internationalen Kongresses für Klassische Archäologie: Berlin 1988*, Mainz, 311-313.
- Tunuz, Y. (1993), "Daskyleion Daldırma Firnisli Seramiği", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir
- Ünal, A. & Girginer, K. S. (2007), *Kilikya-Çukurova, İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji, Kizzuwatnalı Kraliçe Puduhepa ve Yerleşme Alanları Rehberi Ekleriyle Birlikte*, İstanbul
- Vessberg, O. & Westholm, A. (1956), *The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus. Swedish Cyprus Expedition IV/3*, Stockholm
- Vogeikoff-Brogan, N. (2000), "Late Hellenistic Pottery in Athens", *Hesperia* 69/3, 293-333.
- von der Osten, H. H. (1930), *Explorations in Hittite Asia Minor 1929*, (Oriental Institute Communications. Univ. de Chicago 8), Chicago
- Waagé, F. O. (1948), "Hellenistic and Roman Tableware of North Syria", *Antioch-on-the-Orontes IV.1, Ceramics and Islamic Coins*, (eds. F. O. Waagé), Princeton. 1-60.
- Walbank, F. W. & McDonald, A. H. (1969), "The Treaty of Apamea (188 B.C.): The Naval Clauses", *Journal of Roman Studies* 59/1-2, 30-39.
- Weinberg, G. D. (1961), "Hellenistic Glass Vessels from the Athenian Agora", *Hesperia* 30/4, 380-392.
- Wintermeyer, U. (1984), "Bemerkungen zur Typologie und Chronologie der hellenistisch-kaiserzeitlichen Gebrauchskeramik", *İstanbulur Mitteilungen* 34, 241-259.
- Yağcı, R. (2001), "Soloι/Pompeiopolis Kazıları", *İdol* 8, 8-11.

- Yalçın, A. R. (1939), “Çukurova’da Arkeoloji Durumu, Krallıklar, Eski Yollar, Anıtlar, Araştırmalar ve Kazılar”, *Görüşler* 17, 12-16.
- Young, R. S. (1951), “Sepulturae Intra Urbem”, *Hesperia* 30/2, 67-134.
- Ziegenaus, Z. & De Luca, G. (1968), *Altertümer von Pergamon XI:I Das Asklepieion 1: Der südliche Temenosbezirk in hellenistischer und frühromischer Zeit, Altertümer von Pergamon XI:1*, Berlin
- Zoroğlu, L. (1986), “Kızılırmak Havzası Kapları’nın Biçim ve Süs Gelişmesine Örnekler”, *IX/1. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, 459-472.
- Zoroğlu, L. (1994), “Kelenderis’in İlk Çağ Tarihi Hakkında Notlar”, *XI/1. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, 437-448.
- Zoroğlu, L. (1995), *Tarsus, Tarihi ve Tarihsel Anıtları*, Adana
- Zoroğlu, L. (2004), “Hellenistic Pottery from Kelenderis”, *Praktika 2004, ΣΤ' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΛΕΙΣΤΑ ΣΥΝΟΛΑ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ, ΒΟΛΟΣ 17-23 ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2000, ΑΘΗΝΑ*, 299-315.

Ek 1 - Harita 1. Antik Çağ'da Anadolu'nun İdari Haritası (Anonim)

Ek 2 - Harita 2. Yukarı Ova (Ceyhan Ovası) Fiziki Haritası (© Atlas Kartografya Servisi)

Ek 3 - Harita 3. 2004 Yılı Yüzey Araştırması Kozan İlçesi Yerleşim Merkezleri Haritası
(Girginer, K. S. & Özdemir, H. F. vd. (2008): Harita 11.)

Ek 5 - Harita 5. M.Ö. 240 Yılı Civarında Akdeniz Dünyası, Helleno-Makedon Siyasi Nüfuz Haritası (Anonim)

EK 7 - LEVHA I

a. Kozan/Tılan Höyük (K. S. Girginer)

b. Kozan/Tezik Tepe (K. S. Girginer)

EK 8 - LEVHA II

a. Kozan/Çukur Köprü Höyük (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Hacılar Höyük (K. S. Girginer)

EK 9 - LEVHA III

a. Ceyhan/Yarımhöyük (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Adatepe II (Balağıl Höyüğü) (K. S. Girginer)

EK 10 - LEVHA IV

a. Ceyhan/Bakırlı Çiftlik Höyük/İkizhöyük (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Mercin-Boz Höyük (K. S. Girginer)

EK 11 - LEVHA V

a. Ceyhan/Hikmet Höyük/Ertekin Bey Höyüğü (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Yarımhöyük/Ömer Ağa'nın Höyüğü (K. S. Girginer)

EK 12 - LEVHA VI

a. Ceyhan/Mısırlı iftlięi (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Yıkık (Kırık) Kilise (K. S. Girginer)

EK 13 - LEVHA VII

a. Ceyhan/Pascu Höyüğü/Pasgüden Höyüğü (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Kırımoğlu Çiftlik Höyük (K. S. Girginer)

EK 14 - LEVHA VIII

a. Ceyhan/Çatalhöyük (İkiztepe) (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Ökkeş Höyük (K. S. Girginer)

EK 15 - LEVHA IX

a. Ceyhan/Karahöpur Höyük (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Ala Kilise (K. S. Girginer)

EK 16 - LEVHA X

a. Ceyhan/Arlavuk/Harlavuk Höyük (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Semerci Höyük (K. S. Girginer)

EK 17 - LEVHA XI

a. Ceyhan/Harputlu Tepesi (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Yalaközü Höyük/Sarı Höyük (K. S. Girginer)

EK 18 - LEVHA XII

a. Ceyhan/Boz Höyük I. ve Kuyuluklu (Çakmaktepe) Mevkii Yerleşimi (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe) (K. S. Girginer)

EK 19 - LEVHA XIII

a. Ceyhan/Tatarlı Höyük (Tazılı Tepe) Hava Fotoğrafı (A. B. Tüzün)

b. Ceyhan/Sel Tepe (K. S. Girginer)

EK 20 - LEVHA XIV

a. Ceyhan/Kamışlı Yerleşmesi (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Dokuz Kardeşler Yerleşmesi (K. S. Girginer)

EK 21 - LEVHA XV

a. Ceyhan/Doruk Tepe (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Topraklı Yerleşmesi (K. S. Girginer)

EK 22 - LEVHA XVI

a. Ceyhan/Berha Yerleşmesi (K. S. Girginer)

b. Ceyhan/Ekinyazı Höyük (K. S. Girginer)

EK 23 - LEVHA XVII

a. Ceyhan/Kırıkköprü Höyük (K. S. Girginer)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı: Hakkı Fahri
Soyadı: ÖZDEMİR
Doğum Tarihi: 08.12.1983
Doğum Yeri: Ceyhan/ADANA
Medeni Hali: Bekar
Adres : Belediye Evleri mah., Dr. Sadık Ahmet bul., 84218 sok., Başak apt./12, Kat 2., No. 4., 01360, Seyhan/ADANA/TÜRKİYE.
Tel. (Gsm): 0535 366 95 30 & 0555 604 23 66
Tel. (Ev): 0322 239 89 31
E-Posta: archaelogy@mynet.com

Eğitim Durumu:

Yüksek Lisans: Adana-Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı 2005-2008
Lisans: Erzurum-Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü 2002-2005
Lise: Seyhan-Şehit Temel Cingöz Lisesi 1998-2000
İlköğrenim: Ceyhan-Gazi İ.Ö.O. 1995-1997
 Ceyhan-Beş Ocak İ.Ö.O. 1990-1995

Kazılar ve Projeler:

- Erzurum Müzesi ve Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nün ortak projesi olan "Erzurum Pulur Höyük 2002 Kurtarma Kazısı"na öğrenci olarak.
- Doç. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU başkanlığında 2001-2004 yılları arasında gerçekleştirilen "Erzurum ve Pasinler Ovaları Yüzey Araştırmaları" adlı proje kapsamında elde edilen malzemelerin çizim, kayıt ve onarım çalışmaları.
- Prof. Dr. Cevat BAŞARAN başkanlığında 2001-2004 yıllar arasında gerçekleştirilen "Erzurum Bölgesi'nin Geç Kalkolitik Çağ'dan Demir Çağların Sonuna Kadar Olan Yerleşimlerin Tespiti" adlı proje kapsamında buluntuların çizim, kayıt ve onarımını kapsayan laboratuvar çalışmaları.
- Prof. Dr. Tomris BAKIR başkanlığında 1988 yılından itibaren yürütülmekte olan "Daskyleion Kazıları"na 2003 yılından itibaren.

- “Daskyleion ve Yeniköy Bayırı 1 Numaralı Tümülüsü Taşkapları” adlı lisans tezimi 2005 yılında hazırladım.
- Yrd. Doç. Dr. K. Serdar GİRGİNER başkanlığında gerçekleştirilen “Kappadokia ve Antik Çukurova Yüzey Araştırmaları”na 2005 yılından itibaren arkeolog olarak katılmaktayım.
- “Batı Anadolu’nun Demir Çağı Seramikleri I” adlı yüksek lisans seminerimi 2006 yılında hazırladım.
- Kayseri Müzesi ve Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü’nün ortak projesi olan “Develi-Bileç Höyük 2007 Yılı Kurtarma Kazısı”na arkeolog olarak.
- Yrd. Doç. Dr. K. Serdar GİRGİNER başkanlığında 2007 yılından itibaren yürütülmekte olan “Ceyhan-Tatarlı Höyük Kazıları”na 2007 yılından itibaren arkeolog olarak.

Yayınlar:

- GİRGİNER, K. S. & ÖZDEMİR, H. F. & ERHAN, F., "Kappadokia ve Antik Çukurova Yüzey Araştırmaları - 2006", *Haberler/23*, (2007), 25-28.
- GİRGİNER, K. S. & ÖZDEMİR, H. F. & ŞAHİN, F., “Adana (Yukarı Ova-Ceyhan Ovası) Yüzey Araştırmaları 2006” *ANMED 2007-5*, (2007), 79-85.
- ÖZDEMİR, H. F., “Daskyleion’da Taş Kaplar”, *Olba XV*, (2007), 13-58.
- ÖZDEMİR, H. F., “Demir Çağı: Başlangıcı ve Başlatanları, Anadolu’ya Etkileri Üzerine”, *ÇÜ SBE Dergisi 16/1*, (2007), 501-518.
- ÖZDEMİR, H. F., “Batı Anadolu Demir Çağı Örneği Işığında, Göç Olgusunun Kilikia’daki Kolonizasyon Sürecine Olan Etkileri”, *ASanat 126*, (2007), 25-44.
- GİRGİNER, K. S. & ÖZDEMİR, H. F. & KAPLAN, B., “2002–2006 Yılları Kapadokya ve Kilikya Yüzey Araştırmaları: Genel Bir Değerlendirme”, (haz. B. Can & M. Işıklı), *Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü Armağanı, Doğudan Yükselen Işık, Arkeoloji Yazıları*, (2008), İstanbul, 231-266.
- GİRGİNER, K. S. & ÖZDEMİR, H. F., “Çukurova Üniversitesi Ceyhan Arkeolojik Yerleşim Envanteri Çalışmaları ve Ceyhan-Tatarlı Höyük Kazısı Projesi”, *İdol 35-36*, (2007-2008), 13-20.